

การปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต
ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา
**Adaptation of the Community Welfare Management : A Case Study of
Life Cycle Pledge - Taking Savings Groups, Tambon Namkhaw,
Amphoe Chana, Changwat Songkhla**

รัตติญา ผุดมาก
Rattiya Pudmak

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Master of Public Administration
Prince of Songkla University**

2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์ การปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนา
 ครอบคลุมชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา

ผู้เขียน นางสาวรัตติญา ผุคมาก

สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

คณะกรรมการสอบ

.....
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุญบง ชัยเจริญวัฒน์)

.....ประธานกรรมการ
 (รองศาสตราจารย์ ดร. อนุรักษ์ จิตรนิรัตน์)

.....กรรมการ
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุญบง ชัยเจริญวัฒน์)

.....กรรมการ
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชนิษฐา ชุสุข)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
 เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญา รัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชา
 รัฐประศาสนศาสตร์

.....
 (รองศาสตราจารย์ ดร. วีระพล ศรีชนะ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคลที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุญบง ชัยเจริญวัฒน์)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ลงชื่อ.....
(นางสาวรัตติญา หุคมาก)
นักศึกษา

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อนและ
ไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....

(นางสาวรัตติญา หุตมาก)

นักศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์ การปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสังจจะออมทรัพย์

แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต

ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา

ผู้เขียน

นางสาวรัตติญา ฝุคมาก

สาขาวิชา

รัฐประศาสนศาสตร์

ปีการศึกษา

2557

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้ มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสังจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต 2) เพื่อศึกษาการปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสังจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา โดยใช้ปัจจัยทั้งหมด 7 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้นำ ด้านการบริหารจัดการ ด้านกลุ่ม ด้านการมีส่วนร่วม ด้านทุนทางสังคม ด้านความเข้มแข็งของชุมชน และด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน แกนนำ ประชาชน ชาวบ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการ และสมาชิกของกลุ่มสังจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว จำนวน 40 คน ได้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การรวบรวมข้อมูล เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ตั้งแต่เดือนมกราคม-กรกฎาคม 2557

ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านกลุ่ม การมีสมาชิกในกลุ่มที่ดี มีวินัย มีสังจจะ มีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ของตนเอง มีการจัดโครงสร้างกลุ่มที่เป็นระบบ กฎระเบียบ กติกาของกลุ่ม มีความชัดเจน เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ ส่วนการปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสังจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว พบว่า แม้ทางกลุ่มสังจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตจะสูญเสียครูชบ ยอดแก้ว ผู้ก่อตั้งกลุ่มก็ตาม ก็ไม่ได้ส่งผลเชิงลบต่อการดำเนินงานของกลุ่มสังจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต แต่อย่างไรทางกลุ่มได้ให้ความสำคัญในเรื่องการปรับตัวทั้ง 7 ด้าน สมาชิกในกลุ่มมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของกลุ่ม กลุ่มมีความเข้มแข็ง และเพื่อให้กลุ่มสามารถดำเนินงานได้อย่างยั่งยืน การเข้ามามีส่วนร่วมของภาคีในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านการจัดสวัสดิการชุมชน จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้เกิดแนวทางการปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนที่ยั่งยืน

Thesis Title	Adaptation of the Community Welfare Management : A Case Study of Life Cycle Pledge-Taking Savings Groups, Tambon Namkhaw, Amphoe Chana, Changwat Songkhla
Author	Miss Rattiya Pudmak
Major Program	Public Administration
Academic Year	2014

ABSTRACT

The objectives of this qualitative study were to investigate 1) factors affecting success in community welfare management of life cycle pledge-taking savings groups; 2) adaptation of the community welfare management of the life cycle pledge-taking savings groups of Tambon Namkhaw, Amphoe Chana, Changwat Songkhla using seven factors. They are leadership, management, group involvement, participation, social capital, community strength, and support from the government sector. There were 40 informants consisting of community leaders, core leaders, folk wise persons, sub-district headmen, village headmen, chairman of the committee, and members of the life cycle pledge-taking savings groups. Data were collected from related documents, in-depth interviews, and participatory observations.

The results of the study revealed that regarding the group factor, group members were well-disciplined, trustworthy, and responsible for their duties; the group was systematically-structured with clear rules and regulations contributing to the success of the group. In terms of adaptation of the community welfare management of the life cycle pledge-taking savings groups, even though Khru Chop Yodkaew, the prominent founder of the groups has passed away, there has been no negative effects on the operations of the life cycle pledge-taking savings groups, and the groups give importance to all the seven factors in the adaptation. The groups have set systematic management that connects and integrates all parts including participation of the government sector that is involved in the policy as well as the practice level. The groups have promoted all parts to play roles and participate in the management and development of the community welfare system, and to jointly seek guidelines and suggestions on adaptation to sustainable community welfare management which is an important part that enables the groups to move forward.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	(5)
ABSTRACT.....	(6)
กิตติกรรมประกาศ.....	(7)
สารบัญ.....	(8)
รายการตาราง.....	(10)
รายการภาพประกอบภาพ.....	(11)
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ประโยชน์ของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน.....	9
แนวคิดเกี่ยวกับองค์กร	20
แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรชุมชน.....	22
แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัวขององค์กร	61
แนวคิดการบริหารคุณภาพ PDCA.....	69
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	73
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	87
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	88
หน่วยการวิเคราะห์การศึกษา	88
กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	8 8
การเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	8 9
การตรวจสอบข้อมูล.....	9 1

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การวิเคราะห์ข้อมูล	91
4 ผลการวิจัย.....	92
พัฒนาการดำเนินงาน ของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนา ครบวงจรชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.....	92
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชนของ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.....	107
การปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.....	119
5 บทสรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	13 1
สรุปผลการวิจัย	131
การอภิปรายผล	136
ข้อเสนอแนะ	145
บรรณานุกรม.....	147
บุคลากร.....	162
ภาคผนวก.....	16 8
ประวัติผู้เขียน.....	184

รายการตาราง

ตารางที่ หน้า

1	ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มออมทรัพย์และ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์	85
2	พัฒนาการการดำเนินงานของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนา ครบวงจรชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนง จังหวัดสงขลา.....	104

รายการภาพประกอบ

ภาพที่ หน้า

1	วงจรชีวิตขององค์กร	25
2	กรอบแนวคิดตามทฤษฎีการปรับตัวของรอย.....	67
3	การบริหารงานคุณภาพ “การหมุนวัฏจักร PDCA”.....	71
4	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	87
5	รูปแบบการปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนของ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต	144

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในอดีตสังคมไทยโดยรวมเป็นสังคมที่เรียบง่าย มีการดำรงชีพอยู่อย่างพอเพียง บนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทรและพึ่งพาอาศัยกันเป็นระบบเครือญาติ มีระบบเศรษฐกิจที่เกิดจากการจัดการของคนในชุมชน มีการผลิตเพื่อการยังชีพ และการค้าขายระหว่างชุมชน ซึ่งการอยู่ร่วมกันของชุมชนแบบพึ่งพาอาศัยกัน (มานุษยวิทยา, 2551 : 1) เมื่อคนในชุมชนมีปัญหาจะมีระบบสวัสดิการชุมชนคอยดูแลช่วยเหลือคนในชุมชนด้วยการจัดการของชุมชนเอง ซึ่งเป็นการสร้างหลักประกันความมั่นคงให้แก่คนในชุมชน เมื่อสังคมไทยเปลี่ยนไปจากเดิม มีความเจริญมากขึ้น วิถีชีวิตของคนในชุมชนในสังคมเริ่มปรับเปลี่ยนมีลักษณะการเอาตัวรอดให้ความสำคัญกับการบริโภคมากขึ้น และการเข้ามาของกระแสวัฒนธรรมเมืองได้ส่งผลให้วัฒนธรรมชุมชน วิถีชีวิตดั้งเดิม ค่านิยม ความเชื่อ และภูมิปัญญาท้องถิ่นค่อยๆ เลือนหายไป เกิดเป็นช่องว่างระหว่างคนในสังคมสมัยใหม่กับคนในสังคมชนบท ก่อให้เกิดปัญหาเกิดขึ้นมากมาย ได้แก่ ปัญหาความยากจน ปัญหาสังคม ปัญหาด้านคุณภาพชีวิต ปัญหาการเข้าถึงสวัสดิการสังคมขั้นพื้นฐาน และปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของคนในสังคม ผู้คนที่อยู่ในระบบรัฐ ระบบโรงงานสมัยใหม่ถูกจัดให้อยู่ในระบบ ได้รับการดูแลช่วยเหลือในด้านสวัสดิการ แต่ผู้คนที่อยู่นอกระบบ เช่น ชาวสวน ชาวนา ถูกทอดทิ้งขาดการเหลียวแล ทำให้โอกาสของคนในสังคม ในการเข้าถึงการบริการขั้นพื้นฐานเกิดความไม่เท่าเทียมกันขึ้น

จากปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ความไม่เท่าเทียมกันของคนในสังคมในการเข้าถึงระบบสวัสดิการหรือบริการขั้นพื้นฐาน ทำให้ นักคิด นักวิชาการหลายๆ คนหันมาให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มากขึ้น มีการพูดคุย ถกเถียงเรื่อง ความเสมอภาคในสังคม และแนวทางการจัดสวัสดิการ สังคมเพื่อดูแลช่วยเหลือคนในสังคม โดยภาครัฐจะต้องเข้ามาดูแลช่วยเหลือคนในสังคมไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ซึ่งทางภาครัฐได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและเข้ามามีบทบาทในการจัดสวัสดิการสังคมในรูปแบบสังคมสงเคราะห์ แต่กลับพบว่ารัฐไม่สามารถเอื้อมมือเข้ามาช่วยเหลือดำเนินการต่างๆ ได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะในสังคมชนบทหรือสังคมชายขอบ ทำให้คนในสังคมเหล่านี้หันกลับมาพึ่งตนเองเพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของกลุ่ม อีกทั้ง ปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศมีส่วนซ้ำเติมปัญหาสังคมในชนบทมากขึ้น

จากกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย ได้จุดประกายแนวคิด “สัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต” โดยปราชญ์ชาวบ้านชื่อ นายชบ ยอดแก้ว หรือชาวบ้านเรียกกันว่า “ครูชบ ยอดแก้ว” (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช , 2552 : 32-33) ได้สังเกตเห็นว่าการเข้ามาดูแลช่วยเหลือในการจัดสวัสดิการสังคมของภาครัฐในรูปแบบสังคมสงเคราะห์ ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของคนในสังคมได้และ ต้นตอของปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ที่แท้จริง คือความยากจน ที่ทางผู้คิดค้นแนวคิดได้ ประสบด้วยตนเองตั้งแต่ วัยเด็ก จึงเป็นแรงผลักดันให้เกิดแนวคิดเพื่อแสวงหาแนวทางในการช่วยเหลือตนเองและคนในชุมชนในสังคมชนบทหันกลับมาพึ่งพาตนเอง ทั้งทางด้านการเงิน การผลิต และสวัสดิการชุมชน จึงมีการรวมกลุ่มของประชาชนทั้งผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชน บนพื้นฐานของวัฒนธรรมชุมชน การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ในหมู่เครือญาติและสมาชิกในชุมชน มีการจัดระบบภายในกลุ่มและมีการจัดสวัสดิการในรูปแบบต่างๆ เพื่อดูแล ช่วยเหลือคนในชุมชนที่มีปัญหาให้สามารถเข้าถึงระบบสวัสดิการชุมชนได้อย่างทั่วถึงโดยไม่ต้องรอคอยความช่วยเหลือจากภาครัฐ

“สัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต” เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการออม ที่ริเริ่มโดยครูชบ ยอดแก้ว ในปี พ.ศ. 2521 ซึ่งมีการนำมาทดลองปฏิบัติในโรงเรียนวัดน้ำขาวในเป็นครั้งแรก พร้อมโครงการออมทรัพย์ 6 โครงการจนประสบความสำเร็จ และได้ขยายแนวคิดออกสู่ชุมชนมีการพัฒนา รูปแบบ นำมาผสมผสานกับหลักจิตวิทยาสังคมสมัยใหม่ โดยประยุกต์ใช้กับการดำเนินงาน เกิดเป็นกลุ่มออมทรัพย์ที่มีชื่อเรียกว่า “กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ” บนพื้นฐานของทุนทางสังคม ทุนมนุษย์ และทุนวัฒนธรรมชุมชนในการจัดตั้งกลุ่ม เพื่อดูแล ช่วยเหลือประชาชนในชุมชนตำบลน้ำขาว ในด้านสวัสดิการ ให้สามารถเข้าถึงระบบสวัสดิการ ขึ้นพื้นฐานและ ส่งเสริม คุณภาพชีวิต ของประชาชนในชุมชนให้ดียิ่งขึ้นโดย นำเอากลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต เป็นฐานในการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก เพื่อช่วยเหลือในด้านต่างๆ ได้แก่ สวัสดิการการเกิด สวัสดิการคำรักษาพยาบาล สวัสดิการค่าฌาปนกิจ สวัสดิการทุนการศึกษา สวัสดิการเงิน บำนาญผู้สูงอายุ สวัสดิการผู้ ด้อยโอกาส สวัสดิการคนทำงาน สวัสดิการเงินกู้ สวัสดิการเงินฝาก

เมื่อกลุ่ม สัจจะ ออมทรัพย์ แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ได้ดำเนินงานมาช่วงเวลาหนึ่งจึงพบว่า มีกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต บางกลุ่มต้องประสบปัญหาเรื่องความไม่โปร่งใสในการดำเนินงานของคณะกรรมการกลุ่ม และปัญหาการขาดส่งดอกเบี้ยการกู้ยืมของสมาชิกกลุ่ม ทำให้มีบางกลุ่มต้องปิดการดำเนินงาน จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตในตำบลน้ำขาวที่มีการดำเนินงานอยู่ มีปรับกฎระเบียบ กติกากลุ่ม การตรวจสอบการดำเนินงานและการควบคุมคุณภาพ

ระบบการบริหารจัดการของกลุ่มให้การปฏิบัติงานมีความโปร่งใสและเป็นธรรมโดย ให้สมาชิกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานเพื่อป้องกันปัญหาการทุจริต ความไม่โปร่งใสในการดำเนินงานทำให้กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตในตำบลน้ำขาวที่มีการดำเนินงานอยู่สามารถดำเนินงานกลุ่มต่อไปได้

ในปี พ.ศ. 2543 รัฐบาลนายชวน หลีกภัย ได้เข้ามาสนับสนุนภายใต้โครงการเงิน SIF เมฆู 5 ครั้ง ซึ่งได้จัดงบประมาณสนับสนุน เป็นจำนวนเงิน 12 ล้านบาทให้กับกลุ่มออมทรัพย์จำนวน 21 กลุ่มในพื้นที่จังหวัดสงขลา โดยวัตถุประสงค์ของโครงการ คือ เพื่อช่วยเหลือคนจนที่ยังไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ในพื้นที่จังหวัดสงขลา และในปี พ.ศ. 2549 ครูชบ ยอดแก้ว เข้าร่วมเป็น สมาชิกสถานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้ร่วมกับ สมาชิกสถานิติบัญญัติ แห่งชาติ จำนวน 249 คน เสนอร่างแก้ไขพ.ร.บ. ส่งเสริมการจัดสวัสดิการ สังคม พ.ศ. 2546 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 พ.ร.บ. สภาก่อการชุมชน และพ.ร.บ. สภาพัฒนาการเมือง ซึ่งการเสนอร่างแก้ไขกฎหมายในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการจัดสวัสดิการ สังคม โดยมุ่งหวังให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและสร้างหลักประกันความมั่นคงของชุมชนฐานราก พื้นฟูทุนทางสังคม และความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการดูแลช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของกองทุนสวัสดิการชุมชน และสนับสนุนให้เกิดการเชื่อมโยงของระบบสวัสดิการชุมชน ในระดับ ท้องถิ่น และภาครัฐอย่างบูรณาการในการพัฒนาการจัดสวัสดิการชุมชนให้มีความหลากหลายมากขึ้น (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2552 : 27-28) ปัจจุบันนี้ ระบบสวัสดิการชุมชนมีการพัฒนาจนได้รับการยอมรับว่า สามารถช่วยให้ชุมชนจัดการกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และพบว่า มีหลายกลุ่มที่ประสบความสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง จนกลายเป็นกลุ่มต้นแบบในการรวมกลุ่มจัดสวัสดิการชุมชนที่มีการดำเนินงานจนประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับ ในระดับประเทศ เช่น กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์จันทร์บุรี กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครอบครัวชีวิต จังหวัดตราด (พรหมทิพย์ เพชรมากและคณะ, 2547 : 80-81)

ผลจากการดำเนินงานของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาวที่ผ่านมาสามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกและคนในชุมชน ได้อย่างแท้จริง ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ชุมชนมีความเข้มแข็ง และสิ่งที่สำคัญไปกว่าการ ได้มาซึ่งสวัสดิการ คือ สมาชิกทุกคนต้องร่วมลงทุน สร้างหลักประกันร่วมกัน มีสัจจะทั้งกับตนเองและกลุ่ม เป็นการออมทรัพย์ตามกำลังและความสามารถ ซึ่งสามารถสร้างหลักประกันชีวิตว่าในยามที่เดือดร้อนจะไม่ถูกทอดทิ้ง ชาวบ้านจะสามารถดูแลซึ่งกันและกันได้อย่างยั่งยืน ทำให้กลุ่ม สัจจะออมทรัพย์เติบโตขึ้นมีการเผยแพร่แนวคิดส่งเสริมให้มีการจัดกลุ่มออมทรัพย์ จัดกองทุนสวัสดิการ

เพิ่มขึ้นในชุมชนและ สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (ธิดารัตน์ คิมกระโทก, 2551 ; จินตนา จริงจิตร, 2544 ; สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์, 2533)

ในปัจจุบัน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลามีการดำเนินงานเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ จากการขับเคลื่อนแนวคิดของผู้นำกลุ่มเป็นหลัก จึงมีประเด็นที่น่าสนใจว่า ในการดำเนินงานของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว ส่วนสำคัญที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คือ ผู้นำกลุ่มครูชบ ยอดแก้ว ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มแนวคิดการออมที่มีการจัดสวัสดิการ ด้วยการจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว จนสามารถกอบกู้เศรษฐกิจชุมชนของตำบลน้ำขาวและพื้นที่ใกล้เคียงให้หลุดพ้นจาก ปัญหาความยากจนได้ อีกทั้งยังได้รับการยกย่องว่าเป็น นักเศรษฐศาสตร์ชุมชน ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดสงขลา ผู้เป็นต้นแบบในการพัฒนาออมทรัพย์ภาคประชาชน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวได้ถูกนำไปใช้ในชุมชนทั่วประเทศ และได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ แต่ในช่วงเวลา ณ ปัจจุบัน พบว่า ทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว ได้สูญเสีย ผู้นำคนสำคัญครูชบ ยอดแก้ว จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จึงเป็นความเสี่ยงของกลุ่มว่าจะดำเนินการต่อไปอย่างไร อีกทั้งยังพบว่าปัจจุบันทางกลุ่มกำลังถูกเพ่งเล็งจากสมาชิกบางส่วนเกี่ยวกับปัญหาการบริหารจัดการกลุ่มที่เกิดความไม่โปร่งใสในการดำเนินงานของคณะกรรมการกลุ่ม ทำให้กลุ่มมีความจำเป็นต้องมีแนวทางการเตรียมความพร้อมและปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชน เพื่อรองรับการความเสี่ยงในด้านต่างๆ ที่อาจ เกิดขึ้น ในอนาคตอันเนื่องมาจากความไม่แน่นอนและ ข้อจำกัด ด้านทรัพยากรบุคคล ของกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มสามารถดำเนินงานต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการทบทวนงานวิจัย พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ว่าประสบความสำเร็จอย่างไร มีปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ ซึ่งเป็นการศึกษาขณะที่ครูชบผู้ก่อตั้งยังมีชีวิตอยู่ แต่ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตและ ศึกษาการปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว หลังจาก สถานการณ์การ สูญเสียของครูชบ ยอดแก้วซึ่ง งานวิจัยนี้จะเป็นเรื่องที่ท้าทายว่ากลุ่มที่ถูกริเริ่มโดยตัวบุคคล แล้วทางกลุ่มจะดำเนินการต่อไปอย่างไร เพื่อให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและการปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตว่าจะมีการแนวทางปรับตัวอย่างไร เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้น

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะ ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ในการจัดสวัสดิการชุมชน ของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นกลุ่มหนึ่งที่มีการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็ง อย่างไรก็ตามในการศึกษานี้ ได้มีการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่มีนักวิชาการและผู้รู้ได้ศึกษามาก่อน พบว่ามีปัจจัยที่สำคัญและต้อง ให้ความสนใจจำนวน 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้นำ 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้าน กลุ่ม 4) ด้านการมี ส่วนร่วม 5) ด้าน ทุนทางสังคม 6) ด้านความเข้มแข็งของชุมชน และ 7) ด้านการสนับสนุน ของ หน่วยงานภาครัฐ นอกจากนี้ ในประเด็นของความต่อเนื่องและยั่งยืนของกลุ่มว่าจะดำเนินการต่อไป อย่างไร ย่อมต้องมีการปรับตัวให้เหมาะสมเพื่อรักษาความสำเร็จของกลุ่มและลดความเสี่ยงในด้าน ต่างๆ ที่อาจส่งผลให้เกิดต่อความล้มเหลวของกลุ่ม ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการปรับตัวใน การจัด สวัสดิการชุมชน ของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลาว่าจะเป็นไปได้ในทิศทางใด ซึ่งผลการศึกษานี้สามารถนำไปสู่แนวทางการเตรียมความ พร้อมใน การจัดสวัสดิการชุมชน ในด้าน ต่างๆ ให้มีความสอดคล้องกับ ความเปลี่ยนแปลง ที่มี ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในส ถานการณ์ใน ปัจจุบันและอนาคตต่อไป ทั้งนี้เพื่อให้การจัดสวัสดิการ ชุมชนของกลุ่มสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

1.2 คำถามการวิจัย

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ทั้ง 7 ด้านมีส่วนนำไปสู่การจัดสวัสดิการชุมชนอย่างยั่งยืนอย่างไร
2. การปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา มีการเตรียมความพร้อม อย่างไร เพื่อลดความ เสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะ ออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาการปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา

1.4 ประโยชน์ของการวิจัย

1. เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน ในการดำเนินงานของ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา

2. เพื่อรักษาความสำเร็จของกลุ่มและลดความเสี่ยงในด้านต่างๆ ที่อาจส่งผลให้เกิดความล้มเหลวต่อกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

3. เพื่อนำผลการวิจัยไปเผยแพร่ ถ่ายทอดความรู้เชิงวิชาการ แก่ องค์กรชุมชน และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง นำไปประยุกต์ใช้ เป็นแนวทาง ในการจัดการสวัสดิการชุมชนให้แก่ องค์กรชุมชนต่อไป

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้ มีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

1) ด้านเนื้อหา ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา โดย ศึกษาปัจจัยเพียง 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้นำ 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านกลุ่ม 4) ด้านการมีส่วนร่วม 5) ด้านทุนทางสังคม 6) ด้านความเข้มแข็งของชุมชน และ 7) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและศึกษาการปรับตัวในการจัด สวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เพื่อการเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ โดยใช้ปัจจัยทั้ง 7 ด้านข้างต้นในการปรับตัวผู้จัดการสวัสดิการชุมชนความยั่งยืน

2) ด้านประชากร ศึกษามุมมองจากคนในพื้นที่ ซึ่งได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชน ชาวบ้าน คณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตที่เป็นสมาชิกไม่น้อยกว่า 5 ปี ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 10 กลุ่ม คนในชุมชนที่ไม่เคยเป็นสมาชิกกลุ่ม คนที่เคยเป็นสมาชิกกลุ่มและออกจากกลุ่มไปแล้ว และศึกษามุมมองจากคนนอกพื้นที่ ซึ่งได้แก่ นักวิชาการ อาจารย์ ตัวแทนภาคประชาชน เป็นจำนวนทั้งหมด 40 คน

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

สัจจะออมทรัพย์ หมายถึง การออมเงิน ซึ่งเป็นทรัพย์สินของแต่ละบุคคลไปออมไว้กับกลุ่มที่ตนเองเป็นสมาชิก และมีความเป็นเจ้าของกลุ่มร่วมกันพร้อมกับการปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกตามกฎระเบียบร่วมกันอย่างเคร่งครัดและสม่ำเสมอ โดยสัจจะออมทรัพย์ในที่นี้คือ การมีสัจจะต่อตนเองต่อกลุ่มในการออมเงิน

กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมายถึง กลุ่มที่เกิดจากการรวมตัวของคนในชุมชนมีการบริหารจัดการ โดยคนในชุมชน เพื่อจัดสวัสดิการให้แก่คนในชุมชน ให้สามารถเข้าถึงสวัสดิการขั้นพื้นฐานตั้งแต่เกิดจนตาย โดยกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตในที่นี้คือ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัด

สงขลา ที่มีทั้งหมด 10 กลุ่ม ในแต่ละหมู่บ้านของตำบลน้ำขาว เป็นกลุ่มที่เกิดจากการรวมตัวของชาวบ้านตำบลน้ำขาว โดย ใช้เงินเป็นเครื่องมือสร้างวินัย สร้างสวัสดิการให้ครอบครัวและชุมชน กำหนดให้เงินเป็นปัจจัยร่วมให้ผู้คนหันมาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

การออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมายถึง การเก็บออมเงินร่วมกันเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้ครอบครัวชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย เมื่อสมาชิกนำเงินมาเก็บออมร่วมกันในแต่ละเดือน ดอกผลที่ได้จะนำมาจัดตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล สวัสดิการด้านทุนการศึกษาและเงินช่วยเหลือเมื่อสมาชิกถึงแก่กรรม นอกจากนี้ยังช่วยเหลือสมาชิกในด้านอื่นๆ เช่น สวัสดิการค่าไฟฟ้า ค่าภาษีที่ดิน ค่าภาษีรถจักรยานยนต์ และมีการจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชน เป็นต้น

สวัสดิการชุมชน หมายถึง การสร้างหลักประกัน ความมั่นคงให้แก่คนในชุมชน ตั้งแต่เกิดจนตาย ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น บนรากฐานการช่วยเหลือเกื้อกูล ความเอื้ออาทรต่อกัน และวัฒนธรรมชุมชน

การจัดสวัสดิการชุมชน หมายถึง การจัดบริการสวัสดิการให้แก่สมาชิกในชุมชน โดยกลุ่มหรือองค์กรชุมชน เพื่อช่วยเหลือให้สมาชิกในชุมชนเข้าถึงระบบสวัสดิการขั้นพื้นฐาน ซึ่งในที่นี้จะศึกษาการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภอนะ จังหัดสงขลา ที่มีการจัดสวัสดิการชุมชน 9 ประเภท ได้แก่ สวัสดิการการเกิด สวัสดิการเงิน บำนาญ ผู้สูงอายุ สวัสดิการ ค่ารักษาพยาบาล สวัสดิการ ค่าฌาปนกิจ สวัสดิการทุนการศึกษา สวัสดิการผู้ด้อยโอกาส สวัสดิการคนทำงาน สวัสดิการเงินกู้ สวัสดิการเงินฝาก เท่านั้น

องค์กรชุมชน หมายถึง หน่วยงาน หรือ กลุ่มที่จัดตั้งขึ้น โดยชุมชน มีสมาชิกในชุมชนเป็นผู้ดำเนินการภายในองค์กร เปรียบเทียบในการจัดตั้งกลุ่มอาจมีความแตกต่างกันออกไป อาทิ เพื่อจัดทำสวัสดิการชุมชน จัดการทรัพยากรท้องถิ่น จัดทำแผนแม่บทชุมชน ฯลฯ ซึ่งองค์กรชุมชนในที่นี้หมายถึง กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภอนะ จังหัดสงขลา

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ หมายถึง ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ ซึ่งในที่นี้จะศึกษาปัจจัยเพียง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้นำ ด้านการบริหารจัดการ ด้านกลุ่ม ด้านการมีส่วนร่วม ด้านทุนทางสังคม ด้านความเข้มแข็งของชุมชน และด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐเท่านั้น

การปรับตัว หมายถึง การเตรียมความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น แต่ในที่นี้จะศึกษาการปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ในตำบลน้ำขาว อำเภอนะ จังหัดสงขลา เพียง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้นำ

ด้านการบริหารจัดการ ด้านกลุ่ม ด้าน การมีส่วนร่วม ด้านทุนทางสังคม ด้าน ความเข้มแข็งของ
ชุมชน และด้าน การสนับสนุน จากหน่วยงานภาครัฐ ฐให้การจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสามารถ
ดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ” ได้มีการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน
2. แนวคิดเกี่ยวกับองค์กร
3. แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรชุมชน
4. แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัวขององค์กร
5. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารคุณภาพ PDCA
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน

สวัสดิการชุมชนเป็นการจัดระบบสวัสดิการของชุมชนเพื่อ ชุมชน โดยสมาชิกในชุมชนเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมดซึ่งแตกต่างจากสวัสดิการสังคมตรงที่รัฐเป็นผู้จัดหาสวัสดิการขั้นพื้นฐานให้ โดยหลักการ ของการจัดสวัสดิการชุมชนนั้นเป็นสวัสดิการ ที่ใช้ฐานความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นเป็นหลัก และคนในท้องถิ่นรู้สึกความเป็นเจ้าของสวัสดิการทำให้สวัสดิการชุมชนสามารถเข้าถึงและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้เป็นอย่างดี

1. หลักคิดของระบบสวัสดิการชุมชน

หลักคิดของระบบสวัสดิการชุมชน คือ การฟื้นฟูสวัสดิการให้สามารถเป็นหลักประกันความมั่นคงในกา รดำรงชีวิตบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และกันของคนในชุมชนตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นการจัดสวัสดิการของชาวบ้าน โดยชาวบ้านเพื่อชาวบ้าน เป็นการให้อย่างมีคุณค่า การรับอย่างมีศักดิ์ศรี การอยู่ร่วมกันของคน ในชุมชน และธรรมชาติอย่างเคารพซึ่งกันและกัน มีกระบวนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมภูมิปัญญาของท้องถิ่น หลักศาสนา และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

จากแนวคิดดังกล่าว ระบบสวัสดิการชุมชน-สวัสดิการชาวบ้าน จึงมุ่งไปที่หลักการสำคัญ 3 ประการ คือ

1. 1 เป็นระบบสวัสดิการที่ยั่งยืน คิดและดำเนินการ โดยชุมชน สามารถดูแลทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ในชุมชนได้อย่างทั่วถึง

1.2 เป็นระบบสวัสดิการที่ดูแลคนในชุมชนได้อย่างครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนตาย

1.3 เป็นระบบสวัสดิการที่นำไปสู่ความมั่นคงในชีวิต โดยมีฐานคิดว่าสวัสดิการคือ ความมั่นคงในชีวิต

นอกจากนี้ ระบบสวัสดิการนั้น ต้องประกอบด้วยสวัสดิการ ที่หลากหลาย มาบูรณาการเข้าด้วยกัน ได้แก่ สวัสดิการทางสังคม เช่น ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อภูมิปัญญา ความสัมพันธ์ที่ดีของคนในชุมชนสวัสดิการที่ธรรมชาติให้มาเพื่อให้คนอยู่ร่วมกัน เช่น การร่วมกันฟื้นฟูทรัพยากรในท้องถิ่น และมีการปรับวิถีคิดการทำเกษตรกรรมไปสู่เกษตรกรรมยั่งยืนด้วยความพอเพียง เป็นแหล่งอาหารที่ยั่งยืน พื้นธรรมชาติให้กลับคืนมาเหมือนหรือใกล้เคียงของเดิม ซึ่งความหลากหลายของสวัสดิการที่นำมาบูรณาการเข้าด้วยกัน จะส่งผลให้ระบบสวัสดิการ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. โครงสร้างของระบบสวัสดิการชุมชน/สวัสดิการชาวบ้าน

โครงสร้างของระบบสวัสดิการชุมชน/ สวัสดิการชาวบ้าน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

2.1 ระบบสวัสดิการระดับตำบล เป็นระบบหรือกองทุนที่เกิดจากการรวมตัวของประชาชนในพื้นที่หนึ่งๆ ด้วยความสมัครใจ เช่น ในระดับตำบล ที่ประสงค์จะดูแลซึ่งกันและกัน บนพื้นฐานของความเอื้ออาทรกัน เป็นกองทุนที่ “ทุกคนรวมกันเป็นเจ้าของ” เน้นการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล ให้มีความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสมาชิก มีความยืดหยุ่น คล่องตัว เปิดเผย โปร่งใส ตรวจสอบได้ เพื่อนำสู่ความมั่นคงยั่งยืนและดูแลชาวบ้านด้วยกันได้ทุกเพศทุกวัย ทุกประเภทตั้งแต่เกิดจนตาย

2.2 ระบบสวัสดิการระดับจังหวัด เพื่อให้เกิดระบบสวัสดิการระดับตำบล ที่เข้มแข็ง โดยมีองค์ประกอบและหน้าที่สำคัญ คือ

2.2.1 มีกลไก “คณะกรรมการพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนระดับจังหวัด ” ซึ่งประกอบด้วย ตัวแทนชุมชนระดับตำบล ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิเข้ามาร่วมรับผิดชอบขับเคลื่อนระบบสวัสดิการชุมชนระดับจังหวัดร่วมกัน

2.2.2 คณะกรรมการพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนระดับจังหวัด มีหน้าที่ในการกำหนดแนวคิด ทิศทางการขับเคลื่อน โดยมีเป้าหมายให้ครอบคลุมทุกตำบลในจังหวัด

2.2.3 คณะกรรมการพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนระดับจังหวัด ต้องมีหน้าที่ เชื่อมโยงและประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้และการเรียนรู้ร่วมกัน

2.3 ระบบสวัสดิการระดับประเทศ เป็นกลไกกลางที่สนับสนุนการดำเนินงาน กองทุนสวัสดิการในระดับพื้นที่ให้ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีหน้าที่ ดังนี้

2.3.1 เป็นกลไกประสานงานสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนให้เป็น โครงสร้างระบบสวัสดิการของชุมชนที่ชุมชนเป็นเจ้าของ การพัฒนาขยายผลให้กว้างขวางและ พัฒนาเป็นนโยบายของประเทศ

2.3.2 ส่งเสริมสนับสนุนการจัดตั้งและพัฒนากองทุนสวัสดิการ โดยที่ มีชาวบ้านและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันดำเนินการ โดยชาวบ้านมีบทบาทสำคัญ และ เชื่อมโยงกับระบบของหน่วยงานต่างๆ

2.3.3 รมรงค์เผยแพร่การสร้างสำนึกของชาวบ้านในการตระหนักรู้และ การพึ่งตนเอง ผ่านกระบวนการสวัสดิการชุมชน

2.3.4 การสนับสนุนทางการเงินเพื่อจัดสวัสดิการในส่วนที่เกินความสามารถ ของกองทุน

2.3.5 สนับสนุนการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการชุมชนที่เชื่อมโยงกับ ระบบสวัสดิการของภาครัฐและอื่นๆ (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2550 : 7-11)

3. ความหมายของสวัสดิการชุมชน

คำว่า “สวัสดิการชุมชน” มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการชุมชนไว้ดังนี้ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2546 : 3-5) กล่าวถึง คำว่า “สวัสดิการชุมชน” คือการ สร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของคนในชุมชน ที่ทำให้คนในชุมชน มีชีวิตที่ดีขึ้น อาจอยู่ในรูป สิ่งของ เงินทอง น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล ซึ่งเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ผลของการจัด สวัสดิการที่สำคัญคือ ก่อให้เกิดรายได้ลดรายจ่าย เกิดความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นของคนในชุมชน รู้สึก มั่นคง ภาคภูมิใจ อยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและมีความสุข

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2541 : 55) กล่าวว่า สวัสดิการชุมชน เป็นการดำเนินการ สวัสดิการรูปแบบหนึ่งที่ชุมชนได้จัดตั้งขึ้นมา เพื่อ ดำเนินการเกี่ยวกับสวัสดิการให้กับชุมชนอย่าง ทัวถึง ไม่ว่าจะดำเนินการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองให้กับสมาชิกอย่างทั่วถึงตั้งแต่เกิดจนตาย โดยมีสมาชิกของชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเอง สวัสดิการชุมชนนับได้ว่าเป็นส่วนหนึ่ง ของวิถีชีวิตของชุมชนมาตั้งแต่อดีต กล่าวคือ สังคมไทยมีสถาบันหลักคือ ชุมชนท้องถิ่น สถาบันนี้

อุดมด้วยวัฒนธรรมแห่งชุมชน คือ วัฒนธรรมแห่งการพึ่งพาอาศัยกัน ผูกพันช่วยเหลือกัน โดยที่ทุกคนคำนึงถึงและยอมรับประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ

ทัศนีย์ ลักษณะวิชานัช (2551 อ้างถึงในดวงดาว บุญพิทักษ์ , 2552 : 9) กล่าวว่า สวัสดิการชุมชน หมายถึง การจัดบริการหรือกิจกรรมต่างๆ ของชาวชุมชนโดยชาวชุมชนร่วมมือกันจัดขึ้น เพื่อประโยชน์ของชาวชุมชนให้รอดพ้นจากความเดือดร้อนและความเสี่ยงต่างๆ เพื่อเป็นการสร้างหลักประกันในการดำเนินชีวิตอย่างปกติสุข เช่น การช่วยทุนการศึกษา ค่ารักษาพยาบาล การให้กู้ยืม เงินช่วยฌาปนกิจศพ เป็นต้น

ระพีพรรณ คำหอม (2551 : 1-2) ได้สรุปค่านิยมจากการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ มีฐานคิดสวัสดิการชุมชนที่แตกต่างกัน 5 ประการ คือ 1) ฐานคิดของการนิยาม คำว่า “สวัสดิการชุมชน ” เป็นการให้หรือการสงเคราะห์ผู้ยากลำบาก ถือเป็นบทบาทหน้าที่ของภาครัฐเป็นหลัก 2) ฐานคิดของ “ความเท่าเทียมความเสมอภาค ” เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ยากลำบากเข้าร่วมเป็นสมาชิกของเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน 3) ฐานคิดการพัฒนากลุ่มผู้ยากลำบากเป็นการเปิดพื้นที่ให้กลุ่มผู้ยากลำบากใหม่ๆ ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มเป้าหมายอื่น โดยมุ่งเน้นการจัดทำเวทีประชาคมเครือข่ายการเรียนรู้ 4) ฐานคิด “การมีส่วนร่วม” โดยใช้ชุมชนเข้มแข็งเป็นที่เล็งของชุมชนที่ยังไม่เข้มแข็ง สร้างความเข้มแข็งของกองทุนสวัสดิการชุมชน ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน 5) ฐานคิด “การเป็นเจ้าของกองทุนสวัสดิการชุมชนร่วมกัน” เน้นความยั่งยืนของกองทุนชุมชน

กล่าวโดยสรุปความหมายของสวัสดิการชุมชน คือ การสร้างหลักประกันความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนตั้งแต่เกิดจนตาย อาจอยู่ ในรูปแบบของสิ่งของ เงิน ทุน น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูลที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี

4. การจัดสวัสดิการชุมชน

ทัศนีย์ ลักษณะวิชานัช (2551 : 4) การจัดสวัสดิการชุมชน สามารถทำได้หลายวิธี ทั้งมิติของการป้องกัน การพัฒนา การแก้ไข ฟื้นฟู การคุ้มครองพิทักษ์สิทธิ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของปัญหา ทางออกของปัญหาที่ถูกต้องเหมาะสม เพื่อดำรงและพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ แบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ คือ

1. อยู่รอด (Survival) หมายถึง มนุษย์จำเป็นต้องมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต
- 4 ประการ คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค

2. อยู่ใต้ (Surveillance) หมายถึง การที่มนุษย์มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งนี้เพราะมีปัจจัยพื้นฐานที่มั่นคง แต่ก็ยังมีความต้องการสิ่งอื่นๆ ที่สูงขึ้นไปเพื่อสร้างความสุข ความพอใจ ความสะดวกสบาย ที่สามารถจัดการได้ด้วยตนเองโดยไม่เดือดร้อน

3. อยู่ดี (Surplus) หมายถึง การที่มนุษย์มีคุณภาพชีวิตที่ดีมาก ผ่านการมี คุณภาพชีวิตใน 2 ระดับ ข้างต้น และมีส่วนเกินที่สามารถนำมาแบ่งปันให้แก่ผู้อื่น ให้มีความสุข ลดความทุกข์ยากลงได้บ้าง

5. หลักการ/ความสำคัญของจัดสวัสดิการชุมชน/สังคม

ธีระ ศรีธรรมรักษ์และวิทย์ ชนระภัย (2542 : 14-15) กล่าวว่า การจัดสวัสดิการในแง่ของประชาชนควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. การจัดให้ตรงความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง
2. การให้ประชาชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งภาค รัฐและ ภาค เอกชน รวมถึงผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ ได้ร่วมรับผิดชอบในการจัดสวัสดิการ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาและแสดงความคิดเห็น เพื่อให้เกิดการสนับสนุน ลดความขัดแย้ง เกิดความกระตือรือร้น และความสนใจร่วมในกิจกรรมนั้นๆ
3. การจัดสวัสดิการให้ประชาชนทุกระดับ โดยเท่าเทียมกัน และอย่างยุติธรรม
4. การจัดสวัสดิการให้ประชาชนควรจัดให้อย่างสม่ำเสมอเพราะการจัดสวัสดิการเพียงชั่วคราวย่อมไม่ก่อให้เกิดความผูกพันที่ดีระหว่างกัน
5. การจัดสวัสดิการ ไม่ควร เป็นภาระแก่ประชาชน แต่ควรจัด ทำเพื่อผ่อนคลายความเดือดร้อนและสร้างความผาสุกให้แก่ประชาชน

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2546 : 20-21) ได้กล่าวสรุปหลักการสำคัญในการจัดสวัสดิการชุมชน ไว้ 6 ประการ คือ 1) ทำจากสิ่งที่เป็นจริง สอดคล้องกับวิถีของแต่ละพื้นที่ 2) เริ่มจากเล็กไปใหญ่ ทำแบบค่อยเป็นค่อยไป 3) เงินเป็นเพียงเครื่องมือไม่ใช่เป้าหมาย ให้เงินสร้างเงื่อนไขทำให้คนอยากทำงาน อยากทำความดี สิ่งสำคัญคือ การให้ความคิด ทำให้คนคิดพึ่งตนเอง คิดทำความดี 4) ระบบสวัสดิการที่ดีต้องช่วยเหลือแบบองค์รวมที่ทุกอย่างเชื่อมโยงเข้าหากัน กิจกรรมต่างๆ สามารถก่อให้เกิดสวัสดิการได้ทุกเรื่อง ตั้งแต่เกิดจนตายกับทุกคนทุกเพศทุกวัย 5) คนในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการต้องเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับที่เท่าเทียมกันและมีศักดิ์ศรี 6) ต้องทำด้วยความรักและอดทน

6. ลักษณะของสวัสดิการชุมชน

สวัสดิการชุมชน คือ การกระทำและกิจกรรมเพื่อการพึ่งพากันเองของชุมชน ในระดับจุลภาคตามชาติพันธุ์และลักษณะของแต่ละชุมชนมุ่งไปที่กลุ่มคน (ไม่ใช่ปัจเจกชน) ภายใต้กระบวนการสร้างและจัดระเบียบชุมชนโดยตรง (เช่น รูปแบบ บริการ โครงการ และหน่วยจัดบริการ) เพื่อให้บรรลุถึงการส่งมอบบริการชุมชนที่มีประสิทธิภาพ ลักษณะของสวัสดิการชุมชน เป็นกิจกรรมทางการเมืองแบบทางอ้อม คือรัฐไม่ได้จัดบริการเองแต่เปิดโอกาสให้แก่นักในชุมชน จัดและรับบริการกันเอง โดยหวังว่า สวัสดิการชุมชนนี้จะทำให้เกิดการจัดบริการชุมชนเพื่อตอบสนองปัญหาที่มีอยู่หลากหลาย เป็นองค์รวมและยืดหยุ่นไปตามลักษณะของแต่ละชุมชน และแต่ละช่วงเวลาได้ดี ซึ่งตามแนวคิดของ McKnight (1997 : 123-125 อ้างถึงใน ชัยวัฒน์ หน่อรัตน์ , 2546 : 11) ได้จำแนกสวัสดิการชุมชนออกเป็น 9 ลักษณะ ดังนี้

1. เตรียมเครือข่ายและให้การดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Mutual Support)
  2. เตรียมความพร้อมของกลุ่ม
  3. ระบบการผลิตร่วม (Mass Production System) ของคนในชุมชน
  4. มีการตรวจสอบโดยกระบวนการของนวัตกรรมที่ชุมชนสร้างขึ้น
  5. ความเข้มแข็ง (Empowerment) ของชุมชน
  6. เกิดจากวิถีการดำเนินชีวิตของสมาชิกชุมชนบนความเป็นพลเมืองหรือประชาสังคม (Civil Society)
  7. สร้างผู้นำที่มีประสบการณ์และความสามารถจากกระบวนการชุมชน
  8. สร้างเครือข่ายในระดับท้องถิ่น
  9. การปรับตัว (Mobilization) ได้ทันกับสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกชุมชน
- ศักยภาพชุมชนในการจัดสวัสดิการชุมชน(รพีพรรณ คำหอม , 2551 : 137) พบว่า มีการจัดสวัสดิการอยู่แล้ว ส่วนใหญ่อยู่ในระดับหมู่บ้าน แต่เป็นไปในลักษณะกระจัดกระจาย ต่างทำ ซึ่งลักษณะการจัดสวัสดิการมี 4 ลักษณะ ได้แก่

1. การจัดสวัสดิการตามประเพณีวิถีชีวิตชุมชน ช่วยเหลือตามอัตภาพในรูปแบบของเงิน สิ่งของ เครื่องอุปโภคบริโภค การให้คำปรึกษาแนะนำและช่วยแรงงาน
2. กองทุนที่มีอยู่ในชุมชน ส่วนใหญ่มาจากรัฐจัดตั้ง เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กองทุนปื๊ย กลุ่มอาชีพ ซึ่งจัดสวัสดิการเงินกู้และปันผลให้กับสมาชิกเท่ากัน
3. กองทุนเรียกเก็บเงินสวัสดิการจากสมาชิกเป็นครั้งคราว ได้แก่ กลุ่มฌาปนกิจ และกองทุนสงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เช่น ช่วยค่าทำศพ การศึกษาเป็นต้น

4. การบูรณาการกองทุน เป็น “เครือข่ายสวัสดิการ” โดยหักผลกำไรกองทุนต่าง ๆ มาสมทบกองทุนสวัสดิการตำบล เช่น ตำบลคลองน้ำไหล มีประสบการณ์การจัดทำกองทุนสวัสดิการตำบล จากฐานการบูรณาการกองทุน และมีการสมทบ 3 ฝ่ายจากชุมชน อบต. และรัฐ (พอช.) จึงเป็นพื้นที่เรียนรู้ขยายผล

กนกศักดิ์ แก้วเทพ (2544 : 171-172) ได้กล่าวถึง ลักษณะของสวัสดิการชุมชนที่สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. สวัสดิการชุมชนเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเกิดความร่วมมือของคนในชุมชน ในกระบวนการแก้ไขปัญหา นับตั้งแต่ตระหนักถึงปัญหา การวิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน ตลอดจนการหาแนวทางหรือวิธีการแก้ไข การตัดสินใจตลอดจนการดำเนินการและประเมินผลร่วมกัน
2. สวัสดิการชุมชนเกิดจากความสามารถในการดำเนินการแก้ไขปัญหาหรือสามารถสนองต่อความต้องการภายในชุมชนในด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงาน รายได้ และความมั่นคงของคนภายในชุมชน โดยทั้งนี้อาจมีการระดมทรัพยากรจากภายในและภายนอกมาใช้ในการดำเนินการสนองต่อความต้องการและปัญหา ซึ่งมีเป้าหมายนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ของชุมชนในที่สุด
3. สวัสดิการชุมชนเกิดจากกิจกรรมการพัฒนาที่มีได้พัฒนาความมั่นคงด้านรายได้ อย่างเดียว ยังรวมถึงการพัฒนาด้านจิตใจในด้านคุณค่าของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
4. กิจกรรมสวัสดิการชุมชนจะดำเนินการต่อไปได้ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตประจำของคนในชุมชน เป็นกิจกรรมที่มีได้แยกคนออกจากวิถีชีวิตครอบครัว และชุมชน ภายใต้อุปสรรคทางสังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อม
5. วิวัฒนาการของสวัสดิการสังคมของไทยในยุคดั้งเดิมนั้นมีรากฐานมาจาก ศาสนา และ วัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งได้หล่อหลอมให้คนไทยมีความเมตตากรุณาเอื้ออาทรในวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน สะท้อนให้เห็นถึงการแบ่งหน้าที่ในการดูแลสวัสดิภาพและความสุขของสมาชิกในชุมชนระหว่างครอบครัว เครือญาติ และชุมชนที่เป็นไปอย่างโยงโยและสัมพันธ์ต่อกัน

7. รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชน

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2546 : 6-20) ได้อธิบายว่าลักษณะรูปแบบการจัดสวัสดิการโดยชุมชน ประกอบด้วย

1. การจัดสวัสดิการจากฐานองค์กรการเงินชุมชน
2. การจัดสวัสดิการชุมชนโดยฐานการผลิต/ธุรกิจชุมชน
3. การจัดสวัสดิการโดยฐานทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม
4. การจัดสวัสดิการจากฐานอุดมการณ์/ศาสนา

5. การจัดสวัสดิการโดยฐานชุมชนเมือง
6. การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุโดยผู้สูงอายุ
7. การจัดสวัสดิการผู้ยากลำบาก

พรรณทิพย์ เพชรมาก และคณะ (อ้างใน สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ

9, มปป.) และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2546 : 3-6) ได้รวบรวมลักษณะรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชน ไว้ดังนี้

1. การจัดสวัสดิการจากฐานองค์กรการเงินชุมชน

กลุ่มออมทรัพย์หรือองค์กรการเงินชุมชนเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการจัดสวัสดิการชุมชน การที่ชุมชนมีกองทุนหรือเงินออมของตนเองทำให้ชุมชนสามารถริเริ่มความคิดรูปแบบการจัดสวัสดิการของตนเองได้อย่างหลากหลาย และสอดคล้องกับปัญหาความต้องการของชุมชนนั้น องค์กรการเงินชุมชนบางประเภท ตั้งมาโดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างสวัสดิการโดยเฉพาะ หรืออาจกล่าวได้ว่า “เงินเป็นเครื่องมือ เป้าหมาย คือ สวัสดิการชุมชน ” กรณีตัวอย่างรูปธรรมที่ใช้ องค์กรการเงินเป็นฐานในการจัดสวัสดิการชุมชนมีให้เห็นอย่างหลากหลาย อย่างเช่น

- กองทุนหมุนเวียนชาวบ้านสงขลา : จากฐานเงินทุนภายในคุ้มสมทบจากภายนอกเครือข่ายกองทุนหมุนเวียนชาวบ้านสงขลา เกิดจากสมาชิกสมาคมฟื้นฟูหมู่บ้านชนบทสงขลา ที่ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ด้านการจัดกองทุน และสวัสดิการชุมชนร่วมกัน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบการพึ่งพากันระหว่างกลุ่มออมทรัพย์ ทั้งในด้านเงินทุนและในด้านอื่นๆ พัฒนาระบบกองทุนสวัสดิการชุมชนให้ส่งผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และสร้างระบบกองทุนเงินสมทบระหว่างรัฐกับชุมชน

2. การจัดสวัสดิการชุมชนโดยฐานการผลิต/ธุรกิจชุมชน

จากพื้นฐานภูมิปัญญาดั้งเดิมในการทำมาหากิน เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ งานหัตถกรรม ทอผ้า การแปรรูปอาหาร ที่สั่งสมกันมายาวนาน ประกอบกับได้มีโอกาสไปดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสนับสนุนส่งเสริมของหน่วยงาน ทำให้ชุมชนหลายแห่งสามารถจัดสวัสดิการจากฐานการผลิตภายในชุมชน หรือจากกลุ่มที่รวมตัวกันทำธุรกิจชุมชนได้ ซึ่งแต่ละแห่ง จะมีความหลากหลายต่างกัน กรณีตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมในบางพื้นที่ ได้แก่

- กลุ่มแพรรณ : แม่หญิงทอผ้าพื้นฟูภูมิปัญญาสู่สวัสดิการ กลุ่มแพรรณ เกิดจากการรวมตัวของแม่หญิงที่ทอผ้าจาก 7 หมู่บ้าน ในจังหวัดขอนแก่น โดยมีศูนย์ศิลปหัตถกรรมเพื่อการพัฒนาและสนับสนุนสตรีอีสาน โดยเริ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 จากการนำผ้ามาฝากขายศูนย์ และได้มีการรวมตัวเพื่อช่วยเหลือในด้านอื่น ๆ อีกด้วย ซึ่งการจัดสวัสดิการให้สำหรับสมาชิก โดยใช้เงินกำไรจากการขายผ้าของกลุ่ม การเก็บเงินสวัสดิการจากสมาชิกและเงิน

สมทบจากภายนอกที่เข้าไปดูงาน และผลกำไรของกลุ่ม ร้อยละ 15-20 จะแบ่งไว้สำหรับ จัดสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล การช่วยเหลือทุนการศึกษา และเงินสงเคราะห์ผู้สูงอายุ อีกร้อยละ 15-20 เป็นค่าใช้จ่ายในการพัฒนาชุมชน พัฒนาสมาชิก การอบรม/ดูงาน จากเดิมจัดสวัสดิการให้เฉพาะสมาชิก เมื่อมีเงินเพิ่มขึ้นได้ขยายการช่วยเหลือการรักษาพยาบาลถึงครอบครัว สมาชิกด้วย ต่อมาเมื่อเงินไม่พอจะต้องหักกำไรสุทธิเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 10 จึงจะพอค่าใช้จ่ายในการจัดสวัสดิการ ซึ่งนอกจากการรักษาพยาบาลแล้วยังมีทุนการศึกษา เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และเงิน ฌาปนกิจ สำหรับวงเงินและประเภทของสวัสดิการอาจไม่หลากหลายเหมือนเครือข่ายใหญ่ แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มก็คิดหาทางพัฒนาและการขยายรายได้ของกลุ่มอยู่อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถจัดสวัสดิการได้เพียงพอตามที่สมาชิกเคยได้ตกลงไว้ (คุณคำปุ่น สาลาด จากการสัมมนาแนวทางการพัฒนาสวัสดิการภาคอีสาน มิถุนายน 2545)

3. การจัดสวัสดิการโดยฐานทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม

ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นป่า แม่น้ำ ชายฝั่งทะเล ล้วนแล้วแต่เป็นที่มาของแหล่งอาหารและฐานปัจจัยของชุมชน การที่ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายทำให้ชุมชนขาดสวัสดิการที่สามารถหาได้จากป่า ที่เป็นเสมือนซัพพลายเออร์มาร์เก็ตของชุมชน การที่หลายชุมชนได้หันมาอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติใกล้ตัว ทำให้ความอุดมสมบูรณ์กลับคืนมา ทำให้ชุมชนมีแหล่งอาหารที่มั่นคง สามารถลดรายจ่ายและสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นได้ รวมทั้งเป็นกองทุนที่จะกลับคืนมาเป็นค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้ยั่งยืนต่อไป ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมที่ชุมชนดูแลจัดการทรัพยากรธรรมชาติแล้วส่งผลให้เกิดสวัสดิการชุมชน มิให้เห็น โดยทั่วไป เช่น

- ชุมชนบ้านทุ่งตะเชะ ตำบลทุ่งกระปือ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง

ป่าชายเลนบ้านทุ่งตะเชะ มีการให้สัมปทานตัดไม้โก่งกางมาก่อน จนทำให้สภาพป่าชายเลนเกือบจะหมดไป ในปี พ.ศ. 2536 ผู้นำชุมชนจึงได้ร่วมกันคิดที่จะฟื้นฟูป่าชายเลน มีการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาดูแล ปูปลูกป่าเสริมพื้นที่ชายเลน โดยร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ร่วมกันสร้างหลักเกณฑ์กติกาการใช้ประโยชน์จากป่า ด้วยความร่วมมือในการรักษาป่าชายเลน ทำให้ความอุดมสมบูรณ์กลับคืนมา มีสัตว์ชนิดต่างๆ มากขึ้น ทำให้ชุมชนมีรายได้จากการทำประมงในลำคลอง และเก็บหอย ปู จากป่าได้ทุกฤดู รวมทั้งพืชผักและสมุนไพรที่คนในชุมชนนำมาทำอาหาร สามารถลดค่าใช้จ่ายลงได้ และส่วนที่เหลือก็สามารถนำไปขายเป็นรายได้ ถือได้ว่าป่าชายเลนเป็นที่มาของสวัสดิการที่ผูกพันกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนอย่างมาก

4. การจัดสวัสดิการจากฐานความเชื่อ/อุดมการณ์/ศาสนา

ในอดีตความเชื่อของกลุ่มคนในท้องถิ่นต่างๆ คำสอน และสถาบันทางศาสนามีบทบาทสำคัญในการจัดสวัสดิการสังคม แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสู่การจัดสวัสดิการสังคมสมัยใหม่ รัฐให้ความสำคัญของศาสนาที่มีบทบาทในการจัดสวัสดิการลดน้อยลง แต่อย่างไรก็ตาม รากฐานความเชื่อ คำสอน และสถาบันทางศาสนาทุกศาสนา ยังคงมีบทบาทเป็นฐานในการจัดสวัสดิการของกลุ่มคนหลายกลุ่ม/ชุมชน ซึ่งมีหลายกลุ่มได้นำคำสอน แนวปฏิบัติตามหลักศาสนาต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการจัดสวัสดิการมากขึ้น เช่น สหกรณ์ กลุ่มเครดิตยูเนียนที่เริ่มจากฐานวงสัมพันธ์ของสมาชิก โบสถ์ก็เป็นองค์กรการเงินรูปแบบหนึ่งที่มีการจัดสวัสดิการทุกกลุ่ม อย่างเช่น สหกรณ์เครดิตยูเนียน วัดยางเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี เป็นต้น

5. การจัดสวัสดิการโดยฐานชุมชนเมือง

แม้ว่าผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนเมืองส่วนใหญ่ซึ่งมีอาชีพในระบบที่จะสามารถได้รับสวัสดิการจากแหล่งต่างๆ ทั้งจากรัฐและเอกชน เช่น ระบบประกันสังคม กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ การประกันกับภาคเอกชน สวัสดิการจากบริษัท/หน่วยงาน ฯลฯ แต่มีชุมชนเมืองอีกส่วนหนึ่งเป็นชุมชนผู้มีรายได้น้อยหรือชุมชนแออัดที่มีความสัมพันธ์ของคนในชุมชนค่อนข้างจะใกล้ชิด จำเป็นต้องพึ่งพากัน และลักษณะอาชีพของคนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นแรงงานนอกระบบไม่อยู่ในข่ายที่จะได้รับสวัสดิการได้เหมือนคนชุมชนเมืองส่วนที่อยู่ในระบบซึ่งสวัสดิการที่สำคัญของชาวชุมชนแออัด คือ เรื่อง “บ้าน” ซึ่งเป็นทั้งที่ทำกินและที่อยู่อาศัย การที่คนในชุมชนแออัดมีความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัย ถือเป็นการขาดสวัสดิการที่เป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ ปัจจุบันชุมชนแออัดจำนวนมากได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหาที่อยู่อาศัย ทำให้คนในชุมชนแออัดสามารถอยู่ต่อที่เดิมได้อย่างมั่นคง หรือหากจำเป็นต้องย้ายออกไป ต้องไม่ไกลแหล่งที่ทำมาหากิน ทำให้คนในชุมชนแออัดสามารถอยู่ร่วมกันกับเมืองได้อย่างมีศักดิ์ศรี เป็นที่ยอมรับเท่าเทียมกับคนกลุ่มอื่นๆ ในเมือง เช่น โครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยตามโครงการบ้านมั่นคง เป็นต้น

6. การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุโดยผู้สูงอายุ

สงเคราะห์ครอบครัวคนชรา การส่งเข้ารับบริการในสถานสงเคราะห์ การให้เบี้ยยังชีพ การรักษาพยาบาล ซึ่งการจัดบริการดังกล่าว สามารถช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ยากจนอยู่ในภาวะยากลำบากได้และยังไม่เพียงพอ ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2541 กองทุนเพื่อสังคมได้สนับสนุนการจัดสวัสดิการผู้ยากลำบากโดยฐานชุมชน ซึ่งผู้สูงอายุก็เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเป้าหมายนี้ การที่ชุมชนเป็นผู้วางหลักเกณฑ์คัดเลือกผู้สูงอายุที่อยู่ในข่ายที่จะได้รับความช่วยเหลือ ทำให้สามารถคิดกิจกรรมทั้งด้านการสงเคราะห์และการพัฒนาผู้สูงอายุได้หลากหลายขึ้น โดยสามารถช่วยเหลือและสนับสนุนการพัฒนาผู้สูงอายุได้ทั่วถึงมากขึ้น จากรูปธรรมดังกล่าว

ทำให้ชุมชนและผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุระดับชุมชน/เครือข่าย ได้พัฒนาไปสู่การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุทั้งระบบได้อย่างกว้างขวาง

7. การจัดสวัสดิการผู้นำชุมชน

เป็นการสร้างระบบการจัดสวัสดิการผู้นำขบวนการองค์กรชุมชน โดยการสนับสนุนของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เพื่อสร้างระบบหรือกลไกที่ให้ความคุ้มครองดูแลช่วยเหลือ เมื่อผู้นำอยู่ในภาวะวิกฤติหรือเผชิญกับปัญหาต่างๆ อีกทั้งยังเป็นการเสริมพลังบำรุงขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้นำ เงินกองทุนได้มาจากการที่ผู้นำร่วมสมทบ ผู้ร่วมสมทบดังกล่าวถือเป็นสมาชิกของกองทุน และจะได้รับสิทธิประโยชน์ทั้งหมดตามกฎหมาย และเงินสมทบทั้งหมดของสมาชิกในแต่ละจังหวัดรวมกันเป็นเงินกองทุนของแต่ละจังหวัด ซึ่งมีการวางระบบเชื่อมโยงกลไกการทำงานเป็นระดับภาคและระดับประเทศหรือระดับกลาง เพื่อให้กลไกกลางมีบทบาทในการสนับสนุนผลักดันให้เกิดประสิทธิภาพ และความโปร่งใสในการดำเนินการให้มากที่สุด

นอกจากนี้ชัยพร พิบูลศิริ และคณะ (2548 : 57 อ้างถึงใน สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 9, มปป.) ได้พบว่า มีรูปแบบการจัดสวัสดิการเพิ่มเติมอีก 1 รูปแบบ คือ

8. การจัดสวัสดิการผู้ยากลำบาก

โดยเครือข่ายองค์กรชุมชน มีรูปแบบการดำเนินงาน ดังนี้

8.1 จัดในลักษณะกองทุนสงเคราะห์ เช่น เครือข่ายติดเชื้อเอดส์ เครือข่ายสตรี

เครือข่ายคนพิการ

8.2 จัดในลักษณะกองทุนสงเคราะห์ร่วมกับกองทุนหมุนเวียน ส่วนใหญ่

เป็นการสนับสนุนโดยการกู้ยืมเพื่อเป็นทุนประกอบอาชีพ ซึ่งคืนเงินต้นไว้ที่กองทุนเดิม ส่วนดอกเบี้ยเพิ่มในกองทุนสงเคราะห์ เพื่อช่วยเหลือผู้ยากลำบากรายอื่นต่อไป นอกจากนี้ผู้ด้อยโอกาสในชุมชนจะถูกชักชวนให้สมัครเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อผู้ด้อยโอกาส จะได้สถานภาพเท่าเทียมกับคนอื่น มีเงินปันผลสิ้นปี สามารถใช้กองทุนสวัสดิการเหมือนสมาชิกรายอื่นๆ

8.3 การสมทบทุนกองทุนสวัสดิการชุมชน

(Matching Fund) เป็นการสมทบ

อัตรา 1:1 ตามวงเงินกองทุนสวัสดิการกลุ่มออมทรัพย์ที่มีอยู่เดิม โดยมีเงื่อนไขให้ใช้เฉพาะดอกเบี้ยที่เกิดขึ้น และเครือข่ายต้องรับผิดชอบสวัสดิการของผู้ด้อยโอกาสที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนสามารถแบ่งได้ 8 รูปแบบ คือ

- 1) การจัดสวัสดิการจากฐานองค์กรการเงินชุมชน
- 2) การจัดสวัสดิการชุมชนโดยฐานการผลิต/ธุรกิจชุมชน
- 3) การจัดสวัสดิการโดยฐานทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม
- 4) การจัดสวัสดิการจากฐานอุดมการณ์/ศาสนา
- 5) การจัดสวัสดิการโดยฐานชุมชนเมือง
- 6) การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุโดยผู้สูงอายุ
- 7) การจัดสวัสดิการผู้นำชุมชน
- 8) การจัดสวัสดิการผู้ยากลำบาก

ซึ่งการจัดสวัสดิการทั้ง 8 รูปแบบ มีรูปแบบการจัดสวัสดิการที่แตกต่างกันหรือมีรูปแบบเฉพาะ แต่รูปแบบทั้ง 8 รูปแบบ ล้วนแต่ต้องการช่วยเหลือให้คนในสังคมหรือชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการจัดสวัสดิการของชุมชนนั้นๆ อย่างยั่งยืน

ในการศึกษานี้ ได้ศึกษากลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต ซึ่งมีรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนแบบการจัดสวัสดิการจากฐานองค์กรการเงิน เป็นรูปแบบที่มีการจัดสวัสดิการที่หลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของกลุ่มและชุมชน โดยมีเป้าหมาย คือ จัดสวัสดิการ โดยเฉพาะและใช้เงินเป็นเครื่องมือในการจัดสวัสดิการชุมชนให้แก่สมาชิกในกลุ่มและชุมชน

2. แนวคิดเกี่ยวกับองค์กร

องค์กรเกิดขึ้นจากบุคคล กลุ่มหนึ่งที่มารวมตัวกัน โดยมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน และดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกันอย่างมีขั้นตอนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น

ความหมายขององค์กร

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายขององค์กร (Organization) ไว้ดังนี้

Chester I. Barnard (1970 : 38) ได้ให้ความหมายว่า องค์กรคือระบบที่บุคคลสองคนหรือมากกว่าร่วมแรงร่วมใจกันทำงานอย่างมีจิตสำนึก

Warren B. Brown and Dennis J. Moberg (1980 : 5) ได้อธิบายว่า องค์กรเป็นสถาบันส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมของบุคคลที่มาปฏิบัติงานร่วมกันให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยมีการแบ่งงานกันทำตามความถนัดและความชำนาญเฉพาะด้าน นอกจากนี้ องค์กรจะต้องมีโครงสร้างที่มีความชัดเจน

Daniel Katz and Robert L. Kahn (1978 : 20) ให้ความหมายว่าองค์กร คือระบบเปิดที่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการเปลี่ยนแปลง (Transformation) และสิ่งส่งออกหรือผลผลิต (Output)

สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ (2542 : 9) ได้อธิบายว่า องค์กรเป็นการร่วมมือประสานงานในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีเหตุผลของบุคคลจำนวนหนึ่ง เพื่อให้บรรลุความประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่มีอยู่ร่วมกันอย่างชัดเจน ด้วยวิธีการแบ่งแรงงานและหน้าที่ (Division of Labor and Function) ตามสายงานที่กำหนดลำดับชั้นของอำนาจหน้าที่ (A Hierarchy of Authority) และความรับผิดชอบ

ธงชัย สันติวงษ์ (2541 : 1-3) ได้กล่าวว่า องค์กร หมายถึง หน่วยงานทางสังคมที่รู้จักกันและมีการประสานเข้าด้วยกันเป็นอันหนึ่งอันเดียว พร้อมกับการมีขอบเขตที่สามารถแยกเป็นเอกเทศได้โดยในเวลาเดียวกันก็จะมีหน้าที่หรือประกอบกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นงานที่กระทำอย่างต่อเนื่อง โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้บรรลุในเป้าหมายหรือชุดของเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งส่วนประกอบที่สำคัญขององค์กรจะประกอบด้วย 5 ส่วนคือ

1) มีการรู้จักและประสานงานกัน (Consciously Coordinated) หมายถึงการมีบุคคลและทรัพยากรต่างๆ ที่อยู่ด้วยกัน กำลังดำเนินกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องระหว่างกันอยู่ พร้อมกับการรวมกันอยู่โดยแบ่งระดับชั้นและหน้าที่

2) มีลักษณะเป็นหน่วยทางสังคม (Social Entity) หมายถึง การเป็นหน่วยงาน ที่มีการรวบรวมเอาคนหรือกลุ่มบุคคลเข้ามาทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน

3) มีลักษณะแบ่งแยกเป็นขอบเขตที่เด่นชัด (Identifiable Boundary) หมายถึง กลุ่มดังกล่าว รวมตัวกันและมีการสร้างสัญลักษณ์หรือสิ่งบอกเหตุบางอย่างที่ชี้ให้เห็นถึงความเป็นเอกเทศที่มีขอบเขตแจ้งชัดของตน

4) การมีความผูกพันที่ต่อเนื่อง (Continuing Bond) หมายถึงการมีกลุ่มบุคคลขององค์กร ที่ซึ่งเป็นสมาชิกที่มีการเข้าและออกอยู่ตลอดเวลา โดยมีคนกลุ่มใหญ่เป็นกลุ่มหลักที่จะทำงานอยู่เป็นประจำอยู่กับองค์กร

5) การมีเป้าหมาย (Goals) หมายถึง การเป็นเป้าหมายของส่วนรวมของกลุ่มคน ที่ซึ่งส่วนใหญ่จะมีระดับความยากและขอบเขตความสำคัญ และขนาดมากกว่าหรือใหญ่กว่าเป้าหมายของบุคคล

สุนันทา เลานันท์ (2541 : 25) อธิบายว่า องค์กรเป็นหน่วยทางสังคมที่ประกอบด้วยมนุษย์หลายๆ คนที่อยู่ร่วมกัน เพื่อกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน องค์กรจึงมีความเคลื่อนไหว มีพฤติกรรม และมีปฏิสัมพันธ์ ได้ตอบไปมาระหว่างกันทั้งภายในและภายนอกองค์กร

สมยศ นาวิการ (2543 : 549) กล่าวว่า องค์กรคือ กลุ่มบุคคลทำงานด้วยกัน เพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ผู้บริหารระดับสูงจะต้องกำหนดทิศทางขององค์กรด้วยการระบุมุ่ง

หมายขององค์การ การกำหนดเป้าหมายเพื่อที่จะบรรลุความมุ่งหมายและการกำหนดกลยุทธ์ เพื่อที่จะบรรลุเป้าหมาย

เสนาะ ดิยาวี (2543 : 4) กล่าวถึง องค์การ ว่าหมายถึง การที่คนรวมตัวกันทำงานเพื่อ บรรลุเป้าหมายร่วมกัน การที่กลุ่มบุคคลมารวมกันทำงานด้วยกันนั้น ไม่ได้เกิดขึ้น โดยบังเอิญหรือ เกิดขึ้นโดยไม่ได้ตั้งใจ แต่การรวมตัวเป็นไปอย่างเป็นระบบและมีการประสานงานกันอย่าง เป็น รูปแบบ การทำงานร่วมกันของคนจะทำให้ได้ผลงานมากกว่าต่างคนต่างทำ ดังนั้นองค์การจึงมี ความสำคัญต่อสังคมมาก ซึ่งลักษณะที่สำคัญขององค์การคือ

- 1) มีวัตถุประสงค์ (Organizational Purposes) องค์การต้องมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน เพื่อสมาชิกขององค์การจะได้ยึดถือเป็นแนวทางในการทำงาน
- 2) มีการแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) สมาชิกในองค์การจะได้รับมอบหมายให้ ทำงานตามความรู้ความสามารถและความถนัดของแต่ละคน
- 3) มีสายบังคับบัญชาแบ่งชั้นๆ ลดหลั่นกันลงมา (Hierarchy of Authority) มีสายการ บังคับบัญชาในการสั่งการเป็นชั้นๆ ตั้งแต่ระดับสูงสุดลงมาถึงระดับล่างสุดขององค์การ

พะยอม วงศ์สารศรี (2538 : 4-5) กล่าวว่า องค์การเป็นการรวมตัวของคนตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป มีจุดมุ่งหมายร่วมกันในการทำกิจกรรมหรืองานอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยอาศัยกระบวนการจัด โครงสร้างของกิจกรรมหรืองานนั้นออกเป็นประเภทต่าง ๆ เพื่อแบ่งงานให้แก่สมาชิกในองค์การ ดำเนินการปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย และลักษณะองค์การยังเป็นระบบเปิดที่มีกระบวนการ เปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่เป็นปัจจัยนำเข้าไปสู่ระบบการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ปัจจัย นำเข้าไปสู่ผลผลิตหรือปัจจัยส่งออกที่พึงประสงค์

โดยสรุป ความหมายขององค์การ คือ การรวมตัวของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มาทำ กิจกรรมหรืองานบางอย่าง ร่วมกัน โดยมีการแบ่งอำนาจหน้าที่ของแต่ละบุคคล ตามความสามารถ โดยมีการกำหนดจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จขององค์การร่วมกัน

3. แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรชุมชน

องค์กรชุมชนเกิดขึ้นจากการที่สมาชิกในชุมชนมีความเดือดร้อนมีความสนใจร่วมกัน รวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มหรือองค์กร โดยที่สมาชิกมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน เกิดจากการจัดตั้งของ ภาครัฐ และจากภาคประชาชน

1. ความหมายขององค์กรชุมชน

ประเวศ วะสี (2538 : 12-13) ได้อธิบายความหมายขององค์กรชุมชนไว้ว่า คือ กลุ่ม หรือ ชมรม หรือสหกรณ์ โดยจะมีการจดทะเบียนตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม อันเป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวด้วยความสมัครใจของประชาชนจำนวนหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์และอุดมคติร่วมกัน มีมิตรภาพ และความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องในการทำงานเพื่อแก้ปัญหา และพัฒนาเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม มีผู้นำตามธรรมชาติเกิดขึ้นโดยผ่านกระบวนการทำงานร่วมกันดังกล่าว โดยอาจจะมีหลายคนเป็นได้ทั้งชายและหญิงทั้งนี้้องค์กรชุมชนมิได้หมายถึง สภาตำบลเพราะสภาตำบลเป็นองค์กรปกครองระดับตำบลที่มีหน้าที่ประสานงานและสนับสนุนให้องค์กรชุมชนต่างๆ ร่วมมือกันทำงานซึ่งสอดคล้องกับความหมายที่ให้โดยกรมพัฒนาชุมชน คือ การรวมตัวของประชาชนในหมู่บ้านหรือตำบลในรูปกลุ่มตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มของชุมชนของหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานเอกชนที่ให้การสนับสนุนกลุ่มที่จัดตั้งอาจจัดตั้งขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ กล่าวคือ ไม่มีกฎหมายรองรับแต่อาจมีระเบียบของกลุ่มที่จัดทำขึ้นเอง และกลุ่มที่เป็นทางการซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยมีกฎหมายรับรองจะเป็นนิติบุคคล (ไพรัตน์ เตชะรินทร์, 2530 อ้างถึงใน นันทิยา หุตานุวัตรและณรงค์ หุตานุวัตร, 2547 : 22)

ปริญญารัตน์ เลียงเจริญ (2543 : 77) อธิบายถึงความหมายขององค์กรชุมชน ว่า คือ การจัดรูปแบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเพื่อดำเนินภารกิจต่างๆ ให้ลุล่วง ซึ่งการดำรงอยู่ขององค์กรชุมชนจำเป็นต้องมีศักยภาพในการพิจารณาปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อให้สามารถทำหน้าที่ตอบสนองต่อความต้องการใหม่ๆ ของชุมชนและคนในสังคมและให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม (2541 : 1) ได้ให้ความหมายขององค์กรชุมชนไว้ว่า องค์กรชุมชน หมายถึง องค์กรหรือกลไกการจัดการที่ชุมชนจัดตั้งขึ้น ทั้งในรูปที่เป็นนิติบุคคลหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างของชุมชน

สมพันธ์ เตชะอธิก (2540 : 67-68, อ้างถึงใน สุกัญญา โลจนากิจวัฒน์ , 2548 : 38-39) ได้ให้ความหมายขององค์กรชุมชนไว้ว่า คือ การรวมตัวของชาวบ้าน ตั้งแต่สองคนขึ้นไป หรือต้องการสร้างความสัมพันธ์กันโดยอาจอยู่ภายในหมู่บ้านเดียวกันหรือต่างหมู่บ้านก็ได้ ไม่จำกัดพื้นที่ แต่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีผู้นำและกิจกรรมพัฒนาาร่วมกันในชุมชน ทั้งทางเศรษฐกิจ การศึกษา สาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม ซึ่งในการรวมตัวของคนในชุมชนเป็นองค์กรนั้นแบ่งได้เป็นสองลักษณะใหญ่ คือ องค์กรชุมชนเชิงวัฒนธรรม ซึ่งมีลักษณะเด่น คือการรวมตัวกันไม่ชัดเจนเป็นการรวมตัวเมื่อเกิดปัญหาวิกฤต มีพลังในการแก้ปัญหาสูงและมีผลกระทบอย่างกว้างขวาง ส่วน

องค์กรชุมชนที่มีลักษณะเป็นองค์กรเฉพาะวัตถุประสงค์ จะมีลักษณะสำคัญคือ มีโครงสร้างและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการรวมกลุ่ม มีพลังในการแก้ปัญหาค่อนข้างจำกัด โดยขึ้นอยู่กับจำนวนสมาชิกและเครือข่ายมีการทำกิจกรรมของสมาชิกร่วมกันอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ ไม่เพียงเฉพาะเมื่อเกิดปัญหาเท่านั้น การจัดตั้งกลุ่มในลักษณะนี้ หากเป็นชุมชนที่มีการจัดตั้งกลุ่มเชิงวัฒนธรรมอยู่แล้ว ก็จะมีโอกาสที่จะพัฒนาความเข้มแข็งได้ และประสบความสำเร็จได้มากกว่า (ลีลาภรณ์ นาคทรพรพและคณะ, 2538 : 130-131)

โดยสรุป ความหมายขององค์กรชุมชน คือ กลุ่มหรือองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวด้วยความสมัครใจของคนในชุมชน ที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกันมีความสัมพันธ์ร่วมกันในการดำเนินการกิจ หรือกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อกลไกการจัดการชุมชนสู่การแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนร่วมกันระหว่างสมาชิกคนในชุมชน ภายใต้สภาพแวดล้อมทางสังคม และเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

ในการศึกษานี้ เป็นการศึกษาองค์กรชุมชนที่เกิดจากการรวมตัวของคนในชุมชน ตำบลน้ำขาว บนฐานของความเป็นเครือญาติ ทนทางสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้วยความสมัครใจของคนในชุมชนตำบลน้ำขาว โดยมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน คือ ต้องการให้คนในชุมชนตำบลน้ำขาว เข้าถึงระบบสวัสดิการชุมชนที่ภาครัฐไม่สามารถเข้ามาช่วยเหลือได้อย่างทั่วถึง โดยมีกลไกการจัดการกลุ่มหรือองค์กรชุมชนโดยคนในชุมชนเอง และมีผู้นำที่เข้มแข็งเป็นพลังในการขับเคลื่อนองค์กรชุมชนไปสู่การพัฒนาได้อย่างเข้มแข็ง

3. วงจรชีวิตขององค์กร (Organization Life Cycle)

วงจรชีวิตขององค์กร เป็นการแสดงถึงขั้นตอนต่างๆ ในการเกิดเป็นองค์กรได้ ต้องมีการปรับตัว เปลี่ยนแปลง พัฒนาองค์กรอย่างไร กว่าจะมาเป็นองค์กรแบบสมบูรณ์ได้

1. ขั้นแนะนำ (Introduction) เป็นช่วงที่องค์กรเริ่มก่อตั้งขึ้นถือว่ายังอยู่ในระยะที่อ่อนแอและต้องการการประคับประคองเป็นอย่างมาก เพื่อให้องค์กรอยู่รอด ระบบงานภายในอาจจะยังไม่เป็นระบบระเบียบที่ลงตัว หากได้รับผลกระทบจากสภาวะแวดล้อมต่างๆ อาจทำให้ต้องเลิกกิจการไปในระยะนี้ได้ แต่ถ้าอยู่รอดองค์กรจะก้าวไปสู่ขั้นเติบโตต่อไป

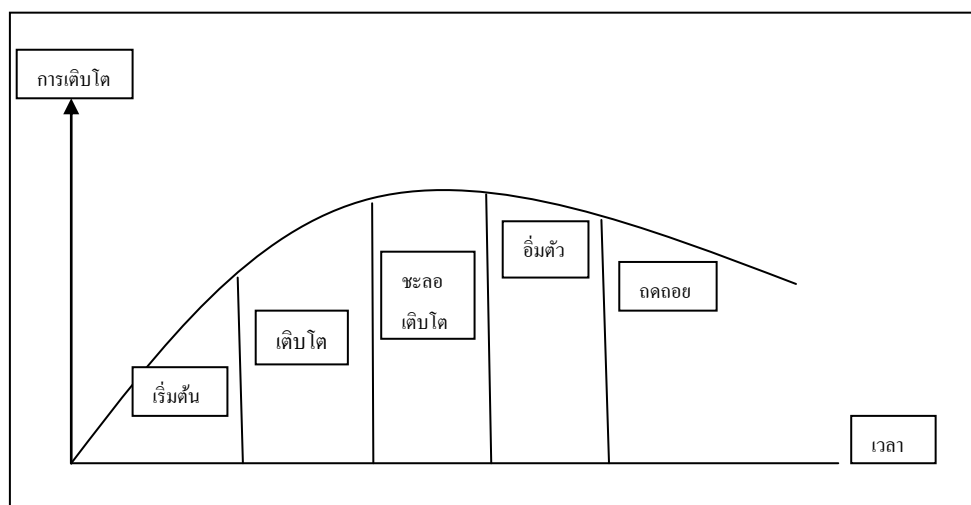
2. ขั้นเติบโต (Growth) เข้าสู่ระยะที่ 2 ที่องค์กรเริ่มเข้มแข็งขึ้น เริ่มสามารถเลี้ยงตนเองได้และกำลังก้าวไปข้างหน้าด้วยการเพิ่มเครือข่ายขยายฐานสมาชิกและมีเงินสมทบทุนเข้าสู่กลุ่ม จุดนี้ผู้นำอาจมองไปข้างหน้าเพื่อที่จะขยายเครือข่ายตามโอกาสที่เกิดขึ้น

3. ขั้นเติบโตเต็มที่ (Maturity) เป็นช่วงที่องค์กรเติบโตเต็มที่ เป็นระยะที่องค์กรกำลังมองหาทางเลือกหรือโอกาสใหม่ๆ เข้ามาเสริมระยะที่สมาชิกคงที่หรือเพิ่มขึ้นในอัตราที่เล็กน้อยเท่านั้น

4. **ขั้นตกต่ำ (Decline)** ถือว่าเป็นระยะที่องค์กรเริ่มมีปัญหาทำให้สมาชิกเริ่มลดลงเรื่อยๆ ในระยะนี้ผู้นำต้องหาทางแก้ไขปัญหาให้ได้ ถ้าสามารถแก้ไขปัญหาได้สำเร็จวงจรชีวิตขององค์กร ก็จะปรับสูงขึ้นได้ แต่ถ้าองค์กรเผชิญกับปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ จนกระทั่งองค์กรไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ องค์กรก็จะตายไป เปรียบได้กับสิ่งมีชีวิตที่มีการเกิดและการตาย ซึ่งเป็นของคู่กัน

5. **ขั้นปิดกิจการ (Closer)** เป็นช่วงที่องค์กรไม่สามารถพยุงกิจการให้อยู่ต่อได้ เนื่องจากกิจการประสบภาวะขาดทุนอย่างต่อเนื่อง ทำให้ต้องปิดกิจการในที่สุด

จากแนวความคิดวงจรชีวิตขององค์กร (Organization Life Cycle) ทำให้องค์กรรู้ว่ากิจการอยู่ในช่วงใดของวงจรชีวิตขององค์กร เพื่อให้้องค์กรสามารถวางกลยุทธ์ในการพัฒนาองค์กรได้อย่างเหมาะสม (Thomson Corporation, 2002 อ้างถึงใน โกมุท พึ่งตระกูล และคณะ , 2551 : 90-91) ดังแผนภาพประกอบที่ 1

ภาพที่ 1 วงจรชีวิตขององค์กร (พิทยา บวรวัฒนา, 2542 : 63)

จะเห็นได้ว่า การเติบโตขององค์กรแต่ละองค์กรนั้น มีระยะการเติบโตที่เป็นลำดับ เพื่อให้แต่ละช่วงเวลากการเติบโตขององค์กรดำเนินไปอย่างราบรื่น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบหลายอย่างด้วยกันซึ่งความสำเร็จขององค์กรจะเกิดขึ้นได้นั้นจะต้องประกอบด้วยหลายๆ ปัจจัย เพื่อให้การทำงานขององค์กรสามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ได้สำเร็จลุล่วง ซึ่งปัจจัยความสำเร็จขององค์กร มีดังนี้

4.1 กลุ่ม

องค์กร ประกอบด้วยคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมา รวมตัวกัน เพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน โดยมีกฎระเบียบ กติกา ข้อบังคับของกลุ่มในการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกในกลุ่มนั้น เพื่อให้การทำงานไม่เกิดความซ้ำซ้อนในหน้าที่และเพื่อให้การทำงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในการศึกษารั้งนี้ จะศึกษาถึงความหมายของกลุ่ม องค์ประกอบของกลุ่ม การจัดตั้งกลุ่ม กระบวนการกลุ่ม และตัวชี้วัดกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง รายละเอียดการศึกษา มีดังนี้

1. ความหมายของกลุ่ม

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2535 : 164) ได้ให้ความหมายของกลุ่มว่า กลุ่มประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่ได้สร้างแบบอย่างของการกระทำระหว่างกันทางจิตขึ้น กลุ่มหรือหมู่คณะนี้เป็นที่ยอมรับว่าเป็นองค์กรอย่างหนึ่งทั้งโดยสมาชิกของกลุ่มเองและตามปกติโดยผู้อื่นด้วย ทั้งนี้เพราะกลุ่มมีพฤติกรรมร่วมกันอ้างอิงในแบบเฉพาะของตนเอง

จิตติ มงคลชัยอรัญญา (2540 : 1 อ้างถึงใน จันทน์ พันธุ์ เหล่าพินนา , 2546 : 15) กล่าวว่า กลุ่มคือการรวมพลังของคนจำนวนหนึ่งเพื่อแก้ไขปัญหาที่ประสบอยู่หรือร่วมกันกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือหลายสิ่งเพื่อให้ได้รับประโยชน์ตามที่ตนและกลุ่มปรารถนาการรวมพลังนี้อาจจะมองได้สองนัย คือ 1) รวมพลังเพื่อต่อรอง เรียกว่าขอรับการช่วยเหลือจากภายนอก 2) รวมพลังเพื่อต่อรองดำเนินการด้วยตนเองให้มากที่สุดเพื่อแก้ไขปัญหาของตนเอง ซึ่งการดำเนินการด้วยตนเองให้มากที่สุดจะสามารถนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ในที่สุด การได้รับประโยชน์ด้วยตนเองย่อมจะทำให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้น ทำให้สามารถแก้ปัญหาอื่นๆ ที่ผ่า นเข้ามาได้แม้ว่าปัญหานั้นๆ จะมีความยากลำบากในการแก้ไขมากกว่าเดิมก็ตาม

สนธยา พลศรี (2545 : 37) กล่าวถึงกลุ่มคนในงานพัฒนาชุมชน หมายถึง คนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป รวมกันเป็นหมู่คณะเพื่อทำกิจกรรมบางอย่างในสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง อาจมีลักษณะบางอย่างที่เหมือนกันหรือต่างกันได้

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2541 : 151) กล่าวว่า กลุ่มคือบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีปฏิกริยาโต้ตอบต่อกันและร่วมมือกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

สุวัฒน์ ประกอบเขตกรณ์ (2536 : 9-10) กล่าวว่า กลุ่มเป็นระบบขององค์การและประกอบไปด้วยบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน จนกระทั่งกลายเป็นแบบแผนของบทบาทและหน้าที่ซึ่งกระทำต่อกันบังเกิด เป็น มาตรฐานของชุดบทบาท

ระหว่างสมาชิกและเกิดปทัสถาน คือ 1) กลุ่มจะต้องเกิดจากบุคคลอย่างน้อย 2 คนมาประกอบกัน
 2) กลุ่มจะต้องปฏิสัมพันธ์ต่อกัน (Interaction) หมายความว่าทั้งกลุ่มและบุคคลจะต้องเกี่ยวข้องกัน
 3) สมาชิกกลุ่มแต่ละคนจะรับรู้และตระหนักว่า ตนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม 4) มีความสนใจร่วมกัน
 5) มีปทัสถาน (Norm) และเป้าหมายร่วมกัน

พัตน์ บุญยรัตพันธุ์ (2549 : 121) กล่าวว่า กลุ่มคือมวลชนที่ได้รวมตัวกัน ได้ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปและมารวมกันเพื่อดำเนินการบางอย่างโดยหนึ่งจนเกิดเป็นพลัง มีการจัดตั้งและวิธีการดำเนินการที่แน่นแฟ้น เคลื่อนไหวไปในทิศทางที่วางไว้ ประชาชนย่อมจะเกิดความเชื่อถือศรัทธาที่จะเข้าร่วมให้การสนับสนุนมากยิ่งขึ้น พลังและขีดความสามารถของกลุ่มจะสูงขึ้น กลุ่มอื่นๆ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติในชุมชนก็จะเข้ามาร่วมหรือ รวมเข้าด้วยกัน ซึ่งในการรวม ตัวกันไม่ใช่เป็นเพียงการมารวมกันเท่านั้น แต่มุ่งที่จะบรรลุวัตถุประสงค์นั้น มีความปรารถนาร่วมกัน ที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวในชุมชนให้หมดไป โดยคำนึงถึงขีดความสามารถของตนเป็นหลัก

โดยสรุป กลุ่มเกิดจากการรวมตัวของคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เพื่อดำเนินการหรือกิจกรรมบางอย่างโดยหนึ่งร่วมกัน ในสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง โดยการรวมกลุ่มเกิดจากสมาชิกในกลุ่มมีความสนใจร่วมกัน มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความปรารถนาาร่วมกัน และมีกฎระเบียบ ของกลุ่มในการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกในกลุ่ม ให้อยู่ในการควบคุมของกลุ่มนั้นๆ

สำหรับการจัดตั้งกลุ่มนั้น ถือได้ว่าองค์ประกอบของกลุ่มเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2546 : 101-108) ได้กล่าวว่าการจัดตั้งกลุ่มนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบดังนี้

1. สมาชิกกลุ่ม มีความสำคัญต่อการจัดตั้งกลุ่มมาก คือ คุณสมบัติของสมาชิกที่ดีจะต้องประกอบด้วย 4 ประการ คือ 1) สมักด้วยใจจริง การเข้าเป็นสมาชิกต้องสมักด้วยเหตุผลของตนเอง 2) มีสัจจะ สมาชิกกลุ่มจะต้องมีข้อตกลงที่จะปฏิบัติต่อกัน เมื่อได้ตกลงกับกลุ่มไว้แล้วจะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงนั้นโดยเคร่งครัด 3) สุจริต กลุ่มจะมั่นคงดำรงอยู่ได้ก็ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต 4) เสียสละ สมาชิกทุกคนจะต้องเสียสละ เพื่อกลุ่มทั้งในด้านความคิด เวลา แรงงาน และแม้แต่รายได้บางส่วน ทั้งนี้ก็เพื่อให้กลุ่มนั้นสามารถดำเนินงานต่อไปได้ 5) สามัคคี สมาชิกทุกคนจะต้องมีความพร้อมเพรียงทั้งในทางปฏิบัติต่อกัน ไม่มีความขัดแย้งกัน
2. ผู้นำหรือคณะกรรมการบริหารกลุ่ม จัดเป็นมันสมองของกลุ่ม กลุ่มจะมีความเคลื่อนไหวไปในทิศทางที่เลื่อมหรือเจริญก้าวหน้า อยู่ที่ตัวผู้นำหรือคณะกรรมการบริหารกลุ่มที่ประกอบด้วยคุณสมบัติ 5 ร. เพิ่มเติม คือ 1) มีความคิดริเริ่ม 2) มีความรอบรู้ 3) มีความ

รับผิดชอบ ผู้นำที่คิดจะต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่เป็นสิ่งสำคัญมาก 4) รักศักดิ์ศรี รักเกียรติ
5) ให้ความร่วมมือไม่ขัดขวาง

3. ระเบียบข้อบังคับหรือกติกา เป็นเรื่องกำหนดแนวทางการดำเนินงาน กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิก ดังนั้นระเบียบข้อบังคับที่คิดจะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์สำคัญ คือ ระเบียบข้อบังคับต้องมาจากมติของสมาชิก สมาชิกยอมรับปฏิบัติตาม มีความละเอียดรอบคอบ มีความยืดหยุ่น เปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

4. กิจกรรม เพื่อให้กลุ่มที่จัดตั้งขึ้น ได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง การจัดกิจกรรม โดยกิจกรรมนั้น สมาชิกต้องมีส่วนร่วมในการวางแผน มีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน ให้สมาชิกมีบทบาทหน้าที่ร่วม ต้องทำประโยชน์ให้แก่สมาชิก และสามารถติดตามประเมินผลตรวจสอบแก้ไขได้ทุกขั้นตอนหรือสามารถขยายผลได้

5. มีผลประโยชน์ร่วมกัน กลุ่มที่จัดตั้งขึ้นต้องให้ผลประโยชน์แก่สมาชิก โดยผลประโยชน์มีหลายรูปแบบทั้งในรูปแบบของสินน้ำใจ ความสนใจ ความห่วงใย ความร่วมมือ ความช่วยเหลือ และผลประโยชน์ที่เป็นเงินตรา เพื่อช่วยเหลือแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนเฉพาะหน้า ช่วยเหลือสมาชิกเมื่อต้องการเงินลงทุน

2. ลักษณะการรวมกลุ่ม

สมเดช สิทธิพงษ์พิทยา (2533 : 56-57) ได้แบ่งลักษณะการรวมกลุ่มของประชาชนออกเป็น 2 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มที่สมาชิกรวมกลุ่มกันด้วยความสมัครใจ และมีจิตสำนึกที่จะเสียสละร่วมกัน

กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มที่สมาชิกรวมกลุ่มกันด้วยความมุ่งปรารถนาที่ต้องการผลประโยชน์จากกลุ่มเป็นสำคัญ โดยมีได้คำนึงถึงว่าแต่ละครั้งตนเองจะต้องทำอะไรหรือให้อะไรแก่กลุ่มบ้าง เช่น กลุ่มอาชีพต่างๆ ที่ได้จัดตั้งขึ้น

3. ประเภทของกลุ่ม

พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์ (2516 : 149-150) ได้กล่าวถึงประเภทของกลุ่มไว้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. กลุ่มเป็นทางการ เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้น มีกฎหมายรองรับ มีระเบียบแบบแผนที่แน่นอน มีกฎเกณฑ์แบ่งความรับผิดชอบ เป็นกลุ่มที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่ เป็นนิติบุคคล ในการติดต่อหรือดำเนินงานจะต้องเป็นไปตามขั้นตอนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

2. กลุ่มที่ไม่เป็นทางการ กลุ่มที่เกิดขึ้นหรือจัดตั้งขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยสมาชิกมารวมตัวกันเองอย่างไม่เป็นทางการ เป็นกลุ่มขนาดเล็ก ไม่มีกฎหมายรองรับ เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นเองตามสภาพปัญหาและความต้องการของสมาชิก

4. โครงสร้างของกลุ่ม

ศิริอร ชันธหัตถ์ (2536 : 82-83 อ้างถึงใน อรวรรณ สุทธิพิทักษ์, 2548 : 28-29) ได้กล่าวถึงโครงสร้างของกลุ่มว่าประกอบด้วย 5 ประการ คือ

1. ภารกิจหน้าที่ กลุ่มทุกประเภทที่จัดตั้งขึ้น จะมีหน้าที่หรือวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง โดยทั่วไปแล้วภารกิจหรือหน้าที่ของกลุ่มจะถูกกำหนดไว้อย่างถาวร
  2. การแบ่งงานกันทำ หมายถึง การแบ่งงานออกเป็นชิ้น ๆ แล้วมอบหมายให้แต่ละคนรับผิดชอบอย่างเป็นกิจจะลักษณะ และจัดให้มีการประสานงานอย่างมีระบบ
  3. สายการบังคับบัญชา หมายถึง ความสัมพันธ์ตามลำดับชั้น แสดงให้ทราบว่าใครมีอำนาจหน้าที่อย่างไร
  4. ช่วงการบังคับบัญชา หมายถึง สิ่ง que แสดงให้ทราบว่าผู้บังคับบัญชาคนหนึ่ง มีขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบมากน้อยเพียงใด การจัดช่วงการควบคุมเป็นเทคนิคสำคัญในการจัดตั้งกลุ่ม
  5. เอกภาพในการบังคับบัญชา หมายถึง อำนาจการควบคุมบังคับบัญชา รวมอยู่ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือคณะบุคคลหนึ่งอย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดเอกภาพในการบริหารและป้องกันการก้าวก่ายหน้าที่
- อุทัย หิรัญโต (2532 อ้างถึงใน อรวรรณ สุทธิพิทักษ์ , 2548 : 29) ได้กล่าวถึงโครงสร้างของกลุ่มว่าประกอบด้วยส่วนต่างๆ สรุปไว้ดังนี้
1. บรรทัดฐาน คือ ระเบียบ กฎเกณฑ์ แบบแผน พฤติกรรมที่สมาชิกกลุ่มจะต้องปฏิบัติ เพื่อที่จะทำให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเป็นไปโดยราบรื่น
  2. บทบาท คือ การปฏิบัติหน้าที่ตามตำแหน่งต่าง ๆ ที่ได้รับจากสมาชิกกลุ่ม
  3. สถานภาพ คือ ตำแหน่งต่างๆ ในกลุ่มที่ได้จากการเป็นสมาชิกกลุ่ม เป็นสิทธิและหน้าที่ที่บุคคลมีอยู่ มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้อื่นและสังคมส่วนรวม
  4. การสื่อสาร คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพบปะระหว่างสมาชิก เพื่อให้สมาชิกมีความเข้าใจกันได้ดี

5. บรรยากาศในกลุ่ม เป็นสิ่งที่เอื้อต่อการดำรงอยู่ของกลุ่ม ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้กลุ่มดำเนินไปได้ หรือทำให้กลุ่มเข้มแข็งขึ้น

โดยสรุป โครงสร้างของกลุ่มเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญ ที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ ถ้าหากกลุ่มมีโครงสร้างของกลุ่มที่ชัดเจน การดำรงอยู่ของกลุ่มก็จะสามารถดำเนินต่อไปได้

ในการศึกษานี้ จะศึกษาถึงเอกภาพในการบังคับบัญชา บรรทัดฐาน สถานภาพ บทบาท การแบ่งหน้าที่การทำงาน การสื่อสารระหว่างสมาชิกในกลุ่ม และบรรยากาศในกลุ่ม ว่ามีการจัดแบ่งโครงสร้างการทำงานอย่างไร

5. กระบวนการกลุ่ม

การดำเนินกิจกรรมภายในกลุ่ม ได้ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ขึ้น ภายในกลุ่มระหว่างสมาชิกกับสมาชิก และสมาชิกกับผู้นำ ซึ่งการปฏิสัมพันธ์เป็นกระบวนการหนึ่งในทางวิชาการเรียกว่า กระบวนการกลุ่ม โดยมีผู้ให้ความหมายของกระบวนการกลุ่ม ไว้ดังนี้

แมคกราท (McGrath, 1964 : 6-101, อ้างถึงใน ศิริพร โสภณธรรมธร , 2548 : 31) กล่าวว่า กระบวนการกลุ่มคือ กิจกรรมและปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างสมาชิก ในขณะที่ปฏิบัติงานร่วมกัน ได้แก่ การสื่อสาร การตัดสินใจ การกำหนดเป้าหมาย และทิศทางการทำงาน การจัดการความสัมพันธ์ภายในกลุ่มและการปฏิบัติงาน

แฟร์ชายน (Fairchild, 1967 : 137, อ้างถึงใน ศิริพร โสภณธรรมธร , 2548 : 32) กล่าวว่ากระบวนการกลุ่มคือ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งเป็นการปฏิสัมพันธ์ทั้งทางกายภาพหรือทางจิตวิทยาก็ได้ นอกจากนั้น กระบวนการกลุ่ม ยังรวมถึงรูปแบบที่เกิดมาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มหรือระหว่างบุคคลกับกลุ่มทั้งกลุ่ม

วินิจ เกตุขำ (2522 : 14) กล่าวว่า กระบวนการกลุ่มคือ ที่รวมประสบการณ์ของบุคคลหลายฝ่ายที่มาพบปะสังสรรค์กันด้วยความรู้สึกพึงพอใจในความสัมพันธ์ และมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ซึ่งการปฏิสัมพันธ์นั้น ช่วยให้ค้นพบวิธีการแก้ปัญหา ทำให้แต่ละคนมีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ระหว่างกัน ทำให้แต่ละคนเป็นแรงจูงใจและเป้าหมายของกลุ่ม

กล่าวโดยสรุป กระบวนการกลุ่มคือ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับสมาชิกในกลุ่มหรือระหว่างสมาชิกกับบุคคลภายนอก เพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน โดยมีการวางแผน กำหนดทิศทาง กำหนดเป้าหมาย กำหนดวิธีปฏิบัติร่วมกันของกลุ่ม

และช่วยบรรเทาผลเสียอันเกิดจากการสนับสนุนที่ไม่เอื้อต่อการทำงานของกลุ่มได้ 5) กลุ่มมีเป้าหมายที่ชัดเจนและสมาชิกเข้าใจและยอมรับในเป้าหมายของกลุ่มอย่างสมัครใจ 6) สมาชิกมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของกลุ่ม 7) กลุ่มมีการสื่อสารอย่างเปิดเผยและชัดเจน 8) สมาชิกมีความไว้วางใจกันเชื่อใจต่อกัน 9) สมาชิกเต็มใจที่จะช่วยเหลือกันและให้การสนับสนุนซึ่งกันและกันในการทำงาน 10) สมาชิกรับฟังเหตุผลของกันและกัน 11) กลุ่มมีบรรยากาศในการทำงานที่ไม่เป็นทางการ ไม่เคร่งเครียด ซึ่งลักษณะของกระบวนการกลุ่มก่อให้เกิดผลใน 2 ลักษณะยังสอดคล้องกับคำกล่าวของณรงค์ เส็งประชา (2543 : 90-94) กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลทำให้กลุ่มเข้มแข็ง ประสบความสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่ม ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลทำให้กลุ่มเข้มแข็งและประสบความสำเร็จ ได้แก่
 มีความคิดริเริ่ม มีความต้องการและความสนใจร่วมกันอย่างจริงจังของสมาชิกในกลุ่ม มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นต่อกัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน มีความซื่อสัตย์และไว้วางใจต่อกัน ทำให้กิจกรรมกลุ่มประสบผลสำเร็จ ผู้นำกลุ่มหรือผู้บริหารกลุ่ม มีความสามารถในการบริหารเป็นผู้ประสานงานที่ดี รู้จักใช้หลักจิตวิทยาที่ดี สามารถจะสร้างศรัทธาให้แก่สมาชิกกลุ่มได้ ทำให้กิจกรรมกลุ่มประสบผลสำเร็จและอยู่ได้นาน สมาชิกกลุ่มและคณะกรรมการบริหารงานกลุ่ม มีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีการประสานงานที่ดีทั้งภายในและภายนอก มีการสืบทอดและการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บุคคลเข้าร่วมกลุ่มด้วยความสนใจและร่วมกิจกรรมได้นาน

2. ปัจจัยที่ส่งผลให้กลุ่มไม่ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ ในการจัดตั้งกลุ่มไม่ได้เกิดจากความต้องการและความสนใจร่วมกันของสมาชิกในกลุ่มและผู้นำกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มไม่มีความเชื่อใจ ศรัทธา ความไว้วางใจต่อกันและผู้นำกลุ่ม สมาชิกไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของกลุ่ม ทำให้ขาดการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม กลุ่มไม่มีความชัดเจนทั้งในเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของกลุ่ม ไม่มีกฎระเบียบ กติกาของกลุ่มที่ชัดเจน ทำให้สมาชิกในกลุ่มขาดความรับผิดชอบ ไม่มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน จนนำไปสู่ความล้มเหลวในการดำเนินงานกลุ่มในที่สุด

6. ประโยชน์ของการรวมกลุ่ม

ณรงค์ เส็งประชา (2543 : 94) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการรวมกลุ่มไว้ 4 ประการ คือ 1) การรวมกลุ่มในกระบวนการพัฒนาชุมชน จะช่วยให้บุคคลทำงานร่วมกัน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเองและชุมชนของตนได้ดีกว่า 2) ในด้านสังคมและนันทนาการ การรวมกลุ่มจะก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน มีการนันทนาการร่วมกัน และสามารถให้

เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ได้ 3) ในด้านวัฒนธรรม กระบวนการรวมกลุ่มจะเป็นกระบวนการถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ และเทคโนโลยีต่างๆ ให้แก่สมาชิกกลุ่มและชุมชน

4) การรวมกลุ่มจะเป็นพลังต่อรองทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม

7. ตัวชี้วัดกลุ่มเข้มแข็ง

สีลาภรณ์ นาคทรพรพ (2541) ได้กล่าวถึงตัวชี้วัดกลุ่มที่เข้มแข็ง มีการกำหนดตัวชี้วัดดังนี้

1. จัดโครงสร้างกลุ่มที่เป็นระบบ แบ่งบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน
2. มีการกำหนดกฎกติกา เพื่อควบคุมพฤติกรรมของสมาชิก โดยมาจากการลงมตร่วมกันของสมาชิก
3. ระดับของการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิก
4. จัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกและสาธารณประโยชน์
5. ความสามารถในการระดมทุนภายในกลุ่ม อัตราการเติบโตของกองทุนสวัสดิการของกลุ่ม

กล่าวโดยสรุป กลุ่มที่ประสบผลสำเร็จกลุ่มจะต้องเกิดจากความสนใจร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม ต้องมีการบริหารจัดการที่ดี มีกฎระเบียบของกลุ่มที่ผ่านการลงมตร่วมกันของสมาชิก มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มอย่างชัดเจน มีการประสานงานที่ดีทั้งภายในและภายนอก เปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงความคิดเห็น ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการแก้ไขปัญหาและในการพัฒนากลุ่มอย่างต่อเนื่อง

ในการศึกษาจะศึกษาถึงการจัดตั้งกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่ม การดำเนินงานกลุ่ม กฎระเบียบกติกากลุ่ม กระบวนการกลุ่ม ความสามารถของกลุ่ม ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานด้านใดบ้างและในการดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการของกลุ่มประสบปัญหาเรื่องใดบ้าง

4.2 การบริหารจัดการ

การบริหารจัดการถือได้ว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะนำกลุ่ม และองค์กรไปสู่ความสำเร็จ กลุ่มจะประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องมีการวางแผน การบริหารจัดการที่ดีจากความร่วมมือของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อการดำเนินงานของกลุ่ม

1. ความหมายของการบริหารจัดการ

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการ (Administration) ไว้แตกต่างกันดังนี้

อภิญา เวชชัยและคณะ (2547 : 184) กล่าวว่า การบริหารจัดการจำเป็นต้องคำนึงถึงกรอบ 3 ด้าน คือ ผลประโยชน์อันพึงมีพึงได้ของสมาชิกของกลุ่มและองค์กร จะต้องเป็นที่ยอมรับของคนทุกกลุ่ม ศักยภาพและความพร้อมของกลุ่ม

สมศักดิ์ คงเที่ยง (2542 : 1) กล่าวว่า การบริหารจัดการคือ กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายๆ อย่างที่บุคคลร่วมกันกำหนดโดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบและใช้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม

สมยศ นาวิการ (2544 : 18) การบริหารคือกระบวนการของการวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการและการควบคุมกำลังความพยายามของสมาชิกขององค์กรและใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้

ธงชัย สันติวงษ์ (2543 : 40) กล่าวว่า การจัดการคือภาระหน้าที่ต่างๆ ของบุคคลใดๆ ที่เป็นผู้บริหารในการจัดระเบียบและดำรงไว้ซึ่งสภาพภายใน (ทั้งที่เป็นตัวคน วัสดุ เงินทุน ฯลฯ) ของกลุ่มหรือหน่วยงานเพื่อบรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์ร่วมกันของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้ผลมากที่สุด

พะยอม วงศ์สารศรี (2545 : 25-26) กล่าวว่า การบริหารคือ กระบวนการที่ผู้จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่างๆ ดำเนินกิจการตามขั้นตอนต่างๆ โดยอาศัยความร่วมมือแรงร่วมใจของสมาชิกในองค์กร ซึ่งมุ่งหวังถึงผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่กำหนด

โดยสรุปการบริหารจัดการ คือกระบวนการวางแผน การตัดสินใจ การจัดการองค์กร การดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่งที่สมาชิกในกลุ่มร่วมมือกันกระทำร่วมกันตลอดจนนำทรัพยากรต่างๆ มาประยุกต์ใช้เพื่อให้การบริหารจัดการนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ร่วมกัน

ในการศึกษาเป็นการศึกษาการบริหารจัดการ การบริหารงาน การดำเนินงาน กลุ่มของกลุ่มจะยอมรับแบบพัฒนาครบวงจรชีวิต ว่ามีการดำเนินงาน บริหารจัดการงานภายในกลุ่มอย่างไร ซึ่งนำไปสู่การบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จ และมีการปรับตัวด้านการบริหารจัดการภายใต้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างไร

2. หน้าที่ของการบริหารจัดการ

พะยอม วงศ์สารศรี (2534 : 29-31) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของการบริหารจัดการไว้ดังนี้

- 1) การวางแผน (Planning) เป็นขั้นตอนในการกำหนดวัตถุประสงค์ว่ามีวัตถุประสงค์อะไรในอนาคตและจะต้องดำเนินการอย่างไร เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์นั้น
- 2) การจัดองค์การ (Organizing) เป็นขั้นตอนในการจัดบุคคลและทรัพยากรที่ใช้ในการทำงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายในการทำงานนั้น
- 3) การนำ (Leading) เป็นขั้นตอนในการกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นและชักนำความพยายามของสมาชิกให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ ดังนั้นการนำจะช่วยให้งานบรรลุผลสำเร็จ เสริมสร้างขวัญและกำลังใจผู้ใต้บังคับบัญชา
- 4) การควบคุม (Controlling) เป็นการติดตามผลการดำเนินงานและดำเนินการแก้ไขปรับปรุงในสิ่งที่จำเป็น

2.1 ความสำคัญของการบริหารจัดการกับการดำเนินงานของกลุ่มหรือองค์กรชุมชน

การที่องค์กรจะประสบความสำเร็จได้นั้นจำเป็นต้องมีกระบวนการบริหารจัดการที่ดี อาทิเช่น การวางแผน การตัดสินใจ โดยผ่านกระบวนการประชุม ลงมติร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม ดังคำกล่าวของณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2544 : 127-133) กล่าวว่า การบริหารแบ่งได้เป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านการเงิน ต้องมีความสามารถในการบริหารกระแสเงินไหลเข้า-ออก ควบคุมดูแลไม่ให้เกิดการขาดสภาพคล่อง ใช้จ่ายเงินให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์แก่กลุ่มมากที่สุด เพราะหากบริหารเงินไม่รัดกุมขาดประสิทธิภาพจะนำไปสู่ความผิดพลาดและล้มเหลว 2) ด้านระบบงาน โดยทั่วไปจะมีการแบ่งงานความรับผิดชอบอยู่แล้ว แต่ในความเป็นจริงมักจะมีการช่วยกันทำงาน ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันตัดสินใจมากกว่า แต่อย่างไรก็ตามควรมีแกนนำเป็นผู้ที่มีความสามารถในการบริหาร มีความเสียสละ สามารถกำหนดและจูงใจให้สมาชิกคล้อยตามได้ ดังนั้น การแบ่งฝ่าย แบ่งสายงาน การจัดโครงสร้างการบริหารจึงขึ้นอยู่กับการเสนอแนะของแกนนำตามประสบการณ์ที่เคยประสบมาและการบริหารจัดการควรเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ซึ่งการจะคงอยู่หรือพัฒนาขึ้น ขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในกลุ่ม 3) ด้านระบบบุคลากร ความสำเร็จของการบริหารบุคคลขึ้นอยู่กับระบบจูงใจและการนับถือ แกนนำยังมีระบบการให้คุณและให้โทษในการดำเนินงาน โดยมีระบบตรวจสอบ โดยสังคมขึ้นอยู่กับบรรทัดฐานของกลุ่ม ดังนั้นการบริหารจัดการจะมีประสิทธิภาพเพียงใดขึ้นอยู่กับคุณภาพ

ความสามารถ และความเสถียรของบุคลากร สอดคล้องกับคำกล่าวของจิราภรณ์ สุนทรพงษ์ภัทร (2548 : 52-53) กล่าวว่า การบริหารจัดการกลุ่มที่เข้มแข็งจะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่ม ใช้วิธีการบริหารตามระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม มีการบริหารจัดการที่ชัดเจน มีการบริหารจัดการที่ความโปร่งใส มีความสุจริต เปิดเผยข้อมูลและสามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลา มีการทำงานเป็นระบบ มีขั้นตอน มีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดวิธีการดำเนินงาน โดยการจัดประชุมเป็นประจำเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อปรึกษานำเสนอปัญหาและแก้ไขปัญหาด้วยกัน เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นจึงสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับคำกล่าวของใจมานัส พลอยดี (2540 : 95) กล่าวว่า การบริหารจัดการไม่ได้เป็นหน้าที่หรือความรับผิดชอบของบุคคลใดบุคคลหนึ่งแต่เป็นหน้าที่ของสมาชิกทุกคน เนื่องจากสมาชิกที่เข้าร่วมควรมีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้ที่จะมาทำหน้าที่แทนและมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นหรือร่วมตัดสินใจในการดำเนินงานกลุ่มได้ ชุมชนที่ประสบผลสำเร็จมักมีการจัดแบ่งอำนาจหน้าที่ตลอดจนความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้สะดวกในการดำเนินงาน

2.1.1 ทฤษฎีการทางการบริหารจัดการ

ณรงค์ เส็งประชา (2543 : 2-3) กล่าวถึง ปัจจัยทางการบริหาร คือการประสมประสานการใช้ทรัพยากร เพื่อให้ดำเนินงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ รายละเอียดดังนี้

1. คน (Man) คือการบริหารจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับบุคลากรมีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับลักษณะงาน มีจำนวนคนเพียงพอต่อการดำเนินงาน การจ่ายค่าตอบแทนและผลประโยชน์สมดุลกับการปฏิบัติงานของบุคลากร การดูแลรักษาและพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะในการปฏิบัติงานในตำแหน่งและหน้าที่
2. เงิน (Money) คือการพิจารณาถึงแหล่งเงิน การจัดสรรเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในกิจกรรมและรายการต่างๆ ให้ได้สัดส่วนและผลตอบแทนที่ดีที่สุด สามารถควบคุม การใช้จ่ายไม่รั่วไหล สูญเสียหรือฟุ่มเฟือย เพื่อให้การดำเนินงานมีความราบรื่น และบรรลุเป้าหมาย
3. วัสดุอุปกรณ์ (Materials) คือเครื่องมือ เครื่องใช้ วัสดุอุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น รวมถึงการจัดหา การควบคุม การใช้งาน การบำรุงรักษาที่มีความจำเป็นที่ต้องจัดทำทดแทนภายในกำหนดเวลา
4. การจัดการ (Management) คือการบริหารที่มีการกำหนดรูปแบบองค์กร การแบ่งงานตามภาระหน้าที่และความรับผิดชอบให้การดำเนินงานมีความเป็นเอกภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์

5. ข่าวสารและข้อมูล (Information and Data) คือข้อมูล ข่าวสาร ทั้งที่มาจากสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น และการจัดการกับข้อมูล ต่างๆ เพื่อใช้ในการดำเนินงาน โดยใช้เทคโนโลยีเข้าอำนวยความสะดวก

นอกจากนี้การใช้ทรัพยากรทางการบริหารเหล่านี้ จะต้องมีความรอบรู้ ว่า มีทรัพยากรนั้นอยู่ในสังคม รู้จักคุณสมบัติเฉพาะของทรัพยากร เรียนรู้เทคนิคทักษะ การเคลื่อนย้ายทรัพยากรเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนหรือกลุ่มเป้าหมาย สอดคล้องกับคำกล่าวของทศนิยม ลักขณาภิชนชัช (2545 อ้างถึงใน จิตสุภา จำปา, 2548 : 21) สรุปไว้ ดังนี้

1. คน (Man) หมายถึง ภูมิปัญญา ความรู้ ระบบคิด รวมถึง บทบาทหน้าที่ของคนในชุมชน
2. เงิน (Money) หมายถึง เงินซึ่งเกิดจากการรวบรวมกัน เป็นกองทุนของชุมชนรวมถึงเงินที่ได้รับการสนับสนุนจากส่วนอื่น ๆ อีกด้วย
3. วัสดุสิ่งของ (Materials) หมายถึง สิ่งของต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ ไม่มีชีวิต ที่ต้องใช้ในการดำเนินกิจกรรมในการจัดสวัสดิการชุมชนรวมถึงสิ่งอุปโภคบริโภคที่ คนในชุมชนต้องใช้
4. การจัดการ (Management) หมายถึง วิธีการ ขั้นตอน ระบบ ในการจัดกิจกรรมในงานสวัสดิการชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
5. ข้อมูล (Information) หมายถึง ข้อมูลต่างๆ ของชุมชนและ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เพื่อใช้ประกอบในการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมหรือไม่ หรือต้องปรับปรุง รูปแบบการดำเนินการอย่างไร เพื่อให้งานบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
6. บริการสังคม (Social Services) หมายถึง บริการที่จัดให้ แต่ละบุคคลให้สามารถใช้ชีวิตร่วมกันเป็นกลุ่ม สามารถปรับตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และ สนับสนุนการทำหน้าที่ของแต่ละคนให้ดีขึ้น ตัวอย่างของการบริการในประเภทนี้ เช่น บริการสำหรับคนชรา บริการสำหรับคนพิการ บริการสวัสดิการครอบครัว บริการชุมชน และ บริการวางแผนครอบครัว เป็นต้น
7. พูนทางสังคม (Social Capital) หมายถึง ทรัพยากรที่เกิด จากการที่คนมาอยู่ร่วมกัน เกิดความรัก ความสามัคคี การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จนเกิดเป็นสิ่งที่เรียกว่า ภูมิปัญญา เกิดความผูกพัน และเห็นถึงคุณค่าของท้องถิ่น รวมกันจนเกิดเป็น ประเพณี วัฒนธรรมที่สืบต่อกันมา

2.2 แนวคิดการบริหารเงินเพื่อสร้างสวัสดิการให้กับชุมชน

เสรี พงศ์พิศ วิจิต นันทสุวรรณ และจ่านง แรกพินิจ (2544 : 12) ได้กล่าวว่า แนวคิดในการบริหารเงินเพื่อสร้างสวัสดิการให้กับชุมชนนั้น ส่วนมากจะมองว่า การบริหารเงินเชิงธุรกิจ เป็นแนวทางและเป้าหมายในแนวทางเดียวกันกับ “ทฤษฎีการพัฒนาแบบไม่สมดุล” หรือมองแบบ “เอาเงินนำหน้า เอาปัญญาตามหลัง ” และส่วนใหญ่จะไม่เน้นการสร้างกำไรให้กับเงินทุน ดังแนวคิดของบุคคลและองค์กรต่างๆ ต่อไปนี้

คลองหว๊ะ : ผู้จุดประกายความคิดอิสระในการจัดการทุนของชุมชน
 ชานเมืองหาดใหญ่ในจังหวัดสงขลา ที่พัฒนาระบบการจัดการทุนของชุมชนขึ้นบนฐานทางความคิดอิสระ ไม่ติดอยู่ภายใต้กรอบนโยบายของหน่วยงานราชการในยุคนั้น หลักสำคัญในการจัดการทุนของคลองหว๊ะ คือ ชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการทุน ภายใต้วัตถุประสงค์และวิธีการของตนเอง ตั้งแต่รับฝากปล่อยกู้และชำระคืน กำไรจากดอกเบี้ยจึงเป็นของกลุ่ม กลุ่มคลองหว๊ะยังมีเป้าหมายชัดเจนในการจัดการทุน คือ การลดสภาพหนี้ของชาวบ้าน ดังนั้นความสำเร็จของกลุ่มนี้จึงไม่อยู่ที่จำนวนเงินสะสม แต่การที่ชาวบ้านไม่ต้องกู้เงินและไม่เป็นหนี้สินคือ เป้าหมายที่แท้จริง ด้วยเหตุนี้กลุ่มคลองหว๊ะจึงควบคุมยอดเงินฝากตั้งจะของสมาชิกรวมทั้งยอดเงินหมุนเวียนของกลุ่ม หากสมาชิกต้องการกู้เงินในวงเงินน้อยกว่าเงินฝากของตน กลุ่มก็จะให้สมาชิกถอนเงินฝากแทนแล้วสะสมใหม่ เมื่อยอดสะสมเป็นเงินก้อน โทพอที่จะนำไปขยายกิจการของตน ได้ก็ให้สมาชิกถอนออกไป วิธีการที่กล่าวนี้จะทำให้ชาวบ้านไม่เป็นหนี้ กลับทำให้มีทุนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในครอบครัว (เสรี พงศ์พิศ วิจิต นันทสุวรรณ และจ่านง แรกพินิจ, 2544 : 59-61)

ชบ ยอดแก้ว (2537 : 67-72) ได้เสนอแนวคิดในการบริหารเงินในรูปแบบของกลุ่มออมทรัพย์ไว้ว่า การพัฒนากลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต เป็นรูปแบบการออมทรัพย์ที่ครอบคลุมกิจการและให้หลักประกันแก่สมาชิกตั้งแต่เกิดจนตาย แต่มีธรรมชาติที่สำคัญและแตกต่างจากธุรกิจของเอกชน คือ สมาชิก เป็นทั้งเจ้าของและผู้ใช้บริการออมทรัพย์หลักการเงินของออมทรัพย์มีลักษณะแตกต่างจากธุรกิจ ทั้งในด้านการได้มาซึ่งเงินทุน การจัดสรรผลตอบแทนให้แก่สมาชิก สิ่งสำคัญ คือ สมาชิกสามารถกู้เอาเงินไปใช้ประโยชน์ได้และรักษาดอกเบี้ยไว้ให้ชุมชน แทนที่จะเป็นของธนาคารปลายปีก็มีเงินปันผลสามารถนำดอกผลมาสร้างสวัสดิการได้ เป็นความรู้หนึ่งที่น่ามาใช้ควบคู่กับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคน และทำให้คนมีศักดิ์ศรี ระบบวิธีคิดเรื่องสัจจะออมทรัพย์บางส่วนจะคล้าย กับธนาคารพาณิชย์ แต่มีลักษณะเด่นกว่าคือ เป็นระบบที่ได้ผสมผสานการแก้ปัญหาของชุมชนไว้ด้วย แนวคิดนี้ช่วยให้เกิดการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจ การพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลกันระหว่างเครือญาติและคนในชุมชน

โดยสรุป แนวคิดการบริหารเงินขององค์กรชุมชนเพื่อสร้างสวัสดิการชุมชน เน้นไปที่การสร้างสวัสดิการ คือ การมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการทุน ภายใต้วัตถุประสงค์และวิธีการของตนเอง ตั้งแต่รับฝากปล่อยกู้ และชำระคืน กำไรจากดอกเบี้ยจึงเป็นของกลุ่ม มีเป้าหมายชัดเจนในการจัดการทุนเป็นระบบที่ได้ผสมผสานการแก้ปัญหาของชุมชน รวมถึง มีการจัด สวัสดิการ ในด้านต่างๆ ให้แก่สมาชิกในกลุ่มและชุมชน ทำให้สมาชิกในกลุ่มและคนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ในการศึกษาจะศึกษาถึงการบริหารจัดการของกลุ่ม ทั้งในด้านการวางแผน การตัดสินใจ การจัดการองค์กร การดำเนินงานในด้านการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่ม ซึ่งลักษณะเหล่านี้มีผลต่อความสำเร็จในจัดสวัสดิการชุมชนและมีการนำแนวคิดการบริหารเงิน เพื่อสร้างสวัสดิการชุมชนมาปรับใช้จนทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จอย่างไร

4.3 การมีส่วนร่วม

การศึกษาการมีส่วนร่วมในครั้งนี้จะศึกษาถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานกลุ่มที่จะอ้อมทรัพย์สิน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการหนึ่งของการดำเนินงานกลุ่ม ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงาน ไว้หลากหลายทั้งนักวิชาการภายในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งนักวิชาการภายในประเทศ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. ความหมายของการมีส่วนร่วม

พาดิ อนันตชัย (2542 : 145-146) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม คือการที่ประชาชนหรือกลุ่มคนในชุมชนมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนตั้งแต่ต้นจนจบ ซึ่งมีลักษณะต่างๆ ได้แก่ ร่วมทำการศึกษาชุมชน ค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น รวมถึงความต้องการของชุมชนที่เป็นการร่วมประเมินสถานการณ์ต่าง ๆ ในชุมชน ร่วมคิดหาวิธีร่วมกันในการพัฒนา เพื่อแก้ไขปัญหาชุมชน ร่วมวางแผน ใบบาย วางแผน โครงการ กิจกรรม เพื่อแก้ปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เป็นประโยชน์ให้มากที่สุด ร่วมจัดการหรือปรับปรุงการบริหารการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ ร่วมลงทุนในกิจกรรมตามโครงการ ร่วมปฏิบัติงานหรือร่วมดำเนินการตามแผน ตามโครงการ ตามกิจกรรม ให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ร่วมควบคุมดูแล ติดตามประเมินผล และมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์

สายสุนีย์ ปวุฒินันท์ (2541 : 41) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม คือการที่ปัจเจกบุคคลที่ดี กลุ่มคนหรือองค์กรประชาชนได้อาสาเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการดำเนิน

โครงการ การแบ่งปันผลประโยชน์และการประเมินผลโครงการพัฒนาด้วยความสมัครใจ โดยปราศจากข้อกำหนดที่มาจากบุคคลภายนอกและเป็นไปเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกในชุมชน รวมทั้งอำนาจอิสระในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนาให้กับสมาชิกด้วยความพึงพอใจและผู้เข้ามามีส่วนร่วมมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการด้วย

สุชาติ อรุณวุฒิวงศ์ (2541 : 15) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม คือการที่ประชาชนกลุ่มหรือชุมชน ได้พัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถของตนเองในการจัดการควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคมเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรี ในฐานะสมาชิกของสังคม ซึ่งประชาชนจะได้รับการพัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา โดยแสดงออกในรูปของการตัดสินใจในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเองอย่างเป็นทางการของตัวเอง

สมเดช นิลพันธ์ (2540 : 22) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม คือการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ได้แก่ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ อันมีผลสะท้อนกลับมาถึงตัวประชาชนเอง เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของหวงแหนและปกป้องรักษาสิ่งที่สร้างขึ้นมาเสมือนเป็นสมบัติของตนเอง

ปรัชญา เวสารัชช์ (2528 : 4) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมคือการที่ประชาชนได้ใช้ความพยายามหรือใช้ทรัพยากรบางอย่างของตน เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงาน เงินทุน วัสดุ ในกิจกรรมพัฒนานั้น การมีส่วนร่วมจะทำให้ประชาชนหลุดพ้นจากการเป็นผู้รับผลจากการพัฒนาและเป็นผู้กระทำให้เกิดกระบวนการพัฒนา ดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงเป็นได้ทั้งวิธีการซึ่งนำไปสู่การพัฒนาและเป็นเป้าหมายของการพัฒนาด้วย

นักวิชาการต่างประเทศได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

วิลเลียม เออร์วิน มาร์ติน (William Erwin Martin, อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2536 : 183) กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมว่า การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของประชาชน ใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความชำนาญของประชาชนแก้ปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

สหประชาชาติ (United Nations, 1981 : 5) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึงการสร้างโอกาสให้สมาชิก ทุกคนของชุมชน และสมาชิกในสังคมที่กว้างกว่าสามารถเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือ และเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมทั้งมีส่วนร่วมได้รับประโยชน์จากผลของการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน

ไวท์ (White, 1982, อ้างถึงใน กรมการพัฒนาชุมชน , 2529 : 11) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมประกอบด้วย 3 มิติด้วยกัน มิติที่หนึ่ง คือการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะไรควรทำ และทำอย่างไร มิติที่สอง คือ มีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา การลงมือปฏิบัติการตามที่ได้ตัดสินใจ และมิติที่สาม คือ มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงานและยังมีอีกมิติหนึ่งที่น่าจะพิจารณาเป็นมิติที่สี่ คือการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

องค์การยูนิเซฟ (UNICEF, 1982 อ้างถึงใน Midgley, 1986 : 27) ให้ความหมายเชิงปฏิบัติการของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง ความเชื่อมั่นในตนเองความมีอิสระในตนเองและการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยโครงการนั้นจะประสบความสำเร็จเมื่อชุมชนเป็นผู้กำหนดความต้องการและใช้ประโยชน์จากโครงการนั้นๆอย่างมีประสิทธิภาพโดยเมื่อบุคคลภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้องได้ถอนตัวออกไปโครงการนั้นๆ ก็ยังคงดำรงอยู่ต่อไปได้

โดยสรุปการมีส่วนร่วม คือการให้สมาชิกทุกคนในกลุ่ม เข้ามามีส่วนในการวางแผน การตัดสินใจ มีส่วนร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล ในกิจกรรมต่างๆ ที่ทางกลุ่มจัดขึ้น รวมทั้ง เปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มร่วมแสดงความคิดเห็นในการวางแผน แก้ไขปัญหา พัฒนากลุ่มอย่างต่อเนื่อง

2. ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน

ทงงศักดิ์ คุ่ม ไช้ น้ำ (2549 : 94) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นลัทธิขั้นพื้นฐานอันชอบธรรมของทุกคนที่เราเคารพให้การยอมรับและยกย่อง โดยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงออกเกี่ยวกับการปรับปรุงวิถีชีวิตของเขา งานพัฒนาเป็นงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับประชาชนจำนวนมาก เราจำต้องให้คนหมู่มากเหล่านี้มีสิทธิ์มีเสียงในการแสดงออก
2. กลยุทธ์ทั้งหลายในการพัฒนาที่ผ่านมา ยังไม่สามารถส่งผลถึงกลุ่มประชาชนผู้ด้อยโอกาสและยากจน และในทางตรงกันข้ามกลับส่งผลให้กลุ่มคนผู้ได้เปรียบมีโอกาสมากขึ้น จึงจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์ในการพัฒนาใหม่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนมากขึ้น
3. ประสบการณ์ที่ผ่านมา ได้พบว่า มีโครงการจำนวนไม่น้อยที่ประสบผลสำเร็จ โดยอาศัยวิธีให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในรูปของการรวมกลุ่มและจัดตั้งองค์กรประชาชน ในขณะที่เดียวกัน ก็มีตัวอย่างของโครงการที่ล้มเหลวเป็นจำนวนมาก อันเนื่องมาจากไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

4. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องของการปฏิบัติการเป็นกลุ่มหรือของ กลุ่ม อันเป็นผลมาจากความรู้สึกผูกพันของสมาชิกแต่ละคนที่เข้ามา ร่วมเพื่อพิทักษ์ประโยชน์ของเขา และในขณะที่เดียวกันก็ได้ประโยชน์แก่ส่วนรวมด้วย การมีส่วนร่วมจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น

5. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นตัวชี้วัดของการพัฒนาชุมชน ยิ่งประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากเท่าใด ยิ่งแสดงว่าประชาชนจะได้รับประโยชน์จากการพัฒนา มากยิ่งขึ้น

6. ประชาชนย่อมรู้ดีว่า ตนเองกำลังต้องการอะไร มีปัญหาอะไร และอยาก จะแก้ปัญหาอย่างไร ถ้าให้โอกาสแก่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา ย่อมช่วยให้โครงการต่างๆ สนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้ดีกว่า

โดยสรุปว่า ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงออกเกี่ยวกับการปรับปรุงวิถีชีวิตของเขาเอง ผ่านรูปแบบของการรวมกลุ่มและจัดตั้งองค์กรประชาชน อันเป็นผลมาจากความรู้สึกผูกพันของสมาชิกแต่ละคน ที่เข้ามา ร่วมเพื่อพิทักษ์ประโยชน์ของตนเอง ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นตัวชี้วัดของการพัฒนาชุมชน สามารถสนองตอบต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

3. รูปแบบ ลักษณะ การมีส่วนร่วมของประชาชน

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527 : 6-7) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในรูป ส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิและองค์กรอาสาสมัครต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการ ดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องรวมกันให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และนโยบายการ พัฒนาที่กำหนดเอาไว้ โดยมีส่วนร่วม 8 ลักษณะคือ 1) ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุ ของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน 2) ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลด ปัญหาของชุมชน 3) ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงาน เพื่อแก้ไขปัญหาและสนองตอบความต้องการ ของชุมชน 4) ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม 5) ร่วมจัดหรือ ปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล 6) ร่วมลงทุนใน กิจกรรมของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและหน่วยงาน 7) ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ 8) ร่วมควบคุม ติดตามประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้

Lee J. Carry (1976 : 144) ได้แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วม (Aspects of Participation) ไว้เป็น 5 รูปแบบ คือ 1) เป็นสมาชิก (Membership) 2) เป็นสมาชิกผู้เข้าร่วม (Attendance at Meeting) 3) เป็นสมาชิกผู้บริจาค (Financial Contribution) 4) เป็นกรรมการ (Membership on Committees) 5) เป็นประธาน (Position of Leadership)

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 183-185) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องกับด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำให้กระทำบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น และทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย นอกจากความหมายที่กล่าวถึงแล้วนิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ ยังได้กล่าวถึงรูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้ 3 รูปแบบ คือ 1) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct Participation) โดยผ่านองค์กรจัดตั้งของประชาชน 2) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยอ้อม (Indirect Participation) โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน 3) การมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้ (Open-Participation) โดยผ่านผู้แทนที่ไม่ใช่องค์กรของประชาชน

4. ระดับการมีส่วนร่วม

ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ (2541 : 97-98) ได้อธิบายระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 7 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 ถูกบังคับให้ร่วม โดยไม่มีทางเลือกเลย

ระดับที่ 2 ถูกหลอกให้ร่วม ด้วยผลประโยชน์ในรูปแบบของค่าจ้างแรงงาน หรือความสะดวกสบายบางอย่าง

ระดับที่ 3 ถูกชักชวนให้ร่วม โดยอาศัยระบบการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ แล้วพยายามชักชวนประชาชนให้ร่วมเมื่อทุกรูปแบบ

ระดับที่ 4 สัมภาษณ์แล้ววางแผนให้ จะสำรวจปัญหาความต้องการด้วยการเรียกประชุม สอบถาม สัมภาษณ์ แต่การตัดสินใจว่าปัญหาของชาวบ้านคืออะไร ควรแก้ไขด้วยวิธีใด ยังคงเป็นเรื่องของทางราชการ

ระดับที่ 5 มีโอกาสเสนอความเห็น แต่การตัดสินใจยังเป็นของทางราชการอยู่

ระดับที่ 6 มีโอกาสเสนอโครงการ ทางราชการกับประชาชนจะมีการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด ประชาชนมีสิทธิที่จะเสนอโครงการและเข้าร่วมปฏิบัติด้วย

ระดับที่ 7 มีโอกาสตัดสินใจ ประชาชนจะเป็นหลักสำคัญของการตัดสินใจทุกเรื่อง

โดยสรุป ระดับการมีส่วนร่วม ของประชาชน คือ 1) ประชาชนถูกบังคับหรือถูกหลอกให้ร่วม 2) ถูกชักชวนให้ร่วม หรือโน้มน้าวผ่านสื่อมวลชนต่างๆ จากการวางแผนจากภาครัฐ 3) ประชาชนมีโอกาสเสนอความเห็น แต่ยังไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 4) ประชาชนมีโอกาสเสนอโครงการ ร่วมปรึกษาหารือ และร่วมตัดสินใจในทุกเรื่องของโครงการ

5. ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม มีผู้ศึกษากล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมในระดับต่างๆ ไว้ดังนี้

อกิน รพีพัฒน์ (2539 : 49) กล่าวว่า ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนได้แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา 2) การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุและที่มาของปัญหา 3) การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการและวางแผนในการแก้ปัญหา 4) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน 5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และปัจจัยที่มีส่วนทำให้เกิดผลสำเร็จ

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527 : 272-273) ได้แยกขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้เป็น 4 ขั้นตอนคือ 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของชาวชนบท 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม 3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

บัณฑิต อ่อนดำ (อ้างถึงใน ปารีชาติ วลัยเสถียร, 2543 : 117) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนของการพัฒนา 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในชุมชน รวมถึงมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ

ขั้นที่ 2 มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาร่วมกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้

ขั้นที่ 3 มีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนามีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน ประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นที่ 4 มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนา

ขั้นที่ 5 มีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา

โดยสรุป ขั้นตอนการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมตั้งแต่
ค้นหาปัญหา วางแผนในการแก้ไขปัญหา ร่วมกำหนดวิธีการ นโยบาย แนวทางในการแก้ปัญหา
มีส่วนร่วมในการนำวิธีการหรือนโยบายไปปฏิบัติ ดำเนินการ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการ
ประเมินผลของการดำเนินงานว่าสามารถทำได้ตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่

6. กระบวนการมีส่วนร่วม

กระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่มเป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญ
ที่ทำให้กลุ่มดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการชุมชนให้แก่สมาชิก บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้
กำหนดไว้ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายของกระบวนการมีส่วนร่วมไว้หลากหลายดังนี้

อนุก นาคะบุตร (2545) : 36-37) กล่าวว่ากระบวนการมีส่วนร่วม คือ
กระบวนการที่สำคัญ เป็นพลังขับเคลื่อนสังคม ด้วยพลังประชาคมในแต่ละท้องถิ่น มีอยู่ 5 ร่วม คือ
1) การเรียนรู้ร่วมกัน 2) ร่วมตัดสินใจในการสร้างวิสัยทัศน์ สร้างทิศทางร่วมกัน 3) ร่วมลงมือ
ปฏิบัติการ 4) ร่วมเป็นผู้รับประโยชน์ 5) ร่วมสรุปบทเรียน โดยเกิดการตรวจสอบจากเวทีสาธารณะ
พงษ์ไพบุลย์ ศีลาราวเวทย์ (2542) : 434) กล่าวถึงแนวทางการมีส่วนร่วม
ของประชาชนไว้ 4 ประการ คือ 1) ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการระบุปัญหาและสาเหตุของปัญหา
เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด จะทำให้ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ และสามารถตอบสนองความ
ต้องการหรือแก้ปัญหาประชาชนได้อย่างดีที่สุด 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
เนื่องจากเป็นปัญหาและความต้องการที่เกิดขึ้นในชุมชน ประชาชนจึงรู้ดีว่าจะจัดการปัญหาอย่างไร
3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน สมาชิกในชุมชนจึงต้องเข้าร่วมเพื่อให้เกิดการใช้
ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่ามากที่สุด 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามผลและประเมินผล จะทำให้
ประชาชนได้ทราบผลงานที่ตัวเองดำเนินไปนั้น ได้รับผลดีหรือผลเสียอย่างไร ซึ่งสามารถนำไปใช้
ในการแก้ปัญหาในโอกาสต่อไป

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543) : 143) กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วม
ไว้ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน จะเป็นการกระตุ้นให้ประชาชน
ได้รับการเรียนรู้ สภาพของชุมชน การดำเนินชีวิต ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้ข้อมูลเบื้องต้น
ในการทำงาน ร่วมกันค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ตลอดจนการจัดอันดับความสำคัญของ
ปัญหา

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยมีการรวมกลุ่มอภิปรายและแสดง
ความคิดเห็น เพื่อการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงานและทรัพยากรที่
ต้องใช้

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา โดยการสนับสนุน ด้านวัสดุ อุปกรณ์ แรงงาน เงินทุนหรือเข้าร่วมบริหารงาน การใช้ทรัพยากร การประสานงานและการดำเนินการขอความช่วยเหลือภายนอก

4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนาเป็นการนำเอา กิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้งด้านวัตถุและจิตใจ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันของบุคคลและสังคม

5. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการพัฒนา เพื่อที่จะแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ทันที

โดยสรุป กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่สำคัญ เป็นพลังขับเคลื่อนกลุ่มไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการระบุปัญหาหรือสาเหตุของปัญหา 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 3) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 4) การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติงานหรือดำเนินกิจกรรม 5) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

7. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม

การเข้ามามีส่วนร่วมของบุคคลได้นั้นมีเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ดังคำกล่าวของกิตติพงษ์ พิพิธกุล (2544 : 16) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของบุคคลจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อได้รู้ถึงประโยชน์ที่จะได้รับของการเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งเกิดจากการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้เข้าร่วมด้วยกันหรือจากการได้รับความช่วยเหลือจากผู้เข้าร่วมคนอื่น ๆ ดังนั้นปัจจัยที่ทำให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมและไม่เข้ามามีส่วนร่วม มี 6 ปัจจัย คือ 1) สอดคล้องกับความเชื่อพื้นฐาน ทศนคติของตนเอง 2) เมื่อกิจกรรมนั้นมีคุณค่าสอดคล้องกับผลประโยชน์ของตนเอง รวมทั้งปกป้องผลประโยชน์ของตน 3) ไม่สอดคล้องกับสิ่งที่บุคคลคาดหวังหรือถ้าเคยได้รับประสบการณ์ที่เป็นอกตอกิจกรรมนั้นมาแล้ว 4) เข้าร่วมด้วยความพอใจของตนเองและจะเข้าร่วมกิจกรรมเมื่อถูกบีบบังคับ 5) โอกาสและความสามารถ 6) มีสิ่งจูงใจและกระตุ้นจึงยากจะเข้ามามีส่วนร่วม

8. การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์

การมีส่วนร่วมของสมาชิกมีความสำคัญต่อการดำเนินงานดังกล่าวของ วิรัตน์ ไชยชนะ (2543 : 120) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์มีความสำคัญยิ่งเริ่มตั้งแต่การจัดตั้งกลุ่ม เพื่อทำกิจกรรมร่วมกันความเป็นกลุ่มก้อนของสมาชิกในกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในการเปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นในด้านต่างๆ และได้เปิดโอกาสให้สมาชิกได้เข้ามามีบทบาทในการทำหน้าที่ร่วมกันภายในกลุ่มอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจต่างๆ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของกลุ่ม รวมทั้ง

สมาชิกสามารถตรวจสอบ ควบคุมการปฏิบัติงานด้วยตนเองในทุกขั้นตอน เป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดีร่วมกัน ทำให้กลุ่มมีความมั่นคงและเข้มแข็งซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของไพรัช ไมตรีมิตร (2550 : 72-74) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาผลการดำเนินงานและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์แม่บ้านเพื่อการผลิต บ้านส้มโอง หมู่ 5 ตำบลโนนสวรรค์ อำเภอปทุมรัตน์จังหวัดร้อยเอ็ด” พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางการทำงานของกลุ่ม และมีส่วนสำคัญในการสร้างความยั่งยืนของกลุ่มได้ ซึ่งในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มทางกลุ่มจะใช้กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิก คือ ความต้องการของสมาชิก ความพอใจต่อการดำเนินงานหรือกิจกรรมต้องมีความสอดคล้องกับทักษะของสมาชิก โดยให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการจัดประชุม สร้างความเข้าใจในการดำเนินงานในทุกๆ ขั้นตอน ให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ คณะกรรมการหรือผู้นำ รวมถึงการสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องให้แก่สมาชิกในกลุ่มในเรื่องแนวคิดการทำงานเป็นกลุ่ม การจัดการในแต่ละขั้นตอนของกลุ่ม และการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการทำกิจกรรมระดับกลุ่ม เมื่อมีกิจกรรมกลุ่มจะต้องร่วมทำกิจกรรม นอกจากนี้ยังมีการออมทรัพย์ที่สามารถสร้างรูปแบบการออมและการบริหารกองทุนร่วมกันของสมาชิก เพื่อให้เกิดการเคลื่อนไหว การปรับเปลี่ยน และการขยายผลของกิจกรรมอย่างต่อเนื่องสู่กลุ่มอื่นๆ ในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของชีราเนตร ประชุมศักดิ์ (2551 : 92-94) ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลประสิทธิภาพของการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเครือข่ายออมทรัพย์หลักสี่-ดอนเมือง พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกในด้านต่างๆ ของสมาชิก อยู่ในระดับมาก ทั้งในด้านการเข้าร่วมวางแผน โดยให้คณะกรรมการและสมาชิกร่วมกันกำหนดทิศทางและกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาเครือข่ายหลักสี่-ดอนเมืองอย่างต่อเนื่อง ด้านการตัดสินใจ คณะกรรมการและสมาชิก ร่วมกันกำหนดวิธีการทำงาน และร่วมตรวจสอบการจ่ายสวัสดิการและเงินปันผล ด้านการรับฟังความคิดเห็น ให้สมาชิกร่วมแสดงความคิดเห็นในเรื่องการดำเนินงานของเครือข่าย มีการจัดทำกล่องรับความคิดเห็นให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นได้ทุกเรื่อง ในด้านความร่วมมือสมาชิกของกลุ่ม เข้าร่วมกิจกรรมที่เครือข่ายหลักสี่-ดอนเมืองจัดขึ้น ทำให้สมาชิกได้รับรู้ประโยชน์และความรู้มากยิ่งขึ้น

โดยสรุป การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์ เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่ส่งผลให้กลุ่มออมทรัพย์ประสบความสำเร็จ เช่น การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกลุ่ม การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในทุกๆ ขั้นตอน การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในด้านต่างๆ การมีส่วนร่วมในการทำ

กิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบผลการดำเนินงานของกลุ่มให้เกิดความถูกต้องและเหมาะสม เป็นต้น

4.4 ผู้นำและภาวะผู้นำ

ผู้นำถือได้เป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนทำให้การดำเนินงานของกลุ่มหรือองค์กร ประสบความสำเร็จ องค์กร ที่มีผู้นำที่ดี มีภาวะผู้นำที่ดี จึงทำให้ องค์กร นั้นมีโอกาสประสบความสำเร็จสูงกว่าองค์กรอื่นๆ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้จะศึกษาถึงความหมายของผู้นำและภาวะผู้นำ คุณลักษณะของผู้นำที่ดี บทบาทของผู้นำที่ส่งผลให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบความสำเร็จ มีรายละเอียดดังนี้

1. ความหมายของผู้นำและภาวะผู้นำ

Robbins & Coulter (2547 : 205อ้างถึงใน จริยา จิตรเจริญ , 2551 : 12) ให้ความหมายของผู้นำไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง ผู้ที่มีอิทธิพลต่อผู้อื่นคิดตามหรือปฏิบัติตาม

พนม ลิ้มอริ (2529 : 62) กล่าวว่า ผู้นำคือ บุคคลใดบุคคลหนึ่งในกลุ่มที่มีอำนาจ มีอิทธิพล หรือมีความสามารถในการจูงใจคนให้ปฏิบัติตามความคิดเห็น ความต้องการ หรือคำสั่งสอนของตนได้ ผู้นำจะเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้อื่น

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544 : 12) กล่าวว่า ผู้นำ (Leader) คือ บุคคลที่ทำให้องค์กรเจริญก้าวหน้าและบรรลุผลสำเร็จ โดยเป็นผู้ที่มีบทบาทแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ได้บังคับบัญชา หรือเป็นบุคคล ที่ก่อให้เกิดความมั่นคงและช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม

บุญเลิศ อ่อนกุล (2545 : 31) กล่าวว่า ผู้นำ คือ บุคคลที่มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์อันดีเพื่อโน้มน้าวจิตใจผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม และต้องเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นในกลุ่ม เป็นอิทธิพลในทางบวก คือ เป็นที่ยอมรับของบุคคลในกลุ่ม และยอมปฏิบัติตามความคิดเห็นหรือคำสั่งด้วยความเต็มใจ

แฮร์โรลด์ คูนท์ (Harold Koontz, 1972 : 435อ้างถึงใน สมคิด บางโม , 2540 : 234) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ คือการสร้างอิทธิพลต่อผู้ได้บังคับบัญชาเพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จในวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ทองหล่อ เฉชไทย (2544 : 12-13) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับคำว่า “ผู้นำ” กับ “ภาวะผู้นำ” ว่ามีความสัมพันธ์ใกล้เคียงกันมากจนบางครั้งผู้ใช้ความหมายในทำนองเดียวกัน ซึ่งอาจสรุปได้ว่า “ภาวะผู้นำ” หมายถึง กระบวนการ แต่ “ผู้นำ” หมายถึงตำแหน่งของโครงสร้าง

ภายในกลุ่ม หรือการดำรงตำแหน่งของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยนัยนี้ผู้นำอาจมีภาวะผู้นำหรือไม่ก็ได้ และผู้ที่มีภาวะผู้นำก็อาจไม่ได้เป็นผู้นำของกลุ่มหรือองค์กรใดก็ได้ แต่ถ้ากรณีผู้นำมีภาวะผู้นำ จะส่งเสริมให้การทำงานของกลุ่มหรือองค์กรประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

นพพงษ์ บุญจิตรราศุล (2534 : 95-96) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำ คือ ผู้ที่มีอิทธิพลในทางที่ถูกต้องต่อการกระทำของผู้อื่นมากกว่าคนอื่น ๆ ในกลุ่มหรือในองค์กร ซึ่ง เป็นผู้ปฏิบัติงานและเป็นผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งจากกลุ่มเพื่อให้เป็นหัวหน้า

วิโรจน์ สารรัตนะ (2542 : 106) กล่าวว่า ภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำเป็น กระบวนการที่บุคคลมีอิทธิพลต่อกันต่อพฤติกรรมของผู้อื่น มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การปฏิบัติงาน บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร โดยผู้นำจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้อื่นได้โดยการใช้อำนาจ ซึ่ง อำนาจนี้มีที่มาจากหลายแหล่ง โดยทั่วไปมาจาก 6 แหล่ง ได้แก่ 1) อำนาจตามกฎหมาย เป็นอำนาจที่ ผู้นำมีตามตำแหน่งหน้าที่ที่ดำรงอยู่ 2) อำนาจในการให้รางวัล เช่น การเลื่อนขั้น การขึ้นเงินเดือน เป็นต้น 3) อำนาจในการลงโทษ เช่น การลดเงินเดือน การโยกย้ายงาน เป็นต้น 4) อำนาจใน ความเป็นผู้เชี่ยวชาญ เนื่องจากมีประสบการณ์ ความรู้ หรือทักษะเชิงเทคนิคที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ในการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชา 5) อำนาจในการมีข้อมูลสารสนเทศเพราะครอบครองและ ควบคุมข้อมูลสารสนเทศที่สำคัญและจำเป็นต่อการปฏิบัติงานและการวางแผน และ 6) อำนาจเชิง อ้างอิงเป็นผลมาจากความนิยมชมชอบความเคารพนับถือและความเป็นมิตรจากบุคคลอื่น

โดยสรุป ผู้นำคือ ผู้ที่มีอิทธิพลในทางบวกในการบังคับบัญชา

ผู้ใต้บังคับบัญชาให้ดำเนินงานหรือปฏิบัติร่วมกันในองค์กร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ส่วนภาวะผู้นำคือ กระบวนการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีอิทธิพลในทางที่ถูกต้องต่อการกระทำของ ผู้อื่น ใช้อำนาจในการบังคับบัญชา ชี้นำ ให้บุคคลอื่นที่เคารพนับถือปฏิบัติตามด้วยความสมัครใจใน การกระทำสิ่งต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มหรือองค์กร ซึ่งนำไปสู่ความสำเร็จร่วมกันของกลุ่มหรือ องค์กร

2. หน้าที่ของผู้นำ

มีผู้ให้ความหมายของหน้าที่ของผู้นำไว้ดังนี้

วิจิตร วรุตบางกูร (2542 : 37) กล่าวว่า หน้าที่สำคัญของผู้บริหาร คือ ความ รับผิดชอบในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ ขณะเดียวกันก็ต้องทำหน้าที่พัฒนาผู้ร่วมงาน ให้มีความสะดวกในการทำงาน ตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ เพื่อให้งานต่างๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

จุมพล สวัสดิ์ดิยากร (2542 : 49-54) กล่าวว่า หน้าที่ของผู้นำจะต้องศึกษาทำ ความเข้าใจ 3 เรื่องคือ 1) นโยบายและวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน 2) งานมนุษยสัมพันธ์ งาน

ประชาสัมพันธ์ และการสร้างความสามัคคีและขวัญกำลังใจในหมู่คณะ และ 3) หน้าที่ในการตัดสินใจแก้ปัญหาในเรื่องปฏิบัติงาน

3. บทบาทของผู้นำ

พรทิพย์ อัยยิมานันท์ (2547 : 68) กล่าวว่าบทบาทของผู้นำ สามารถแบ่งได้ 4 ประการ คือ

1. การกำหนดแนวทางหลัก ผู้นำต้องเริ่มต้นด้วยการกำหนดเป้าหมายและแนวคิดที่ชัดเจน บทบาทดังกล่าวจะช่วยให้ผู้นำสร้างแผนงานแม่แบบ ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการก่อนจะปฏิบัติตามแผน นอกจากนี้ ผู้นำต้องได้รับการสนับสนุนและความมุ่งมั่นจากพนักงานในการบรรลุเป้าหมายด้วย ผู้นำจะต้องมีความสามารถนำให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการสร้างพันธกิจ วิสัยทัศน์และสื่อสารอย่างชัดเจนถึงความแตกต่างและผลประโยชน์ที่พนักงานจะได้รับจากความสำเร็จในอนาคตอีกทั้งยังสามารถทำให้พนักงานมีแรงจูงใจและรู้สึกตื่นเต้นกับทิศทางใหม่นี้ด้วย

2. การสร้างระบบการทำงานที่มีประสิทธิผล ทำให้องค์กรดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน ในฐานะผู้นำต้องเปลี่ยนแปลงระบบการทำงาน ขั้นตอนการทำงาน และโครงสร้างองค์กรให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายขององค์กรที่ได้วางไว้แล้ว

3. การมอบอำนาจ ผู้นำมีการมอบอำนาจให้แก่พนักงานอย่างจริงจัง มีการสื่อสารระหว่างบุคคลและระหว่างกลุ่ม ให้เกิดประสิทธิผลและเกิดผลลัพธ์ใหม่ ๆ ที่สร้างสรรค์

4. การสร้างตัวแบบ หัวใจสำคัญของการเป็นผู้นำคือต้องสร้างความน่าเชื่อถือ และผู้นำต้องมีคุณสมบัติของผู้นำที่ดีด้วย

4. ลักษณะของผู้นำ

4.1 ผู้นำแบบอัตตนิยม (Autocratic Leadership) ผู้นำจะยึดตนเองเป็นสำคัญ เป็นผู้ตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมายและวิธีการทำงานด้วยตนเอง แล้วจึงสั่งการแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ไม่เปิดโอกาส ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระในการปฏิบัติงาน ดังนั้นจุดเน้นของผู้นำแบบนี้คือตัวเอง

4.2 ผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic Leadership) ผู้นำมีความไว้วางใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมกำหนดนโยบาย รวมถึง ร่วมกำหนดวิธีการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ โดยตัวผู้นำเองก็มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่หรือเรียกว่าให้มีการตัดสินใจโดยกลุ่ม เน้นการให้คำปรึกษา

4.3 ผู้นำแบบอิสระเสรีนิยม (Laissez Faire Leadership) ผู้นำปล่อยให้ผู้ปฏิบัติมีเสรีภาพในการทำงานอย่างสมบูรณ์ เพียงแต่ดูแลอยู่ห่างๆ ไม่ค่อยมีบทบาทมากนักเพียงจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นให้และคอยตอบคำถามข้อสงสัยหลักเล็งเกี่ยวข้องโดยตรงจนกล่าวได้ว่าผู้นำแบบนี้แทบจะไม่ทำอะไรเลย

5. ภาวะผู้นำกับการดำเนินการจัดสวัสดิการชุมชน

ความสำคัญของภาวะผู้นำในการดำเนินการจัดสวัสดิการชุมชน มีความสำคัญมากต่อการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกและการวางแผนทางหรือกลยุทธ์การดำเนินการจัดสวัสดิการชุมชนดัง คำกล่าว ของสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2540 : 19) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำเป็นบุคคลที่มีคุณภาพสามารถรวมคนในรูปของกลุ่มและองค์กรต่างๆ ทำให้เกิดศักยภาพในการพัฒนามากขึ้นและด้วยบารมีของผู้นำสามารถทำให้คน กลุ่ม และองค์กรอุทิศตนให้กับกิจกรรมการพัฒนาดังที่ ดังนั้น การที่ผู้นำดำเนินการจัดสวัสดิการชุมชนให้แก่สมาชิกในแก่มุมประสบความสำเร็จต้องมีคุณลักษณะดังนี้

5.1 คุณลักษณะของผู้นำที่ดี

กิติ ตยัคคานนท์ (2533 : 30-39) อธิบาย ว่าผู้นำที่ดีควรมีลักษณะ 5 ประการ คือ 1) มีสภาพร่างกาย บุคลิกภาพ ทักษะคิดและพฤติกรรมความเป็นผู้นำสูง 2) มีความปรารถนาและความสามารถที่จะเป็นผู้นำ รู้จักตัดสินใจ ไม่เห็นแก่ตัว รู้จักเสียสละและมีความจงรักภักดีต่อองค์กร 3) รู้ถึงนิสัยและความต้องการของตนเองพร้อมที่จะปรับความคิดตามสถานการณ์ 4) รู้หลักจิตวิทยาและพฤติกรรมมนุษย์ 5) มีวิจารณ์ญาณ สามัญสำนึก ปรีชาญาณ และขันแข็งในการมองและแก้ไขปัญหา

สมพงษ์ เกษมสิน (2526 : 297-298) เน้นว่า การปฏิบัติตนให้เป็นผู้นำที่ดี ต้องมีจิตใจเป็นผู้นำคาดการณ์และหยั่งรู้จิตใจของผู้อื่นหรือผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างดี ทุ่มเทจิตใจและเวลาให้แก่งาน ประพฤติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้ร่วมงานทั้งในเรื่องความซื่อสัตย์และยุติธรรมมีความสุภาพอ่อนโยน มีกิริยามารยาทเรียบร้อย เข้ากับคนได้ทุก ระดับ ทั้งนี้ต้องประพฤติปฏิบัติไม่ให้เกิดความเสื่อมเสียแก่ตนเองทั้ง โดยทางด้านความประพฤติและหน้าที่การงาน

วนิดา เสนีเศรษฐ และชอบ อินทร์ประเสริฐกุล (2530 : 100-101) อธิบายว่า การปฏิบัติตนของผู้บังคับบัญชาที่จะประสบความสำเร็จในการทำงาน คือ ต้องมีการยกย่องชมเชยเมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาทำดีแจ้งผลปฏิบัติกรให้เขาทราบอยู่เสมอ เปิดโอกาสและรับฟังความคิดเห็นจากผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ความเป็นธรรม ให้เกียรติแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา มีความยืดหยุ่นในการทำงานและสนใจในสวัสดิภาพของทุกคน

จากคำกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับผลงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ในจังหวัดสงขลาและจังหวัดนครศรีธรรมราช ของอรพรรณ สุทธิพิทักษ์ (2548 : 113-116) พบว่า คุณลักษณะของผู้นำที่ดีมี 8 ประการ คือ 1) ผู้นำที่มีความพร้อมในความเป็นผู้นำ มีความสามารถในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะมีความสามารถในการทำงานเป็นทีม 2) ได้รับความเคารพนับถือจากชาวบ้านในชุมชน 3) มีความเสียสละในการทำงาน 4) มีความสามารถในการบริหารองค์กร 5) มีความซื่อสัตย์ สุจริต โปร่งใส ในการบริหารองค์กร 6) คำนึงถึงชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของกลุ่ม 7) ต้องปฏิบัติตามบทบาท ตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย 8) มีความเข้าใจต่อเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ และโครงสร้างของกลุ่มที่ชัดเจนและปฏิบัติได้

โดยสรุป คุณลักษณะของผู้นำที่ดี คือ ต้องเป็นผู้นำที่มีความซื่อสัตย์ อดทน มีความกระตือรือร้นในการทำงาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการวางแผนงานและดำเนินงานตามแบบแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ขององค์กร ประพฤติเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา เปิดโอกาส รับฟังความคิดเห็นจากผู้ใต้บังคับบัญชาให้ความเสมอภาค ความเป็นธรรมแก่ทุกคนในองค์กร

4.5 ทูทางสังคม

ทูทางสังคม เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชุมชน และเป็นสิ่งที่ทำให้ชุมชนมีคุณค่าและ ชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งคำว่า “ทูทางสังคม” มีความหมายที่กว้างและหลากหลาย มีนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

1. ความหมายของทูทางสังคม

James Coleman and Robert Putnam (1993, อ้างถึงใน นิมนต์ ชานูชิต , 2554 : 23-31) ได้กล่าวว่า ทูทางสังคมคือการเชื่อมโยงทูทางสังคมเข้ากับความไว้วางใจในสังคมในระดับกว้าง อันเป็นส่วนหนึ่ง ของวาทกรรมใหม่คือ การปกครองที่ดีหรือธรรมาภิบาล (Good Governance)

อนก นากะบุตร (2545 : 15-19) ได้อธิบายความหมายของ “ทูทางสังคม” โดยสรุปว่า ทูทางสังคมเป็นนามธรรม ซึ่งหมายถึงความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น ความสามัคคี รวมพลัง มีจิตปวณธรรม มีจิตรวมใจ มีศีลธรรม มีความสมัครสมานกลมเกลียวกัน ซึ่งทูทางสังคมนี้จะป็นพื้นฐานให้ท้องถิ่น และชุมชนมีการพัฒนา สู่อุ้ความเข้มแข็งที่จริงจั่ง ซึ่งทูทางสังคมเป็นทั้งพลังขับเคลื่อนเพื่อให้ก้าวไปข้างหน้าและเป็นฐานยึดโยงในยามที่ชุมชนและสังคม

อาจจะอ่อนแอ ทูทางสังคม จึงเป็นปัจจัยสำคัญและมีคุณค่ามากต่อกลุ่มคน ต่อองค์กร ต่อชุมชน ประชาคมและสังคม

จิราภรณ์ สุนทรพงษ์ภัทร (2548 : 25) ได้สรุปแนวคิดทุนทางสังคมไว้ว่า ไม่เพียงการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเท่านั้น แต่เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับชุมชนอย่างต่อเนื่องให้ชุมชนได้เรียนรู้ร่วมกัน มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง มีความสามารถในการจัดการกิจกรรมของชุมชนได้ และคนในชุมชนมีคุณธรรม จริยธรรม มีสายใยของความเอื้ออาทร ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เกิดภราดรภาพ สมรรถภาพ เสมอภาค และสันติภาพในชุมชน โดยชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้

Putnam (1995, อ้างถึงใน นิมนต์ ชานูชิต , 2554 : 23-31) ได้ให้ความหมาย ความสำคัญของทุนทางสังคมว่า คือความเชื่อในเรื่องคุณค่าของเครือข่ายความสัมพันธ์ของคนที หล่อหลอมเป็นปทัสถานของความไว้นใจเชื่อใจ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การทำงานร่วมกัน การรวมกลุ่มกัน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในขั้นต้นหากเกาะเกี่ยวกันแล้วสามารถพัฒนาขึ้นเป็นอีกระดับหนึ่งคือการร่วมจัดการด้านการศึกษาสุขภาพอนามัย การใช้สิทธิและการดำเนินการทางการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาเป็นสถาบันประชาสังคมที่มีศักยภาพ

Fukuyama (1999, อ้างถึงใน นิมนต์ ชานูชิต, 2554 : 23-31) ได้กล่าวว่า ทุนทางสังคมคือตัวแปรแห่งปทัสถานอย่างไม่มีเส้นทางที่เกี่ยวเนื่องกับการสนับสนุนความร่วมมือระหว่างปัจเจกบุคคลสองคนขึ้นไปเข้าด้วยกัน

ประภาพรรณ เสนิตันติกุล (2528 : 8) ได้กล่าวว่า ทุนทางสังคมมิใช่เรื่องใหม่ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย หากแต่เป็นคุณค่าที่สังคมไทยมีอยู่ สังคมไทยมีคุณค่าที่เป็นทุนทางสังคมของตนเองมานานแล้วและมีอยู่อย่างมากมายได้แก่ 1) ระบบคุณค่า อุดมการณ์ ความเชื่อที่วางอยู่บนพื้นฐานของความเคารพอ่อนน้อมต่อธรรมชาติอันมีรากฐานมาจากพุทธศาสนา 2) ภูมิปัญญา ท้องถิ่นและกระบวนการเรียนรู้ที่ชุมชนสรรค์สร้างและสั่งสมมาเพื่อการดำรงชีพ 3) ระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่มีลักษณะของระบบครอบครัวเครือญาติ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน 4) กฎ จารีต ประเพณี อันเป็นลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นที่หล่อหลอมจากประสบการณ์ของคนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง 5) ระบบกรรมสิทธิ์และการจัดการร่วมกัน 6) ความหลากหลายทางวัฒนธรรม อันเป็นที่มาของภูมิปัญญา 7) ผู้นำทางปัญญาของชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้าน และ 8) กลุ่มองค์กรที่ดำเนินกิจกรรมสาธารณะในประชาสังคม

เอี่ยม ทองดี (2538 : 72) ได้กล่าวว่า ทุนทางสังคมคือปัจจัยที่นำมาใช้เป็นพื้นฐานในกระบวนการสร้างสรรค์ลักษณะต่างๆ ของชุมชนทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ประเวศ วะสี (2542 : 5) ได้กล่าวว่า ทูตทางสังคม หมายถึง ความเป็นกลุ่มก้อนของสังคม การมีการศึกษาดี การมีวัฒนธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีประสิทธิภาพในการทำงานรวมทั้งมีการเมืองและระบบราชการที่ดี

อมรา พงศาพิชญ์ (2543 : 34) ได้กล่าวว่า ทูตทางสังคมคือภูมิปัญญาและคุณค่าเดิมของสังคมไทยไม่ว่าจะเป็นด้านการเกษตร การรักษาพยาบาล ความสัมพันธ์ในครอบครัว เครือญาติและความผูกพันภายในชุมชน

สำนักพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต (2547 : 54) ได้กล่าวว่า ทูตทางสังคม หมายถึง โครงสร้างทางสังคมหรือคุณลักษณะทางสังคมใด ๆ ที่เอื้อให้เกิดการจัดกิจกรรมส่วนรวม การแก้ปัญหาาร่วมกัน การพึ่งพาตนเองของชุมชนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน โดยกำหนดทูตทางสังคมไว้ใน 4 ลักษณะ คือ 1) เป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจสังคม 2) เป็นเครื่องมือประเมินสภาพสังคม 3) เป็นนโยบายการพัฒนา และ 4) เป็นเครื่องมือเพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่แนวคิดของกลุ่ม

โดยสรุปทูตทางสังคม จึงหมายถึง ปัจจัยพื้นฐานของชุมชนและสังคม ซึ่งประกอบด้วยทุนมนุษย์ ทุนภูมิปัญญา ทุนวัฒนธรรม ทุนทางเศรษฐกิจ ที่หล่อหลอมเป็นปทัสถานของความไว้วางใจ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ความเอื้ออาทรต่อกัน ความเชื่อถือไว้วางใจต่อกัน เกิดเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน การร่วมทำงานด้วยกัน เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน

2. บทบาทของทูตทางสังคม

บทบาทของทูตทางสังคมที่มีส่วนอย่างมาก ต่อการรวมกลุ่มและการสร้างทุนมนุษย์ วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2540 ได้ให้บทเรียนแก่สังคมไทยในสองด้านที่ตรงข้ามกัน กล่าวคือในเชิงลบมีผลกระทบทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมต่อประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งทำให้สังคมไทยต้องทบทวนบทบาทของตนเองที่ผ่านมา ส่วนในเชิงบวกนั้นนำไปสู่ผลกระทบที่ก่อให้เกิดกระแสสังคมและสัญญาณที่ดีหลายประการในการร่วมกันปฏิรูปสังคมในด้านต่างๆ การมองวิกฤตให้เป็นโอกาส รวมทั้งการตื่นตัวในการสนับสนุนการปฏิรูประบบราชการ การปฏิรูปการเมืองโดยมีรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน พ.ศ. 2540 การทบทวนค่านิยมปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ให้หันมาเน้นเศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามรอยเบื้องพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ภายใต้เงื่อนไขที่ทรัพยากรที่ลดลงและมีการแข่งขันสูงจึงต้องเริ่มจากจุดแข็งของสังคมไทยที่มีอยู่แล้วคือ “ทูตทางสังคม” จากเมื่อปี พ.ศ. 2541 สำนักกองทุนเพื่อสังคมเป็นหน่วยงานแรกที่ใช้คำว่า “ทูตทางสังคม” เป็นกลยุทธ์ในการทำงานเกิดกิจกรรมสาธารณะใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้นและขยายไปยังหน่วยงานต่างๆ มีความกล้าแสดงออกที่เข้ามาประสานเครือข่ายกับกองทุน เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมทั้งสร้างความ

ชัดเจนให้กับแนวคิดทุนทางสังคมมากขึ้น เช่น การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสการขยายเครือข่ายที่กว้างขวางมากขึ้น และศักยภาพความเข้มแข็งของชุมชนส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการเผยแพร่เอกสารและการจัดการประชุมเวทีเสวนาต่างๆ ซึ่งปรากฏในรายงานผลการดำเนินงานของสำนักงานกองทุนเพื่อสังคม (2543) ว่าโครงการที่ได้รับการสนับสนุนครอบคลุม 76 จังหวัดนั้นมีจำนวนผู้ได้รับประโยชน์รวม ประมาณ 2.7 ล้านคน โดยทุนทางสังคมได้มีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาได้แก่

1. การรวมกลุ่มของข้าราชการสายเลือดใหม่ (New Blood Officials) เมื่อมีกองทุนหมู่บ้านข้าราชการจำนวนมากโดยเฉพาะในระดับ 4-6 ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับชาวบ้าน ประชาชนเปลี่ยนจากการคิดแทนชาวบ้านมาคิดร่วมกับชาวบ้าน อีกทั้งข้าราชการเป็นผู้มีความรู้ มีงบประมาณ เทคนิคและกำลังคนที่สามารถหนุนเสริมชุมชนได้เป็นอย่างดี

2. การมีส่วนร่วมของชาวบ้านที่กล้าคิด กล้าทำ เนื่องจากปีที่ผ่านมามีการพัฒนาของเราไม่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าร่วมคิด ตัดสินใจมากนัก กองทุนชุมชนจึงเป็นกิจกรรมที่ทำให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ทำ ตรวจสอบ และรับประโยชน์ซึ่งเป็นหลักการสำคัญที่เชื่อมั่นในศักยภาพของการทำงานอย่างพหุภาคี ทำให้ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเห็นคุณค่าเกิดกระบวนการเรียนรู้ ขบคิดพัฒนาภูมิปัญญาอย่างต่อเนื่อง

3. การเกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เมื่อชุมชนจะเสนอโครงการนั้น ชุมชนต้องเข้าปรึกษาหารือและประสานงานกับทุกฝ่าย ฝ่ายชุมชนได้เรียนรู้จากการติดต่อผู้เชี่ยวชาญต่างๆ ส่วนทางข้าราชการก็ได้มีโอกาสพูดคุยกับประชาชน มีการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ ประสานงานเชื่อมโยงซึ่งกันและกันตามหลักปรัชญาที่ว่า “เงินก็เหมือนกระดาษเมื่อมาพัฒนาคนแล้วก็ฉีกทิ้งได้”

4. การดูแลผู้ด้อยโอกาสกับคุณค่าความเป็นคน กองทุนชุมชนเปิดโอกาสให้ผู้ด้อยโอกาสในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ได้กำหนดและลำดับสิ่งที่จำเป็นต่อชุมชนร่วมกับกลุ่มคนอื่นๆ ผู้ด้อยโอกาสในที่นี้หมายถึง ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยเอดส์ นักเรียนที่ขาดพ่อแม่ อุปการะ เป็นต้น ที่ผ่านมากองทุนหมุนเวียนที่ใช้เงินกองทุนชุมชนเป็นจุดเริ่มต้น ทำให้ผู้ด้อยโอกาสเหล่านี้ได้มีชีวิตอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี รู้จักพึ่งตนเองเกิดความมั่นใจที่จะก้าวไปข้างหน้า

5. การขยายศักยภาพเครือข่ายชุมชนเข้มแข็ง ทำให้ชาวบ้านได้แลกเปลี่ยนข้อมูล ได้สื่อสารกันเป็นช่องทางให้ทุนทางสังคมได้ใช้ศักยภาพเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชน เช่นสหเครือข่ายภาคกลางที่มาร่วมกันจัดการสินค้าชุมชนและมองภาพงานพัฒนาทั้งจังหวัด

6. ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การขยายตัวของกองทุนชุมชนทำให้เกิดเงินหมุนเวียนในชุมชน สามารถช่วยเหลือกันได้ภายในชุมชนทั้งด้านสวัสดิการเงินทุนอาชีพและทุนการศึกษา

7. เกิดกลไกประชาสังคม ในกระบวนการสร้างความเข้มแข็งในระดับจังหวัด

8. ความยั่งยืนเมื่อชาวบ้านรู้สึกเป็นเจ้าของเขาจะมีส่วนร่วมในชุมชน

9. ทุนทางสังคมมีอยู่แล้วในชุมชนทั้งเมืองและชนบทในรูปของการช่วยเหลือกัน บริหารจัดการร่วมกัน รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาชุมชนท้องถิ่นแก้ปัญหาร่วมกัน

10. ทุนทางสังคมเป็นปัจจัยให้เกิดศักยภาพชุมชน ปลูกวิญญาณการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อตัวเองของชุมชนและเกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง

11. ชุมชนมีความเอื้ออาทรและพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้นกว่าเดิมมีการรวมกลุ่มช่วยเหลือกันเกิดพลังในการร่วมกันทำกิจกรรม มีความหวังและกำลังใจ

12. ช่องทางการติดต่อสื่อสารและการแลกเปลี่ยนข้อมูล มีการติดต่อประสานงานการขยายธุรกิจให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น เกิดเป็นเครือข่ายทางสังคมและการทำธุรกิจ

4.6 วัฒนธรรมชุมชน

วัฒนธรรมชุมชน เกิดจากการรวมตัวเป็นกลุ่มของคนในชุมชน มีการจัดระบบความสัมพันธ์ที่จะทำให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ก่อให้เกิดวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกัน ซึ่งมีผู้กล่าวถึงแนวคิดวัฒนธรรมชุมชนไว้หลากหลาย ดังนี้

1. หลักการของแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2547 : 19-23) ได้กล่าวถึงอุดมการณ์และหลักการของแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน ไว้ดังนี้

1. ชุมชนมีวัฒนธรรมของตนอยู่แล้ว มีระบบคุณค่าที่รวบรวมมาได้จากประวัติความเป็นมาอันยาวนานของชุมชน คือให้คุณค่าแก่ความเป็น “คน” และ “ชุมชน” ที่มีความผสมผสานกลมกลืน คุณค่าของธรรมชาติ การเชื่อถือสิ่งเหนือธรรมชาติ และคุณธรรมจริยธรรมตามหลักศาสนา วัฒนธรรมเป็นพลังผลักดันการพัฒนาชุมชนที่สำคัญที่สุด จะใช้ประโยชน์ได้เมื่อมีการปลูกให้สมาชิกแห่งชุมชนมีจิตสำนึกรับรู้ในวัฒนธรรมของตน

2. ชุมชนมีสถานะเป็นสถาบันหนึ่งที่ดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องในประวัติศาสตร์อันยาวนาน มีโครงสร้าง กลไกภายในเป็นระบบๆ หนึ่งของตนเอง แสดงถึงความ เป็นสังคมที่มีระบบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมที่เป็นอิสระ มีแบบแผนระบบการผลิต ระบบการ

จัดการทรัพยากร ระบบสุขภาพ ระบบความรู้ ระบบการเรียนรู้ศึกษา ระบบการปกครอง ระบบ
 ยุติธรรมของตนเอง

3. ชุมชนมีระบบเศรษฐกิจระบบหนึ่งของตัวเอง มีครอบครัวและชุมชน
 เป็นหน่วยการผลิต มีเป้าหมายของตัวเองคือมุ่งให้ครอบครัวพอเพียงที่จะดำรงชีพได้และชุมชนอยู่
 รอด และการผลิตเพื่อเลี้ยงตัวเอง แม้อาจผลิตเพื่อขายก็เพื่อให้ได้เงินมาเลี้ยงครอบครัวไม่ใช่ให้มี
 กำไรสูงสุดให้ร่ำรวย มีน้ำใจและความเอื้ออาทร ความเป็นญาติมิตรเป็นเครื่องร้อยรัดส่วนต่างๆ ของ
 ระบบจัดสรรและแบ่งปันผลผลิต

4. ทางด้านสังคมการเมือง ชาวบ้านมีความสัมพันธ์กันผ่านระบบเครือ
 ญาติ มีการปกครองและการจัดการความสงบเรียบร้อยภายในโดยระบบอาวุโส มีผู้นำที่มีบารมี
 ได้รับการเคารพยกย่องในชุมชน สมาชิกมีความผูกพันกลมเกลียววิถีความเชื่อ พิธีกรรมและ
 ประเพณีของชุมชน สิ่งเหล่านี้หล่อหลอมให้สมาชิกชุมชน “เป็นคนบ้านเดียวกัน” อยู่ร่วมกันด้วย
 ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลและประนีประนอม เมื่อเกิดความแตกแยกขัดแย้งก็จะมีกลไก
 ภายในในการไกล่เกลี่ยตัดสินคือระบบว่าความโดยผู้อาวุโสและเครือญาติ

5. ชุมชนกับสังคมภายนอก ชุมชนมิได้ตั้งอยู่อย่างโดดเดี่ยว มีการ
 เชื่อมโยงแลกเปลี่ยนกับชุมชนอื่นในท้องถิ่นเดียวกันในลักษณะ “เครือข่าย” มีปฏิสัมพันธ์กับรัฐและ
 นายทุนมาทุกยุคทุกสมัย

6. ทางเลือกการพัฒนาตามแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน เชื่อว่าแม้เศรษฐกิจ
 ของชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติจะถูกทำลายเสียหายลงไปบ้างแต่ “จิตสำนึก” หรือ “พลังทาง
 วัฒนธรรม” นั้นยังคงอยู่ สามารถสร้างความเข้มแข็งของชุมชนขึ้นมาใหม่ได้ แต่รูปแบบภายนอก
 อาจแตกต่างไปจากเดิม หลักสำคัญคือเป็นการพัฒนาที่ไม่ทำลายล้างสถาบันชุมชน แต่มุ่งให้ชุมชน
 สามารถพึ่งตนเองและอยู่ร่วมกับภาคส่วนอื่นๆ ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี ซึ่งมีการเสนอทางเลือก
 ดังนี้

6.1 การพัฒนาต้องเริ่มจากฐานวัฒนธรรมชุมชน ต้องรื้อฟื้นคุณค่า
 ดั้งเดิมที่ชุมชนมีมา ประยุกต์สร้างสรรค์ทางเลือกขึ้นมาใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน
 ต้องสร้างแบบแผนการผลิตและแบบแผนการดำรงชีวิตขึ้นมาใหม่ ภายใต้คุณค่าที่ดั้งเดิม
 เช่น การตั้งกองทุนหมู่บ้าน ธนาคารข้าวกลุ่มออมทรัพย์เหล่านี้คือคุณค่าแห่งการสร้างหลักประกัน
 ความมั่นคงร่วมกันหรือสวัสดิการของชุมชน

6.2 การพัฒนาต้องเน้นกระบวนการกลุ่ม การร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกัน
 และกัน เพื่อคงความเป็นชุมชนไว้ ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มรวมตัวกันในรูปของการจัดการองค์กร เช่น
 สหกรณ์ สหพันธ์ เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการช่วยเหลือกันและสร้างอำนาจในการต่อรองกับ

ภายนอก สร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนและสร้างความร่วมมือกับคนกลุ่มอื่นในสังคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมกันแก้ปัญหา

6.3 ด้านการผลิตควรอยู่บนหลักการ “ผลิตเพื่อให้ทุกคนมีกินมีใช้แล้วค่อยเอาส่วนที่เหลือส่งออก (ขาย)” จากนั้นก็มีการพัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรมภายในประเทศ เน้นการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น การค้าขายแลกเปลี่ยนภายใน เทคโนโลยีที่กำกับเองได้พัฒนาคุณภาพประชากร เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายท้องถิ่นระดับชาติ

6.4 ชุมชนต้องมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับธรรมชาติ ดูแลรักษา เพราะธรรมชาติจะช่วยคงความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชนไว้ได้

6.5 ข้อเสนอทางเลือกสำหรับสังคมไทย ได้เสนอแนวทางนโยบายระดับชาติที่สำคัญ ได้แก่ 1) การพัฒนาด้านวัฒนธรรมและยกระดับสถาปนาวัฒนธรรมชุมชนเป็นวัฒนธรรมแห่งชาติ 2) การประสานระบบเศรษฐกิจชุมชนควบคู่กับเศรษฐกิจทุนนิยมประกอบขึ้นเป็นระบบเศรษฐกิจแห่งชาติเป็น “เศรษฐกิจสองระบบ” 3) การกระจายอำนาจในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นมาสู่ “องค์การบริหารของเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น” หรือคืนอำนาจการตัดสินใจและการดำเนินชีวิตให้แก่ชาวบ้าน

บำรุง บุญปัญญา (2549 : 36) ได้กล่าวว่าแนวคิดวัฒนธรรมชุมชนก่อให้เกิดการทบทวนคุณค่าและศักยภาพที่แท้ของชุมชนในการจัดการ พัฒนาและปกครองตนเอง รื้อฟื้นความทรงจำร่วมของชุมชนด้วยกระบวนการประวัติศาสตร์ ใช้พลังของการรวมกลุ่มภูมิปัญญาและทรัพยากรที่มีอยู่ ลงมือกระทำทางเลือก เช่น การเกษตรแบบผสมผสาน การแปรรูปผลผลิต การฟื้นฟูงานหัตถกรรม อาชีพเลี้ยงวัวควาย การทำเรื่องป่าชุมชน แหล่งน้ำชุมชน ฯลฯ เมื่อลงมือก็เกิดกระบวนการเรียนรู้ใหม่ๆ ทำให้ภาวะผู้นำของชุมชนเกิดขึ้นท่ามกลางการปฏิบัติและเกิดการจัดตั้งกลุ่มเป็นองค์กร แล้วขยายความร่วมมือต่อกันเป็นเครือข่าย โดยวัฒนธรรมชุมชนจะชี้ให้เห็นคุณค่าทางศีลธรรม จริยธรรมเป็นพลังยึดโยงการอยู่ร่วมกันของสมาชิก คำจูนการดำรงอยู่ของชุมชนอย่างเข้มแข็ง มีระบบการผลิตที่เน้นครอบครัวและชุมชนอยู่รอด มีครอบครัวเป็นหน่วยการผลิต มีภูมิปัญญาในการแก้ไขปัญหาการจัดการทรัพยากรและสร้างสรรค์สิ่งจำเป็นในชีวิต

ในการศึกษานี้จะศึกษาถึงระบบ คุณค่าของกลุ่ม ทางศีลธรรม จริยธรรม ที่เป็นพลังยึดโยงการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม จนสามารถขับเคลื่อนกลุ่มไปสู่ความสำเร็จได้อย่างไร และระบบคุณค่าดั้งเดิมของชุมชน มีส่วนช่วยให้กลุ่ม/ชุมชนมีภูมิคุ้มกันในการพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคตได้อย่างไรบ้าง

4.7 ความเข้มแข็งของชุมชน

บันทึร อ่อน คำและวีรียา น้อยวงศ์ นยงค์ (253 3 : 13) พบว่า กระบวนการเสริมความเข้มแข็งของชุมชน มีองค์ประกอบสำคัญอยู่ 3 ประการ คือ 1) ภูมิปัญญา และความรู้ที่สืบสานและประยุกต์ให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงจ ากภายนอก 2) องค์กรชุมชนและกลุ่มผู้นำที่มีคุณธรรม และ3) เวกีการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ธีระพงษ์ แก้วหาญ (2546 : 16) ได้อธิบายว่า องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง คือ

1. อุดมการณ์และวิสัยทัศน์ร่วม ซึ่งเป็นฐานรากทางวัฒนธรรม จะเป็นเครื่องมือที่สำคัญช่วยยึดเหนี่ยวคนในชุมชนและความเป็นชุมชน นอกจากนี้การมีวิสัยทัศน์ร่วม โดยเฉพาะวิสัยทัศน์ในการพัฒนาไปสู่เป้าหมายคุณภาพชีวิตที่ดีหรือค่านิยมสุขภาพดีจะเป็นแรงจูงใจที่ทำให้ทุกคนเกิดสำนึกและร่วมในกิจกรรมการพัฒนาอีกทั้งการเชื่อมั่นในศักยภาพของคนในชุมชน การมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทั้งตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมรอบข้าง จะทำให้เกิดความสุขในการกระทำ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเกิดอำนาจที่เป็นอำนาจสาธารณะเป็นของคนและเป็นของชุมชน
2. การจัดองค์กรและการบริหารจัดการ การจัดองค์กรที่ก่อให้เกิดกิจกรรมและความร่วมมือ ซึ่งหมายถึง รูปแบบการจัดองค์กรที่เหมาะสม มีการแบ่งบทบาทหน้าที่และประสานเครือข่าย เพื่อกระจายภาระงานการพัฒนาไปสู่กลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายหรือกิจกรรมที่กระทำร่วมกัน อีกด้านคือการมีการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดี โดยระดมทรัพยากรทั้งคน วัสดุอุปกรณ์ และ เทคโนโลยี มาใช้ในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และด้านกระบวนการวางแผนต้องมีประสิทธิภาพ ต้องเกิดการมีส่วนร่วมจากชุมชนหรือจากทุกฝ่าย ความสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร นำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้อง การส่งเสริมความร่วมมือของสาธารณชนในการร่วมปฏิบัติ ร่วมกำหนดนิยามหรือ อกเกณฑ์ในความสำเร็จและการติดตามตรวจสอบประเมินผล
3. การมีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง มีการขยายกิจกรรม หรือเครือข่ายสมาชิก เพื่อให้สมาชิกสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างหลากหลายมากขึ้น ทั้งกิจกรรม กลุ่มคนและองค์กร นำไปสู่การสร้างสรค์นวัตกรรมหรือกิจกรรมใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นในชุมชน
4. ทุน ในที่นี้หมายถึง ทุนในเชิงกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะผู้นำด้านต่างๆ ที่มีอยู่ ทั้งผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการบุคคลผู้ที่มีศักยภาพและมีสำนึกความรับผิดชอบต่อส่วนรวมในฐานะความเป็นพลเมือง มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และพร้อมที่จะลงมือกระทำทุนที่เป็นตัวเงิน วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทุนทาง

วัฒนธรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่เป็นประสบการณ์ การเรียนรู้ ผู้วิถีการปฏิบัติและร้อยรัดผู้คนในชุมชนให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

5. เครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งเครือข่ายความร่วมมือจะทำให้มีความหลากหลาย ทั้งกิจกรรมและองค์กร หรือกลุ่มคนที่เข้าร่วมพัฒนา เครือข่ายความร่วมมือที่เกิดขึ้นทั้งในและนอกชุมชน จะก่อให้เกิดอำนาจต่อรองและการพัฒนากิจกรรมสาธารณะร่วมกัน จะทำให้มีการติดต่อสื่อสารมีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นสาธารณะมากขึ้น มีการประมวลความคิด การตัดสินใจและนิยาม สถานการณ์ปัญหา หรือกำหนดกฎเกณฑ์การพัฒนาร่วมกัน อีกทั้งมีการพบปะและสนทนากับคนแปลกหน้า เพื่อ แลกเปลี่ยน ประสบการณ์แนวร่วม และทรัพยากรเพื่อประสานผลประโยชน์แก่ชุมชน ซึ่งจะส่งเสริมให้ชุมชนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง และเกิดสำนึกร่วมในความเป็นชุมชน ท้องถิ่น และสำนึกสาธารณะเพื่อสังคมโดยรวม

6. สิทธิและอำนาจต่อรองทางการเมือง อำนาจที่เกิดขึ้นจากความเป็นชุมชน เป็นอำนาจสาธารณะที่ก่อให้เกิดสิทธิตามมา เช่น สิทธิในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น สิทธิในการกำหนดยุทธศาสตร์และกระจายผลประโยชน์ทางการพัฒนาอย่างเป็นธรรมแก่ประชาชนทุกคนในชุมชน นอกจากนี้ อำนาจสาธารณะที่มีอยู่ทั้งในตัวบุคคลและชุมชน จะเป็นกลไกสำคัญในการควบคุมกลไกตลาด การเงิน กฎหมาย การปกป้องคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของประชาชน

7. เกิดการยอมรับจากสังคมภายนอก คือ สถานภาพหรือศักยภาพของชุมชน จนเป็นที่ยอมรับจากภายนอก ซึ่งจะเป็แรงผลักดันให้ชุมชนเกิดความเชื่อมั่นในขีดความสามารถ และศักยภาพของชุมชนมากขึ้น

พีรสุด ศรีธวัช ณ อุรุยา (254 1 : 12) ได้สรุป ความหมายของคำว่า ความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง การรวมตัวของคนและองค์กรต่างๆ ในชุมชนที่มีประชาชนและชุมชนเป็นแกนนำ โดยไม่คำนึงถึงการจัดตั้งว่า จัดตั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชนหรือภาคประชาชน แต่การจัดตั้งได้จัดขึ้นเพื่อร่วมกันดำเนินงานและจัดกิจกรรมอันก่อให้เกิดการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน ไม่ว่าจะเป็น ด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม การศึกษาและด้านต่างๆ และเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและจัดเป็นประจำ

คณะกรรมการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อเผชิญวิกฤต คณะกรรมการนโยบายแห่งชาติ (254 1 : 12) กล่าวถึงชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มี 8 ลักษณะ คือ 1) ชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชน ที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิต 2) สมาชิกของชุมชนพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน 3) มีกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง 4) สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน 5) สมาชิกของชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการร่วมกระบวนการของชุมชน 6) มีแผนที่ของชุมชนที่

ประกอบด้วยการพัฒนาทุกๆ ด้านของชุมชนที่มุ่งการพึ่งตนเอง เอื้อประโยชน์แก่สมาชิกทุกคน และหวังการพัฒนาที่ยั่งยืน 7) การพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอก เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด ไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป 8) มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคี ในลักษณะของการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน

โดยสรุป ความเข้มแข็งของชุมชน คือ เกิดจากการรวมตัวกันของคนในชุมชน ที่มีอุดมการณ์ร่วมกัน มีความสนใจร่วมกัน มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชน ว่าสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนและมองเห็นศักยภาพของตนและชุมชนในการจัดการกับปัญหาได้ และเป็นที่ยอมรับจากภายนอก ทำให้ชุมชนมีความเชื่อมั่นในความสามารถของชุมชนเอง ทำให้เกิดการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นระหว่างคนในชุมชน ภายใต้อุดมการณ์และความคิดร่วมกัน ในการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างเข้มแข็ง

ในการศึกษานี้จะศึกษาถึงความสามารถ ศักยภาพของกลุ่ม อุดมการณ์ร่วม ความสนใจร่วมกัน ซึ่งลักษณะเหล่านี้มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานอย่างไรบ้างและ ทำให้กลุ่มมีอำนาจต่อรองทางการเมืองในเรื่องใดบ้าง อย่างไร

4. แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัวขององค์กร

การปรับตัว (Adaptation) เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม เพื่อให้ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์สามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้ในสภาพแวดล้อมรอบตัว การปรับตัวเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้เกิดความสมดุลในชีวิต และมีลักษณะโครงสร้างสังคม (Social Structure) เป็นแกนกลางที่ทำให้เกิดความสมดุลของชุมชน เมื่อโครงสร้างสังคมได้รับความกระทบกระเทือน คนในสังคมหรือชุมชนย่อมได้รับกระทบไปด้วย การปรับตัวของชุมชนจึงเกิดขึ้น ซึ่งแต่ละชุมชนมีแบบแผนการปรับตัวที่แตกต่างกันไปตามลักษณะโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ เป็นต้น โดยมีปัจจัยหลายอย่างเป็นพื้นฐานในการปรับตัว เช่น สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ลักษณะโครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรมเดิม ความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงาน องค์กรภายนอก และรูปแบบความสัมพันธ์ของสังคมภายนอก โดยมีการปรับตัวของมนุษย์จะออกมาในลักษณะการปฏิบัติตามความขัดแย้งหรือหารสร้างระเบียบแบบแผนทางสังคมวัฒนธรรมใหม่ที่แตกต่างจากรูปแบบเดิม (สุรางรัตน์ บุษบรณ, 2545 : 8)

การปรับตัว (Adaptation) หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบตอบสนอง ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อมีเหตุการณ์หรือแรงกดดันที่ไม่ได้คาดไว้เข้ามา ระบบหรือองค์กรก็จะต้องมีการตอบสนองต่อเหตุการณ์นั้น การปรับตัวมักจะเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบเล็กน้อยและค่อยเป็นค่อยไป

การปรับตัวเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมทางสังคมเพื่อให้ชีวิตดำเนินไปอย่างมีความสุข ได้มีผู้ให้ทัศนะและกล่าวถึงการปรับตัวไว้ดังนี้

โซเบน (Shoben อ้างถึงใน อรรถย จารุกัทรพาศิษฐ์ , 2543 : 7) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการปรับตัวว่า เป็นกระบวนการที่มนุษย์และสัตว์พยายามแสวงหาความสมดุลระหว่างความต้องการกับสิ่งเร้า หรือการกระทำที่ทำให้เกิดความ ต้องการได้รับการตอบสนอง และจะต้องปรับปรุงพฤติกรรมของตนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมต่างๆ ได้

นิภา นิชายน (2530 : 9-10) กล่าวถึง ความสำคัญและความจำเป็นของการปรับตัวที่ดีในการดำเนินชีวิตไว้ว่า มนุษย์ไม่ได้มีเพียงความต้องการที่เกิดจากแรงผลักดันภายในตนเองเท่านั้น แต่ยังต้องตอบสนองความต้องการของตนเองอันเกิดจากสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ทางสังคม ที่ตนอาศัยอยู่ ที่นำมาซึ่งแรงผลักดันและดึงดูดความต้องการอีกทางหนึ่ง ประกอบกับคนเราต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและสังคม นับตั้งแต่สิ่งแวดล้อมภายในครอบครัว โรงเรียน เพื่อนบ้านและชุมชน โดยมีวัฒนธรรมเป็นแกนกลางในการกำหนดแนวทางการประพฤติปฏิบัติให้ เป็นไปตามแบบฉบับที่วางไว้ เพื่อเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเพื่อความเป็นระเบียบและประโยชน์สุขแก่ทั้งส่วนตน และส่วนร่วม ด้วยเหตุนี้เองทุกคนจึงมีอาจตอบสนองความต้องการทุกอย่างได้ ตั้งใจปรารถนา ดังนั้น คนเราจึงจำเป็นต้องรู้จักปรับตัวเพื่อบรรเทาความรู้สึกต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคขัดขวางการดำเนินชีวิตให้เบาบางลง เพื่อที่จะช่วยรักษาคุณภาพแห่งชีวิตไว้ให้ได้

สมบุญร ศาลยาชีวิน (2526 : 173) ได้กล่าวถึง การปรับตัวทางสังคมว่า เป็นการปรับตัวที่เกิดจากสังคมประกิดที่บุคคลยอมรับ เจตคติ ค่านิยม และปทัสถานของกลุ่มที่เขาเป็นสมาชิกอยู่ การปรับตัวเข้ากับสังคมนี้เริ่มมาตั้งแต่เด็กเล็กๆ โดยการเรียนรู้ที่เลียนแบบพฤติกรรมของผู้ที่เขาพบเห็น และรับเอาค่านิยมอุดมคติที่แฝงอยู่ในพฤติกรรมนั้นเข้าไปในตนเองด้วย กระบวนการเรียนรู้ที่ยอมรับเอาแบบอย่างปทัสถานของสังคมนี้ มักจะเกิดในกลุ่มที่เราเป็นสมาชิก เช่น สถาบันครอบครัว และต่อมาได้ขยายวงกว้างขึ้นเมื่อเขาเข้าไปในกลุ่มสังคมภายนอก คือ โรงเรียน กลุ่มของเพื่อน และสถาบันต่างๆ การยอมรับแนวปฏิบัติของกลุ่มต่างๆ นี้ ทำให้บุคคลได้รับความพึงพอใจ ซึ่งสอดคล้องกับ พวงเพชร วัชรอยู่ (2537 : 28) ได้กล่าวถึง การเข้ากลุ่มอาชีพว่า คนที่จะทำงานอาชีพใดๆ ไม่เพียงแต่ต้องเต็มใจและสามารถที่จะเรียนรู้งานเท่านั้น แต่ต้องเต็มใจ และสามารถที่จะเรียนรู้ กฎ หรือ ระเบียบของงานนั้นๆ ด้วย เพื่อให้อาชีพของตนเป็นที่ยอมรับของสังคมไปพร้อมกัน

การปรับตัวขององค์กร เพื่อเตรียมความให้กับกลุ่มหรือองค์กรให้มีความสามารถในการรับมือและสร้างภูมิคุ้มกันต่อสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งในงานวิจัยนี้จะนำมาเป็นกรอบ

แนวความคิดเกี่ยวกับการปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านผู้นำ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านกลุ่ม ด้านความเข้มแข็งของชุมชน ด้านทุนทางสังคม ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ฯลฯ

เนาวรัตน์ เข้มแสงสังข์ (2542) : 51-56) กล่าวว่า องค์กร เป็นหน่วยงานที่มีลักษณะแบบพลวัต (DynamicSystem) หมายถึง มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอยู่เสมอ คำว่าการเปลี่ยนแปลงหรือการเคลื่อนไหวในที่นี้ หมายถึง กระบวนการปรับเปลี่ยนทั้งภายในและภายนอกองค์กร นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงเรื่องตัวบุคคล การเปลี่ยนอุปกรณ์สำนักงาน การเปลี่ยนเครื่องจักรที่กำลังการผลิตต่ำไปสู่การผลิตที่สูงขึ้น การปรับเปลี่ยนงาน การปรับเปลี่ยนตำแหน่ง การปรับเปลี่ยนระบบ กฎเกณฑ์ กติกา การปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์การผลิต การเปลี่ยนแปลงทั้งหลายทั้งปวงนี้ ก็เพื่อให้กิจการของหน่วยงาน/องค์กร ดำเนินไปด้วยดี ในทัศนคติของเอกชน อาจหมายถึงการประกอบการเพื่อให้เกิดกำไร หรือเพื่อความอยู่รอดในส่วนของแนวนโยบายแห่งรัฐ ก็เพื่อให้การบริการประชาชนเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

สภาพการณ์ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กรมีปัจจัยที่มาจากอยู่ 2 ทาง คือ สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรและสภาพแวดล้อมภายในองค์กร

1. ปัจจัย ภายนอกองค์กรที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงองค์กร คือ สภาพเศรษฐกิจของประเทศ สภาพการเมือง สภาพการบริหารราชการแผ่นดิน กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ สภาพสังคม สภาพเศรษฐกิจโลก สภาพการขนส่ง สภาพการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี สภาพการแข่งขันเชิงธุรกิจ สภาพวัตถุดิบทางธรรมชาติ สภาพการรักษาสิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม และทรัพยากรมนุษย์

2. ปัจจัยภายในองค์กรที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงองค์กร คือ นโยบายของบริษัท/องค์กร ระบบการบริหารงานของบริษัท/องค์กร ผู้บริหาร ระบบบริหารงาน บุคคล ระเบียบ กฎเกณฑ์ กติกาของบริษัท/องค์กร สถานที่ทำงาน บุคลากร/พนักงาน การตอบแทนและสวัสดิการ บรรยากาศการทำงาน สิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน ความมั่นคง ผลประกอบการขององค์กร/บริษัท

ศรีณรงค์ ชูศรีนวล (2541) : 10-11) กล่าวว่า การปรับเปลี่ยนองค์กร คือ การปรับเปลี่ยนระบบ วิธีการ กระบวนการ ในการทำงานทุก ๆ เรื่อง ทั้งที่เป็นกระบวนการหลัก กระบวนการสนับสนุน และกระบวนการย่อย รวมไปถึงการปรับเปลี่ยนทัศนคติ วัฒนธรรม ค่านิยม และพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงาน การเปลี่ยนแปลงนี้ต้องกระทำอย่างถอนรากถอนโคน (Radical Change) ในการเปลี่ยนแปลงทุก ๆ เรื่อง จะต้องมีการผสมผสานกันอย่างดี (Integration) เพื่อนำองค์กรไปสู่จุดที่ต้องการจะเป็นในอนาคต

ศรีณรงค์ ชูศรีนวล (2541 : 10) กล่าวว่า ความจำเป็นที่ทำให้องค์กรต้องทำการปรับเปลี่ยนในเรื่องต่างๆ ที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจยิ่งขึ้น ได้แก่

1. สิ่งแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลง (The Changing Business Environment) ได้แก่

1.1 เทคโนโลยีและการเพิ่มผลผลิตของผู้ประกอบการ

1.2 การนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ร่วมกัน เพื่อสร้างคุณค่าเสริมในสินค้า/บริการให้แก่

ลูกค้า

1.3 สังคมรูปแบบใหม่จะได้รับข่าวสาร ความรู้ และการเรียนรู้ที่รวดเร็วขึ้น

1.4 การบริหารงานในรูปแบบต่างๆ จะต้องเหมาะสมกับสถานการณ์

1.5 พฤติกรรมผู้บริโภคที่มีความคาดหวังในสินค้า/บริการเพิ่มขึ้น

1.6 กฎเกณฑ์ทางการค้าที่ได้รับการยอมรับที่เป็นสากล (การค้าเสรี)

1.7 ความจำเป็นในการที่จะต้องปรับปรุงคุณภาพของสินค้า/บริการ และการจัดการตลอดจนการดำรงรักษาสິงเหล่านี้ไว้

1.8 การปรับตัวอย่างรวดเร็วในสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อธุรกิจ

1.9 การทำธุรกิจในอนาคตจะต้องมีความร่วมมือกันมากขึ้น ในลักษณะของการเป็น Joint Venture ในรูปแบบต่างๆ

1.10 กระบวนทัศน์ใหม่ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ (New IP Paradigm) ซึ่งถูกนำมาใช้ในอนาคต

โดยสรุป จะเห็นได้ว่าองค์กร เป็นหน่วยงานที่มีลักษณะเป็นพลวัต (DynamicSystem) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวอยู่เสมอทั้งภายในและภายนอกองค์กร โดยในการปรับตัวขององค์กร องค์กรจะต้องมีการปรับทั้งระบบ วิธีบริหารงานการทำงาน รวมถึง ทัศนคติ วัฒนธรรม ค่านิยม และผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้้องค์กรสามารถดำเนินขององค์กร ไปสู่จุดมุ่งหมายที่ได้วางไว้ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ จะศึกษาถึงการปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลาในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านผู้นำ ด้านการบริหารจัดการ ด้านกลุ่ม ด้านการมีส่วนร่วม ด้านทุนทางสังคม ด้านความเข้มแข็งของชุมชน ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ฯลฯ

แนวคิดการปรับตัวของสังคมมนุษย์ในแบบนิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Culture Ecology)

แนวคิดนิเวศวิทยาวัฒนธรรมเป็นแนวคิดหนึ่งที่น่าสนใจในการศึกษาชุมชน แนวคิดนี้เชื่อว่าวัฒนธรรมชุมชนเป็นเอกลักษณ์ของบุคคลและชุมชน และวัฒนธรรมเป็นพลังในการพัฒนาบุคคลและสังคม แนวคิดนี้มองว่าสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลอย่างมากในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทาง

สังคมและวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นตลอดเวลาเป็นพลวัต โดยกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากการที่ชุมชนปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ซึ่งการปรับตัวนี้มีพื้นฐานสำคัญคือ เทคโนโลยี โครงสร้างทางสังคม และสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก (Steward, 1959 : 47-65 อ้างถึงใน พัชรี อัจหาญ, 2538 : 12) Steward ได้อธิบายด้วยว่า ในยุคที่เทคโนโลยีมีระดับต่ำ มนุษย์มีความจำเป็นต้องปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม เมื่อเทคโนโลยีพัฒนามากขึ้น มนุษย์มีความสามารถในการดัดแปลงสภาวะแวดล้อมให้เข้ากับตนเองมากขึ้น อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมต่อมนุษย์จึงน้อยลง

นอกจากนั้นแนวคิดนี้ยังให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนแยกออกจากกันได้ยาก ดังนั้นแม้ว่าสิ่งแวดล้อมจะมีอิทธิพลต่อมนุษย์น้อยลงเนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี แต่ลักษณะทางวัฒนธรรมประเพณีของมนุษย์จะยังคงอยู่ และสิ่งเหล่านี้จะยังคงถูกถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ยิ่งกว่านั้นแนวคิดของวัฒนธรรมชุมชนเป็นแนวคิดที่ไม่ได้มองเฉพาะสาเหตุของการเปลี่ยนแปลง แต่มองลึกมากขึ้นว่าปัญหาด้านวัฒนธรรมเป็นสาเหตุพื้นฐานที่สำคัญของปัญหาในสังคม การพัฒนาที่ผ่านมาเป็นการพัฒนาที่ผิดพลาด เพราะทำลายวัฒนธรรม การพัฒนาจึงควรมุ่งเน้นการสร้างและจัดระบบวัฒนธรรมที่มีอยู่ให้สามารถสร้างสมดุลและความสงบสุขแก่สังคม

แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนมักเน้นความสำคัญของมนุษย์ กาญจนา แก้วเทพ (2538 : 167-175) เสนอแนะว่า ในการพัฒนามนุษย์ ต้องมองว่ามนุษย์เป็นองค์รวม มิใช่ด้านใดด้านหนึ่ง ดังนั้นการพัฒนามนุษย์ต้องมองหลายมิติรวมกัน ไม่ว่าจะเป็นมิติทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อ เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องมองว่ามนุษย์เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาที่สามารถตัดสินใจและมีศักยภาพที่จะพัฒนาได้ การพัฒนามนุษย์จึงต้องมีกระบวนการและเงื่อนไขที่เหมาะสม และในการมองมิติทางวัฒนธรรมควรมีการแยกแยะวัฒนธรรมออกเป็นหลายระดับ เพื่อจะได้ทำความเข้าใจวัฒนธรรมและการพัฒนาได้อย่างเหมาะสม

อุไรวรรณ ตันกิมหยง (2528 : 158-189) อธิบายการเกิดขึ้นและการใช้ประโยชน์ของเหมืองฝายในภาคเหนือ โดยอาศัยแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน และได้ข้อสรุปว่า การปรับตัวของชุมชนเกษตรกรภาคเหนือจะให้ความสำคัญของการปรับตัวเพื่อนำสภาวะแวดล้อมมาใช้ประโยชน์ ทั้งนี้เพื่อให้สังคมของตนสามารถอยู่รอดได้ รูปแบบของการปรับตัวมีหลายลักษณะขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน นอกจากนั้นความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนจะมีมากกว่าความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้านเดียวกัน นอกจากนี้การศึกษายังสะท้อนให้เห็นว่า การแทรกแซงขององค์กรของรัฐที่เป็นการบริหารแบบรวมศูนย์ไม่ได้ทำให้ความสัมพันธ์ของคนในองค์กรเหมืองฝายอ่อนแอลงหรือสลายไป ตรงกันข้ามการแทรกแซงดังกล่าวกลับทำให้เกิดการฟื้นฟูเหมืองฝาย มี

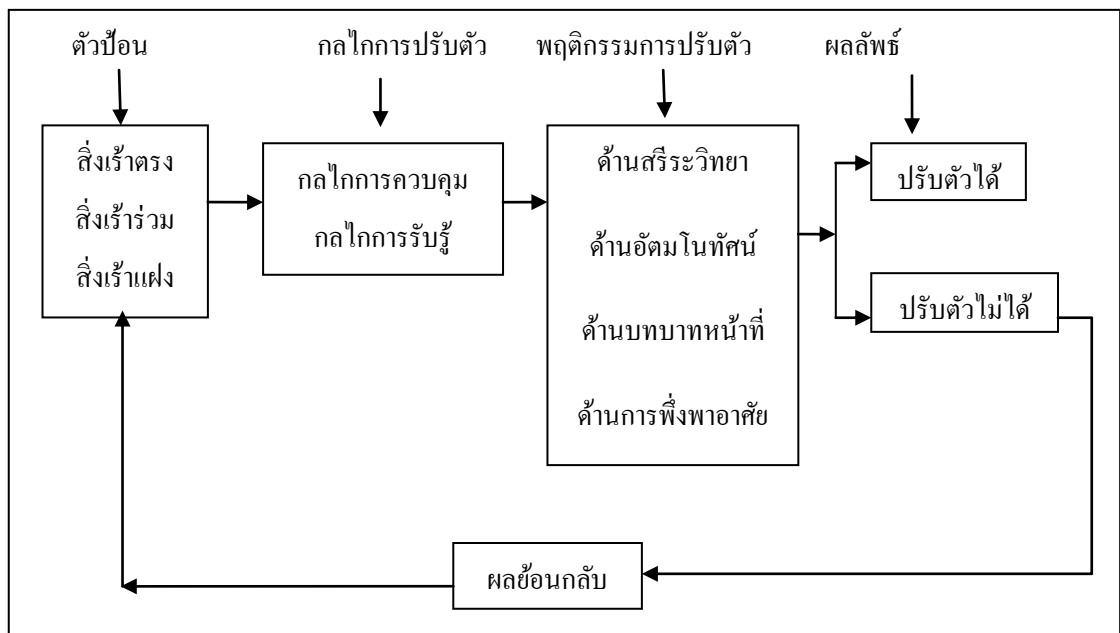
การร่วมมือของเกษตรกรกลับมีการปฏิรูปทำให้เข้มแข็งมากขึ้น มีการร่วมมือกับรัฐส่วนกลางเพื่อจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลการศึกษาของอุไรวรรณ ตันกิมหยง ชัดแย้งกับความคิดของ Netting, 1969 (อ้างถึงใน อุไรวรรณ ตันกิมหยง , 2528 : 167) ที่ระบุว่า การเข้ามาของอำนาจรัฐจากส่วนกลางในการจัดการน้ำแบบใหม่สู่ชุมชนชนบท ทำให้ต้องใช้ระเบียบกฎเกณฑ์ใหม่ ทำให้ความสัมพันธ์เดิมของการจัดการน้ำหายไป

การปรับตัวตามแบบแผนของวัฒนธรรมแต่ละกลุ่ม ต่างมีแบบแผนของระเบียบประเพณีและวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มของตน ซึ่งกำหนดพฤติกรรมที่คนในกลุ่มถือว่าดีงาม สมาชิกของสังคมใด สามารถประพฤติตัวให้สอดคล้องกับมาตรฐานของสังคมได้ ย่อมเป็นที่ยอมรับและปรับตัวเข้ากับกลุ่มได้ดี

กล่าวโดยสรุป แนวคิดการปรับตัวของสังคมมนุษย์ในแบบนิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Culture Ecology) เป็นแนวคิดหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมชุมชนว่าส่งผลต่อการปรับขององค์กรว่าจะมีการปรับเปลี่ยนไปในทิศทางใด ซึ่งแบบแผนวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มหรือชุมชน มีความแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น

ทฤษฎีการปรับตัวของรอย (Roy's Adaptation Theory)

ทฤษฎีของรอย (Roy's Adaptation Theory) กล่าวว่า บุคคลเป็นระบบของการปรับตัว (Adaptive System) บุคคลเป็นระบบของสิ่งมีชีวิต (Living System) บุคคลเป็นระบบเปิด (Open System) ซึ่งจะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น บุคคลจำเป็นต้องมีการปรับตัว เพื่อสนองตอบต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อรักษาสมดุลของชีวิต (Steady state) ระบบการปรับตัวของบุคคลประกอบด้วย สิ่งนำเข้า (Input) ผ่านเข้าสู่กระบวนการปรับตัว (Control Process) และนำออกมาเป็นผลลัพธ์ (Output) ของการปรับตัว ซึ่งระดับความสามารถในการปรับตัวของแต่ละบุคคล จะมีลักษณะเฉพาะตัวและมีขอบเขตจำกัด หากระดับการปรับตัวนั้นยังไม่มีประสิทธิภาพ ก็จะส่งผลสะท้อนกลับ (Feed Back) เข้าสู่ระดับการปรับตัวใหม่ เพื่อให้บุคคลนั้นอยู่ในสมดุลของจิตสังคมต่อไป ดังแผนภาพประกอบที่ 2 (Roy, 1938 อ้างถึงใน ลดาวัลย์ อุ่นประเสริฐพงศ์, 2540 : 44)

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดตามทฤษฎีการปรับตัวของรอย Roy, 1938 อ้างถึงในลดาวัลย์ อุ๋นประเสริฐพงศ์ , 2540 : 34)

รอมมองว่า สิ่งแวดล้อมเป็นทุกสิ่งทุกอย่าง ทุกสภาพการณ์ ที่ล้อมรอบตัวบุคคล ทั้งภายในและภายนอกบุคคล มีผลกระทบต่อการพัฒนาการและพฤติกรรมของบุคคล (Roy, 1999 อ้างถึงใน ลดาวัลย์ อุ๋นประเสริฐพงศ์ , 2540 : 34) สิ่งแวดล้อมถือเป็นปัจจัยนำเข้า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นจะกลายเป็นสิ่งเร้าที่มากกระตุ้นให้บุคคลเกิดการปรับตัว โดยจำแนกสิ่งเร้าออกเป็น 3 ชนิด คือ

- 1) สิ่งเร้าตรง (Focal Stimuli) คือ สิ่งเร้าทั้งภายในและภายนอกที่บุคคลกำลังเผชิญอยู่ในขณะนั้นทำให้บุคคลต้องมีการปรับตัวทันที
  - 2) สิ่งเร้าร่วม (Contextual Stimuli) คือ สิ่งเร้าทั้งภายในและภายนอกที่เกิดร่วมกับสิ่งเร้าตรง และมีผลกระทบต่อบุคคลเช่นกัน เช่น เพศ การศึกษา สัมพันธภาพ รายได้ของครอบครัว เป็นต้น
  - 3) สิ่งเร้าแฝง (Residual Stimuli) คือ สิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคล แต่มีอิทธิพลต่อตัวบุคคลไม่ชัดเจน และยังไม่ได้ผ่านการพิสูจน์ เป็นลักษณะเฉพาะตัวของบุคคล หรืออาจเกิดจากประสบการณ์ในอดีต เช่น นิสัย ทักษะคติ ความเชื่อ ค่านิยม บุคลิกภาพ เป็นต้น
- กระบวนการปรับตัวต่อสิ่งเร้าประกอบด้วย 2 กลไกละเอียด ที่ทำงานประสานกัน ได้แก่

1) กลไกการควบคุม (Regulator Mechanism) เป็นกลไกการปรับตัวเพื่อตอบสนอง โดยอัตโนมัติเพื่อรักษาสมดุลการทำงานของร่างกายในระบบต่างๆ โดยอาศัยระบบประสาทของร่างกาย (Neural) สารเคมี (Chemical) และระบบต่อมไร้ท่อ (Endocrine) กระบวนการเผชิญปัญหาทำงาน จากการที่สิ่งเร้าทั้งจากภายในและภายนอก ผ่านการรับรู้ความรู้สึก (Sense) เข้าสู่ระบบประสาท ระบบไหลเวียน และระบบต่อมไร้ท่อผ่านวิถีประสาท (Channel) โดยอัตโนมัติ ส่งผลให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองโดยอัตโนมัติ (Automatic and Unconscious Responses) (Roy, 1984) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้และจดจำ ทำให้บุคคลเกิดทักษะในการตอบสนองต่อสิ่งเร้า นั้น ผ่าน กลไกการควบคุมจะทำงานร่วมกันอย่างมีเอกภาพและมีผลต่อกลไกการคิดต่อไป

2) กลไกการคิดรู้ (Cognator mechanism) เป็นกลไกที่เกิดจากการทำงานทางจิตและอารมณ์ (Cognitive-emotive) มี 4 กระบวนการ ได้แก่ 1) กระบวนการรับรู้หรือรับข้อมูล (Perceptual and Information Processing) คือ การเลือกและจดจำสิ่งเร้าที่เข้ามาในระบบ 2) การเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งเร้า นั้น เกิดการเลียนแบบและหยั่งรู้ 3) การตัดสินใจแก้ปัญหาเลือกวิธีการตอบสนอง และ 4) กลไกการคิดรู้ ส่วนหนึ่งจะเป็นกระบวนการทางจิตที่ช่วยปรับสภาพอารมณ์ ทำให้บุคคลรู้สึกสบายขึ้น กระบวนการทั้งหมดทำให้บุคคล มีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าออกมา เป็นพฤติกรรมกรรมการปรับตัว 4 ด้าน ได้แก่ (Roy, 1984 : 34 อ้างถึงใน ลดาวัลย์ อุ่นประเสริฐพงศ์ , 2540 : 35)

1) การปรับตัวด้านร่างกาย (Physiological Mode) มีพื้นฐานมาจากความต้องการความมั่นคงทางสรีระ ซึ่งพิจารณาจากการตอบสนองความต้องการพื้นฐาน อัน ได้แก่ อากาศ น้ำ อาหาร การออกกำลังกาย การพักผ่อน การขับถ่าย และการควบคุมภาวะสมดุลของร่างกาย การป้องกันอันตรายของร่างกาย การทำหน้าที่ของระบบประสาท การทำงานของระบบต่อมไร้ท่อ เป้าหมายสูงสุดของการดำเนินชีวิตในภาวะปกติสุข คือ ความพอดี ซึ่งมนุษย์พยายามจะปรับเพื่อรักษาความสมดุลนั้น

2) การปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ (Self-concept Mode) เป็นการตอบสนองทางด้านจิตใจ การตอบสนองทางด้านอัตมโนทัศน์ จะก่อให้เกิดความสมดุลและความมั่นคงทางด้านจิตใจของบุคคล ทำให้บุคคลมีสุขภาพดี มีปัญหาการปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ จะก่อให้เกิดอุปสรรคและขัดขวางความสามารถในการดำเนินชีวิตด้านอื่นๆ ตลอดจนก่อให้เกิดความเจ็บป่วยและโรคได้ (Andrew & Roy, 1991 อ้างถึงใน ลดาวัลย์ อุ่นประเสริฐพงศ์, 2540 : 36)

3) การปรับตัวทางด้านบทบาทหน้าที่ (Role Function Mode) เป็นการตอบสนองทางด้านสังคมของบุคคล (Social Integrity) ต่อความต้องการที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทำให้เกิดความมั่นคงทางจิตสังคมส่งผลไปถึงการมีสุขภาพดี

4) การปรับตัวทางด้านการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Interdependence Mode) เป็นการตอบสนองทางด้านสังคมของบุคคล ซึ่งเป็นการตอบสนองต่อความต้องการที่จะมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การให้ความรักและได้รับความรัก ความห่วงใยจากบุคคลอื่น ก่อให้เกิดความรู้สึกปลอดภัยและสุขใจ

โดยสรุป ทฤษฎีการปรับตัวของรอย (Roy's Adaptation Mode) ได้ให้ความหมายของมนุษย์ว่า เป็นบุคคลเดี่ยว ครอบคลุม กลุ่ม องค์กร และชุมชนเป็นระบบการปรับตัวแบบองค์รวม (Holistic Adaptation System) ระบบของมนุษย์ทั้งหมดเป็นหนึ่งสิ่งเดียวที่แสดงออกมาเป็นพฤติกรรม มีความสามารถในการคิด มีสติ และระบบการปรับตัว ในที่นี้เป็นระบบเปิด มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดนิ่ง มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกตลอดเวลา บุคคลประกอบด้วยกาย จิต และสังคมมีความเป็นองค์รวมไม่สามารถแยกจากกันได้

การศึกษานี้ เป็นการศึกษากการปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสังคมจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตแบบองค์รวม มิใช่ด้านใดด้านหนึ่ง ดังนั้น ในการปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต จะนำทฤษฎีการปรับไปเชื่อมโยงกับงานวิจัย เพื่อให้การปรับตัวของกลุ่มสังคมจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งกลุ่มสร้างกลุ่ม ขยายแนวคิดของกลุ่มออกสู่ชุมชน การสร้างเครือข่าย และผลักดันแนวคิดไปสู่โครงการนโยบายต่างๆ เพื่อให้เห็นพัฒนาการของกลุ่มตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมถึงการปรับตัวของกลุ่มภายใต้สภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นปัจจุบัน ใน 7 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านผู้นำ 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านกลุ่ม 4) ด้านการมีส่วนร่วม 5) ด้านทุนทางสังคม 6) ด้านความเข้มแข็งของชุมชน 7) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากและมีความยั่งยืนภายใต้สภาพแวดล้อมต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

5. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารคุณภาพ (PDCA)

หลักการบริหาร PDCA

หลักการบริหารวงจร PDCA เป็นหลักการบริหารที่เน้นคุณภาพทั่วทั้งองค์กรและเป็นระบบที่สามารถนำไปใช้กับการบริหารตามระบบและควบคุมคุณภาพที่เป็นระบบครบวงจร ซึ่งมีผู้กล่าวถึงหลักการบริหารงานวงจร PDCA ดังนี้

สำนักบริการวิชาการมหาวิทยาลัยบูรพา (2548 : 11 อ้างถึงใน พรสวรรค์ ศิริวัฒน์, 2552 : 24) หลักการบริหารวงจร PDCA (Plan-Do-Check-Act) เป็นกิจกรรมพื้นฐานในการพัฒนาประสิทธิภาพและคุณภาพของการดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ วางแผน - ปฏิบัติ-ตรวจสอบ-ปรับปรุงการดำเนินกิจกรรม PDCA อย่างเป็นระบบให้ครบวงจรอย่างต่อเนื่อง

หมุนเวียนไปเรื่อยๆ ย่อมส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพเพิ่มขึ้น ซึ่งวงจร PDCA ได้พัฒนาขึ้นโดยดร.วอลเตอร์ เอ. ชิวยาร์ท ต่อมาดร.เอ็ดเวิร์ด เดมมิ่ง ได้นำมาเผยแพร่จนเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ขั้นตอนแต่ละขั้นของ PDCA มีรายละเอียด ดังนี้

Plan (วางแผน) หมายถึง การกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน วิธีการ และขั้นตอนที่จำเป็น เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายในการวางแผนจะต้องทำความเข้าใจกับเป้าหมาย วัตถุประสงค์ให้ชัดเจน ทั้งนี้เป้าหมายที่กำหนดต้องเป็นไปตามนโยบาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจขององค์กร เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งการวางแผนในบางด้านอาจจำเป็นต้องกำหนดมาตรฐานของวิธีการทำงาน จะช่วยให้การวางแผนมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น สามารถใช้เป็นเกณฑ์ในการตรวจสอบการปฏิบัติงานได้ว่าเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่

Do (ปฏิบัติ) หมายถึง การปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งก่อนการปฏิบัติงานใดๆ จำเป็นต้องศึกษาข้อมูลและเงื่อนไขต่างๆ ของสภาพงานที่เกี่ยวข้องก่อน อาจจะต้องจัดให้มีการฝึกอบรมก่อนที่จะปฏิบัติจริง การปฏิบัติจะต้องดำเนินการไปตามแผน วิธีการ และขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้ และจะต้องเก็บรวบรวมและบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานไว้ด้วย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินงานในขั้นตอนต่อไป

Check (ตรวจสอบ) เป็นกิจกรรมที่มีขึ้นเพื่อประเมินผลว่ามีการปฏิบัติงานตามแผนหรือไม่มีปัญหาเกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติหรือไม่ การติดตามการตรวจสอบและการประเมินปัญหา จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องกระทำควบคู่กัน กับการดำเนินงาน เพื่อจะได้ทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงคุณภาพของการดำเนินงานต่อไป และการปฏิบัติงานนั้น เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพของงานในครั้งต่อไป

Act (การปรับปรุง) เป็นกิจกรรมที่มีขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหลังจากได้ทำการตรวจสอบแล้ว การปรับปรุงอาจเป็นการแก้ไขเฉพาะหน้า หรือค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำรอยเดิม เมื่อมีการดำเนินงานตามวงจร PDCA ในรอบใหม่ข้อมูลที่ได้จากการปรับปรุงจะช่วยให้การวางแผนมีความสมบูรณ์และคุณภาพเพิ่มขึ้นได้ด้วย

วงจรคุณภาพ (PDCA)

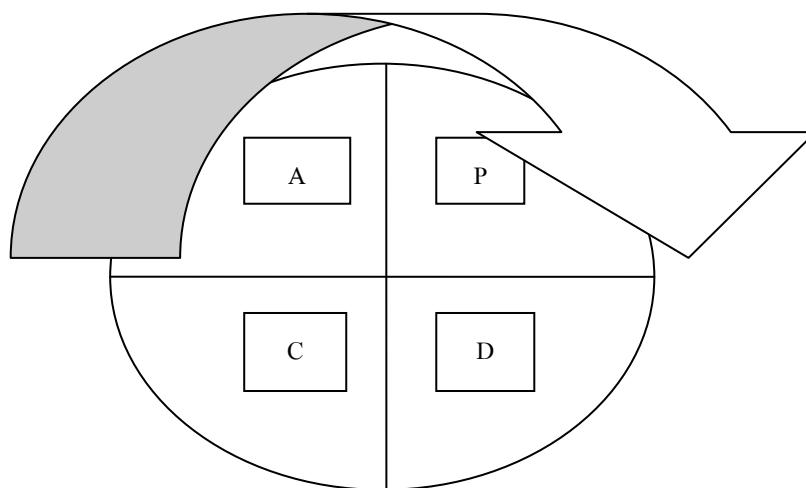
การบริหารงานอย่างมีคุณภาพหรือวงจรคุณภาพ (PDCA) จัดเป็นกิจกรรมพื้นฐานในการ ปรับปรุงและ พัฒนางานให้มี คุณภาพและ ประสิทธิภาพ ของการดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอน 4 ขั้น คือ การวางแผน การดำเนินการตามแผนการตรวจสอบ และการปรับปรุงการดำเนินกิจกรรม PDCA อย่างเป็นระบบให้ครบวงจรอย่างต่อเนื่องย่อมส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพมากขึ้น โดยวงจร PDCA ได้พัฒนาขึ้นโดยดร .วอลเตอร์

เอ ชิวฮาร์ท ต่อมาดร. เอ็ดเวิร์ด เดมมิ่ง ได้นำมาเผยแพร่จนเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ทำให้ นิยมเรียกวฏจักรนี้ว่า “วัฏจักรของเดมมิ่ง (Deming Cycle)”

ความหมายและความสำคัญของวัฏจักรคุณภาพของเดมมิ่ง (PDCA) (วรภัทร์ ภูเจริญ, 2541 : 27) วัฏจักรคุณภาพของเดมมิ่ง (PDCA) หมายถึง ระบบการบริหารงานที่มี คุณภาพเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายระบบหนึ่ง ประกอบด้วยขั้นตอนการวางแผน (Plan) การ ปฏิบัติตามแผน (Do) การตรวจสอบหรือการประเมิน (Check) กำนนำผลการประเมินย้อนกลับไป ปรับปรุงแก้ไขการทำงาน (Act) การใช้วัฏจักรคุณภาพของเดมมิ่งต้องดำเนินการอย่างมีวินัยให้ ครบวงจรหมุนเวียนไปไม่มีหยุดหย่อน นอกจากนี้ โนริอะกิ คะ โน ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับ วัฏจักรคุณภาพเดมมิ่งว่า “PDCA” ก็คือวัฏจักรการบริหาร ”

ส่วน ฮิโตชิ คูเม อธิบายว่า “จุดมุ่งหมายที่แท้จริงของ PDCA เป็นกิจกรรม พื้นฐานในการบริหารคุณภาพนั้น มิใช่เพียงแต่การปรับแก้ผลลัพธ์ ที่เบี่ยงเบนจากเกณฑ์ มาตรฐานให้กลับมาอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องการเท่านั้น แต่เพื่อให้ก่อเกิดการปรับปรุงด้วยการป้องกัน มิให้เกิดของเสียซ้ำซ้อน พร้อมกับยกระดับมาตรฐานให้สูงขึ้นในแต่ละรอบของ PDCA อย่าง ต่อเนื่อง อย่างเป็นระบบและอย่างมีการวางแผน ” ดังแผนภาพประกอบที่ 3

ภาพที่ 3 การบริหารงานคุณภาพ “การหมุนวัฏจักร PDCA” (วีรพจน์ ลือประสิทธิ์สกุล , 2540 : 212)

ขั้นตอนการบริหารงานตามวัฏจักรคุณภาพของเดมมิ่ง (PDCA)

อิชิคาวะ คะ โอรุ (อ้างถึงในพรสวรรค์ ศิริวัฒน์, 2552 : 26) ได้แบ่งวัฏจักรคุณภาพของเดมมิ่งออกเป็น 8 ขั้นตอน ซึ่งรู้จักกันในนาม “QC Story” ดังนี้

- 1) กำหนดหัวข้อเป้าหมายและค่าเป้าหมาย
- 2) กำหนดวิธีการและขั้นตอนที่จำเป็นเพื่อการบรรลุเป้าหมาย (Plan)
- 3) ศึกษาหาความรู้ที่เกี่ยวข้อง (Do)
- 4) ดำเนินการ (Do)
- 5) ติดตามประเมินผล(Check) ถ้าไม่มีปัญหาย้อนกลับไปขั้นตอนที่4 ดำเนินการ
- 6) แก้ไขอาการของปัญหาเป็นการเร่งด่วนเฉพาะหน้า (Act)
- 7) ค้นหาสาเหตุของปัญหาและแก้ไขที่สาเหตุเพื่อป้องกันการเกิดปัญหาซ้ำ (Act)
- 8) ตรวจสอบว่าแก้ปัญหาได้ผลแน่ชัดหรือไม่ (Act)

การบริหารงานตามวัฏจักรคุณภาพของเดมมิ่ง PDCA มีรายละเอียด ดังนี้

1) การวางแผน (Plan) คือ จุดเริ่มต้นที่ต้องระวัง รอบคอบ ต้องพิจารณาให้ดีว่าใช้ข้อมูลอะไรบ้างในการวางแผน ข้อมูลน่าเชื่อถือหรือไม่ รายละเอียดของแผนมีอะไรบ้าง ผู้เข้าร่วมแผนคือใครบ้าง มีมาตรการรองรับหรือไม่ แจกแผนไปให้ใครบ้าง ต้องทำประชาพิจารณ์หรือไม่ จะใช้อะไรเป็นดัชนีที่จะบอกหรือเตือนว่าการบริหารของเราดีหรือไม่ดีเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ

2) การลงมือปฏิบัติ (Do) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่ง ที่จะต้องจัดหา กลวิธีหรือวิธีการเพื่อให้สามารถปฏิบัติได้ โดยยึดหลักประหยัดในการใช้ทรัพยากร ซึ่งมีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์มากที่สุด (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช , 2535 : 10-14) การปฏิบัติตามแผนที่วางไว้เป็นการศึกษาและฝึกอบรมให้เข้าใจในวิธีการทำงานในแต่ละครั้ง เก็บข้อมูลถึงคุณลักษณะทางด้านคุณภาพตามวิธีการที่ได้กำหนดไว้และลงมือปฏิบัติ (บรรจง จันทมาศ , 2540 : 7) ในการลงมือปฏิบัติให้ทำตามแผน แผนที่ดีมักจะเขียนรายละเอียดถึงขั้น What if (มีอะไรเกิดขึ้นถ้า) หรือมีแผนรอง แผน a แผน b มารองรับ (วรภัทร์ ภูเจริญ , 2541 : 27)

3) การตรวจสอบประเมินผล (Check) ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง จำเป็นต้องมีการวางแผน นำแผนไปปฏิบัติและประเมินผล จะได้ทราบว่าผลของการจัดกิจกรรมเป็นอย่างไรเป็นที่พึงพอใจแก่สมาชิกในกลุ่มหรือไม่เพียงใด ในขั้นของการนำแผนไปปฏิบัติจะต้องเขียนเป็นแผนงานและโครงการ โครงการที่กำหนดไว้เมื่อนำไปปฏิบัติจะบรรลุเป้าหมายตามที่แผนกำหนดไว้หรือไม่ จำเป็นต้องมีการประเมินผลงานโครงการ เป็นวิธีการตรวจสอบว่ากิจกรรมที่ดำเนินไปตามโครงการหรือไม่ สามารถบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโครงการหรือไม่ ส่วนใหญ่

จะเน้นไปที่กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product) เมื่อสิ้นสุดโครงการผลออกมาเป็นอย่างไร (สงวน สุทธิเลิศอรุณ , 2536 : 101-102)

4) การปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง (Act) เมื่อตรวจสอบสิ่งที่ได้ทำตามแผน มีส่วนบกพร่อง หรือทำไม่ได้ตามแผน ต้องแก้ไขส่วนที่บกพร่อง เพื่อการแก้ไขป้องกันไม่ให้เกิดซ้ำอีก กำหนดมาตรฐาน การตัดสินใจว่าขั้นตอนการทำงานที่ผ่านมา น่าจะถือเป็นมาตรฐานการทำงาน หรือต้องแก้ไขปรับปรุง เพื่อนำมาวางแผนแก้ไขปรับปรุงแผนปฏิบัติการและจัดทำโครงการหรือกิจกรรมต่อไป

สรุป จากข้อความที่กล่าวข้างต้น วัฏจักรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) คือ แนวคิดและแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวกับการบริหารงานที่มุ่งเน้นการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพในการบริหารงานขององค์กร เป็นการสร้างความมั่นใจให้กับสมาชิกในองค์กรโดยตรง ว่าการดำเนินงานขององค์กรจะมีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เป็นสมาชิกมีคุณภาพและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ

จิตสุภา จำปา (2548 : 83-130) ได้ศึกษา เรื่อง “กระบวนการจัดการสวัสดิการชุมชนกรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวง อำเภอเถลียง จังหวัดนครราชสีมา” โดยมีคือ 1) เพื่อศึกษากระบวนการจัดการสวัสดิการชุมชนของชุมชนคีรีวง 2) เพื่อศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีส่วนสนับสนุนกระบวนการจัดการสวัสดิการชุมชนของชุมชนคีรีวง ด้วยการใช้วิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และศึกษาจากเอกสาร ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชนมีหัวใจในการบริหารจัดการอยู่ 3 ส่วน คือ คนงาน และเงินรวมถึงระบบการวางแผน การติดต่อสื่อสาร การจัดองค์กรและกฎระเบียบที่ครอบคลุมเรื่องงาน สะท้อนมิติสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง ความสัมพันธ์เชิงสังคมอย่างเป็นพลวัต โดยมีข้อกำหนดที่เกี่ยวกับโครงสร้างหน้าที่ และบทบาทอย่างชัดเจน ทั้งนี้ยังให้ความสำคัญกับสัมพันธ์ภาพ ความร่วมแรงร่วมใจในการดำเนินกิจกรรม นอกจากนั้นชุมชนคีรีวงมีปัจจัยภายใน ซึ่งเป็นต้นทุนที่ดี อันได้แก่ ทุนทางธรรมชาติ ทุนทางกายภาพ ทุนทางมนุษย์ ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางการเงิน องค์ประกอบต่างๆ เหล่านี้ทำให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตสามารถดำเนินการได้มากกว่า 25 ปี และสามารถจัดสวัสดิการชุมชนเพื่อสร้างความมั่นคงทางสังคมให้กับคนในชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง

ปัจจัยด้านผู้นำ

มารศรี ยกเต็ง (2532 อ้างถึงในสุกัญญา โจนานาภิวัฒน์ , 2548 : 86) ได้ศึกษาเรื่อง “ประสิทธิผลของกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ตำบลคลองแห อำเภอกหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา” โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาการก่อตัว การดำรงอยู่ และพัฒนาการของกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน 2) เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อความสำเร็จหรือความมีประสิทธิภาพของกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ และการสังเกต วิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำตัวแปรหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล โดยใช้คำร้อยละและค่าเฉลี่ยมาเป็นตัวสนับสนุน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา มีการดำเนินงานที่มีประสิทธิผลมากกว่าโดยพิจารณาจากการบรรลุถึงเป้าหมาย ความสามารถในการระดมทรัพยากร ภาวะความเป็นสถาบัน และการพึ่งตนเอง ซึ่งพบว่ามีปัจจัยจาก 1) การจัดตั้งองค์กรเกิดจากความต้องการภายในชุมชน 2) ภาวะผู้นำพบว่า บุคลิกภาพ แนวความคิด วิธีการทำงาน ประสิทธิภาพ และความมีคุณธรรม มีผลทำให้เกิดศรัทธาและความเชื่อมั่นในการนำกลุ่มของสมาชิก 3) ขนาดของกลุ่ม กลุ่มที่เริ่มต้นจากขนาดเล็กจะทำให้ความเกาะเกี่ยวภายในกลุ่มมีมาก การดำเนินกิจกรรมการสื่อสารเป็นไปอย่างสะดวก ช่วยให้องค์กรอยู่ได้ รวมทั้งเป็นพื้นฐานในการพึ่งตนเองขององค์กร 4) ความยืดหยุ่นและปรับตัวของกฎระเบียบเพื่อประโยชน์สูงสุดของสมาชิก 5) การมีส่วนร่วมของสมาชิกมีส่วนต่อการอยู่รอดขององค์กร

วิรัตน์ ไชยชนะ (2543 : 62-74) ได้ศึกษาเรื่อง “โครงสร้างของกลุ่มออมทรัพย์และปัจจัยที่ทำให้กลุ่มเข้มแข็ง กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์คลองเปี้ยว” โดยมีประเด็นศึกษาคือ

1) โครงสร้างของกลุ่มออมทรัพย์ และ 2) ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มเข้มแข็ง ด้วยการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การสังเกต และศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มออมทรัพย์ตำบลคลองเปี้ยวเข้มแข็ง มีปัจจัยที่สำคัญ 7 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้นำและสมาชิกกลุ่ม ผู้นำมีจำนวนและความหลากหลาย มีจิตนิสัยของการเป็นผู้นำ และเป็นผู้ที่มีความสามารถ สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่เป็นเครือญาติ มีจิตนิสัยที่ดี ปัจจัยด้านเศรษฐกิจกลุ่มมีเงินทุน 2 ประเภท คือ เงินสัจจะสะสมของสมาชิกกับเงินบริจาคและเงินกองทุนต่างๆ ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ประกอบด้วย การตั้งถิ่นฐานการปกครอง การศึกษา ศาสนา ความเชื่อ ประเพณี มีการตั้งถิ่นฐานแบบรวมกลุ่มก่อนมีบ้านเรือนอยู่ใกล้ชิดกัน มีการพบปะพูดคุยกันของคนในชุมชนเป็นประจำ ทำให้เกิดความร่วมมือและความช่วยเหลือในการทำกิจกรรมต่างๆ ปัจจัยด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานที่สำคัญประกอบด้วยถนน ไฟฟ้า ประปา และการสื่อสาร คนในชุมชนมี

ความพร้อมสามารถรวมตัวกันพัฒนาสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน มีความเป็นปึกแผ่น ส่งผลให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ของตำบลคลองเปี๊ยะมีความอุดมสมบูรณ์ จากการที่คนในชุมชนช่วยกันดูแลรักษา ทำให้มีทรัพยากรธรรมชาติที่เพียงพอ ทำให้คนในชุมชนมีอาชีพและรายได้ ส่งผลให้การออมเงินเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ได้แก่ การสนับสนุนด้านงบประมาณ เจ้าหน้าที่จากกระทรวงมหาดไทย ทำให้กลุ่มมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ศึกษาดูงาน เพื่อนำมาปรับใช้ในการดำเนินงานกลุ่ม เกิดการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายระหว่างกลุ่มอื่นๆ และปัจจัยด้านโครงสร้างของกลุ่ม ประกอบด้วย สถานภาพ บทบาท บรรทัดฐาน การบังคับบัญชา และบรรยากาศในกลุ่ม ทางกลุ่มได้มีกำหนดโครงสร้างกลุ่มไว้อย่างชัดเจนและเหมาะสม ทำให้การปฏิบัติงานของกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

อรรวรรณ สุทธิพิทักษ์ (254 8 : 65-69) ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ในจังหวัดสงขลาและจังหวัดนครศรีธรรมราช” โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ที่ประสบความสำเร็จในจังหวัดสงขลาและนครศรีธรรมราช 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์สงขลาและนครศรีธรรมราช และ 3) เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางด้านการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ โดยคุณสมบัติของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ที่ทำการศึกษานี้ ต้องเป็นกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ที่ประสบความสำเร็จ สามารถดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 10 ปี มีเงินสัจจะสะสมตั้งแต่ 2 ล้านบาทขึ้นไป และมีจำนวนสมาชิกตั้งแต่ 200 คนขึ้นไป ใช้วิธีการวิเคราะห์ตามหลักการ SWOT เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ตอบแบบสอบถาม และศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์จังหวัดสงขลาและจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเรียงตามลำดับดังนี้

- 1) ภาวะความเป็นผู้นำของผู้ก่อตั้ง ประธานกลุ่ม หรือกรรมการบริหารกลุ่ม ต้องมีความสามารถในการทำงานเป็นทีม มีความเสียสละ มีความสามารถในการดำเนินงานกลุ่มให้ มีกำไร สามารถสร้างความเชื่อถือและความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกในกลุ่มได้ และที่สำคัญ มีความเข้าใจต่อเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และโครงสร้างของกลุ่มที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้
- 2) วิธีบริหารจัดการกลุ่ม เน้นความซื่อสัตย์ สุจริต โปร่งใส มีความสามารถในการบริหารให้กลุ่มมีกำไรและจ่ายเงินปันผลสม่ำเสมอ
- 3) การสร้างความพึงพอใจให้กับสมาชิก คำนึงถึงชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของกลุ่ม และความรู้สึก ความผูกพันของสมาชิกในกลุ่ม

นอกจากนี้ เมื่อนำมาเปรียบเทียบและวิเคราะห์ตามหลักการ SWOT ในด้านของสภาพแวดล้อมที่เป็นโอกาสและอุปสรรคต่อกลุ่มออมทรัพย์ พบว่า ไม่มีปัจจัยที่อยู่ในระดับสำคัญมากที่จะมีผลต่อความสำเร็จหรือไม่สำเร็จในการบริหารจัดการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ในส่วนการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน บุคลากรขององค์กร โครงสร้างองค์กร และการบริหารองค์กร พบว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญมาก โดยเฉพาะบุคคลที่เป็นประธานกลุ่ม ต้องมีความสามารถที่หลากหลาย ต้องมีความซื่อสัตย์ สุจริต โปร่งใส มีความเสียสละ และสร้างความเชื่อมั่นต่อสมาชิกกลุ่ม ในด้านความเชื่อถือ และผูกพันต่อกลุ่ม จนกลายเป็นจุดแข็งที่เด่นชัดที่สุดของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ ส่วนจุดอ่อน อาจกล่าวได้ว่า มีน้อยมากหรือ ไม่มีเลย เพราะเกิดจากสมาชิกบางคนที่ทำผิดกฎระเบียบกติกากลุ่ม ซึ่งก็ได้รับการแก้ไขจนลุล่วงไปด้วยดี ผลจากการศึกษาดังกล่าว ได้นำไปสู่ข้อเสนอแนะในการจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ในการก่อตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ไม่ว่าในชุมชนใด เริ่มแรกต้องคำนึงถึงคุณลักษณะของผู้ก่อตั้ง ประธานกลุ่ม กรรมการกลุ่ม จะต้องเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน ทั้งในเรื่องของความซื่อสัตย์สุจริตและความโปร่งใส ต้องมีความเสียสละในการทำงานที่เกี่ยวกับกลุ่ม และที่สำคัญกรรมการและสมาชิกในกลุ่มต้องสามารถทำงานหรือปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น ทำงานเป็นทีม และมีความโปร่งใสในทุกขั้นตอน

จิราภรณ์ สุนทรพงษ์ภัทร (2548) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต : กรณีศึกษาบ้านขอนแก่น จังหวัดปราจีนบุรี ศึกษาความเห็นของคณะกรรมการ บริหารและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จำนวนทั้งสิ้น 38 คน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จและศึกษาสภาพการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิดความสำเร็จของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านขอนแก่น ตำบลงิ้วเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี คือ ด้านคุณลักษณะผู้นำ เพราะผู้นำมีแนวคิดที่ต้องการให้คนในชุมชนที่ขาดโอกาส ขาดแคลนทุนทรัพย์ในการประกอบอาชีพ ได้มีเงินทุนเป็นของตนเอง โดยการเก็บออมเป็นสัจจะสะสมทรัพย์เป็นประจำทุกเดือนและเมื่อต้องการเงินทุนก็สามารถขอกู้เงินจากกลุ่มเพื่อนำไปเป็นทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ ปัจจัยที่สำคัญรองลงมาได้แก่ การบริหารจัดการที่ดี ด้วยการใช้กระบวนการในการบริหารจัดการแบบการมีส่วนร่วม การทำงานอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน มีการวางแผน จัดประชุมตามวาระ โดยเน้นให้สมาชิกให้ความสำคัญในกิจกรรมทุกประเภทของกลุ่ม โดยเฉพาะการให้ความร่วมมือเข้าร่วมประชุมและเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมวางแผนร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมตัดสินใจโดยใช้เวทีประชาคมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ข้อเสนอแนะ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและจัดทำรายงานไว้เป็นหลักฐานทุกครั้ง ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่สำคัญเป็นอันดับแรกคือ ด้านคุณลักษณะผู้นำซึ่งเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ นำเชื่อถือ บริหารจัดการ โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วน

ร่วม ทำให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จนเกิดองค์การแห่งการเรียนรู้และขยายเครือข่ายไปยังกลุ่มออมทรัพย์อื่นๆ เพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง

ปัจจัยด้านกลุ่ม

ใจมานัส พลอยดี (2540 : 95 -120) ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของธุรกิจชุมชนเปรียบเทียบภาพรวมและภาพย่อย อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร และอำเภอลานสกาจังหวัดนครศรีธรรมราช ” โดยมีวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของธุรกิจชุมชน เปรียบเทียบภาพรวมและภาพย่อย อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธรและอำเภอลานสกาจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการไม่ได้เป็นหน้าที่หรือความรับผิดชอบของบุคคลใดบุคคลหนึ่งแต่เป็นหน้าที่ของสมาชิกทุกคน เนื่องจากสมาชิกที่เข้าร่วม ควรมีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้ที่จะมาทำหน้าที่แทน และมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นหรือร่วมตัดสินใจในการดำเนินงานกลุ่มได้ ชุมชนที่ประสบผลสำเร็จมักมีการจัดแบ่งอำนาจหน้าที่ ตลอดจนความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้สะดวกในการดำเนินงาน

ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม

ชวลิต สังขพงศ์ (2543 : 3-4) ได้ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อการผลิต ตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช” โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา และการติดต่อสื่อสารของสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 2) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 3) เพื่อศึกษาปัญหาในการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และ4) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา และการติดต่อสื่อสารกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อการผลิต เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์ และศึกษาเอกสารต่างๆ ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการประชุมกลุ่มและการประชุมใหญ่ และมีส่วนในการส่งเสริมเผยแพร่กิจกรรมออมทรัพย์เพื่อการผลิต ส่วนปัญหาในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต พบว่า เงินกู้มีไม่เพียงพอกับความ ต้องการ สมาชิกไม่สามารถชำระเงินกู้คืนตามระยะเวลาที่กำหนด สมาชิกไม่เข้าใจในระเบียบข้อบังคับกลุ่ม และสมาชิกไม่ได้รับความสะดวกในการกู้ยืมเงิน นอกจากนี้ ผลการวิจัยนี้ยังพบว่า การให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ทุกกิจกรรม จะส่งผลให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง สามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกลุ่มสมาชิกได้เป็นอย่างดี ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้สมาชิกมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีทัศนคติที่ดีต่อกลุ่ม มีความพึงพอใจในประโยชน์ที่ได้รับ และทำให้เกิดความรักสมัครสมานสามัคคีกันในกลุ่มสมาชิก

อริญพันธ์ เวชประชา (2542 : 72-74) ได้ศึกษาเรื่อง “การดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านจะทิ้งพระ ตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา” โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาการดำเนินกิจการด้านการออมทรัพย์ 2) เพื่อศึกษาการดำเนินกิจการที่เป็นโครงการเสริม ด้วยการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์ เก็บข้อมูลด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์ และศึกษาเอกสารเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านจะทิ้งพระ ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานกิจการด้านออมทรัพย์ มีการส่งเสริมเชิญให้วิทยากรมาให้ความรู้เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ให้แก่คณะกรรมการและสมาชิก ทั้งการศึกษาดูงาน การสัมมนาทั้งภายในและภายนอกชุมชน การบริการรับฝากเงิน จะมีตัวแทนกระจายความรับผิดชอบในการรับฝากให้แก่สมาชิก ส่วนการดำเนินกิจการที่เป็นโครงการเสริม เกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิต ทางกลุ่มได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนสมาชิกให้เรียนรู้เกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิตและทำการตลาดเพื่อจำหน่ายผลผลิต กิจการเกี่ยวกับสวัสดิการ ทางกลุ่มได้จัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกในกลุ่มเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนให้กับสมาชิกและครอบครัวของสมาชิก กิจการเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดสารพิษ ทางกลุ่มได้จัดทำร้านค้าศูนย์สาธิตการตลาด และกิจการเกี่ยวกับกองทุนอาหารหมู่บ้าน โดยการส่งเสริมการศึกษาของเยาวชน ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมกลุ่มทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง จึงกล่าวได้ว่าเป็นกลุ่มที่ประสบความสำเร็จจากการบริหาร คือ เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิก มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีความเห็นอกเห็นใจต่อกัน คณะกรรมการมีความซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และต่อกลุ่มของตน

ไพรัช ไผตรีมิตร (2550 : 72-74) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาผลการดำเนินงานและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์แม่บ้านเพื่อการผลิต บ้านส้มโอง หมู่ 5 ตำบลโนนสวรรค์ อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด ” พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางการทำงานของกลุ่ม และมีส่วนสำคัญในการสร้างความยั่งยืนของกลุ่มได้ ซึ่งในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มทางกลุ่ม จะใช้กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิก คือ ความต้องการของสมาชิก ความพอใจต่อการดำเนินงานหรือกิจกรรมต้องมีความสอดคล้องกับทักษะของสมาชิก โดยให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการจัดประชุม สร้างความเข้าใจในการดำเนินงานในทุกๆ ขั้นตอน ให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการตรวจสอบคณะกรรมการหรือผู้นำ รวมถึงการสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องให้แก่สมาชิกในกลุ่มในเรื่องแนวความคิดการทำงานเป็นกลุ่ม การจัดการในแต่ละขั้นตอนของกลุ่ม และการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการทำกิจกรรมระดับกลุ่ม เมื่อมีกิจกรรมกลุ่มจะต้องร่วมทำกิจกรรม นอกจากนี้ยังมีการออมทรัพย์ที่สามารถสร้างรูปแบบการออมและการบริหารกองทุนร่วมกันของสมาชิก เพื่อให้

เกิดการเคลื่อนไหว การปรับเปลี่ยน และการขยายผลของกิจกรรมอย่างต่อเนื่องสู่กลุ่มอื่นๆ ในชุมชน

จิราเนตร ประชุมศักดิ์ (2551 : 92-94) ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลประสิทธิภาพของการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเครือข่ายออมทรัพย์หลักสี่-ดอนเมือง พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกในด้านต่างๆ ของสมาชิกอยู่ในระดับมาก ทั้งในด้านการเข้าร่วมวางแผน โดยให้คณะกรรมการและสมาชิกร่วมกันกำหนดทิศทางและกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาเครือข่ายหลักสี่-ดอนเมืองอย่างต่อเนื่อง ด้านการตัดสินใจ คณะกรรมการและสมาชิกร่วมกันกำหนดวิธีการทำงาน และร่วมตรวจสอบการจ่ายสวัสดิการและเงินปันผล ด้านการรับฟังความคิดเห็น ให้สมาชิกร่วมแสดงความคิดเห็นในเรื่องการดำเนินงานของเครือข่าย มีการจัดทำกล่องรับความคิดเห็นให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นได้ทุกเรื่อง ในด้านความร่วมมือสมาชิกของกลุ่มเข้าร่วมกิจกรรมที่เครือข่ายหลักสี่-ดอนเมืองจัดขึ้น ทำให้สมาชิกได้รับรู้ประโยชน์และความรู้มากยิ่งขึ้น

ปัจจัยด้านทุนทางสังคม

สุคนธ์ ชูทิพย์ (2547) ได้ดำเนินการวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการที่ดินของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต : กรณีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านสหพันธ์อ่างทอง หมู่ที่ 8 ตำบลหนองบัว อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านสหพันธ์อ่างทอง เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นพร้อมกับโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ) ของกรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งมุ่งให้คนรู้จักช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นในด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้วยการประหยัดทรัพย์แล้วนำมาสะสมรวมกันทีละเล็กละน้อยอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นทุนให้สมาชิกที่มีความจำเป็นกู้ยืมไปใช้ลงทุนประกอบอาชีพหรือเพื่อสวัสดิการของครอบครัว โดยเน้นการสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นในตัวคนและชุมชน โดยใช้เงินเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้สามารถพึ่งตนเองและสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้

ปัจจัยด้านความเข้มแข็งของชุมชน

ธีระชน สุขประเสริฐ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตเทศบาลตำบลลานกระบือ อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร ” ได้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 239 คน ได้แก่ สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตเทศบาลตำบลลานกระบือ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตเทศบาลตำบลลานกระบือ อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร และศึกษาแนวแก้ไขปัญหากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตเทศบาลตำบลลานกระบือ อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร จากการศึกษาพบว่า ในภาพรวมปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการ

ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตเทศบาลตำบลลานกระบือ อำเภอลานกระบือ จังหวัด กำแพงเพชร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านการบริหารเงินทุนและทรัพยากรมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก และด้านการพัฒนาขีดความสามารถขององค์กรมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับ ปานกลาง ส่วนด้านข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ได้แบ่ง หมวดหมู่เป็น 3 ด้าน คือ ด้านคณะกรรมการกลุ่ม ควรให้มีการประชุมคณะกรรมการเป็นประจำ จัดหลักสูตรอบรมเพิ่มความรู้ และประชาสัมพันธ์การดำเนินงานอย่างเปิดเผย โปร่งใส ด้านสมาชิก ควรมีการรวมกลุ่มนำเงินไปลงทุนประกอบอาชีพและนำเงินที่นำไปลงทุนตามวัตถุประสงค์ของ โครงการ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ควรเข้าร่วมประชุมกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ ตรวจสอบการจัดทำเอกสารการจัดทำบัญชีของกลุ่มและส่งเสริมให้กลุ่มมีกิจกรรม เครือข่าย

ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

ปัญจศิลป์ เสนีย์ (2547 : 79-82) ได้ศึกษาเรื่อง “กระบวนการสร้างความเข้มแข็ง ให้กับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลา ” โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษารูปแบบ และกระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อ กระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 3) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคที่มี ผลต่อกระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา อรรถาธิบาย เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อ กระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต คือ ปัจจัยการสนับสนุนของ หน่วยงานรัฐ โดยทางกลุ่มมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง กลุ่มได้เข้าร่วม ประชุมชี้แจง อบรมเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ประสานงานขอความช่วยเหลือจาก หน่วยงานภาครัฐ ทางภาครัฐมีการสนับสนุนในด้านงบประมาณ ด้านวิชาการ ทำให้กลุ่มมีความ เข้มแข็งและสามารถดำเนินงานได้จนประสบความสำเร็จ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวขององค์กร

สุกัญญา โลจนาภิวัฒน์ (2548 : 200-212) ได้ศึกษาเรื่อง “กระบวนการพัฒนาองค์กร ชุมชนเพื่อสร้างเสริมสุขภาพ : กรณีศึกษา กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ จังหวัดสงขลา” โดยมี วัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์กระบวนการและสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนากลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อ การสร้างเสริมสุขภาพ กรณีศึกษา คือ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ตำบลน้ำขาว นาหว้า คลองเป๊ะและ คอหงส์ จังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การรวบรวมข้อมูลเอกสาร การสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมการบันทึกภาคสนามและการถ่ายภาพ การวิเคราะห์ ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า 1) กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ให้ความหมายสุขภาพ

คือ ความสุข ความไม่รู้สึกถูกบีบคั้น สุขภาพมี 4 มิติ คือ สุขภาพกาย จิต สังคมและจิตวิญญาณ (ปัญญา) ที่มีความเชื่อมโยงและส่งผลต่อกัน สุขภาพกาย คือ ความสุขจากการที่มีร่างกายแข็งแรง สุขภาพจิต คือ ความสุขที่จิตไม่เครียด สุขภาพสังคมคือ ความสุขที่สามารถทำหน้าที่และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี ทำให้ครอบครัวมีความอบอุ่นและชุมชนที่เกื้อกูล โดยความสุขกาย จิต และสังคมต้องอาศัยสุขภาพจิตวิญญาณ (ปัญญา) ซึ่งสะท้อนจากหลักคิดในการดำเนินชีวิตที่มีผลให้พฤติกรรมความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่เป็นมนุษย์และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพเป็นไปในทิศทางเอื้อต่อการมีความสุข 2) สภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมสู่ความทันสมัย ทำให้อยู่ภายใต้อำนาจเงินตราจึงเกิดการรวมตัวกันเป็นกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ซึ่งมีกระบวนการพัฒนาที่ใช้เงินเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้มีคุณธรรม คือ มีสัจจะและเกิดการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเองได้และนำไปสู่การมีชุมชนที่เกื้อกูล ผลจากการวิเคราะห์พบว่า กระบวนการดำเนินงานของกลุ่มมี 4 ขั้นตอนคือ 1) การก่อร่างสร้างกลุ่ม 2) การสร้างกลุ่ม 3) การขยายแนวคิดสวัสดิการและสร้างเครือข่าย และ 4) การขยายกิจกรรมและผลักดันสวัสดิการสู่การเป็นนโยบายสาธารณะ ซึ่งแต่ละขั้นตอนพบว่า มีผลต่อการสร้างเสริมสุขภาพในมิติที่เหมือนและแตกต่างกัน 3) การสังเคราะห์รูปแบบกระบวนการพัฒนากลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อการสร้างเสริม มี 3 ขั้นตอน คือ 3.1) ประเมินชุมชน เป็นขั้นตอนประเมินความพร้อมในการรวมกลุ่ม 3 ประการ ได้แก่ ความต้องการของชุมชน ภาวะผู้นำของผู้นำกลุ่มและความสัมพันธ์ของคนในชุมชน 3.2) กระบวนการสร้างกลุ่ม ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ 1) การสร้างการออมเป็นขั้นการรวมคนและรวมเงิน โดยเน้นการเลือกคณะกรรมการที่ซื่อสัตย์ มีภูมิกติกาที่เป็นที่ยอมรับ ยืดหยุ่นและปฏิบัติได้ มีระบบเอกสาร ระบบบัญชีที่ง่ายต่อการตรวจสอบ และใช้กฎหมายสังคมในการควบคุมสมาชิกกลุ่ม 2) การใช้จ่ายเงินออม เป็นการใช้จ่ายเงินออมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกโดยตรง ใน 2 ลักษณะ คือ การกู้ยืม และการสวัสดิการ และ 3) การประยุกต์ใช้เงินออมเป็นการนำเงินที่ออมได้ไปใช้ในกิจกรรมเพื่อสร้างประโยชน์แก่ชุมชนโดยภาพรวม และ 3.3) การประเมินผลการพัฒนากลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ เป็นการประเมินผลการพัฒนากลุ่มสัจจะออมทรัพย์ด้วยตัวชี้วัด 4 ประการ คือ เงินออมหรือแหล่งทุนชุมชน สวัสดิการครบวงจรชีวิต เวทีการเรียนรู้และเครือข่าย และกิจกรรมสร้างสรรค์ชุมชน ซึ่งมีผลต่อการสร้างเสริมสุขภาพองค์รวม

อรทัย จารุภัทรพณิชย์ (2543 : 109-112) ได้ศึกษาเรื่อง “การปรับตัวของกลุ่มอาชีพผู้ใช้แรงงานในชุมชนเมือง” โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาการปรับตัวทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา และการเมืองของกลุ่มอาชีพผู้ใช้แรงงานในชุมชนเมือง 2) เพื่อศึกษากลไกในการปรับตัวด้านสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา และการเมืองของกลุ่มอาชีพผู้ใช้แรงงานในชุมชนเมือง ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง การสังเกต

แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม วิเคราะห์และตีความ โดยการบรรยาย อธิบาย และสรุปเชิงวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า การปรับตัวของกลุ่มอาชีพผู้ใช้แรงงานในชุมชนเมืองมีการปรับตัวในทุกด้าน 1) การปรับตัวด้านสังคมมีการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลที่ไม่ได้เป็นเครือข่ายมากขึ้น เพื่อให้การทำงานมีความราบรื่นกับผู้ร่วมงาน มีการสร้างความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาหรือผู้ที่มีตำแหน่งสูงกว่า เพื่อขอความช่วยเหลือในกรณีเกิดปัญหาต่อการประกอบอาชีพ 2) การปรับตัวด้านเศรษฐกิจ มีการรวมกลุ่มกับบุคคลในกลุ่มอาชีพเดียวกันเช่าที่พักร่วมกัน มีการวางแผนการใช้จ่ายมากขึ้น 3) การปรับตัวด้านการศึกษา กลุ่มอาชีพผู้ใช้แรงงานมีการเข้าร่วมอบรมความรู้ ทักษะในวิชาชีพมากขึ้น เพื่อสร้างความมั่นคงในอาชีพ หรือเพื่อร่วมงานอาจเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้ และ 4) กลไกการปรับตัวทางด้านการเมือง กลุ่มอาชีพผู้ใช้แรงงานมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เพื่อให้มีพลังอำนาจในการต่อรองกับผู้ใช้อำนาจมากขึ้น และมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ใช้อำนาจที่จะเอื้อประโยชน์หรือสามารถแก้ไขปัญหาให้มากขึ้น

วิชัย ดิษฐอุดม (2541 : 38-51) ได้ศึกษาเรื่อง “การแข่งขันและการปรับโครงสร้างของอุตสาหกรรมสิ่งทอ” ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมสิ่งทอ จำนวน 18 ราย โดยมีการแบ่งการผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งทอ ออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ การผลิตขั้นต้น การผลิตขั้นกลาง และการผลิตขั้นปลาย จากการศึกษาพบว่า การผลิตในขั้นปลายมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว จนทำให้การผลิตขั้นต้นขั้นกลาง ไม่สามารถตอบสนองการผลิตขั้นปลายได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังมีปัญหาในเรื่องการโครงสร้างการผลิต ขาดสภาพคล่อง ทำให้ยอดการจำหน่ายลดลงเป็นอย่างมาก ต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบให้มีความทันสมัย มีมาตรฐาน ราคาถูก ตรงต่อความต้องการของผู้บริโภค เพื่อที่จะสามารถหาช่องทางของตลาดส่งออกได้ รวมไปถึงการประหยัดในการลงทุนการเลือกวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ การปรับปรุงเทคโนโลยีเพื่อลดการสูญเสียเวลาที่ใช้ในการผลิต และลดความซ้ำซ้อนในแต่ละหน่วยงาน มีการเข้ากิจกรรมกับภาครัฐ เพื่อเป็นคู่ทางในการขยายช่องทางการจัดจำหน่าย

ประดิษฐ์ เทศแก้ว (2543 : 60-63) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของชุมชนสองข้างทางหลวง สายท่าพระ-โกสุมพิสัย ศึกษากรณีชุมชนบ้านสว่าง ตำบลคอนหัน อำเภอมือ จังหวัดขอนแก่น” โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านสว่าง ตำบลคอนหัน อำเภอมือ จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่มีต่อชุมชนบ้านสว่าง ตำบลคอนหัน อำเภอมือ จังหวัดขอนแก่น ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การสังเกต การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง วิเคราะห์และตีความ โดยการบรรยาย อธิบายแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า สภาพเศรษฐกิจของชาวบ้านเปลี่ยนจากการผลิตแบบยังชีพมาเป็นการผลิตเพื่อการขายมากขึ้น มีการพึ่งพาระบบการตลาดและสังคมภายนอกมาก

ขึ้น เกิดระบบนายทุนขึ้นทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้านเพื่อซื้อขายผลผลิตทางการเกษตร การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ชาวบ้านยังให้ความสำคัญกับ บ้าน วัด และ โรงเรียน ไม่เปลี่ยนแปลง แต่ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติภายในหมู่บ้านลดลง เนื่องจากการอพยพไปขายแรงงานชั่วคราว สื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ โทรศัพท์ และสิ่งพิมพ์ มีอิทธิพลต่อการรับข่าวสารจากภายนอกมากขึ้น ในส่วน ผลทางด้านเศรษฐกิจพบว่าการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยด้านการผลิตทางการเกษตรมีการนำเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัยและเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรมาใช้มากขึ้นส่งผลให้ภาวะหนี้สินเพิ่มขึ้นด้านสังคมและวัฒนธรรม ชาวบ้านมีแนวโน้มในการใช้เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆสูงขึ้นยอมรับการรักษาพยาบาลแผนใหม่ตลอดจนการวางแผนครอบครัววัฒนธรรมการบริโภคและปัญหาสังคมเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการเล่นการพนันเล่นหวยเถื่อนและมั่วชู้ การปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีพิธีกรรมต่างๆ ไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก ด้านการศึกษาชาวบ้านให้ความสนใจมากขึ้น

ศานิต นันทสมบุรณ์ (2543 : 115-120) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “กระบวนการปรับตัวของครัวเรือนเกษตรกรรายจนในการแก้ปัญหาหนี้สินนอกระบบ ในอำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์” โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาภาระหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรชนบทหมู่บ้านยากจนในอำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้สินเชื่อนอกระบบของครัวเรือนเกษตรกรชนบทหมู่บ้านยากจนในอำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ 3) เพื่อศึกษากระบวนการปรับตัวของครัวเรือน เกษตรกรรายจน ในการแก้ปัญหาหนี้สินนอกระบบของครัวเรือนเกษตรกรชนบทหมู่บ้านยากจนในอำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์ ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรคิดหากระบวนการปรับตัวในการแก้ปัญหาหนี้สินนอกระบบ โดยส่วนใหญ่ครัวเรือนเกษตรกรมีการปรึกษาหารือภายในครัวเรือนในการทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับทางเลือกในการแก้ปัญหาหนี้สินนอกระบบ โดยวิธีการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเพิ่มรายได้แก่ครัวเรือนการรับจ้างทั่วไป การสร้างอาชีพเสริมโดยการเลี้ยงสัตว์ ในการปรับตัวของครัวเรือนเกษตรกรมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป โดยบางครัวเรือนละทิ้งวิธีการเกษตรแบบดั้งเดิมหันมาใช้เทคโนโลยีและการลงทุนเพื่อตอบสนองตลาดเป็นหลัก

การทบทวนวรรณกรรมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชน และการปรับตัวขององค์กร จากทั้งงานวิจัยต่างประเทศและในประเทศพบว่า ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชนนั้นมีหลากหลาย จากการสังเคราะห์ผลการวิจัย สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยใดที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชน และนำปัจจัยดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการปรับตัวในการจัดสวัสดิการ

ชุมชน มีดังต่อไปนี้ การรวมตัวของชาวบ้านในชุมชน ผู้นำ ภาวะผู้นำ กลุ่ม การมีส่วนร่วมของสมาชิก การบริหารจัดการ ทูตทางสังคม ทูตทางวัฒนธรรม ความเข้มแข็งของชุมชน การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งดังแสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของ กลุ่มออมทรัพย์และกลุ่มสัจจะออมทรัพย์																					
	จรรยา จิตรเจริญ, 2551	อรวรรณ สาทิพิทักษ์, 2548	จิราภรณ์ สันทรพงษ์ภัทร, 2548	ไพรัช ไมตรีมิตร, 2550	สินันท์ นันทกิจงาม, 2546	มารศรี ยกแดง, 2532	วิรัตน์ ไชยชนะ, 2543	พินาน วงศ์อภัย, 2533	ปัลลจิตติป เสนีย์, 2547	วราภรณ์ ศรีปณ, 2552	เฉลิม ทองสง, 2553	จิตสถา จำปา, 2548	สำเร้ง บณค้ำ, 2539	อรัณพันธ์ เวชประษา, 2542	ปาริชาติ วัลย์เสถียร, 2540	ใจมานัส พลอยดี, 2540	บณมาก ช่างโตภา, 2545	สิริอร วิชชาว, 2544	จินตนา จริ่งจิตร, 2544	ณรงค์ เต็งประษา, 2543	สีลาภรณ์ นาคกรทรพ, 2541
1) ด้านผู้นำ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		
2) ด้านการบริหารจัดการ	✓	✓	✓	✓			✓				✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3) ด้านกลุ่ม		✓		✓						✓		✓	✓				✓	✓		✓	
4) ด้านการมีส่วนร่วม	✓	✓				✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓
5) ด้านทุนทางสังคม	✓	✓	✓	✓			✓		✓			✓	✓				✓	✓	✓		✓
6) ด้านความเข้มแข็งของชุมชน					✓												✓				✓
7) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ	✓	✓			✓		✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓		✓				

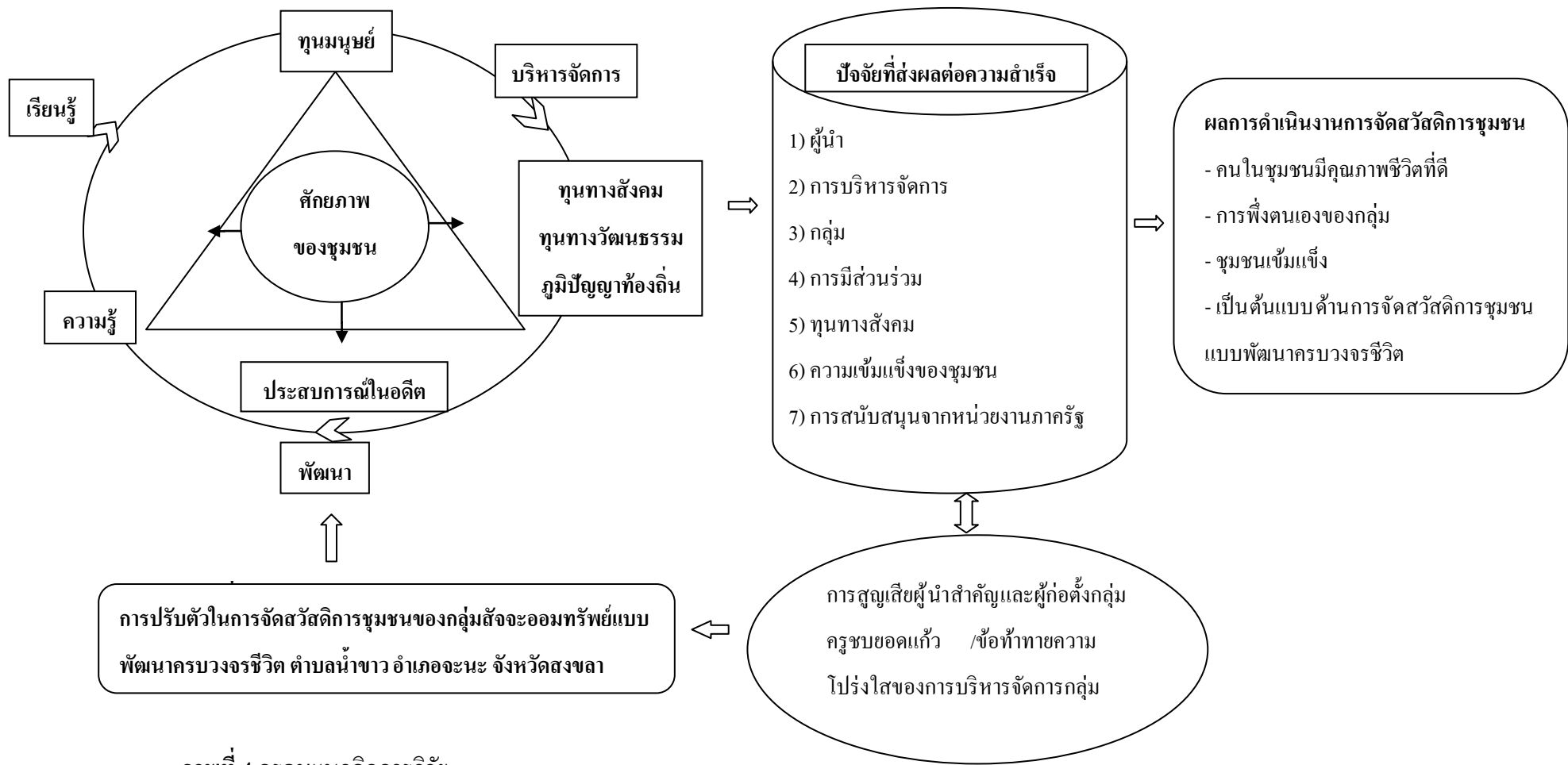
ตารางที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์และกลุ่มออมทรัพย์

หมายถึง มี

หมายถึง ไม่มี

จากตารางพบว่า จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ มีปัจจัย 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านผู้นำ 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านกลุ่ม 4) ด้านการมีส่วนร่วมของกลุ่ม 5) ด้านทุนทางสังคม 6) ด้านความเข้มแข็งของชุมชน 7) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งจากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎี รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์และจัดกลุ่มปัจจัยที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชน และนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อค้นหาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชน และนำปัจจัยดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการปรับตัวในการจัดสวัสดิการของกลุ่ม สัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ดังภาพประกอบที่ 4

บทที่ 3

วิธีการดำเนินวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเป็นงานวิจัยที่มุ่งศึกษาปรากฏการณ์สังคมจากสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริงในทุกมิติ มีวิธีการดำเนินวิจัยดังนี้

1. หน่วยการวิเคราะห์การศึกษา

การศึกษานี้ หน่วยการวิเคราะห์การศึกษา คือ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ซึ่งมีทั้งหมด 10 กลุ่ม โดยผู้วิจัยได้แบ่งหน่วยวิเคราะห์การศึกษาย่อยออกเป็น 2 ส่วน คือ

- 1) การศึกษากลุ่มที่มีการดำเนินงาน คือ 1.1) กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 1 บ้านเกาะแค 1.2) กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 3 บ้านออกวัด 1.3) กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 5 บ้านน้ำขาวกลาง 1.4) กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 6 บ้านน้ำขาวใน 1.5) กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 8 บ้านคูห่านอน 1.6) กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 9 บ้านต้นเหรียง 1.7) กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 10 บ้านนาดี
- 2) การศึกษากลุ่มที่ไม่ได้ดำเนินงาน คือ 2.1) กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 2 บ้านคูตื้น 2.2) กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 7 บ้านคลองแงะ 2.3) กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 11 บ้านหัวควนซึ่งหมู่ 4 บ้านท่าคูไม่มีการจัดสวัสดิการ เนื่องจากเป็นหมู่บ้านของชาวมุสลิม

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

การศึกษารับตัว ในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยมี เกณฑ์การพิจารณา การเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักและการได้มาของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1.2.1) ผู้วิจัยมีเกณฑ์การพิจารณาการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

- 1) ผู้นำชุมชน ซึ่งได้แก่ แกนนำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้านกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

- 2) ผู้ที่มีประสบการณ์ในการก่อตั้งและการบริหารกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิตไม่น้อยกว่า 5 ปี
- 3) ผู้ที่มีตำแหน่งทางการบริหารในกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต
- 4) ผู้ที่ได้รับการดูแล ช่วยเหลือ บริการสวัสดิการทั้ง 9 ประเภทจากกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต
- 5) ผู้ที่ไม่ได้รับการดูแล ช่วยเหลือ บริการสวัสดิการทั้ง 9 ประเภทจากกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต

1.2.2) การได้มาของผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยมีขั้นตอนให้ ได้ข้อมูลมาซึ่งผู้ให้ข้อมูลตามลำดับดังนี้

- 1) ผู้วิจัยได้เดินทางไปพบกับผู้นำชุมชนและผู้นำกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต เพื่อแนะนำตนเอง และให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำวิจัยเบื้องต้น ว่าทำอะไร ที่ไหน อย่างไร และบอกเกณฑ์การเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักว่า ต้องมีคุณสมบัติอย่างไร เพื่อให้ผู้นำเสนอรายชื่อผู้ที่มีคุณสมบัติตรงกับเกณฑ์การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก
- 2) ผู้วิจัยได้มาเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนและของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต ในระหว่างนั้น ผู้วิจัยได้สร้างความคุ้นเคยกับคนในชุมชน และได้ซักถามข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่ผู้นำแนะนำมา ว่าตรงตามเกณฑ์ผู้ให้ข้อมูลหรือไม่
- 3) เมื่อผู้วิจัยได้ทำการซักถามข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักเสร็จเรียบร้อยแล้ว ได้มีการเสนอแนะรายชื่อใหม่ ผู้วิจัยนำมาพิจารณาว่าตรงตามเกณฑ์ผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมและเลือกเป็นผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมจากที่มีอยู่เพื่อให้สามารถ เก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างครบถ้วน ตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยและให้ได้ข้อมูลที่มีมุมมองที่หลากหลาย ซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่ผู้วิจัยได้ทำการพูดคุยสัมภาษณ์ มีจำนวนทั้งหมด 40 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัย ใช้วิธีการการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มสัจจะออมทรัพย์และทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบครบวงจรชีวิตและการปรับตัวขององค์กรทำให้ผู้วิจัยได้นำมากำหนดกรอบในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้เลือกปัจจัย 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านผู้นำ 2) ด้านการบริหารจัดการ

3) ด้านกลุ่ม 4) ด้านการมีส่วนร่วม 5) ด้านทุนทางสังคม 6) ด้านความเข้มแข็งของชุมชน 7) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐมาเป็นกรอบในการศึกษา

2. ศึกษาภาคสนาม

2.1 การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยได้เข้าร่วมทำ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ในกิจกรรมของชุมชน และกิจกรรมของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ได้แก่ กิจกรรมวันขึ้นปีใหม่ กิจกรรมรดน้ำคำหัวหน้าผู้สูงอายุ กิจกรรมทำบุญพระเจ้าอวาส วดน้ำขาวใน กิจกรรมการปันผลประจำปีของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต และเข้าร่วมกิจกรรมวันทำการของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตทุกกลุ่มที่มีการเปิดทำการ ในขณะที่ผู้วิจัยสังเกตนั้น ได้มีการถ่ายภาพการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิกในบริบทต่างๆ และมีการสังเกตพฤติกรรมของสมาชิก คณะกรรมการ และผู้นำในการเข้าร่วมกิจกรรมไปพร้อมๆ กัน และในระหว่างที่ผู้วิจัยทำการสังเกตเกิดความไม่ชัดเจน ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ เพื่อใช้ให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและถูกต้อง

2.2 การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยสัมภาษณ์โดยอาศัยแนวทางการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่สร้างขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งคำถามเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นมุมมองของผู้ให้ข้อมูลที่สมบูรณ์ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในขณะที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล มีการบันทึกเสียง เพื่อให้ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่ครบถ้วนและถ่ายภาพเหตุการณ์ขณะสัมภาษณ์ไว้

2.3 การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) ผู้วิจัยได้เชิญผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ที่มีประสบการณ์ในการก่อตั้งและบริหารจัดการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 5 คน คือ

- 1) นายเอื้อน แก้วจันทร์ตำแหน่ง อดีตผู้ใหญ่บ้าน และอดีตผู้นำกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 1 บ้านเกาะแค
- 2) นายมนัส หมวดเพ็ง ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 บ้านออกวัดและผู้นำกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 3 บ้านออกวัด
- 3) นางสาวอภิญญา ยอดแก้ว ตำแหน่งกรรมการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 3 บ้านออกวัด
- 4) นางสาวจินดา คงทอง ตำแหน่ง กรรมการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 5 บ้านน้ำขาวกลาง
- 5) นางคำรัส นิ่มละออง ตำแหน่ง กรรมการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 9 บ้านต้นเหียง

สถานที่ในการจัดสนทนากลุ่ม คือ ที่ทำการของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนา
 ครบวงจรชีวิต หมู่ที่ 3 บ้านออกวัด วันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2557 เวลา 14.00-17.00 น. โดยวัตถุประสงค์
 ของการจัดสนทนากลุ่ม เพื่อให้ผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ ด้านการบริหารจัดการกลุ่มสัจจะออม
 ทรัพย์ มาร่วมถกเถียง แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ เกี่ยวกับประเด็นการปรับตัวในการจัด
 สวัสดิการของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีมุมมอง
 หลากหลาย ครอบคลุมทุกมิติ

4. การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล ด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบ
 สามเส้า (Triangulation) ด้านข้อมูล ผู้วิจัยได้ตรวจสอบจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อความถูกต้องเหมือนกัน
 กับข้อค้นพบที่ผู้วิจัยได้ค้นพบหรือไม่ โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกควบคู่กับการ สังเกตแบบมีส่วนร่วม
 ด้านทฤษฎี จากการนำทฤษฎีที่หลากหลายมาประกอบกับการศึกษาในการวิจัย ผู้วิจัยได้ตรวจสอบดู
 ว่าเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ได้ข้อค้นพบเหมือนกันหรือต่างกันอย่างไรร เพื่อแสดงว่าข้อมูลที่
 ผู้วิจัยค้นพบมีความน่าเชื่อถือและมีความถูกต้อง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำข้อมูลที่ได้จากเอกสาร การสังเกต
 การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล มาจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย หลังจากนั้นจึงนำข้อมูล ไป
 ตีความสร้างข้อสรุป เพื่อวิเคราะห์หาคำตอบว่าปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการจัด
 สวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต และทางกลุ่มมีปรับตัวในด้าน
 ใดบ้างเพื่อให้กลุ่มสามารถดำเนินงานต่อไปได้อย่างยั่งยืน โดยนำข้อมูลที่ได้นั้นมาวิเคราะห์ จัดแยก
 หมวดหมู่ตามประเด็นของการวิจัย ตีความ ถอดรหัส และสร้างข้อสรุป เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความ
 น่าเชื่อถือ

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาการปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิจัยเป็น 3 ส่วน ดังนี้

- 1) พัฒนาการการดำเนินงาน ของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา
- 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา
- 3) การปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา

1) พัฒนาการการดำเนินงาน ของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา : อดีตถึงปัจจุบัน

ในส่วนนี้ผู้วิจัยนำเสนอบริบทของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตในชุมชนตำบลน้ำขาว ในด้านการก่อตั้ง การรวมกลุ่ม การดำเนินงาน และการขับเคลื่อนกลุ่ม ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในบริบทเฉพาะพื้นที่ที่ได้ทำการศึกษา กล่าวคือ ข้อมูลที่นำเสนอในส่วนนี้ จะช่วยในการวิเคราะห์สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรของชุมชน และปรากฏการณ์ของชุมชนที่นำไปสู่การปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชน

ชุมชนตำบลน้ำขาว ตั้งอยู่ที่อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ภายในชุมชนแบ่งออกเป็น 11 หมู่บ้าน โดยทุกหมู่บ้านมีการจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ยกเว้นหมู่ที่ 4 เป็นหมู่บ้านของชาวมุสลิมไม่มีการจัดตั้งกลุ่ม ทำให้กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต มี 10 หมู่บ้านดังนี้

- 1) กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 1 บ้านเกาะแค
- 2) กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 2 บ้านคูตั้น
- 3) กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 3 บ้านออกวัด
- 4) กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 5 บ้านน้ำขาวกลาง
- 5) กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 6 บ้านน้ำขาวใน

- 6) กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 7 บ้านคลองแวง
- 7) กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 8 บ้านคูหัวนอน
- 8) กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 9 บ้านต้นเหียง
- 9) กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 10 บ้านนาดี
- 10) กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 11 บ้านหัวควน

ในอดีตชุมชนตำบลน้ำขาว เป็นชุมชนหนึ่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ ทั้งด้านประชากร ด้านทรัพยากรชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม ชาวบ้านในชุมชน ส่วนใหญ่ต้องประสบกับภาวะความยากจน ไม่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ มีหนี้สิน และสภาพการดำรงชีวิตมีรายได้ไม่เพียงพอจากรายจ่าย รวมถึงการไม่สามารถเข้าถึงระบบสวัสดิการขั้นพื้นฐาน จากปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้นำชุมชน คือ นายชบ ยอดแก้ว เข้ามาช่วยเหลือ โดยนำความรู้ ประสบการณ์ที่สั่งสมมาผสมผสานกับหลักจิตวิทยาสมัยใหม่ ปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน เกิดเป็นแนวความคิดการออมทรัพย์ที่มีการจัดสวัสดิการควบคู่กันไปด้วยขึ้น ได้นำแนวคิดนี้ไปทดลองปฏิบัติที่โรงเรียนวัดน้ำขาวในจนประสบความสำเร็จและขยายออกสู่ชุมชน โดยก่อนการจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ครูชบ ยอดแก้ว ได้จัดประชุมชาวบ้าน เพื่อนำเสนอแนวความคิดการออมทรัพย์ที่มีการจัดสวัสดิการพูดคุย อธิบายกับชาวบ้านให้เกิดความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของแนวคิดร่วมกัน ทำให้เกิดการรวมตัวกันของชาวบ้านในชุมชนตำบลน้ำขาว จัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตในตำบลน้ำขาวขึ้นในการสัมมนาครั้งนี้ เป็นการสัมมนาเกี่ยวกับประวัติการก่อตั้ง การรวมกลุ่ม การดำเนินงาน และการขับเคลื่อนกลุ่ม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้เห็นพัฒนาการการดำเนินงานของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตในตำบลน้ำขาวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังคำกล่าวของผู้นำชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องดังนี้

“...กลุ่มออมทรัพย์เกิดครั้งแรกในพื้นที่ อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ปี พ.ศ. 2517 โดยกรมพัฒนาชุมชน มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ในหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 2 ในพื้นที่ตำบลน้ำขาว มีการดำเนินงานเพียงระยะเวลา 2-3 เดือนเท่านั้น เนื่องจากเกิดความไม่เชื่อมั่นในการบริหารจัดการของคณะกรรมการของกลุ่ม ทำให้กลุ่มจำเป็นต้องปิดลง และทางกลุ่มได้คืนเงินให้แก่สมาชิกทุกคน...”

(น้าอภิญญา, สัมภาษณ์วันที่ 13 พฤษภาคม 2557)

หลังจากนั้นในปีพ.ศ. 2521 ครูชบ ได้ตระหนักและมองเห็นถึงความสำคัญในเรื่องการออมทรัพย์ ว่าเป็นเรื่องที่ดี และเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการช่วยเหลือชาวบ้านตำบลน้ำขาวให้หลุดพ้นจากความยากจน ได้ครูชบ ได้นำเรื่องประกันชีวิต เรื่องสหกรณ์ เรื่องออมทรัพย์ มาประยุกต์เข้าด้วยกัน เกิดเป็นแนวความคิดการออมทรัพย์ที่มีการจัดสวัสดิการ และได้จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้น โดยเน้นเรื่องสวัสดิการ

“...ในช่วงแรกเริ่ม ครูชบเป็นผู้คิดค้นแนวคิดเกี่ยวกับการออมทรัพย์ และได้นำแนวความคิดการออมทรัพย์ไปลองปฏิบัติที่โรงเรียนวัดน้ำขาวในเป็นแห่งแรก โดยมีคุณครูและนักเรียนในโรงเรียนเป็นสมาชิกเข้าร่วม โครงการ ซึ่งนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการทุกคนจะต้องนำเงินมาออมวันละ 1 บาท เมื่อนักเรียนนำเงินออมมาฝากครบหมดทุกคน รวบรวมเงิน และนำไปฝากที่ครูประจำชั้น ทำแบบนี้เหมือนกันทุกวัน...”

(น้าอภิญญา, สัมภาษณ์วันที่ 13 พฤษภาคม 2557)

“...คุณครูที่เข้าร่วมโครงการจะต้องนำเงินมาออมเดือนละ 100 บาท ส่วนเด็กนักเรียนคนละ 30 บาท เมื่อครบ 1 เดือน ครูชบจะนำเงินออมของคุณครูและนักเรียนมาจัดสวัสดิการและนำมาให้คุณครูในโรงเรียนวัดน้ำขาวในกู้-ยืม...”

(ป้าดา, สัมภาษณ์วันที่ 13 พฤษภาคม 2557)

เนื่องจากในตอนนั้น ครูในพื้นที่ตำบลน้ำขาวมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยากลำบากครูต้องไปกู้-ยืมเงินนอกระบบจากชาวบ้าน ทำให้ครูในตำบลน้ำขาวส่วนใหญ่เป็นหนี้สินจำนวนมาก ครูชบตระหนักและให้ความสำคัญกับปัญหาที่เกิดขึ้น จึงนำเงินที่ครูและนักเรียนออมในแต่ละเดือน มาให้ครูในโรงเรียนวัดน้ำขาวในกู้ เพื่อแก้ปัญหาคู-ยืมเงินนอกระบบ

“...ครูชบนำเงินจากการออมของคุณครูและนักเรียนมาจัดสวัสดิการ เงินกู้ ให้ครูในโรงเรียนกู้ โดยกฎระเบียบของการกู้ จะให้ครูที่ประสบปัญหาเดือดร้อนทางการเงินมาก่อน หมุนเวียนกัน เมื่อสิ้นเดือนของทุกเดือน ครูที่ได้กู้เงินจากทางกลุ่ม จะต้องนำเงินต้นมาคืนอย่างน้อย 100 บาท พร้อมค่าบำรุงหรือดอกเบี้ย ในตอนนั้นทางกลุ่มคิดค่าบำรุงร้อยละ 5 เป็นอัตราดอกเบี้ย

ที่ต่ำเพื่อให้สมาชิกนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งค่าบำรุงกับดอกเบี้ยมีความเหมือนกันในเรื่องของการจ่าย แต่ในลักษณะการบริหารจัดการเงินนั้นมีความแตกต่างกัน ทางกลุ่มจะนำค่าบำรุงที่ได้จากการกู้เงินของสมาชิก มาจัดสวัสดิการและปันผลให้แก่สมาชิก...”

(ป้าดา, สัมภาษณ์วันที่ 13 พฤษภาคม 2557)

“...การจัดสวัสดิการให้แก่เด็กนักเรียนและคุณครู ทั้งในด้านสวัสดิการค่ารักษาพยาบาล ค่านอนโรงพยาบาลคืนละ 30 บาท สวัสดิการของใช้ที่จำเป็น เช่น แปรงสีฟัน ยาสีฟัน แก้วน้ำ ให้คนละ 1 ชุด ในส่วนสวัสดิการสำหรับคุณครู เป็นสวัสดิการเกี่ยวกับทางวิชาการ ค่าเบี้ยเลี้ยงในการไปอบรมศึกษาดูงาน และสิ้นปีจัดซื้อชุดให้คุณครูคนละ 2 ชุด ชุดสีกากี 1 ชุด และชุดสวยงาม 1 ชุด

(น้าอภิญญา, สัมภาษณ์วันที่ 13 พฤษภาคม 2557)

ในช่วงเวลาเดียวกันที่ครูได้นำแนวคิดการออมทรัพย์วันละ 1 บาทมาทดลองปฏิบัติในโรงเรียนวัดน้ำขาวใน ได้จัดทำโครงการออมทรัพย์ 6 โครงการขึ้น ดังนี้ 1) โครงการอาหารกลางวัน 2) โครงการเดินแถวมาโรงเรียน 3) โครงการการศึกษา 4) โครงการการเกษตร 5) โครงการโรงเรียนสะอาด 6) โครงการร้านสหกรณ์และการออมทรัพย์ ในช่วงแรกที่เริ่มจัดทำโครงการ ต้องประสบกับปัญหาขาดเงินสนับสนุนในการจัดทำโครงการ แต่จากความร่วมมือร่วมใจกันของครูชบ คุณครูและนักเรียน ทำให้โครงการที่ได้จัดทำขึ้นสามารถดำเนินต่อไปได้

“...ชาวบ้านในชุมชนน้ำขาวมีฐานะยากจน ทำให้ช่วงแรกของการเริ่มโครงการ ผู้ปกครองของเด็กนักเรียนไม่สามารถให้ความช่วยเหลือในด้านเงินสนับสนุนโครงการได้ ครูชบ จึงนำเรื่องการเกษตรเข้ามาช่วยในการแก้ปัญหา โดยให้ทางคุณครูและนักเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาล-ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ร่วมกันจัดทำแปลงผักขึ้นในแต่ละชั้นปี...”

(น้าอภิญญา, สัมภาษณ์วันที่ 13 พฤษภาคม 2557)

“...เด็กนักเรียนในแต่ละชั้นปีต่างร่วมมือ ช่วยเหลือกัน ตั้งแต่การ
จัดทำแปลงผัก ร่วมกันปลูกผัก เมื่อผักโตเต็มที่เด็กนักเรียนจะช่วยกันเก็บผัก
ในแปลงและนำไปขายที่ตลาดของชุมชนในช่วงเช้า ซึ่งชาวบ้านในชุมชน
ช่วยกันอุดหนุนซื้อผักของเด็กนักเรียน ทำให้มีเงินเข้ามาสนับสนุนในการ
จัดทำโครงการทั้ง 6 โครงการ ให้โครงการสามารถดำเนินงานได้...”

(ป่าคา, สัมภาษณ์วันที่ 13 พฤษภาคม 2557)

ผลการดำเนินงานของโครงการออมทรัพย์ 6 โครงการ ทำให้เด็กนักเรียนโรงเรียนวัด
น้ำขาวในมีรายได้ ได้ทานอาหารกลางวันครบทุกมื้อ มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีเงินออม
และได้รับสวัสดิการตั้งแต่เด็กและเมื่อจบโครงการ พบว่า เด็ก 1 คน ในโรงเรียนวัดน้ำขาวใน จบ
มัธยมศึกษาปีที่ 6 พร้อมเงินออม 16,000 บาท จากความสำเร็จของแนวคิดการออมวันละ 1 บาทและ
โครงการออมทรัพย์ 6 โครงการ เมื่อผู้ปกครองของนักเรียนและชาวบ้านตำบลน้ำขาวได้ทราบข่าว
ได้ให้ความสนใจในแนวคิดการออมของครูชบเป็นอย่างมากและต้องการให้ขยายแนวคิดการออม
สู่ชุมชนตำบลน้ำขาว

ในปลายปีพ.ศ. 2525 ครูชบได้นัดประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และชาวบ้านในชุมชน
ตำบลน้ำขาว ที่สภาตำบล เพื่อนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการออมทรัพย์ที่ได้จัดทำขึ้นในโรงเรียนวัด
น้ำขาวใน ชาวบ้านในตำบลน้ำขาวทุกคนให้ความสนใจในแนวคิดการออมของครูชบ และต้องการ
ให้ครูชบขยายแนวคิดการออมออกสู่ชุมชนตำบลน้ำขาวจากความต้องการของประชาชนในพื้นที่
ครูชบจึงได้เดินทางมาพบกับ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนำข้อเรียกร้องและความต้องการของ
ประชาชนในพื้นที่ที่ต้องการให้ขยายแนวคิดการออมที่มีการจัดสวัสดิการขยายออกสู่ตำบลน้ำขาว
มาปรึกษาหารือ ประชุมร่วมกันที่สภาตำบลน้ำขาว

ปีพ.ศ. 2526 เดือนมีนาคม ครูชบร่วมมือกับกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน สามารถขยาย
แนวคิดการออมที่มีการจัดสวัสดิการขยายออกสู่ตำบลน้ำขาว ในรูปแบบของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์
แบบพัฒนาครบวงจรชีวิตได้ครบทุกหมู่บ้านในช่วงเริ่มก่อตั้ง กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนา
ครบวงจรชีวิต ต้องประสบปัญหาขาดเงินทุนสนับสนุน ซึ่งเงินทุนที่สนับสนุนในตอนนั้น คือ
ค่าสมัครและเงินฝากของสมาชิก ทำให้กลุ่มสามารถขับเคลื่อนต่อไปได้

“...เงื่อนไขของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์
แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต คือค่าสมัครคนละ 10 บาท พร้อมเงินฝากเข้าร่วม
กลุ่ม หุ้นละ 10 บาท สมาชิกสามารถเข้าร่วมไม่เกิน 10 หุ้นหรือ 100 บาท
เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันของสมาชิกทุกคน และป้องกันกลุ่มคนที่เข้ามา
แสวงหาผลประโยชน์จากทางกลุ่ม...”

(น้าอภิญญา, สัมภาษณ์วันที่ 13 พฤษภาคม 2557)

การจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว มี
วัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยเน้นการพึ่งพาตนเอง ด้วยการให้กู้ยืมเงินของ
กลุ่มในอัตราที่ต่ำเพื่อไปลงทุน และ 2) เพื่อพัฒนาบุคคลให้มีคุณธรรมในการดำรงชีวิต 7 ประการ
เป็นอย่างน้อยคือ 2.1) พัฒนาคนให้พึ่งตนเอง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม 2.2) มีวินัยในตนเอง
มุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ 2.3) ขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์ ประหยัดและอดทน 2.4) รู้จักคิด วิचारณ์
และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล 2.5) มีขันติธรรมต่อคำวิจารณ์ รู้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลหรือหมู่
เหล่า 2.6) มีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้จักยกย่องผู้อื่น 2.7) ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ โดยรู้จักเป็นผู้ให้ ผู้รับ
ผู้นำและผู้ตามที่ดี และ 3) เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนให้สามารถเข้าถึงระบบสวัสดิการขั้น
พื้นฐาน

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว
จัดตั้งขึ้นโดยใช้เงินเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนกลุ่ม ทั้งการพัฒนาคน สร้าง
วินัย ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบในการนำเงินออมมาฝากกับทางกลุ่ม โดย
ให้สมาชิกตระหนักถึงว่าเงินออมที่นำมาฝาก เขาจะได้รับสวัสดิการทั้ง 9 อย่าง
คือ สวัสดิการ แรกเกิด สวัสดิการ ค่ารักษาพยาบาล สวัสดิการ ทุนการศึกษา
สวัสดิการ เงินบำนาญผู้สูงอายุ สวัสดิการ ค่าฌาปนกิจ สวัสดิการผู้ด้อยโอกาส
สวัสดิการคนทำงาน สวัสดิการเงินกู้ สวัสดิการเงินฝาก เหล่านี้เป็นการ
ช่วยเหลือกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม มีการระดมทุน บริหารจัดการกันเอง
ช่วยเหลือกันในเรื่องการเงินกู้ สวัสดิการ โดยทางกลุ่มจะให้ความสำคัญใน
เรื่องของสวัสดิการเป็นหลัก...”

(น้าอภิญญา, สัมภาษณ์วันที่ 13 พฤษภาคม 2557)

“...ในปีพ.ศ. 2527 กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต สามารถเปิดให้บริการเบิก -จ่ายค่ารักษาพยาบาลได้เป็นครั้งแรก พร้อมเปิดรับ สมาชิกรุ่นที่ 2 และรับสมาชิกครบทั้ง 4 รุ่น ในปีพ.ศ. 2529...”

(ป่าดา, สัมภาษณ์วันที่ 13 พฤษภาคม 2557)

จากการขยายแนวคิดการออมและโครงการออมทรัพย์ที่จัดทำขึ้นในโรงเรียนวัด น้ำขาวในออกสู่ชุมชนในรูปแบบของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ซึ่งในช่วงแรกของการก่อตั้งกลุ่มขาดเงินทุนเข้ามาสนับสนุน แต่สิ่งที่ทำให้กลุ่มสามารถขับเคลื่อนต่อไปได้ คือ ค่าสมัครและเงินออมของสมาชิกในแต่ละกลุ่ม ในการบริหารจัดการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ในช่วงแรก ครูชบ ผู้ริเริ่มแนวคิด ได้เดินทางไปให้คำปรึกษา คำชี้แนะ และสอนกระบวนการดำเนินงาน การจัดสวัสดิการ เพื่อสอนและปฐกฐานให้แก่สมาชิกในกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาวทุกหมู่บ้าน ให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และทำความเข้าใจในแนวคิดการออมทรัพย์ที่มีการจัดสวัสดิการ

“...ในช่วง 4 ปีแรกของการจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ครูชบ ยอดแก้ว ได้ใช้เวลาหลังจาก 5 โมงเย็น เดินทางไปทุกหมู่บ้านที่มีการจัดตั้งกลุ่ม ท่านอบรม ให้ความรู้ ให้คำแนะนำแก่ชาวบ้านที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่ม วิธีการทำงานของกลุ่มมีกระบวนการ ขั้นตอนอย่างไรบ้าง โดยท่านเข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตในตำบลน้ำขาวทุกกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกได้เห็นกระบวนการทำงานของกลุ่มชัดเจนขึ้น ท่านนำเงินออมมาฝากกับทางกลุ่ม และสอนวิธีการทำงาน และมีครั้งหนึ่งท่านขาดส่งเงินออม เพื่อสอนให้สมาชิกได้เรียนรู้ว่าถ้าขาดส่งเงินออมจะมีวิธีดำเนินการอย่างไร และเงินที่ทางสมาชิคนำมาออมนั้น นำมาจัดสวัสดิการอย่างไร...”

(น้าอภิญญา, สัมภาษณ์วันที่ 13 พฤษภาคม 2557)

ในปีพ.ศ. 2530 ทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว ได้ถูกกล่าวหาจากนักวิชาการบางกลุ่มเกี่ยวกับการดำรงอยู่ของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว ที่เกิดจากความศรัทธาเริ่มของครูชบ ยอดแก้ว หากวันหนึ่งครูชบ ยอดแก้วไม่สามารถอยู่ช่วยเหลือในการดำเนินงานของกลุ่ม โอกาสการล่มสลายของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว จึงมีความเป็นไปได้สูง หลังจากที่ครูชบ ได้ทราบข่าว ได้นัดพบชาวบ้านในตำบลน้ำขาวทุกคนมาร่วมประชุม และประกาศว่าเกี่ยวกับการวางมือจากการทำงานที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว โดยจะไม่เข้าไปช่วยเหลือดูแล เป็นที่ปรึกษาให้แก่ทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตในตำบลน้ำขาวอีกต่อไป โดยให้สมาชิกในแต่ละกลุ่มบริหารจัดการกันเอง

“...ครูชบ ยอดแก้ว เป็นที่ปรึกษาให้กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว มาเป็นระยะเวลา 4 ปี หลังจาก 4 ปีนี้ไป การดำเนินงานต่างๆ ของกลุ่มทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ในตำบลน้ำขาว ในแต่ละหมู่บ้าน เป็นการดำเนินงานโดยชาวบ้านในแต่ละหมู่บ้านให้พวกเขาบริหารจัดการกันเอง หากกลุ่มไหนเกิดปัญหาทางกลุ่ม ต้องดำเนินการแก้ไขด้วยตนเอง การดำเนินงานของกลุ่มจะดำเนินต่อไปหรือหยุดดำเนินงานขึ้นอยู่กับแต่ละกลุ่ม ทางครูชบเองไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องในส่วนนี้...”

(น้าอภิญญา, สัมภาษณ์วันที่ 13 พฤษภาคม 2557)

หลังจากเหตุการณ์ในครั้งนั้น ครูชบ ได้วางมือจากการช่วยเหลือ ดูแล และเป็นที่ปรึกษาให้แก่กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาวทุกกลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มบริหารจัดการกันเอง การดำรงอยู่ของกลุ่มนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถของสมาชิกในแต่ละกลุ่มที่มีความสนใจ ทศนคติร่วมกันในการบริหารจัดการกลุ่มให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่กลุ่ม

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาวทุกกลุ่ม มีกิจกรรมการออมเงินเป็นกิจกรรมหลัก ในการขับเคลื่อนกลุ่ม ทำให้สมาชิกเกิดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกลุ่ม สมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่มมีการฝากเงินออมกับทางกลุ่มตามกำหนด ทำให้กลุ่มสามารถดำเนินงานต่อไปได้...”

(ป้าดา, สัมภาษณ์วันที่ 13 พฤษภาคม 2557)

ในปีพ.ศ. 2532 ครูชบ ยอดแก้ว ร่วมมือกับผู้นำองค์กรชุมชนในจังหวัดสงขลา ได้จัดตั้งสมาคมฟื้นฟูหมู่บ้านชนบทสงขลา โดยวัตถุประสงค์ของการก่อตั้ง คือ เพื่อให้เกิดการประสานงานและดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสมาชิกในกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต และกลุ่มออมทรัพย์ทั้งหมดของจังหวัดสงขลา ในประเด็นต่างๆ ได้แก่ การออมทรัพย์ การอุปโภคบริโภคร่วมกัน การผลิตการแปรรูปและการตลาดยางพารา การศึกษาเพื่อเด็กเพื่อชุมชน เน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ร่วมกัน โดยเครือข่ายมีการทำกิจกรรมออมทรัพย์และมีการรวมตัวตั้งเป็นกองทุนกลาง กองทุนหมุนเวียนชาวบ้าน

หลังจากนั้น ในปีพ.ศ. 2533 พบว่า กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 7 บ้านคลองแะ ได้ปิดการดำเนินงานลง เนื่องจากเกิดความไม่โปร่งใสในการดำเนินงานของคณะกรรมการกลุ่มและในปีพ.ศ. 2538 ได้กลับมาจัดตั้งขึ้นใหม่อีกครั้ง ซึ่งในปีเดียวกันนั้น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 11 บ้านหัวควน ได้ปิดทำการลงเนื่องจาก สมาชิกกลุ่มขาดการส่งดอกเบี้ยเงินกู้-ยืม ทำให้กลุ่มไม่สามารถดำเนินงานต่อไปได้

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 7 บ้านคลองแะ ประสบปัญหาความไม่โปร่งใสในการบริหารจัดการของคณะกรรมการ ไม่มีระบบการตรวจสอบ และการไม่เข้าใจในระบบทำให้กลุ่มต้องปิดทำการจากปัญหาที่เกิดขึ้น ครูชบ ยอดแก้ว ได้เข้ามาเป็นคนกลางในการเจรจาไกล่เกลี่ย จึงไม่มีการฟ้องร้องขึ้น หลังจากนั้น ในปีพ.ศ. 2538 ผู้ใหญ่บ้าน พนิศ แก้วสกุล ร่วมกับชาวบ้านในหมู่ 7 บ้านคลองแะ ได้ตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตขึ้นมาอีกใหม่...”

(น้ำวิทย์, สัมภาษณ์วันที่ 13 พฤษภาคม 2557)

“...ในปีพ.ศ. 2538 กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 11 บ้านหัวควน ประสบปัญหาสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ขาดส่งเงินกู้-ยืม กลุ่มขาดเงินหมุนเวียน ทำให้กลุ่มต้องปิดตัวลงในที่สุด จากปัญหาที่เกิดขึ้น มีเจ้าหน้าที่จากอำเภอจะนะ เข้ามาตรวจสอบสาเหตุของปัญหา แต่ไม่สามารถเข้ามาช่วยเหลือได้ เนื่องจากปัญหาคือสมาชิกกลุ่มขาดส่งเงินกู้-ยืม และไม่ได้อยู่ในความดูแลของหน่วยงานภาครัฐ...”

(ลู่งพิน, สัมภาษณ์วันที่ 13 พฤษภาคม 2557)

ต่อมาในปีพ.ศ. 2540 ประเทศไทยต้องประสบวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจครั้งใหญ่ ส่งผลกระทบกับประเทศไทยโดยภาพรวม ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ก่อให้เกิดปัญหา ความไม่สมดุลของภาคเศรษฐกิจ ทั้งปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ ปัญหาการว่างงาน ปัญหาสังคม ปัญหาผู้ด้อยโอกาส ปัญหาด้านคุณภาพชีวิต และปัญหาการเข้าถึง การบริการขั้นพื้นฐานทำให้แนวความคิดออมทรัพย์ที่มีการจัดสวัสดิการของครูชบ ยอดแก้ว เป็นที่ รู้จักมากขึ้น เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ตำบลน้ำขาว สามารถช่วยให้ประชาชนในพื้นที่ตำบลน้ำ ขาวผ่านพ้นวิกฤตการณ์ครั้งนี้ไปได้ด้วยดี

ในปีพ.ศ. 2541 รัฐบาลนายชวน หลีกภัย ได้จัดตั้งคณะกรรมการนโยบายแห่งชาติ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน จากปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจและปัญหาความยากจนของ ประชาชนทุกพื้นที่ทั่วประเทศ ซึ่งการจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายแห่งชาติ ครูชบ ได้ถูกเสนอชื่อ เข้าร่วมเป็นกรรมการนโยบายแห่งชาติ และได้เข้าร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการนโยบาย แห่งชาติ ซึ่งจากการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการนโยบายแห่งชาติ ครูชบ ได้เสนอเรื่องกองทุน หมู่บ้านและแนวคิดกลุ่มออมทรัพย์ที่มีการจัดสวัสดิการเพื่อเป็นแนวทางในการช่วยเหลือ แก่ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในประเทศ โดยนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นรากฐานในการพัฒนาประเทศ ให้รอดพ้นจากวิกฤตการณ์ทาง เศรษฐกิจไปให้ได้

ปีพ.ศ. 2542 กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 2 บ้านคูตินได้ปิด การดำเนินงานลง เนื่องจากเกิดความไม่โปร่งใสในการบริหารงานของคณะกรรมการและสมาชิก กลุ่มขาดการส่งดอกเบี้ยเงินกู้-ยืม ทำให้กลุ่มไม่สามารถดำเนินงานต่อไปได้

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 2 บ้านคูติน เป็นกลุ่มออมทรัพย์ที่ใหญ่ที่สุดในตำบลน้ำขาว เปิดให้มีการออมทรัพย์เพียง อย่างเดียว ไม่มีการจัดสวัสดิการ ทำให้เกิดปัญหาในการบริหารจัดการ เพราะ ไม่ได้ดำเนินงานตามแนวคิดของครูชบ ยอดแก้ว อีกทั้งถูกกล่าวหาจากสมาชิก กลุ่มในความไม่โปร่งใสในการบริหารจัดการ ได้รับค่าตอบแทนสูงเกินไป และสมาชิกกลุ่มขาดการส่งดอกเบี้ยเงินกู้ -ยืม เมื่อครบกำหนดวันปันผล ประจำปีของกลุ่ม ไม่สามารถปันผลให้สมาชิกได้ จึงทำให้กลุ่มต้องปิดทำการ ลง...”

(นายอุทท, สัมภาษณ์วันที่ 13 พฤษภาคม 2557)

ในปีพ.ศ. 2543 คุรุชบได้นำเสนอโครงการเงิน SIF ต่อรัฐบาลนายชวน หลีกภัย ของงบประมาณมาสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อช่วยเหลือคนยากจนในชุมชน ซึ่งทางรัฐบาล ได้จัดงบประมาณมาช่วยเหลือ จำนวน 12 ล้านบาทให้ 21 กลุ่มในพื้นที่จังหวัดสงขลา ภายใต้ โครงการเงิน SIF เมฆู 5 ครั้ง และได้ผลักดันให้มีโครงการเงิน SIF ทั้งในระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับชาติ จนได้จัดตั้งเป็นสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และสวัสดิการภาคประชาชน แห่งชาติ

“...งบประมาณสมทบจากโครงการเงิน SIF ให้อิสระกลุ่มในการ ตัดสินใจ บริหารจัดการ แก่กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตใน แต่ละกลุ่ม ไม่มีการกำหนดกรอบหรือเงื่อนไขใดๆ ให้สมาชิกในแต่ละกลุ่ม บริหารจัดการกันเอง ทำให้มีเงินหมุนเวียนในแต่ละกลุ่มเพิ่มมากขึ้น...”

(น้าอภิญญา, สัมภาษณ์วันที่ 13 พฤษภาคม 2557)

“...กลุ่มออมทรัพย์ในตำบลน้ำขาวได้ทั้งหมด 11 กลุ่ม กลุ่มสัจจะ ออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 9 บ้านต้นเหรียญ ได้งบประมาณมา สนับสนุน จำนวน 4 แสนบาท...”

(ป้าคำ, สัมภาษณ์วันที่ 13 พฤษภาคม 2557)

“...สมัยรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย ได้จัดงบประมาณมา สนับสนุนกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาวในแต่ละ หมู่บ้าน ซึ่งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 3 บ้าน ออกวัด ได้งบประมาณมาสนับสนุน จำนวน 1 แสนบาท นำมาพัฒนาหมู่บ้าน โดยนำเงินในส่วนนั้นมาทำถนนในหมู่บ้านให้ชาวบ้านสามารถเดินทางสัญจร ได้สะดวกมากขึ้น...”

(น้าอภิญญา, สัมภาษณ์วันที่ 13 พฤษภาคม 2557)

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ ที่ 5 บ้าน น้ำขาวกลางมีงบประมาณเข้ามาสนับสนุน 3 แสนบาท นำมาเป็นเงิน หมุนเวียนในกลุ่มปล่อยเงินกู้ให้สมาชิก จัดสวัสดิการต่างๆ...”

(ป้าคำ, สัมภาษณ์วันที่ 13 พฤษภาคม 2557)

ปีพ.ศ. 2549-พ.ศ. 2550 ครูชบได้เข้าร่วม เป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ร่วมกับสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) จำนวน 249 คน ได้เสนอร่างแก้ไขพ.ร.บ. ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 พ.ร.บ. สภาก่อการชุมชน และพ.ร.บ. สภาพัฒนาการเมืองซึ่งการเสนอร่างแก้ไขกฎหมายในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม โดยมุ่งหวังให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี และสร้างหลักประกันความมั่นคงของชุมชนฐานราก พื้นฟูทุนทางสังคม และความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการดูแลช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

ปัจจุบัน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตในตำบลน้ำขาว ได้มีการจัดตั้งชมรมกลุ่มออมทรัพย์ระดับหมู่บ้าน ตำบลน้ำขาวและระดับอำเภอ ได้จัดตั้งกองทุนกลางหรือกองทุนหมุนเวียน อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

“...ชมรมกลุ่มออมทรัพย์ตำบลน้ำขาว เป็นการรวมตัวกัน คณะกรรมการของทุกหมู่บ้าน โดยวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มเพื่อพูดคุยปรึกษาหารือ เกี่ยวการดำเนินงาน การจัดสวัสดิการชุมชน และปัญหาในระหว่างการทำงาน ของคณะกรรมการในแต่ละหมู่บ้าน นำไปสู่การแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ร่วมกันในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ซึ่งกลุ่มจะเปิดทำการทุกวัน ที่ 18 ของทุกเดือน...”

(น้าอภิญญา, สัมภาษณ์วันที่ 13 พฤษภาคม 2557)

กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตในตำบลน้ำขาว เป็นกลุ่มที่มีประวัติการดำเนินงานมาอย่างยาวนานกว่า 30 ปี ถ่ายทอดประสบการณ์จากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง มีวิถีชีวิตที่ถูกถ่ายทอดและปฏิบัติตามกันมา ทำให้พฤติกรรมออมเงินของสมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ในตำบลน้ำขาว กลายเป็นวัฒนธรรมของชุมชนในที่สุด ซึ่งทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ได้ผ่านการทดลองปฏิบัติใช้จนประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับว่า สามารถช่วยเหลือ ดูแล ชุมชนตำบลน้ำขาว ให้หลุดพ้นจากปัญหาความยากจนและสามารถเข้าถึงระบบสวัสดิการขั้นพื้นฐานได้ สามารถสร้างหลักประกันความมั่นคงในชีวิตให้แก่ชาวบ้านในชุมชนตำบลน้ำขาวได้ ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้

วันที่ 1 พฤษภาคม 2556 กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ในตำบลน้ำขาว ได้สูญเสียผู้ก่อตั้งคนสำคัญ ครูชบ ยอดแก้ว ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มแนวคิดการออมทรัพย์ที่มีการจัดสวัสดิการ ได้ทุ่มเทตลอดทั้งชีวิตในการเรียนรู้ และเชื่อมั่นว่าแนวคิดการออมจะเป็นทางรอดของ

เป็นทางออกของประเทศในยุคทุนนิยม บริโคโนมิม ซึ่งเป็นการสูญเสียผู้นำครั้งสำคัญครั้งหนึ่งในประเทศ แต่ก่อนที่ ครูชบ ยอดแก้ว จะเสียชีวิต ท่านได้วางมือไปสักกระยะหนึ่ง ซึ่งให้ลูกชายและลูกสาวเป็นคนสานต่อเจตนารมณ์เกี่ยวกับแนวคิดกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต และแนวคิดสัจจะวันละ 1 บาท โดยมูลนิธิ ดร. ครูชบ-ปราณี ยอดแก้ว เป็นศูนย์กลางของกลุ่มออมทรัพย์ในจังหวัดสงขลาและมีการจดทะเบียนอย่างเป็นทางการซึ่งสามารถสรุปเป็นช่วงเวลาดังแสดงในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 พัฒนาการการดำเนินงานของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ระหว่างปีพ.ศ. 2517-พ.ศ. 2556

ช่วงเวลาการดำเนินงาน	กิจกรรม/การดำเนินงาน
พ.ศ. 2517	กรมพัฒนาชุมชนร่วมมือกับตำบลน้ำขาว จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ในหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 2
พ.ศ. 2521	ครูชบ ยอดแก้ว นำเสนอแนวคิดการออมทรัพย์แก่นายอำเภอจะนะ และได้้นำแนวคิดการออมทรัพย์ไปทดลองปฏิบัติ พร้อมโครงการออมทรัพย์ 6 โครงการ ที่โรงเรียนวัดน้ำขาวในเป็นครั้งแรก
พ.ศ. 2525	นำเสนอแนวคิดการออมทรัพย์ที่มีการจัดสวัสดิการเข้าร่วมกับสภาตำบลแก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
พ.ศ. 2526	ได้จัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ครอบคลุมหมู่บ้านในพื้นที่ตำบลน้ำขาว จำนวน 10 กลุ่ม
พ.ศ. 2527	กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ในตำบลน้ำขาว เปิดให้บริการเบิก -จ่ายค่ารักษาพยาบาลเป็นครั้งแรก และเปิดรับสมัครสมาชิกรุ่นที่ 2
พ.ศ. 2529	กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ในตำบลน้ำขาวเปิดรับสมาชิกครบ 4 รุ่น
พ.ศ. 2530	ทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ในตำบลน้ำขาว ถูกกล่าวหาจากนักวิชาการบางกลุ่ม เกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่ม ทำให้ในปลายปี พ.ศ. 2530 ครูชบ ยอดแก้วได้วางมือจากการเป็นที่ปรึกษาของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ในตำบลน้ำขาวทุกหมู่บ้าน

พ.ศ. 2532	ได้จัดตั้งสมาคมฟื้นฟูหมู่บ้านสงขลา และได้รวมตัวจัดตั้งเป็นกองทุน หมุนเวียนชาวบ้านสงขลา
พ.ศ. 2533	กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต หมู่ที่ 7 บ้านคลองแงะ ได้ปิดทำการลง เนื่องจากเกิดความไม่โปร่งใสในการดำเนินงานของ คณะกรรมการกลุ่ม
พ.ศ. 2538	กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต หมู่ที่ 11 บ้านหัวควน ได้ปิดทำการลง เนื่องจากสมาชิกกลุ่มขาดการส่งดอกเบี้ยเงินกู้ - ยืม ทำให้ กลุ่มไม่สามารถดำเนินงานต่อไปได้ และกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบ พัฒนาครบวงจรชีวิต หมู่ที่ 7 ได้กลับมาเปิดทำการอีกครั้ง ภายใต้ชื่อ สถาบันทางการเงินชุมชน หมู่ 7 บ้านคลองแงะ
พ.ศ. 2540	ประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจครั้งใหญ่ ทำให้กลุ่ม สัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต เป็นที่รู้จักมากขึ้น เนื่องจาก ประชาชนในพื้นที่ตำบลน้ำขาวสามารถผ่านพ้นวิกฤตการณ์ครั้งไปได้
พ.ศ. 2541	ครูชบ ยอดแก้ว ได้เข้าร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการนโยบาย แห่งชาติ ของรัฐบาลนายชวน หลีกภัย และได้นำเสนอแนวคิดการออม ทรัพย์ที่มีการจัดสวัสดิการและกองทุนหมู่บ้าน
พ.ศ. 2542	กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต หมู่ที่ 2 ได้ปิดทำการลง เนื่องจากสมาชิกกลุ่มขาดการส่งดอกเบี้ยเงินกู้ - ยืม ทำให้กลุ่มไม่สามารถ ดำเนินงานต่อไปได้
พ.ศ. 2543	กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต ในตำบลน้ำขาว ได้รับ งบประมาณจากรัฐบาลนายชวน หลีกภัย ภายใต้โครงการเงิน SIF เมนู 5 ครั้ง ในวงเงินสนับสนุน 12 ล้านบาท ให้ 21 กลุ่มในพื้นที่จังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2544	ได้จัดตั้งชมรมกลุ่มออมทรัพย์ตำบลน้ำขาว และกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต หมู่ที่ 2 ได้กลับมาเปิดทำการอีกครั้งภายใต้การ กำกับดูแลของกรมพัฒนาชุมชน ในรูปแบบของ “กลุ่มออมทรัพย์เพื่อ การผลิต”
พ.ศ. 2549 – พ.ศ. 2550	ครูชบ ยอดแก้ว ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ร่วมกับ สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ จำนวน 249 คน เสนอเรื่องแก้ไขพ.ร.บ. ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 พ.ร.บ. สภากองค์กรชุมชน และพ.ร.บ. สภาพัฒนาการเมือง

พ.ศ. 2556	วันที่ 1 พฤษภาคม 2556 กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว ได้สูญเสียผู้ก่อตั้งคนสำคัญ ครูชบ ยอดแก้ว และในปีเดียวกัน ได้มีการจัดมูลนิธิ ดร. ครูชบ-ปราณี ยอดแก้ว เป็นศูนย์กลางของกลุ่มออมทรัพย์ในจังหวัดสงขลาและมีการจดทะเบียนอย่างเป็นทางการ
-----------	---

จากตารางจะแสดงให้เห็นถึง พัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว ตั้งแต่การก่อตั้ง การรวมกลุ่ม การดำเนินงาน และการขับเคลื่อนกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจในบริบทเฉพาะพื้นที่ที่ได้ทำการศึกษา ในอดีตชุมชนตำบลน้ำขาวเป็นชุมชนหนึ่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ ทั้งด้านประชากร ด้านทรัพยากรชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม ชาวบ้านในชุมชน ส่วนใหญ่ต้องประสบกับ ปัญหาความยากจน ไม่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ มีหนี้สิน และสภาพการดำรงชีวิต มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย รวมถึงการไม่สามารถเข้าถึงระบบสวัสดิการขั้นพื้นฐาน จากปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้นำชุมชน คือ นายชบ ยอดแก้ว เข้ามาช่วยเหลือ โดยนำความรู้ ประสบการณ์ที่สั่งสมมาผสมผสานกับหลักจิตวิทยาสมัยใหม่ ปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน เกิดเป็นแนวความคิดการออมทรัพย์ที่มีการจัดสวัสดิการควบคู่กันไปด้วย จึงได้นำแนวคิดนี้ไปทดลองปฏิบัติที่โรงเรียนวัดน้ำขาวในจนประสบความสำเร็จและขยายออกสู่ชุมชน โดยก่อนการจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ครูชบ ยอดแก้ว ได้จัดประชุมชาวบ้าน เพื่อนำเสนอแนวความคิดการออมทรัพย์ที่มีการจัดสวัสดิการ พูดคุย อธิบายกับชาวบ้านให้เกิดความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของแนวคิดร่วมกัน ทำให้เกิดการรวมตัวกันของชาวบ้านในชุมชนตำบลน้ำขาว จัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตในตำบลน้ำขาวขึ้น และมีการขับเคลื่อน ผลักดันแนวคิดออกสู่ชุมชนในพื้นที่จังหวัดต่างๆ ในรูปแบบโครงการ นโยบาย จนสามารถจัดตั้งกองทุนที่มีสวัสดิการได้ทั่วประเทศ ซึ่งในปัจจุบันแนวคิดสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตได้มีการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด มีการจัดตั้งชมรมกลุ่มออมทรัพย์ ตำบลน้ำขาว ระดับอำเภอ ได้จัดตั้งกองทุนกลางหรือกองทุนหมุนเวียน อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา และระดับจังหวัด มีการจัดตั้ง มูลนิธิ ดร. ครูชบ-ปราณี ยอดแก้ว เป็นศูนย์กลางของกลุ่มออมทรัพย์ในจังหวัดสงขลาและมีการจดทะเบียนอย่างเป็นทางการ

2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสังฆะออมทรัพย์แบบพัฒนา ครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา

ในอดีตพื้นที่ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ประชาชนในพื้นที่ต้องประสบกับปัญหาความยากจน มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ทำให้ประชาชนในพื้นที่จำเป็นต้องกู้เงินนอกระบบ เกิดปัญหานี้ขึ้นจำนวนมาก รวมถึงปัญหาการเข้าถึงระบบสวัสดิการขั้นพื้นฐาน ทำให้เป็นจุดเริ่มต้นของการจัดตั้งกลุ่มสังฆะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา เพื่อช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาความยากจนและการเข้าถึงระบบสวัสดิการขั้นพื้นฐานของประชาชน ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2526 มีการจัดตั้งกลุ่มสังฆะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต จำนวน 10 กลุ่ม 10 หมู่บ้านในพื้นที่ตำบลน้ำขาว

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสังฆะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย 1) ด้านผู้นำ 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านการมีส่วนร่วม 4) ด้านกลุ่ม 5) ด้านทุนทางสังคม 6) ด้านความเข้มแข็งของชุมชน และ 7) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอแต่ละปัจจัยตามลำดับมีรายละเอียดดังนี้

1) ด้านกลุ่ม

กลุ่มสังฆะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ เกิดจากการรวมตัวของประชาชนในพื้นที่ตำบลน้ำขาว เป็นกลุ่มที่มีการจัดตั้งขึ้นจากอุดมการณ์ทัศนคติ ความสนใจ ความต้องการร่วมกันของประชาชนในพื้นที่ตำบลน้ำขาว บนพื้นฐานของความเป็นเครือญาติ ความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรมชุมชน ที่มีความต้องการแก้ไขปัญหาความยากจนและปัญหาการเข้าถึงระบบสวัสดิการขั้นพื้นฐาน เกิดเป็นพลังในการขับเคลื่อนกลุ่ม ทำให้ประชาชนในพื้นที่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้จนประสบความสำเร็จ ดังคำสัมภาษณ์ของประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องดังนี้

“...เราจะเน้นกระบวนการกลุ่ม ที่มีความพร้อมมาช่วยงาน กัน มาด้วยความสมัครใจ มีการพูดคุย สื่อสารตรงกัน ส่วนใหญ่เป็นเครือญาติพี่น้อง สมาชิกทุกคน มีวินัยในตนเอง มีความซื่อสัตย์ มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน...”

“...สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ สมาชิกในกลุ่ม มีความรับผิดชอบในการ
 ผ่อนส่งเงินกู้ - ยึดตามกำหนดการผ่อนส่ง หากมีฐานะด่วนไม่สามารถมาได้จะ
 ผากเพื่อนสมาชิกคนอื่นๆ มาแทนเพราะสมาชิกทุกคนเคารพในกฎระเบียบ
 ของกลุ่ม...”

“...สมาชิกทุกคน รู้จักบทบาทและหน้าที่ของตนเองแล้วทำหน้าที่
 ของตนให้ดีที่สุด มีมอบหมายงานให้แต่ละคนรับผิดชอบ โดยคำนึงถึงความรู้
 ความสามารถของแต่ละคน เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของงานที่ได้รับ
 มอบหมาย ทำให้สมาชิกทุกคนภายในกลุ่มเข้าใจกันได้...”

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว มี
 การวางระบบโครงสร้างกลุ่มไว้อย่างเป็นระบบ มีความคล่องตัว มีความ
 สะดวก รวดเร็ว มีระบบการติดต่อสื่อสารที่ดี ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อ
 ประสานงานระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มหรือสมาชิกกลุ่มอื่นๆ ช่วย
 ปฏิบัติงานต่างๆ เป็นไปด้วยความราบรื่น...”

จึงเห็นได้ว่า ด้านกลุ่มเป็นปัจจัยที่สำคัญการรวมตัวกันของประชาชนในพื้นที่ตำบล
 น้ำขาว อำเภอจะนะ อย่างพร้อมเพรียง ที่มีความสนใจ มีความต้องการร่วมกัน ในการแก้ไขปัญหา
 ความยากจนและปัญหาการเข้าถึงระบบสวัสดิการขั้นพื้นฐาน เกิดเป็นกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบ
 พัฒนาครอบครัวชีวิต สมาชิกทุกคนที่เข้าร่วมมีความสมัครใจ เต็มใจในการร่วมเป็นส่วนหนึ่งของ
 กลุ่ม ทำให้สมาชิกมีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง มีการ
 จัดทำโครงสร้างกลุ่มเป็นระบบ มีการจัดแบ่งบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม สามารถ
 ปฏิบัติตามได้ มีการกำหนดกฎระเบียบกติกาที่ชัดเจน มีความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน สิ่งเหล่านี้
 ทำให้กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว มีการทำงานเป็นทีมนำพากลุ่ม
 ไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้วางไว้

2) ด้านผู้นำ

ผู้นำของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว มีบทบาท
 และเป็นส่วนสำคัญเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี เป็นที่ยอมรับของ
 ประชาชนในพื้นที่ตำบลน้ำขาว ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เจ้าอาวาส ซึ่งผู้นำ

เหล่านี้มีความรู้ ความสามารถ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีประสบการณ์ มีทัศนคติเชิงบวก มีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกในกลุ่มร่วมปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ ดังคำสัมภาษณ์ของประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องดังนี้

“...ผู้นำเป็นบุคคลที่สำคัญ การทำงานเป็นทีมผู้นำต้องมีวินัย มีความกล้า มีความตั้งใจในการทำงาน มีความรับผิดชอบในหน้าที่ ในพื้นที่ตำบลน้ำขาว โชคดีที่มีผู้นำที่ดี มีความเสียสละ มีคุณธรรม ได้รับความเคารพนับถือจากคนในพื้นที่และสมาชิกในกลุ่ม...”

“...ผู้นำที่มีบทบาทหลักของกลุ่ม คือ ครูชบ ยอดแก้ว เป็นผู้ที่มีความวิสัยทัศน์ฉลาดมองเห็นความจริงของสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนตำบลน้ำขาว มีความรู้ ความสามารถ กล้าทำงานส่วนรวม มีคุณธรรมจริยธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต นึกถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก...”

“...ผู้ใหญ่บ้านในแต่ละหมู่บ้านในพื้นที่ตำบลน้ำขาว จะดำรงตำแหน่งประธานของกลุ่มก็จะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตโดยตำแหน่ง ซึ่งทำให้การเข้ามาช่วยเหลือ การระดมทุน สามารถทำได้อย่างเต็มกำลัง...”

“...กลุ่มก็จะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตในพื้นที่ตำบลน้ำขาว เริ่มก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2526 คณะกรรมการของกลุ่มส่วนใหญ่ อยู่ด้วยกันมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง ช่วยเหลือกันมาตั้งแต่ต้น ทุกอย่างเกิดจากความซื่อสัตย์ของคณะกรรมการที่มีต่อกลุ่ม ทำให้กลุ่มสามารถดำเนินมาจนถึงทุกวันนี้ได้...”

จึงเห็นได้ว่า ด้านผู้นำเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญ เป็นตัวขับเคลื่อนนำพากลุ่มไปในทิศทางที่กลุ่มได้กำหนดไว้ ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการของกลุ่ม ซึ่งเป็นผู้นำที่ดี มีความซื่อสัตย์ มีวินัย มีความรู้ ความสามารถ มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของกลุ่มเป็นหลัก เป็นที่เคารพนับถือ ทুমเทให้กับการทำงาน มีความเสียสละ เป็นเพื่อนและเป็นผู้นำกลุ่มได้ในเวลาเดียวกัน มีสติปัญญาและไหวพริบดีในการแก้ไขปัญหาต่างๆ สามารถดำเนินงานต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการมีผู้นำกลุ่มที่มีศักยภาพจะเป็นสิ่งที่จะช่วยนำพากลุ่มไปสู่เป้าหมายที่ได้วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) ด้านทุนทางสังคม

กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต เป็นกลุ่มหนึ่งที่มีทุนทางสังคมที่ดี ทั้งในด้านบุคคล ทรัพยากรชุมชน วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งทุนทางสังคมเหล่านี้เป็นรากฐานของการรวมกลุ่ม ทำให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความร่วมมือกันของสมาชิกในกลุ่มในการบรรเทาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ของประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องดังนี้

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต มีการจัดตั้งขึ้นทุกหมู่บ้านในตำบลน้ำขาว ส่วนใหญ่สมาชิกในแต่ละกลุ่มเป็นเครือญาติกัน เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ที่ 1 บ้านเกาะแค สมาชิกในกลุ่มมีความสัมพันธ์กันที่เครือญาติ เป็นพี่เป็นน้อง ทุกคนเข้าใจยอมรับ และปฏิบัติตามกฎระเบียบกติกาของหมู่บ้านได้ ทำให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ ซึ่งการรวมกลุ่มนี้ ทุกคนช่วยเหลือ ร่วมแรง ร่วมใจในการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกในกลุ่ม ทำให้สมาชิกในแต่ละหมู่บ้านมีคุณภาพชีวิตที่ดี ชุมชนตำบลน้ำขาวมีการพัฒนาขึ้น...”

“...ชาวบ้านในพื้นที่มีทุนทางความคิด มีความรัก ความผูกพัน ความเอื้ออาทรต่อกัน มีความไว้วางใจต่อกัน ความสามัคคี มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กล่าวว่า ความสามัคคี ประองคอง และมุ่งดี มุ่งเจริญต่อกันนั้น ยังมีบริบูรณ์อยู่ในจิตใจของคนไทย ถ้ามีเหตุการณ์หรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดเกิดขึ้น และมีผลกระทบถึงส่วนรวมแล้ว เราจะเข้าใจกันและร่วมมือกันได้อย่างแน่นแฟ้นเสมอ...”

“...ชาวบ้านตำบลน้ำขาวมีการรวมกัน เพื่อช่วยเหลือในงานเทศกาลต่างๆ ของชุมชนตำบลน้ำขาว เข้าไปช่วยเหลือทั้งกำลังกายและกำลังใจ เช่น ช่วยปรุงอาหาร ช่วยเตรียมสถานที่จัดงาน โดยทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ในแต่ละหมู่บ้าน เข้ามามีส่วนช่วยเหลือในด้านเงินสนับสนุน ทุกฝ่ายร่วมมือร่วมใจกัน...”

“...สมาชิกในกลุ่มมีความรักใคร่กลมเกลียวกัน มีจิตสำนึกที่ดีต่อกัน หากมีสมาชิกในกลุ่มต้องประสบปัญหาทางการเงิน ทางกลุ่มให้การช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน ทางกลุ่มเชื่อว่าปัญหาต่างๆ เราไม่สามารถแก้ไข ปัญหาต่างๆ ได้โดยลำพัง การร่วมมือกันแก้ปัญหานั้นคือทางออกที่ดีที่สุด...”

“...สิ่งที่ทำให้กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต สามารถแก้ไขปัญหาค่าเงินยืมและการเข้าถึงระบบสวัสดิการของชาวบ้านในชุมชนได้ คือความเชื่อใจ ความเอื้ออาทรต่อกัน การแบ่งปันซึ่งกันและกัน บนพื้นฐานของวัฒนธรรมชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น...”

จึงเห็นได้ว่า กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาวมีการรวมกันบนฐานของความสัมพันธ์อันดีเครือญาติ มีการปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความไว้วางใจกัน มีความเชื่อใจกันในตัวผู้นำและสมาชิกในกลุ่ม ทำให้เกิดความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ ทำให้เกิดคุณค่าทางความคิดที่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของคนในกลุ่มร่วมกัน ส่งผลให้กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว สามารถดำเนินงานจนประสบความสำเร็จอย่างเช่นปัจจุบัน

4) ด้านความเข้มแข็งของชุมชน

ความเข้มแข็งของชุมชนตำบลน้ำขาว มีส่วนสำคัญในการนำกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว ไปสู่ความสำเร็จ ในปี พ.ศ. 2526 ประชาชนในพื้นที่ชุมชนตำบลน้ำขาว ต้องประสบกับปัญหาค่าเงินยืมและการไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการขั้นพื้นฐาน ในการรับมือกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นของประชาชนในพื้นที่ คือ ความเชื่อมั่นในศักยภาพ และความสามารถของประชาชนในพื้นที่ ที่เชื่อว่าความร่วมมือกันของคนในชุมชนทุกคนสามารถช่วยเหลือให้ผ่านพ้นปัญหาเหล่านี้ไปได้ โดยการผนึกความรู้ ความสามารถ ทรัพยากรของชุมชนเข้าด้วยกัน เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ของประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องดังนี้

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต เป็นการรวมตัวของประชาชนในพื้นที่ตำบลน้ำขาว ที่ต้องการแก้ไขปัญหาค่าเงินยืมและการไม่สามารถเข้าถึงระบบสวัสดิการขั้นพื้นฐานได้อย่างทั่วถึง ชาวบ้านมีการรวมตัวกัน เรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน ส่งผลให้กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต เป็นกลุ่มออมทรัพย์กลุ่มหนึ่งที่มีศักยภาพในการนำพากลุ่มไปสู่ความสำเร็จ...”

“...ชุมชนตำบลน้ำขาว เป็นชุมชนหนึ่งที่มีการเรียนรู้และพร้อมเพรียงในการปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ โดยค้นหาทางออกของปัญหาร่วมกัน มากกว่าการรอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง...”

“...ชุมชนตำบลน้ำขาวเป็นชุมชนที่มีความคิด การตัดสินใจได้อย่างอิสระการดำเนินงานต่างๆ ของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว เกิดจากการเรียนรู้ ลองผิดลองถูก ด้วยข้อมูลที่ทางผู้นำชุมชนและชาวบ้านในชุมชน ร่วมกันคิดค้นมาด้วยตัวเอง ซึ่งทุกคนมีความเชื่อมั่นในความรู้ ความสามารถ และศักยภาพของชุมชน...”

“...เมื่อก่อนชุมชนตำบลน้ำขาว เป็นชุมชนที่ประสบปัญหาความยากจน สิ่งที่ทำให้ชุมชนมีการพัฒนา คือ ความสามัคคีและความเชื่อมั่นของชาวบ้านในชุมชน...”

“...ในช่วงแรกของการก่อตั้ง กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตขึ้น ประชาชนในพื้นที่ ร่วมมือร่วมแรง ในการดำเนินงาน กลุ่ม ดูแลช่วยเหลือ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีการนำทุนทางสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นนำมาปรับใช้ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่บ้านไหนมีปัญหา ชาวบ้านในชุมชนมีความพร้อมเพรียงกันไปช่วยเหลือ...”

“...ชุมชนตำบลน้ำขาว มีความมั่นคงทางด้านการเงิน ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรชุมชน และเครื่องมืออุปกรณ์ มีรากฐานที่มั่นคง ในการสร้างหลักประกันความมั่นคงในชีวิต...”

“...ชุมชนตำบลน้ำขาวมีความสามารถในการจัดการความสัมพันธ์ของคนในชุมชนในแบบของชุมชนเอง มีฐานความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี การบริหารจัดการของ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต จึงมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายได้อย่างราบรื่น...”

“...ชาวบ้านในชุมชนตำบลน้ำขาว มีการรวมตัว ร่วมแรง ร่วมใจ สร้างอาคารอเนกประสงค์ในทุกหมู่บ้าน เพื่อใช้เป็นสถานที่ทำการของกลุ่ม สัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตในแต่ละหมู่บ้าน โดยแต่ละกลุ่มได้ จัดสรรเงินในส่วนของกำไรที่ได้จากดอกเบี้ย การกู้-ยืม ของสมาชิก นำมาเป็น งบประมาณในการก่อสร้างอาคารอเนกประสงค์...”

จึงเห็นได้ว่า ชุมชนตำบลน้ำขาวเป็นชุมชนหนึ่งที่มีเอกภาพ มีอิสระในการคิดการ ตัดสินใจ ประชาชนในพื้นที่มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ในการคิดค้นหาทางออกของปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน มีความพร้อมเพรียงในการดูแล ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประชาชนในพื้นที่ ตำบลน้ำขาว มีความเชื่อมั่นในชุมชนว่า ชุมชนและชาวบ้านในชุมชนตำบลน้ำขาว มีความรู้ ความสามารถ มีศักยภาพ และมีความพร้อมในทุกๆ ด้าน ทั้งในด้านทรัพยากรบุคคล ทรัพยากร ชุมชน เงินสนับสนุน ความประสงค์ ที่สามารถจัดการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็น พลังให้เกิดการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ขึ้นในชุมชน ทำให้ชุมชนตำบลน้ำขาวเกิดการพัฒนานำพา กลุ่มไปสู่ความสำเร็จร่วมกัน

5) ด้านการมีส่วนร่วม

กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว เป็นการบูรณาการ การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ตำบลน้ำขาว ทั้งในด้านการคิด การวางแผน การกำหนด เป้าหมาย การตัดสินใจ การบริหารจัดการ การลงมือปฏิบัติ และการติดตามประเมินผลในการจัด สวัสดิการชุมชนให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดสวัสดิการด้านต่างๆ ให้แก่ประชาชนในพื้นที่โดยภาพรวม ดังคำสัมภาษณ์ของประชาชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องดังนี้

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตตำบลน้ำขาว ให้ ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่ม ตั้งแต่การกำหนด เป้าหมายของกลุ่ม วางแผน ดำเนินงาน การตัดสินใจในกระบวนการ ดำเนินงานกลุ่ม การคัดเลือกคณะกรรมการที่เข้ามาบริหารงานแทนประชาชน ในพื้นที่ สมาชิกมีส่วนร่วมในการเลือก ผู้ที่เหมาะสม มีคุณสมบัติสอดคล้อง กับการดำเนินงานของกลุ่ม โดยในทุก ๆ ขั้นตอนสมาชิกสามารถเข้ามามีส่วน ร่วมในการดำเนินงานร่วมกับคณะกรรมการของกลุ่ม...”

“...คณะกรรมการของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต แต่ละหมู่บ้านในตำบลน้ำขาว มีการเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดสวัสดิการในแต่ละด้าน ทั้งสวัสดิการค่ารักษาพยาบาล สมาชิกสามารถแสดงความคิดเห็นในส่วนที่ต้องการให้ทางกลุ่มเข้ามาดูแลช่วยเหลือ ค่านอนโรงพยาบาล ค่ารักษารวมถึงกระบวนการพิจารณาเงินกู้ -ยืม สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาถึงความเหมาะสมในการกู้ -ยืม พร้อมร่วมให้คำแนะนำแก่สมาชิก เพื่อให้สมาชิกสามารถนำเงินไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด...”

“...กฎระเบียบ กติกา ของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต มาจากการทำประชาพิจารณ์ภายในของแต่ละกลุ่ม โดยมีการประชุมรับฟังความคิดเห็น และยกมือรับรองว่ากฎระเบียบเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในกลุ่ม ให้สมาชิกทุกคนเป็นผู้ร่วมตัดสินใจ...”

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว เปิดทำการเดือนละ 1 ครั้ง ให้สมาชิกนำเงินออมมาฝาก ขึ้นสิทธิ์การใช้สวัสดิการด้านต่าง ๆ และมาทำเรื่องขอกู้ -ยืมเงิน ซึ่งวันที่กลุ่มเปิดทำการสมาชิกจะมารวมตัวกันอย่างพร้อมเพรียง มีการประชุม เกี่ยวกับกิจกรรม การดำเนินงานของกลุ่ม ปัญหาต่างๆ เพื่อปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น คิดหาทางออกร่วมกัน รวมถึงมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ทั้งข่าวการจัดกิจกรรมของกลุ่ม ชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำขาว ข่าวการรับสมัครงาน เป็นศูนย์กลางในการประชาสัมพันธ์ข่าวให้ชาวบ้านได้รับข่าวสารอย่างทั่วถึงมากขึ้น...”

“...การจัดสวัสดิการของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว ให้ความสำคัญเรื่องการติดตามประเมินผล ตรวจสอบ ทั้งในส่วนงบประมาณ กำลังคน การจัดสวัสดิการ วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น เปิดให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมให้การติดตาม ตรวจสอบผลการดำเนินงานในทุกๆ ขั้นตอนของการดำเนินงานกลุ่ม...”

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตตำบลน้ำขาว การจัดสรรงบประมาณ ทั้งที่ได้จากการออม ดอกเบี้ยการกู้ -ยืมของสมาชิก และจากหน่วยงานภายนอกที่เข้ามาสนับสนุน ทางกลุ่มให้สมาชิกในกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณในกิจกรรม โครงการต่างๆ กำหนดให้สมาชิกเป็นศูนย์กลางในการคิด การตัดสินใจ ในการจัดสรรงบประมาณในกิจกรรมต่างๆ ส่งผลให้สมาชิกเกิดความเชื่อมั่นในการดำเนินงานของกลุ่ม และร่วมมือกันนำไปสู่ความสำเร็จร่วมกัน...”

จึงให้เห็นว่า ทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานขั้นตอนต่างๆ เปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งในการวางแผน กำหนดทิศทางการดำเนินงาน การตัดสินใจ ลงมือปฏิบัติ การติดตามประเมินผลการดำเนินงานร่วมกัน มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ทำให้สมาชิกรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานกลุ่ม ส่งผลให้การดำเนินงานของกลุ่มมีราบรื่นและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6) ด้านการบริหารจัดการ

การดำเนินงานของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว ที่ผ่านมามีตลอดระยะเวลา 31 ปี เป็นรูปแบบการออมทรัพย์ที่ครอบคลุมในด้านการจัดสวัสดิการ สร้างหลักประกันให้แก่สมาชิกตั้งแต่เกิดจนตาย มาผสมผสานเข้าด้วยกันเพื่อ แก้ปัญหาของชุมชน โดยการใช้เงินเป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาคน และแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชน กล่าวคือ มีระบบการบริหารจัดการที่เป็นระบบ ทั้งในด้านการวางแผน การกำหนดเป้าหมาย การตัดสินใจ การดำเนินงานในการจัดสวัสดิการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่ม ดังคำสัมภาษณ์ของประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องดังนี้

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต เป็นองค์กรชุมชน ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการออมและมีการจัดสวัสดิการ โดยมีการวางแผนการดำเนินงานไว้เป็นลำดับขั้นตอน มีการมอบหมายงานอย่างชัดเจน มีการจัดประชุมเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข่าวสารด้านการจัดสวัสดิการร่วมกันของสมาชิกในกลุ่มและนำมาปรับใช้ให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น...”

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต เป็นการบูรณาการความรู้ ประสบการณ์ ความคิด โดยมีฐานของโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรมชุมชน และภูมิปัญญาชาวบ้าน และนำมาปรับใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต มีการบริหารจัดการเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ...”

“...การบริหารจัดการเงินออมที่ทางสมาชิกนำมาฝากกับทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตในแต่ละหมู่บ้าน ทางกลุ่มนำเงินที่สมาชิกนำมาฝากแบ่งออกเป็นสองส่วน ส่วนหนึ่งเก็บเป็นเงินออมและอีกส่วนหนึ่งนำมาจัดสวัสดิการ ทั้ง 9 ด้านที่ทางกลุ่มจัดทำขึ้น ในการกำหนดคกกฎเกณฑ์การจัดสวัสดิการในแต่ละด้าน ทางกลุ่มมีการทำประชาสังคม โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของสมาชิกเป็นหลัก...”

“...กระบวนการจัดการด้านบัญชีรายรับ -รายจ่าย มีการดำเนินงานโดยคณะกรรมการของแต่ละกลุ่ม ทางกลุ่มมีการกำหนดกรอบการกู้ โดยให้สมาชิกของกลุ่มร่วมเป็นผู้กำหนดและตัดสินใจ...”

“...การบริหารจัดการในส่วนของดอกเบี้ยจากการกู้ -ยืมของสมาชิกทางกลุ่มนำเงินในส่วนนี้มาจัดสรรแบ่งผลตอบแทนให้แก่สมาชิกใน ทุก ๆ ปี สิ่งที่สำคัญคือ สมาชิกได้นำเงินที่กู้ -ยืมไปใช้ประโยชน์ และรักษาดอกเบี้ยไว้ให้แก่กลุ่มและชุมชน เพื่อนำมาสร้างสวัสดิการให้แก่สมาชิกคนอื่นๆ ได้...”

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตตำบลน้ำขาว มีความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรม โครงการต่างๆ ในการจัดสวัสดิการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ โดยมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร แจ้งข่าวผ่านทางวิทยุกระจายเสียงของชุมชนหรือในวันทำการของแต่ละกลุ่ม เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับรู้ข่าวสารอย่างทั่วถึง...”

“...การบริหารจัดการของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัว
 วงจรชีวิต ตำบลน้ำขาว ให้ความสำคัญกับการตรวจสอบทั้งในส่วนบุคคล การ
 บริหารจัดการ วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย
 ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน และสมาชิกของกลุ่ม เข้ามา ตรวจสอบในการ
 บริหารจัดการของกลุ่มในแต่ละส่วน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้ประชาชนในพื้นที่มี
 ความมั่นใจในการบริหารจัดการของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัว
 วงจรชีวิต ตำบลน้ำขาว...”

จึงเห็นได้ว่า กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัววงจรชีวิต ตำบลน้ำขาว เป็นองค์กร
 ชุมชนองค์กรหนึ่งที่มีการวางแผน กำหนดเป้าหมาย กำหนดทิศทางการดำเนินงานของกลุ่มไว้
 อย่างชัดเจน มีการบูรณาการการบริหารจัดการความรู้ ประสบการณ์ ของผู้นำชุมชน คณะกรรมการ
 สมาชิกภายในกลุ่ม เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารร่วมกัน อันนำไปสู่การบริหาร
 จัดการที่เป็นระบบ ทำให้กลุ่มมีรูปแบบการออมและการจัดสวัสดิการ ที่มีประสิทธิภาพ ประชาชน
 ในพื้นที่สามารถเข้าถึงระบบสวัสดิการชุมชนที่ทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัว
 ได้จัดให้ได้อย่างทั่วถึงและสอดคล้องต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

7) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัววงจรชีวิต เป็นการบูรณาการความร่วมมือจาก
 ทุกภาคส่วน ทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลน้ำขาว
 ทำให้กลุ่มมีพลังในการขับเคลื่อน เกิดเป็นความร่วมมือกันในการจัดสวัสดิการชุมชน เหล่านี้มีส่วน
 ช่วยให้ผู้สามารถช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ให้สามารถเข้าถึงระบบสวัสดิการขั้นพื้นฐานได้อย่าง
 ทั่วถึง ดังคำสัมภาษณ์ของประชาชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องดังนี้

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัววงจรชีวิต ตำบลน้ำขาว
 ร่วมมือกับกระทรวงสาธารณสุข ได้ร่วมกันจัดทำโครงการห้องน้ำ
 ถูกสุขลักษณะภายใต้การสนับสนุนของกระทรวงสาธารณสุข โดยมี
 วัตถุประสงค์ต้องการให้ทุกครัวเรือนในตำบลน้ำขาว มีห้องน้ำที่มีสุขลักษณะ
 เพื่อสุขอนามัยในทุกหมู่บ้าน ประกอบกับประชาชนในพื้นที่มี
 ฐานะยากจน ทางกระทรวงสาธารณสุขได้จัดงบประมาณมาสนับสนุน
 โครงการ เป็นเงินจำนวน 20,000 บาท เพื่อให้กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ในแต่ละ

หมู่บ้านนางบประมาณจำนวนนี้ไปหมุนเวียนให้ประชาชนในพื้นที่กู้-ยืมไปทำ
ห้องน้ำที่ถูกสุขลักษณะ โดยไม่มีการจัดเก็บดอกเบี้ย เมื่อจบโครงการทุก
ครัวเรือนในชุมชนตำบลน้ำขาว มีห้องน้ำที่ถูกสุขอนามัยทุกครัวเรือน ทำให้
ชุมชนตำบลน้ำขาวมีการพัฒนามากขึ้น ประชาชนในพื้นที่ทุกครัวเรือนมี
ห้องน้ำที่ถูกสุขอนามัย...”

“...ในช่วงแรกของการก่อตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบ
วงจรชีวิต ตำบลน้ำขาว ได้งบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ใน
โครงการเงิน SIF ช่วยเหลือผู้ที่มีฐานะยากจนและผู้ด้อยโอกาส ที่ยัง ไม่ได้เข้า
ร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่ม ให้สามารถเข้ารับสวัสดิการด้านๆ ที่ทางกลุ่มได้
จัดทำขึ้นอย่างเท่าเทียมกันคนอื่นๆ...”

“...ในปี พ.ศ. 2541 ครูชบ ยอดแก้ว ได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งใน
คณะกรรมการนโยบายแห่งชาติ และได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการออมที่มี
การจัดสวัสดิการเสนอในช่วงรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย ทางรัฐบาลได้ให้
ความสำคัญและประโยชน์ในเรื่องแนวการออมที่มีการจัดสวัสดิการที่
ประชาชนจะได้รับ จึงได้จัดสรรงบประมาณมาสมทบช่วยเหลือประชาชนใน
พื้นที่ตำบลน้ำขาว...”

“...องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำขาว เข้ามาสนับสนุนด้านเครื่องมือ
อุปกรณ์ ในด้านสุขภาพ จัดซื้อเครื่องออกกำลังกายให้กลุ่มสัจจะออมทรัพย์
แบบพัฒนาครบวงจรชีวิตทุกหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 2 เครื่อง...”

“...กรมพัฒนาชุมชน เข้ามาให้คำปรึกษา คำแนะนำ การบริหาร
จัดการ ในการกู้-ยืม การจัดเก็บดอกเบี้ยเงินกู้ -ยืม ซึ่งทางกลุ่มได้นำคำแนะนำ
มาปรับให้การดำเนินงาน ทำให้การดำเนินงานของกลุ่มมี ประสิทธิภาพ
ขึ้น...”

“...กรมพัฒนาชุมชน เข้ามาศึกษาดูงาน กระบวนการทำงาน การจัดสวัสดิการของกลุ่ม และนำแนวคิดการออมไปปรับใช้ในองค์กรของหน่วยงานภาครัฐในรูปแบบอื่นๆ เช่น สหกรณ์ยูเนี่ยน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต...”

จึงเห็นได้ว่า การเข้ามาสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐในด้านต่างๆ ทั้งด้านงบประมาณ เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ คำแนะนำ ทำให้เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดสวัสดิการชุมชนในแก่ประชาชนในพื้นที่ตำบลน้ำขาวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และการสนับสนุน นโยบายส่งเสริมสนับสนุนการจัดสวัสดิการ ผ่านโครงการต่างๆ ที่ทางหน่วยงานภาครัฐเข้ามาจัดทำขึ้น ให้กับประชาชน ในพื้นที่ตำบลน้ำขาว ทำให้ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต สามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านจัดสวัสดิการให้แก่ประชาชนในพื้นที่ได้จนประสบความสำเร็จ

จากผลการศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา พบว่า กลุ่มประสบความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชนได้นั้น สมาชิกในกลุ่มมีสัจจะ มีความรับผิดชอบ มีกฎระเบียบ กติกาของกลุ่มที่มีความชัดเจน มีโครงสร้างกลุ่มที่เป็นระบบ นอกจากนั้น กลุ่มเกิดจากความสนใจร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม ต้องมีการบริหารจัดการที่ดี มีกฎระเบียบของกลุ่มที่ผ่านการลงมติร่วมกันของสมาชิก มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มอย่างชัดเจน มีการประสานงานที่ดีทั้งภายในและภายนอก เปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงความคิดเห็น ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาและในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจึงกล่าวได้ว่าปัจจัยทั้ง 7 ด้าน มีความสำคัญทั้ง 7 ด้าน เพราะหากกลุ่มขาดปัจจัยด้านใดด้านหนึ่งไปแล้วนั้น กลุ่มจะไม่สามารถดำเนินงานของกลุ่มได้จนประสบความสำเร็จอย่างเช่นปัจจุบัน

3) การปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาการปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลาใน 7 ด้าน คือ 1) ด้านผู้นำ 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านกลุ่ม 4) ด้านการมีส่วนร่วม 5) ด้านทุนทางสังคม 6) ด้านความเข้มแข็งของชุมชน และ 7) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ การจัดเก็บข้อมูล โดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการจัดสนทนากลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า

1) ด้านผู้นำ

ผู้นำในตำบลน้ำขาว บทบาทและเป็นส่วนสำคัญในการบริหารจัดการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ปัจจุบันผู้นำคนสำคัญครูชบ ยอดแก้ว เป็นผู้ก่อตั้งกลุ่ม ผู้ริเริ่มแนวคิดการออมที่มีการจัดสวัสดิการ ไม่ได้ช่วยในการดำเนินงานกลุ่ม ทำให้กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตต้องมีการเตรียมความพร้อม แนวทางการปรับ เพื่อให้การดำเนินงานของกลุ่มสามารถขับเคลื่อนต่อไปได้ ดังคำสัมภาษณ์ของประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว มีการจัดตั้งชมรมออมทรัพย์ประจำตำบล ซึ่งสมาชิกที่สามารถเข้าร่วมชมรม คือ คณะกรรมการของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตในแต่ละหมู่บ้านในตำบลน้ำขาว โดยวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งชมรม เพื่อให้คณะกรรมการของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตในแต่ละหมู่บ้าน มาพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์การบริหารจัดการและปัญหาต่างๆ ภายในกลุ่ม ช่วยระดมความคิดในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน...”

“...หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง กรมพัฒนาชุมชน ร่วมมือกับกลุ่มออมทรัพย์ในจังหวัดสงขลา จัดอบรมเชิงวิชาการเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านการจัดสวัสดิการขององค์กรชุมชน อบรมด้านคุณธรรม จริยธรรมของผู้นำ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความสามารถ และศักยภาพของผู้นำองค์กรชุมชน ทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตได้ร่วมเป็นประจำทุกปี และนำความรู้ที่ได้จากการอบรมมาปรับ ประยุกต์ใช้ในกระบวนการดำเนินงานของกลุ่ม...”

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตในแต่ละหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมร่วมกับ กลุ่มออมทรัพย์นาหว้า กลุ่มออมทรัพย์ ตำบลคลองเป็ยะ ให้ผู้นำชุมชน และคณะกรรมการ ไปศึกษาดูงานของแต่ละกลุ่ม เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้นำ และนำความรู้กลับมาช่วยเหลือ ดูแลชาวบ้านในพื้นที่ของตนเองให้ได้รับสวัสดิการอย่างทั่วถึง...”

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตระหนักและให้ความสำคัญในการสร้างทุนมนุษย์ให้มีความรู้และศักยภาพสูง เนื่องจากเป็นปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จทางกลุ่มมีการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมปั้นเด็กรุ่นใหม่ภายในชุมชนน้ำขาว เข้ามาเรียนรู้ การจัดสวัสดิการ การทำบัญชี รายรับ - รายจ่าย โดยมีการคัดเลือกผู้ที่มีภาวะผู้นำ มีความรู้ ความสามารถ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และที่สำคัญเป็นที่ยอมรับของสมาชิกภายในกลุ่ม...”

จึงได้เห็นว่า ทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต มีการเตรียมความพร้อมและมีการปรับตัวในด้านผู้นำ โดยให้คณะกรรมการของแต่ละกลุ่ม เข้าร่วมอบรม ศึกษา งานเกี่ยวกับการออม การจัดสวัสดิการ คุณธรรม จริยธรรม ในพื้นที่ต่างๆทั้งในจังหวัดสงขลาและต่างจังหวัด เพื่อพัฒนาศักยภาพ ความรู้ความสามารถ ทักษะ ของตัวผู้นำ และนำสิ่งที่ได้เรียนรู้มา ปรับ ประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่กลุ่มสูงสุด และมีการปั้นเด็กรุ่นใหม่ เข้ามาเรียนรู้งานการจัดสวัสดิการในหมู่บ้าน การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย โดยคณะกรรมการเป็นผู้พิจารณาและเลือกเข้ามาเรียนรู้งาน

2) ด้านการบริหารจัดการ

กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว เป็นกลุ่มที่มีการบริหารจัดการด้านสวัสดิการที่ดี เพื่อให้กลุ่มมีระบบการบริหารจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ทางกลุ่มต้องมีการปรับตัวในการจัดสวัสดิการ เพื่อให้การจัดสวัสดิการมีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืนดังคำสัมภาษณ์ของประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องดังนี้

“...การบริหารจัดการในด้านสวัสดิการมีการขยายขอบเขตการเข้าถึงสวัสดิการทั้ง 9 ด้าน ทั้งสวัสดิการทุนการศึกษาที่มีการขยายขอบเขตการให้ทุนสนับสนุนจากการสนับสนุนเพียงแค่มัธยมศึกษาปีที่ 3 ขยายให้เงินสนับสนุนจนถึงปริญญาตรี สวัสดิการการกู้ยืม มีการกำหนดกรอบการกู้ยืมมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น การกู้ยืมมีความเข้มงวดมากขึ้น มีการตรวจประวัติบุคคล ประวัติการออม ประวัติการส่งเงินคืน และสวัสดิการค่ารักษาพยาบาล มีการปรับสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลเพิ่มขึ้น ในส่วนค่าใช้จ่ายอื่นๆ สามารถนำมาเบิกได้ ทางกลุ่มจ่ายคืนตามความเป็นจริง...”

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต มีการจัดวางระบบการบริหารจัดการใหม่เป็นประจำทุกปี มีการจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้แต่ละฝ่ายอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อให้การบริหารจัดการมีความคล่อง มีความโปร่งใส สร้างความเชื่อมั่นให้แก่สมาชิก...”

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต มีการจัดทำฐานข้อมูลในการบริหารจัดการ การเก็บข้อมูลด้านบัญชีรายรับ -รายจ่าย โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาเป็นตัวช่วยในการเก็บข้อมูลไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงาน...”

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต มีจัดทำ SWOT ของกลุ่ม วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหา อุปสรรค และโอกาสที่อาจเกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน...”

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต กำหนดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงาน ทั้งในระดับบุคคลและกลุ่ม ครอบคลุมการวางแผน การปฏิบัติงาน การจัดทำบัญชี การเบิกจ่ายสวัสดิการ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมายที่กำหนด...”

จึงให้เห็นว่า ทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต มีการปรับตัวเตรียมความพร้อมในด้านการบริหารจัดการ มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดการก้าวก่ายหน้าที่ ในส่วนของสวัสดิการการกู้ -ยืมเงิน มีการกำหนดกรอบการกู้-ยืมเงิน ตรวจสอบประวัติผู้กู้ ตรวจสอบประวัติการส่งเงินคืน ในการกู้จะต้องมีผู้ค้ำประกันหรือหลักประกัน ในสวัสดิการส่วนอื่นๆ อาจจะปรับลดหรือปรับเพิ่มขึ้นอยู่กับความต้องการของสมาชิก สภาพเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยผ่านการทำประชาคม เพื่อให้การบริหารจัดการในการจัดสวัสดิการของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

3) ด้านกลุ่ม

การดำเนินงานของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต เป็นการ ทำงานร่วมกันของคนในชุมชนตำบลน้ำขาว มีโครงสร้างกลุ่ม กฎระเบียบ กติกาของกลุ่มในการ แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกในกลุ่ม เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนในหน้าที่ และเพื่อให้ กระบวนการทำงานกลุ่มมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทางกลุ่มต้องมีการปรับตัวในการดำเนินงานกลุ่ม ให้เป็นการทำงานแบบบูรณาการมากยิ่งขึ้นดังคำสัมภาษณ์ของประชาชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต มีการจัดทำ โครงสร้างของกลุ่มให้มีความชัดเจน กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ให้ชัดเจนว่าผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนรับผิดชอบส่วนใดบ้าง เพื่อไม่ให้เกิดการ ปฏิบัติงานที่ซ้ำซ้อน และมีการสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงานด้วย คำตอบแทน เพื่อเป็นสินน้ำใจในการปฏิบัติงาน...”

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ในแต่ละ หมู่บ้านในพื้นที่ตำบลน้ำขาว มีการขยายช่องทางการประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสาร ให้มีความหลากหลายมากขึ้น ทั้งการกระจายข่าวกิจกรรมผ่านทาง ระบบกระจายเสียงตามสายของชุมชน วิทยุชุมชน วารสาร ให้ประชาชนในพื้นที่สามารถเข้าถึงข่าวสาร กิจกรรมเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการ ได้อย่าง ทั่วถึง...”

“...ในแต่ละปีทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ในแต่ละกลุ่มในพื้นที่ตำบลน้ำขาว มีการปรับกฎระเบียบ กติกาของกลุ่มเป็น ประจำทุกปีเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และตอบสนอง ความต้องการ ของสมาชิกกลุ่ม เพื่อให้การดำเนินงานกลุ่มเกิดจากความร่วมมือกันของ สมาชิกกลุ่ม...”

“...การดำเนินงานของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัว ชีวิต มีการปรับให้การทำงานเป็นกลุ่มแบบประชาธิปไตยเน้นบทบาทของผู้นำ และบทบาทของสมาชิกกลุ่มสามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความ ต้องการของชุมชนในพื้นที่ ร่วมกันมีการสร้างบรรยากาศในการทำงานกลุ่ม ร่วมกันสร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ๆ ให้แก่กลุ่ม เพื่อให้สมาชิกกลุ่มเกิดความ สนุกกับการทำงาน...”

“...ทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว มีการกิจกรรมกลุ่มในเทศกาลต่าง ๆ เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ ทำบุญทอดกฐิน สมาชิกแต่ละกลุ่มได้มาพบพูดคุยกันมากขึ้น ร่วมมือกันในการทำกิจกรรม เกิดเป็นความรัก ความสามัคคี การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน...”

จึงให้เห็นว่า ทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว ในแต่ละหมู่บ้าน มีการปรับตัวด้านกลุ่ม โดยมีการจัดทำโครงสร้างกลุ่มให้มีความชัดเจนมากขึ้น ภาวะเบียดคึกคักของกลุ่ม ทางกลุ่มปรับให้มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วัตถุประสงค์ของกลุ่ม ตอบสนองความต้องการของสมาชิกกลุ่ม มีการเปิดกว้างในด้านข้อมูล ข่าวสาร ขยายช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น วิทยุกระจายเสียง ของชุมชน เสียงตามสาย วารสาร รวมถึง มีการสร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมกันของกลุ่ม ให้ทำงานแบบผ่อนคลาย เน้นกระบวนการทำงานกลุ่มแบบประชาธิปไตยมากขึ้น เพื่อให้เกิดความสามัคคีกันภายในกลุ่ม

4) ด้านการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นกิจกรรมหนึ่ง ที่ทำให้กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว สามารถขับเคลื่อนได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้กลุ่มสามารถดำเนินงานต่อไปได้ ทางกลุ่มจึงต้องมีการปรับตัวเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกัน ภายในกลุ่มอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถปฏิบัติการกิจต่างๆ บรรลุเป้าหมายของกลุ่มมากยิ่งขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ของประชาชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว มีการจัดกิจกรรมเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในแต่ละกลุ่ม และระหว่างชุมชนอื่นๆ เพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ร่วมกัน แล้วย่นำมาความรู้เหล่านั้นมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่กลุ่ม...”

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ในแต่ละหมู่บ้าน มีการจัดประชุมเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อให้สมาชิกกลุ่มมาฝากเงินออม เบิก-จ่ายสวัสดิการ และในวันนั้นมีการประชุมร่วมกันระหว่างสมาชิกกลุ่ม และคณะกรรมการกลุ่ม เพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการและสนองความต้องการต่างๆ...”

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตบางกลุ่มมีการปรับลดดอกเบี้ยการกู้ โดยวันที่กลุ่มจัดประชุมหรือเปิดทำการให้สมาชิกกลุ่มร่วมกันลงมติความเห็นชอบ เปิดพื้นที่ให้สมาชิกกลุ่มทุกคนเข้ามามีส่วนร่วม...”

“...การมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการค่ารักษาพยาบาล มีการปรับเพิ่มขึ้น ตามระยะเวลาการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม โดยการปรับสวัสดิการในแต่ละด้านทางกลุ่มมีการทำประชามติร่วมกันภายในกลุ่มทุกครั้ง...”

“...ทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต มีการจัดให้มีการประเมินผลการดำเนินงานกลุ่มในภาพรวมปรับให้มีการประเมินการปฏิบัติงานเป็นประจำทุกเดือน โดยให้ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และสมาชิกกลุ่มร่วมกันประเมิน ตรวจสอบผลการปฏิบัติงานร่วมกัน และเปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงความคิดเห็น หากเกิดความสงสัยในการปฏิบัติงานในแต่ละขั้นตอน...”

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว มีการเตรียมความพร้อมด้านการจัดสวัสดิการชุมชน โดยจัดให้กรมพัฒนาชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยทางกรมพัฒนาชุมชนจะทำการส่งแบบประเมินมาให้กับทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตทุกหมู่บ้าน ส่งผลการปฏิบัติงานในแต่ละปี เพื่อให้เห็นภาพรวมในการปฏิบัติงานของกลุ่มจากภายนอก...”

จึงเห็นได้ว่า ทางกลุ่มมีการเตรียมความพร้อม มีการปรับตัวเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกกลุ่ม และหน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่ม มีการสร้างเครือข่ายกับองค์กรหรือกลุ่มอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เปิดโอกาสให้กรมพัฒนาชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินการทำงานของกลุ่มทุกปี มีการส่งรายงานการประชุมให้อำเภอเป็นประจำทุกเดือน และขยายช่องทางให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิด รูปแบบการจัดสวัสดิการแบบใหม่มากขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการจัดสวัสดิการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5) ด้านทุนทางสังคม

ทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว มีคุณลักษณะของทุนทางสังคมที่ดีเอื้อต่อการเพิ่มคุณค่าของทุนทางสังคม ซึ่งทางกลุ่มให้ความสำคัญและยอมรับว่าทุนทางสังคมเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว ประสบความสำเร็จแต่ปัจจุบันสภาพทางสังคมมีการปรับเปลี่ยน เพื่อให้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนยังคงดำรงอยู่ ทางกลุ่มจึงมีการปรับตัวในการเพิ่มคุณค่าของทุนทางสังคมให้มีความแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้นดังคำสัมภาษณ์ของประชาชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องดังนี้

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ในตำบลน้ำขาว มีการจัดกิจกรรมเชื่อมโยงความสัมพันธ์ความเป็นเครือญาติของชาวบ้านในตำบลน้ำขาว ความสัมพันธ์ของญาติพี่น้องเป็นตัวเชื่อมโยงให้มีการเกาะกลุ่มกันทำกิจกรรม ฟังพาอาศัยกัน ช่วยเหลือกันและกัน จึงทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการจัดกิจกรรมเพื่อส่วนรวม...”

“...ชุมชนตำบลน้ำขาวเป็นพื้นที่ที่มีรากฐาน โครงสร้างทางสังคมแบบสังคมเครือญาติ ทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ในตำบลน้ำขาว ได้นำมาปรับให้เป็นบรรทัดฐานในการจัดกิจกรรมด้านสวัสดิการ ร่วมดำเนินงาน ร่วมวางแผน มีส่วนร่วมในการคิดออกแบบกิจกรรมสาธารณประโยชน์ ร่วมแลกเปลี่ยน...”

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตในแต่ละหมู่บ้าน ได้ร่วมกันจัดทำกิจกรรมสร้างสุขภาพ เป็นลานสุขภาพประจำหมู่บ้าน ร่วมจัดทำเครื่องออกกำลังกายประจำหมู่บ้าน เพื่อให้ชาวบ้านในหมู่บ้านมีสุขภาพที่แข็งแรงร่วมกัน...”

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ในตำบลน้ำขาว มีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ทั้งในระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับจังหวัด เพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นของประชาชนในพื้นที่...”

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ในตำบลน้ำขาว มีการสร้างเครือข่ายในสถานศึกษาในตำบลน้ำขาว เพื่อเตรียมความพร้อม ทางด้านทุนทางมนุษย์ ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางปัญญา เรียนรู้สร้างสรรค์สิ่ง ใหม่ๆ ให้แก่ตำบลน้ำขาว...”

จึงเห็นได้ว่า ทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ในตำบลน้ำขาว มีการปรับตัวด้านทุนทางสังคม โดยการนำรากฐานของโครงสร้างทางสังคมแบบเครือญาติ มาเป็น บรรทัดฐาน ในการจัดทำโครงการ สร้างกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านสวัสดิการชุมชน เชื่อมโยง ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ทั้งระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด เพื่อเพิ่ม คุณค่าของทุนทางสังคมให้เกิดความรู้สึกร่วมกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เอื้ออาทรต่อกัน มีความ สามัคคี และรู้สึกเป็นเจ้าของกลุ่มและชุมชนมากยิ่งขึ้นสิ่งเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้กลุ่มมีความ พร้อมในการก้าวผ่านปัญหาและอุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต

6) ด้านความเข้มแข็งของชุมชน

ความเข้มแข็งของชุมชน ที่เกิดจากอุดมการณ์ ทศนคติ วิสัยทัศน์ร่วมกันของคน ในชุมชน รวมถึงศักยภาพ ความสามารถในการบริหารจัดการด้านต่างๆ การเสริมสร้าง ความ เข้มแข็งของชุมชน จึงเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สำคัญที่จะช่วยเชื่อมโยงยึดเหนี่ยวคนในชุมชนและความ เป็นชุมชนไว้ และเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำ ขาว ประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืนดังคำสัมภาษณ์ของประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องดังนี้

“...การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ทางกลุ่มสัจจะออม ทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว มีการจัดทำโครง การสนับสนุน กระบวนการเรียนรู้และขยายเครือข่ายการเรียนรู้ของประชาชน ในพื้นที่ชุมชน ตำบลน้ำขาว จัดให้มีการฝึกอบรมอาชีพด้านต่างๆ ที่สอดคล้องกับศักยภาพ ของชุมชนและท้องถิ่น...”

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ในแต่ละ หมู่บ้าน มีการจัดกิจกรรมแบ่งเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มข้าวสาร กลุ่มโรงน้ำ เพื่อ รายได้ เสริมให้แก่สมาชิก และสมาชิกสามารถซื้อข้าวสารและน้ำดื่มในราคา ที่ถูกกว่าให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน...”

“...ทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ในตำบลน้ำขาว เปิดโอกาสให้ชุมชนภายนอกเข้ามาศึกษาดูงานภายในกลุ่ม เพื่อเป็นการขยายศักยภาพความเข้มแข็งของชุมชน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างชุมชนภายนอก และนำความรู้เหล่านั้น มาปรับประยุกต์ ในการพัฒนา ศักยภาพของชุมชนตำบลน้ำขาว...”

“...สิ่งที่สำคัญที่สุดของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว คือ ความเชื่อมั่นของชาวบ้านในพื้นที่ ซึ่งทางกลุ่มมีการพัฒนาคุณภาพการทำงานให้ชาวบ้านในชุมชนได้เห็นว่ากลุ่มมีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง ตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม รวมถึงมี การบูรณาการเครือข่ายกลุ่ม ออมทรัพย์ทั้งตำบลน้ำขาว ทั้งกลุ่มนารีพิทักษ์วัย กลุ่มออมทรัพย์แม่ทวดทอง กลุ่มออมทรัพย์สัจจะวันละ 1 บาท กลุ่มออมทรัพย์สภาตำบล ทั้งหมด 21 กลุ่ม สร้างพลังความ เข้มแข็งในชุมชนตำบลน้ำขาว...”

จึงเห็นได้ว่า ทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาวมีการเตรียมความพร้อมในการสร้างศักยภาพความเข้มแข็งของชุมชน โดยการขยายเครือข่ายความ เข้มแข็งในระดับกว้าง เปิดโอกาสให้คนในชุมชนและชุมชนจากภายนอกเข้ามาร่วมแลกเปลี่ยน ความรู้ ประสบการณ์ ปัญหาาร่วมกัน เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ นำมาปรับ ประยุกต์ใช้กับ ชุมชนของตนเอง เป็นการพัฒนาศักยภาพ ความสามารถของคนในชุมชน สร้างความเชื่อมั่นใน ศักยภาพของตนเอง กลุ่ม และชุมชน ในการสร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ ๆ เพื่อสานผลประโยชน์แก่ ชุมชนร่วมกันอย่างยั่งยืน

7) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

ปัจจุบัน แนวคิดเกี่ยวกับการออมและการจัดสวัสดิการของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต มีการขยายในวงกว้าง เพื่อให้กลุ่มสามารถดำเนินงาน ได้อย่างมี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทางกลุ่มได้มีการประสานงานขอความร่วมมือในการสนับสนุนจาก หน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนแนวคิดการออมและการจัดสวัสดิการชุมชน ให้สามารถเดินหน้าต่อไปได้อย่างต่อเนื่องดังคำสัมภาษณ์ของประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องดังนี้

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต มีการขอ
งบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการจัดสวัสดิการ
ด้านต่างๆ...”

“...ทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต มีการจัดทำ
โครงการทุนการศึกษาให้แก่เด็กที่มีครอบครัวฐานะยากจนในชุมชนตำบลน้ำ
ขาว โดยการเสนอเรื่องต่อกระทรวงศึกษาธิการในการขอเงินสนับสนุนเข้า
ร่วมโครงการ เพื่อให้เด็กที่ด้อยโอกาสสามารถเข้าถึงระบบสวัสดิการขั้น
พื้นฐานมากขึ้น...”

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตในแต่ละหมู่บ้าน
มีการจัดทำลานสุขภาพให้แก่สมาชิกกลุ่มในแต่ละหมู่บ้าน เสนองบประมาณ
สนับสนุนโครงการต่อกระทรวงสาธารณสุข ทางกระทรวงสาธารณสุขได้เข้า
มาสนับสนุน ช่วยเหลือ ด้านวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องออกกำลังกาย จัดซื้อเครื่อง
ออกกำลังกายให้หมู่บ้านละ 2 เครื่อง และมีงบประมาณมาสนับสนุนเข้า
กองทุนสวัสดิการชุมชน...”

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต มีการประสาน
ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ในการจัดอบรมเชิงวิชาการ เกี่ยวกับการ
จัดเก็บฐานข้อมูลในการปฏิบัติงาน วิธีการใช้งานคอมพิวเตอร์ โปรแกรมต่างๆ
ในการจัดเก็บข้อมูลทั้งในส่วนข้อมูลการการจัดทำบัญชีรายรับ -รายจ่าย การ
เบิกจ่ายสวัสดิการ เพื่อให้การจัดเก็บข้อมูลมีประสิทธิภาพและสะดวกต่อการ
ใช้งาน...”

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ในตำบลน้ำขาว
มีการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกกลุ่มในการเข้าร่วมอบรมเชิงวิชาการ ภายได้
ความร่วมมือกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
จัดอบรมเชิงวิชาการเกี่ยวกับการออมทรัพย์ การจัดสวัสดิการ การบริหาร
จัดการดอกเบี้ย ซึ่งมีรวมตัวกันหลายหลายองค์กร เพื่อนำไปปรับใช้ พัฒนา ให้
สอดคล้องกับเป้าหมายในพื้นที่ชุมชนของแต่ละกลุ่ม...”

“...กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ในตำบลน้ำขาว มีจัดทำการประเมินความเสี่ยงของแต่ละกลุ่ม ในการเกิดปัญหาที่อาจจะส่งผลกระทบต่อคนในเชิงลบต่อกลุ่ม โดยให้กรมพัฒนาชุมชนเข้ามาร่วมในการประเมิน จัดให้มีการประเมินปีละ 1 ครั้ง...”

จึงเห็นได้ว่า ทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว มีการปรับตัวด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ มีการประสานงานขอความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐมากขึ้น ทั้งในระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกลุ่มทั้งในด้านทรัพยากรบุคคล ด้านงบประมาณ ด้านวิชาการ ด้านการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล เพื่อให้กลุ่มสามารถดำเนินงานได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

จากผลการศึกษา การปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา พบว่า ทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา มีการปรับตัวในการจัดสวัสดิการอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ 1) ด้านผู้นำ มีการไปศึกษาดูงานในพื้นที่อื่นๆ เข้าร่วมอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม มีการปั้นเด็กรุ่นใหม่ ให้เข้ามาเรียนรู้งานมากขึ้น 2) ด้านการบริหารจัดการ ปรับระบบการบริหารจัดการให้เกิดความคล่องตัวกับการทำงาน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้มีความเหมาะสมกับความสามารถมากขึ้น การจัดทำบัญชี รายรับ-รายจ่าย สามารถตรวจสอบ ติดตามได้ทุกกระบวนการ 3) ด้านกลุ่ม ปรับโครงสร้างกลุ่มให้มีความชัดเจน กฎระเบียบ กติกาของกลุ่มปรับให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น มีการสร้างบรรยากาศในกลุ่ม โดยจัดกิจกรรมต่างๆ ให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมกันมากขึ้น 4) ด้านมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมให้กระบวนการ แผน และกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ สร้างความร่วมมือกับกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างกันมากขึ้น 5) ด้านทุนทางสังคม มีการจัดกิจกรรมเชื่อมโยงความสัมพันธ์ความเป็นเครือญาติ มีการสร้างเครือข่ายในวงกว้างมากขึ้น โดยให้ใช้ความเป็นเครือญาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น 6) ด้านความเข้มแข็งของชุมชน พัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน ทั้งในด้านการศึกษา สังคม เศรษฐกิจ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่คนในชุมชน 7) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ มีการประสานความร่วมมือกับภาครัฐ ทั้งในระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด ทั้งในส่วนของงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ การอบรมเชิงวิชาการ เพื่อให้การดำเนินงานต่างๆ ในด้านการจัดสวัสดิการ เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนและสอดคล้องต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเชิงคุณภาพ เรื่อง “การปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ” ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Data) การสังเกต (Observation) การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานการจัดสวัสดิการชุมชน จำนวน 40 คน และมีการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านเนื้อหา (Data Triangulation)

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน โดยผู้วิจัยสามารถสรุปผลวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. พัฒนาการการดำเนินงาน/การบริหารจัดการ ของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา : อดีตถึงปัจจุบัน

พัฒนาการการดำเนินงาน ของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา พบว่า ในอดีตชุมชนตำบลน้ำขาว เป็นชุมชนหนึ่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ ทั้งด้านประชากร ด้านทรัพยากรชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม ชาวบ้านในชุมชน ส่วนใหญ่ต้องประสบกับภาวะความยากจน ไม่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ มีหนี้สิน และสภาพการดำรงชีวิตมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย รวมถึงการไม่สามารถเข้าถึงระบบสวัสดิการขั้นพื้นฐาน จากปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้นำชุมชน คือ นายชบ ยอดแก้ว เข้ามาช่วยเหลือ โดยนำความรู้ ประสบการณ์ที่สั่งสมมาผสมผสานกับหลักจิตวิทยาสมัยใหม่ ปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน เกิดเป็นแนวคิดการออมทรัพย์ที่มีการจัดสวัสดิการควบคู่กันไปด้วยขึ้น ได้นำแนวคิดนี้ไปทดลองปฏิบัติที่โรงเรียนวัดน้ำขาวในจนประสบความสำเร็จและขยายออกสู่ชุมชน โดยก่อนการจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ครูชบ ยอดแก้ว ได้จัดประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และชาวบ้านในตำบลน้ำขาว เพื่อนำเสนอแนวคิดการออมทรัพย์ที่มีการจัดสวัสดิการ พุดคุย อธิบายกับชาวบ้านให้เกิดความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของแนวคิดร่วมกัน ทำให้เกิดการรวมตัวกันของชาวบ้านในชุมชนตำบลน้ำขาว จัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตในตำบลน้ำขาวขึ้น โดยวัตถุประสงค์ใน

การจัดตั้ง คือ 1) เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยเน้นการพึ่งพาตนเอง ด้วยการให้กู้ -ยืมเงินของกลุ่ม ในอัตราที่ต่ำเพื่อไปลงทุน และ 2) เพื่อพัฒนาบุคคลให้มีคุณธรรมในการดำรงชีวิต 7 ประการเป็น อย่างน้อยคือ 1) พัฒนาคนให้พึ่งตนเอง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม 2) มีวินัยในตนเอง มุ่งมั่นในการ ทำงานให้สำเร็จ 3) มีความขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์ ประหยัดและอดทน 4) รู้จักคิด วิจารณ์และ ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล 5) มีขันติธรรมต่อคำวิจารณ์ รู้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลหรือหมู่เหล่า 6) มีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้จักยกย่องผู้อื่น 7) ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ โดยรู้จักเป็นผู้ให้ ผู้รับ ผู้นำและ เป็นผู้ตามที่ดี และ 3) เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนให้สามารถเข้าถึงระบบสวัสดิการขั้นพื้นฐาน และ มี การขับเคลื่อน ผลักดันแนวคิดออกสู่ชุมชนในพื้นที่จังหวัดต่างๆ ในรูปแบบโครงการ นโยบาย โดย ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ จนสามารถจัดตั้งกองทุนที่มีสวัสดิการได้ทั่วประเทศ ซึ่งในปัจจุบันแนวคิดนี้จะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิตได้มีการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด มีการจัดตั้งชมรมกลุ่มออมทรัพย์ ตำบลน้ำขาว ระดับอำเภอ ได้จัดตั้งกองทุนกลางหรือกองทุนหมุนเวียน อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา และระดับจังหวัด มีการจัดตั้ง มูลนิธิ ดร. ทรูชบ -ปราณี ยอดแก้ว เป็นศูนย์กลางของกลุ่มออมทรัพย์ ในจังหวัดสงขลาและมีการจดทะเบียนอย่างเป็นทางการเพื่อการดำเนินงานของกลุ่มสัจจะออม ทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิตมีประสิทธิภาพและสามารถดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการชุมชน ได้อย่างยั่งยืน

2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลาประกอบไปด้วย 7 ปัจจัย ดังนี้

2.1) ปัจจัยด้านกลุ่ม พบว่า กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต ตำบล น้ำขาว อำเภอจะนะ มีการรวมตัวของประชาชนในพื้นที่ตำบลน้ำขาวอย่างเข้มแข็ง เป็นกลุ่มที่มีการ จัดตั้งขึ้นจากอุดมการณ์ ทศนคติ ความสนใจ ความต้องการร่วมกันของประชาชนในพื้นที่ตำบลน้ำ ขาว บนพื้นฐานของความเป็นเครือญาติ ความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรมชุมชน ที่มีความต้องการ แก้ไขปัญหาความยากจนและปัญหาการเข้าถึงระบบสวัสดิการขั้นพื้นฐาน เกิดเป็นพลังในการ ขับเคลื่อนกลุ่ม ทำให้ประชาชนในพื้นที่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้จนประสบความสำเร็จ

2.2) ปัจจัยด้านผู้นำ พบว่า ผู้นำของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต ตำบลน้ำขาว มีบทบาทและเป็นส่วนสำคัญเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี เป็นที่ยอมรับของประชาชนในพื้นที่ตำบลน้ำขาว ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เจ้าอาวาส ซึ่งผู้นำเหล่านี้มีความรู้ ความสามารถ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีประสบการณ์ มีทัศนคติ เชิงบวก มีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกในกลุ่มร่วมปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ

2.3) ปัจจัยด้านทุนทางสังคม พบว่า กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต เป็นกลุ่มหนึ่งที่มีทุนทางสังคมที่ดี ทั้งในด้านบุคคล ทรัพยากรชุมชน วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งทุนทางสังคมเหล่านี้เป็นรากฐานของการรวมกลุ่ม ทำให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความร่วมมือกันของสมาชิกในกลุ่มในการบรรเทาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น

2.4) ปัจจัยด้านความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนตำบลน้ำขาว มีส่วนสำคัญในการนำกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว ไปสู่ความสำเร็จ ในปี พ.ศ. 2526 ประชาชนในพื้นที่ชุมชนตำบลน้ำขาว ต้องประสบกับปัญหาความยากจนและการไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการขั้นพื้นฐาน ในการรับมือกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นของประชาชนในพื้นที่ คือ ความเชื่อมั่นในศักยภาพ และความสามารถของประชาชนในพื้นที่ ที่เชื่อว่าความร่วมมือกันของคนในชุมชนทุกคนสามารถช่วยเหลือให้ผ่านพ้นปัญหาเหล่านี้ไปได้ โดยการฝึกความรู้ ความสามารถ ทรัพยากรของชุมชนเข้าด้วยกัน เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

2.5) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม พบว่า กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว เป็นการบูรณาการการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ตำบลน้ำขาว ทั้งในด้านการคิด การวางแผน การกำหนดเป้าหมาย การตัดสินใจ การบริหารจัดการ การลงมือปฏิบัติ และการติดตามประเมินผลในการจัดสวัสดิการชุมชนให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดสวัสดิการด้านต่างๆ ให้แก่ประชาชนในพื้นที่โดยภาพรวม

2.6) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ พบว่า การดำเนินงานของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว ที่ผ่านมามาตลอดระยะเวลา 31 ปี เป็นรูปแบบการออมทรัพย์ที่ครอบคลุมในด้านการจัดสวัสดิการสร้างหลักประกันให้แก่สมาชิกตั้งแต่เกิดจนตาย มาผสมผสานเข้าด้วยกันเพื่อแก้ปัญหาของชุมชน โดยการ ใช้เงินเป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาคน และแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชน กล่าวคือ มีระบบการบริหารจัดการที่เป็นระบบ ทั้งในด้านการวางแผน การกำหนดเป้าหมาย การตัดสินใจ การดำเนินงานในการจัดสวัสดิการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่ม

2.7) ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ พบว่า กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต เป็นการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลน้ำขาว ทำให้กลุ่มมีพลังในการขับเคลื่อน เกิดเป็นความร่วมมือกันในการจัดสวัสดิการชุมชน เหล่านี้มีส่วนช่วยให้สามารถช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ให้สามารถเข้าถึงระบบสวัสดิการขั้นพื้นฐานได้อย่างทั่วถึง

3) การปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลามีการปรับตัว 7 ด้าน ดังนี้

3.1) ด้านผู้นำ พบว่า ผู้นำในตำบลน้ำขาว มีบทบาทและเป็นส่วนสำคัญในการบริหารจัดการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ปัจจุบัน ผู้นำคนสำคัญครบ ยอดแก้วเป็นผู้ก่อตั้งกลุ่ม ผู้ริเริ่มแนวคิดการออมที่มีการจัดสวัสดิการ ไม่ได้ช่วยในการดำเนินงานกลุ่ม ทำให้กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต มีการเตรียมความพร้อมและมีการปรับตัวในด้านผู้นำ โดยให้คณะกรรมการของแต่ละกลุ่ม เข้าร่วมอบรม ศึกษาดูงานเกี่ยวกับการออม การจัดสวัสดิการ คุณธรรม จริยธรรม ในพื้นที่ต่างๆ ทั้งในจังหวัดสงขลาและต่างจังหวัด เพื่อพัฒนาศักยภาพ ความรู้ความสามารถ ทักษะ ของตัวผู้นำ และนำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาปรับ ประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่กลุ่มสูงสุด และมีการปั้นเด็กรุ่นใหม่ เข้ามาเรียนรู้งานการจัดสวัสดิการในหมู่บ้าน การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย โดยคณะกรรมการจะเป็นผู้พิจารณาและเลือกเข้ามาเรียนรู้งาน

3.2) ด้านการบริหารจัดการ พบว่ากลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว เป็นกลุ่มที่มีการบริหารจัดการด้านสวัสดิการที่ดี เพื่อให้กลุ่มมีระบบการบริหารจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีการปรับตัวเตรียมความพร้อมในด้านการบริหารจัดการ มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดการก้าวก่ายหน้าที่ ในส่วนของสวัสดิการ การกู้ยืมเงิน มีการกำหนดกรอบการกู้ยืมเงิน ตรวจสอบประวัติผู้กู้ ตรวจสอบประวัติการส่งเงินคืน ในการกู้จะต้องมีผู้ค้ำประกันหรือหลักประกัน ในสวัสดิการส่วนอื่นๆ อาจจะปรับลดหรือปรับเพิ่มขึ้นอยู่กับความต้องการของสมาชิก สภาพเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยผ่านการทำประชาคม

3.3) ด้านกลุ่ม พบว่า การดำเนินงานของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ในแต่ละหมู่บ้าน มีการปรับตัวด้านกลุ่ม โดยมีการจัดทำโครงสร้างกลุ่มให้มีความชัดเจนมากขึ้น กฎระเบียบ กติกาของกลุ่ม ปรับให้มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วัตถุประสงค์ของกลุ่ม ตอบสนองความต้องการของสมาชิกกลุ่ม มีการเปิดกว้างในด้านข้อมูล ข่าวสาร ขยายช่องทางในการประชาสัมพันธ์ให้มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น วิทยุกระจายเสียงของชุมชน เสียงตามสาย วารสาร รวมถึง มีการสร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมกันของกลุ่ม ให้ทำงานแบบผ่อนคลาย เน้นกระบวนการทำงานกลุ่มแบบประชาธิปไตยมากขึ้น เพื่อให้เกิดความสามัคคีกันภายในกลุ่ม

3.4) ด้านการมีส่วนร่วมพบว่า ทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว การเตรียมความพร้อม มีการปรับตัวเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกกลุ่ม และหน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่ม มีการสร้างเครือข่ายกับองค์กรหรือกลุ่มอื่นๆ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เปิดโอกาสให้กรมพัฒนาชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินการทำงานของกลุ่มทุกปี มีการส่งรายงานการประชุมให้อำเภอเป็นประจำทุกเดือน และขยายช่องทางให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิด รูปแบบการจัดสวัสดิการแบบใหม่มากขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการจัดสวัสดิการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.5) ด้านทุนทางสังคม พบว่า ทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว มีการปรับตัวด้านทุนทางสังคม โดยการนำรากฐานของโครงสร้างทางสังคมแบบเครือญาติ มาเป็นบรรทัดฐาน ในการจัดทำโครงการ สร้างกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านสวัสดิการชุมชน เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ทั้งระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด เพื่อเพิ่มคุณค่าของทุนทางสังคมให้เกิดความรู้สึกร่วมกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เอื้ออาทรต่อกัน มีความสามัคคี และรู้สึกเป็นเจ้าของกลุ่มและชุมชนมากยิ่งขึ้น

3.6) ด้านความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า มีการเตรียมความพร้อมในการสร้างศักยภาพความเข้มแข็งของชุมชน โดยการขยายเครือข่ายความเข้มแข็งในระดับกว้าง เปิดโอกาสให้คนในชุมชนและชุมชนจากภายนอก เข้ามาร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ปัญหาาร่วมกัน เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ นำมาปรับ ประยุกต์ใช้กับชุมชนของตนเอง เป็นการพัฒนาศักยภาพความสามารถของคนในชุมชน สร้างความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง กลุ่ม และชุมชน ในการสร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ๆ เพื่อสานผลประโยชน์แก่ชุมชนร่วมกันอย่างยั่งยืน

3.7) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐพบว่า ทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว มีการปรับตัวด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ มีการประสานงานขอความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐมากขึ้น ทั้งในระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกลุ่มทั้งในด้านทรัพยากรบุคคล ด้านงบประมาณ ด้านวิชาการ ด้านการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล เพื่อให้กลุ่มสามารถดำเนินงานได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

การอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เชิงลึก การ จัดสนทนากลุ่ม และ การวิเคราะห์เอกสาร และการ สังเกตพบว่า พัฒนาการการดำเนินงาน ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชน และการปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1) พัฒนาการการดำเนินงานของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา มีรูปแบบพัฒนาการการดำเนินงานของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต โดยผู้นำชุมชนคนสำคัญคือ ครูชบ ยอดแก้ว ที่ตระหนักถึงปัญหาความยากจน ปัญหาหนี้สิน ปัญหาการเข้าถึงระบบสวัสดิการสังคม ที่เป็นส่วนสำคัญทำให้ชุมชนไม่มีการพัฒนา เกิดเป็นแรงผลักดันในการคิดค้นวิธีการ แนวทางในการแก้ไขปัญหา และช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ให้หลุดพ้นจากปัญหา เกิดเป็นแนวคิดการออมทรัพย์ และ โครงการออมทรัพย์ 6 โครงการ ซึ่งนำมาทดลองปฏิบัติครั้งแรกที่โรงเรียนวัดน้ำขาวใน จนประสบความสำเร็จ จึงได้นำแนวคิดการออมทรัพย์มาปรับประยุกต์ใช้กับระบบประกันชีวิตและหลักจิตวิทยาสมัยใหม่ เกิดเป็นแนวคิด “สัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ” และขยายแนวคิดออกสู่ชุมชนตำบลน้ำขาว โดยแนวคิดคือการใช้เงินเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้วินัย มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี และสร้างหลักประกันชีวิตให้แก่ประชาชนในพื้นที่ตั้งแต่เกิดจนตาย เพื่อให้กลุ่มสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง มีการสร้างเครือข่ายกับชุมชนอื่นๆ ในพื้นที่จังหวัดสงขลา และติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐในการสนับสนุนด้านงบประมาณ และร่วมกันผลักดันกฎหมาย พ.ร.บ. ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ต่างๆ ทั่วทุกจังหวัด ได้รับการดูแลช่วยเหลือในด้านสวัสดิการสังคม มีการขยายกิจกรรมด้านการจัดสวัสดิการในวงกว้างมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ สุกัญญา โลจนากิวัฒน์ (2548) ที่ศึกษาเรื่อง “กระบวนการพัฒนาองค์กรชุมชนเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ : กรณีศึกษา กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ จังหวัดสงขลา” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมสู่ความทันสมัย ทำให้อยู่ภายใต้อำนาจเงินตราจึงเกิดการรวมตัวกันเป็นกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ซึ่งมีกระบวนการพัฒนาที่ใช้เงินเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้มีคุณธรรม คือ มีสัจจะและเกิดการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเองได้และนำไปสู่การมีชุมชนที่เกื้อกูล ผลจากการวิเคราะห์พบว่า กระบวนการดำเนินงานของกลุ่มมี 4 ขั้นตอนคือ 1) การก่อร่างสร้างกลุ่ม 2) การสร้างกลุ่ม 3) การขยายแนวคิดสวัสดิการและสร้างเครือข่าย และ 4) การขยายกิจกรรมและผลักดันสวัสดิการสู่การเป็นนโยบายสาธารณะ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าพัฒนาการการดำเนินงานของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว

มีการวางแผนและเป้าหมายของการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ในการจัดกิจกรรม โครงการเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการชุมชน เพื่อให้ประชาชนในแต่ละพื้นที่ตำบลน้ำขาวสามารถพึ่งพาตนเอง มีหลักประกันความมั่นคงในชีวิต มีคุณภาพชีวิตที่ดี จนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของกลุ่มร่วมกัน

2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มนี้จะออกมุทรพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภอนะจะ จังหวัดสงขลา มี 7 ปัจจัย ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้าน ผู้นำ 2) ปัจจัยด้าน การบริหารจัดการ 3) ปัจจัยด้าน กลุ่ม 4) ปัจจัยด้าน การมีส่วนร่วม 5) ปัจจัยด้าน ทุนทางสังคม 6) ปัจจัยด้าน ความเข้มแข็งของชุมชน 7) ปัจจัยด้าน การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1) ปัจจัยด้านผู้นำ ในการจัดสวัสดิการชุมชนหากผู้นำแสดงออกถึงความมุ่งมั่น ความมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความรู้/ประสบการณ์ ในการสร้างระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ สามารถกำหนดแนวทาง วิธีการปฏิบัติงาน ให้ผู้ร่วมปฏิบัติงานหรือผู้ได้บังคับบัญชาปฏิบัติงานในการจัดสวัสดิการให้แก่ประชาชนในชุมชนได้ตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ซึ่งสอดคล้องกับ อรรถธรรม สุทธิพิทักษ์ (2548) และจิราภรณ์ สุนทรพงษ์ภัทร (2548) ที่พบว่า ภาวะความเป็นผู้นำ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชน ผู้นำต้องแสดงถึงมีความสามารถในการดำเนินงานกลุ่ม เข้าใจต่อเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของกลุ่มชัดเจนและสามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้ร่วมปฏิบัติงานร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาชุมชนและการจัดสวัสดิการช่วยเหลือประชาชนในชุมชน

2) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ เป็นการแสดงถึงความสามารถในการบริหารจัดการของกลุ่มว่าจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการจัดสวัสดิการชุมชน เพราะการบริหารจัดการรวมถึงการกำหนดเป้าหมายของงาน การวางแผน การบริหารจัดการทรัพยากรของกลุ่ม ได้แก่ บุคคลที่มีความเหมาะสม งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับ เสรีพงศ์พิศ (2544), จิตสุภา จำปา (2548), วิจิต นันทสุวรรณ (2544) และจ่านง แรกพินิจ (2544) ที่พบว่า กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชนมีหัวใจสำคัญในการบริหารอยู่ 3 ส่วน คือ คน เงิน และระบบการวางแผน การติดต่อสื่อสาร การจัดองค์กรเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชน เนื่องจากระบบจัดการทุนของชุมชนขึ้นบนพื้นฐานความคิดที่อิสระ มีการบูรณาการความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ภายใต้วัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงานที่ชัดเจนภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้สามารถจัดสวัสดิการชุมชนให้แก่ประชาชนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) ปัจจัยด้านกลุ่ม ปัจจัยด้านกลุ่ม การรวมตัวกันกลุ่มของประชาชนในชุมชน มีการดำเนินกิจกรรมด้านสวัสดิการชุมชนภายในกลุ่ม ก่อเกิดการปฏิสัมพันธ์ขึ้นภายในกลุ่ม ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม ในระหว่างการทำงานร่วมกัน ได้แก่ การกำหนดเป้าหมาย วางแผน ตัดสินใจ โครงสร้างกลุ่ม กฎระเบียบ กติกากลุ่ม การจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิก ภายในกลุ่ม ซึ่งสอดคล้อง ใจมานัส พลอยดี (2540) และณรงค์ เส็งประชา (2543) ที่พบว่า กลุ่ม เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชน โดยการรวมกลุ่มกันเพื่อช่วยเหลือกัน นำมาซึ่งความสามัคคี ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสมาชิกกลุ่ม มีความรับผิดชอบร่วมกันในการดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการชุมชนซึ่งชุมชนที่ประสบความสำเร็จมักจะมีการจัดแบ่ง อำนาจหน้าที่ ตลอดจนความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้สามารถควบคุมการดำเนินงานได้ อย่างเต็มที่และเต็มความสามารถ ก่อให้เกิดความสะดวกในการดำเนินด้านการจัดสวัสดิการชุมชน

4) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมที่ดีในการจัดสวัสดิการชุมชนจะต้อง เกิดจากการให้สมาชิกเข้ามีส่วนร่วมในการระบุนโยบาย วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา มีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ไขปัญหา ดำเนินงานและกิจกรรมตามแผน และมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามทิศทางที่ได้วางไว้ ซึ่ง สอดคล้องกับ ชีรานนตร ประชุมศักดิ์ (2551), ชวลิต สังขพงศ์ (2543), ไพรัช ไมตรีมิตร (2550) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมของกลุ่มเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัด สวัสดิการชุมชน โดยการให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของทุกๆ กิจกรรม ร่วมกำหนด ทิศทางการดำเนินงาน ร่วมกันจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เกิดความพึงพอใจในการ ดำเนินงานร่วมกัน และมีส่วนสำคัญในการสร้างความยั่งยืนในการดำเนินงานกลุ่มในการจัด สวัสดิการชุมชนให้แก่สมาชิกได้ในอนาคต

5) ปัจจัยด้านทุนทางสังคม เป็นพื้นฐานที่สำคัญของชุมชน ซึ่งประกอบด้วยทุน มนุษย์ ทุนทางปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม ทุนเศรษฐกิจ ที่เชื่อมโยงหล่อหลอมเป็นปัทมสถาน ความสัมพันธ์ทางสังคม เกิดเป็นความไว้วางใจ เชื่อใจ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เกิดเป็นกระบวนการ เรียนรู้ร่วมกันในการดำเนินงานช่วยเหลือประชาชนในชุมชนให้สามารถเข้าถึงระบบสวัสดิการ สังคมอย่างทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับ สุคนธ์ ชูทิพย์ (2547) อเนก นาคะบุตร (2545) ที่พบว่า ทุนทาง สังคมเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชนการเชื่อในเรื่องของคุณค่าของ เครื่องช่วยความสัมพันธ์ แสดงถึงพลังความสามัคคี ความเป็นปึกแผ่นของชุมชน ที่เอื้อให้เกิดการ จัดกิจกรรมส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้านการด้านสวัสดิการชุมชนร่วมกัน โดยเน้นการสร้าง คุณค่าให้เกิดขึ้นในกับตัวคนและชุมชน

6) ปัจจัยด้านความเข้มแข็งของชุมชน เป็นความสามารถ ศักยภาพของประชาชน ในชุมชนที่จะดำเนินกิจกรรมได้อย่างอิสระ โดยผ่านระบบโครงสร้างทางสังคมของประชาชนใน ชุมชน ที่มีอุดมการณ์ วิสัยทัศน์ร่วมกัน ก่อเกิดเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูล มีความสามัคคีกัน พึ่งพา อาศัยกัน ประชาชนในชุมชนเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชน ที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนา ชีวิตได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ธีระพงษ์ แก้วหาญ (2546), บัณฑร อ่อนคำและวิริยา น้อยวงศ์ นยางค์ (2533), และธีระชน สุขประเสริฐ (2550) ที่พบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชน เป็นเครื่องมือในการยึดเหนี่ยวประชาชนในชุมชน ที่มี อุดมการณ์และวิสัยทัศน์ร่วมกัน ก่อเกิดเป็นความรัก ความสามัคคีกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกัน และกัน ในการที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน มีการจัดกิจกรรมขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อ สร้างจิตสำนึกร่วมในการร่วมมือจัดการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ชุมชนจะต้องสามารถพึ่งตนเองได้ ก่อนที่จะให้หน่วยงานอื่นๆ เข้ามาช่วยเหลือ

7) ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ หากศักยภาพ ความสามารถในการ จัดสวัสดิการชุมชนอยู่ในระดับต่ำ ไม่สามารถดูแล ช่วยเหลือ ประชาชนในพื้นที่ได้ตาม เป้าหมายของการดำเนินงาน การขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงเป็น สิ่งที่สำคัญ เพื่อให้การดำเนินการจัดสวัสดิการชุมชนสามารถขับเคลื่อนต่อไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ปัญจศิลป์ เสนีย์ (2547) ที่พบว่า การสนับสนุน ช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ เป็นปัจจัยที่ส่งผล ต่อความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชน ทั้งนี้ต้องมีผู้ประสานงานที่มีความสามารถในการ สื่อสาร และเข้าใจถึงปัญหาในการดำเนินงานเป็นอย่างดี ผ่านช่องทางการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ระหว่างกันในลักษณะของการอบรมสัมมนา การประชุมเชิงวิชาการ การทำกิจกรรมส่งเสริมการ จัดสวัสดิการชุมชนร่วมกัน เพื่อเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินงานกลุ่มด้านการจัด สวัสดิการชุมชนร่วมกัน

อย่างไรก็ตามการวิจัยนี้พบว่า ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต ตำบลน้ำขาวและสามารถผ่านพ้นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงของการ ดำเนินงานที่ผ่านมา ทั้งปัญหาความไม่โปร่งใสในการบริหารจัดการของคณะกรรมการกลุ่ม และ ปัญหาการขาดส่งดอกเบี้ยกู้ -ยืมของสมาชิกกลุ่ม จนทำให้กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบ วงจรชีวิต ในตำบลน้ำขาวบางกลุ่มต้องปิดทำการ แต่มีบางกลุ่มที่สามารถรวมกลุ่มกลับมาเปิดทำ การได้อีกครั้ง คือ ปัจจัยกลุ่ม โดยสมาชิกกลุ่มยึดมั่นในอุดมการณ์ ความต้องการร่วมกันในการ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเกิดเป็นพลังในการรวมตัว จัดกิจกรรมด้านสวัสดิการชุมชน เพื่อช่วยเหลือ กันในการแก้ปัญหาชุมชนและพัฒนาชุมชนภายใต้ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นต่อกัน มีความสามัคคี มีการประสานงานที่ดีทั้งภายในและภายนอก มีการจัด โครงสร้างกลุ่ม จัดแบ่งอำนาจหน้าที่ความ

รับผิดชอบของสมาชิกกลุ่ม และมีกฎระเบียบ กติกาของกลุ่มที่ชัดเจน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในกลุ่ม ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสังจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ในตำบลน้ำขาวนำไปสู่ความสำเร็จร่วมกันลักษณะเช่นนี้ถือว่าเป็นจุดแข็งของประชาชนในพื้นที่ตำบลน้ำขาว

3) การปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสังจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสังจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงอยู่ของกลุ่มสังจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนกลุ่ม และสิ่งสำคัญในการศึกษานี้ คือ การผลักดันการจัดสวัสดิการชุมชน ด้วยกลไกของสังจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตที่สามารถทำให้บุคคล ครอบครัว และชุมชน สามารถเข้าถึงระบบสวัสดิการชุมชนขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทั่วไปควรจะได้รับ ส่งผลให้เกิดความสุข ทั้งทางกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ได้อย่างต่อเนื่อง สามารถทำให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน เข้าถึงสวัสดิการได้อย่างครบวงจร โดยให้แนวคิดการออมเป็นหลักการในการสร้างคุณภาพชีวิตของคน คือ ใช้เงินเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ให้มีคุณธรรม จริยธรรม คือมีสังจะต่อตนเองและผู้อื่น มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อชุมชน และสังคม รวมทั้งมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนให้สามารถเข้าถึงระบบสวัสดิการในทุกด้าน ตั้งแต่เกิดจนตาย และ จัดกิจกรรมต่างๆ ที่ทำให้ชุมชนเกิดความกลมเกลียวสามัคคี ร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเองให้มีการพัฒนาปรับเปลี่ยน ทั้งใน ด้านกายภาพ จิตใจ และสิ่งแวดล้อม ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกมิติ ซึ่งทางกลุ่มสังจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาวมีการ ปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่ม 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านผู้นำ 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านกลุ่ม 4) ด้านการมีส่วนร่วม 5) ด้านทุนทางสังคม 6) ด้านความเข้มแข็งของชุมชน และ 7) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ โดยมีการบูรณาการปัจจัยทั้ง 7 ด้าน เพื่อเกิดการปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มแบบองค์รวมและสอดคล้องกับบริบทที่มีความหลากหลายได้เป็นอย่างดี

การปรับตัวในการจัดสวัสดิการของกลุ่มสังจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว เป็นรูปแบบที่เกิดจากการเรียนรู้ของสมาชิกในกลุ่ม ที่ตระหนักและให้ความสำคัญถึงการดำรงอยู่ของกลุ่ม ว่าผลประโยชน์ที่ได้จากกลุ่มนั้น ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของสมาชิกกลุ่ม มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความสุข ปัญหาทางการเงินลดน้อยลง มีความสามารถในการจับจ่ายซื้อของมากขึ้น สมาชิกในกลุ่มเข้าถึงระบบสวัสดิการในด้านต่างๆ ได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้อง

กับประเวศ วะสี (2539) และ เสรี พงศ์พิศ (2546) ที่พบว่า การปรับหรือพัฒนากลุ่มให้มีระบบการบริหารจัดการที่ดียิ่งขึ้น เป็นสิ่งสำคัญที่สมาชิกกลุ่มจะต้องตระหนักถึง เป็นการปรับตัวแบบบูรณาการไม่ได้แยกส่วน และองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้กลุ่มสัจจะออมทรัพย์สามารถพัฒนาสู่การพึ่งพาตนเองได้ในทุกด้านนั้น คือ การพัฒนาศักยภาพของสมาชิกในกลุ่มให้มีศักยภาพในการเรียนรู้การบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน ก่อเกิดเป็นความรักความสามัคคีและความผูกพันในกลุ่ม

การพัฒนาศักยภาพ ความรู้ ความสามารถ ของผู้นำและสมาชิกกลุ่มของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต เป็นกลไกหนึ่งที่มีสำคัญ ทางกลุ่มมีการส่งเสริมให้ผู้นำและสมาชิกกลุ่มเข้าร่วมอบรม ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนความรู้ เรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ กับชุมชนอื่นๆ และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐ เพื่อสร้างพลังในการสร้างสรรค์แนวคิด กิจกรรมใหม่ มาปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพและเพิ่มพูนประสิทธิผลให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของรอย (1943) ที่พบว่า บุคคลเป็นระบบของการปรับตัว บุคคลเป็นระบบเปิด (Open System) ซึ่งจะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกอยู่ตลอดเวลา บุคคลจึงจำเป็นต้องมีการปรับตัว เพื่อสนองตอบต่อสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งความสามารถในการปรับตัวของแต่ละบุคคล จะมีลักษณะเฉพาะตัวและมีขอบเขตจำกัด หากการปรับตัวนั้นยังไม่มีประสิทธิภาพ ก็จะส่งผลให้เกิดการปรับตัวใหม่ เพื่อให้บุคคลนั้นอยู่ในสมดุลของจิตสังคมต่อไป

การปรับตัวในการจัดสวัสดิการของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต ตำบลน้ำขาว ได้นำหลักการวงจร PDCA มาใช้ในการปรับในการบริหารงานของกลุ่มให้มีคุณภาพมากขึ้น เป็นการเตรียมความพร้อมให้กับกลุ่มให้มีความสามารถในการรับมือและสร้างภูมิคุ้มกันต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน

1) การวางแผน (Plan) การกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการชุมชนไว้อย่างชัดเจน และมีความสอดคล้องกับกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ มีการทำประชาพิจารณ์ เพื่อกำหนดมาตรฐานของวิธีการทำงาน เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2) การลงมือปฏิบัติ (Do) การปฏิบัติจะต้องดำเนินไปตามแผน วิธีการ และเป้าหมายที่ได้วางไว้ โดยยึดหลักการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และในการปฏิบัติงานด้านการออมทรัพย์และด้านการจัดสวัสดิการในแต่ละขั้นตอน มีการจัดเก็บข้อมูลและบันทึกเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในแต่ละขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับ บรรจง จันทมาศ (2540) และวรภัทร์ ภูเจริญ (2541) พบว่า การปฏิบัติงานตามแผนที่ไว้วางไว้เป็นการศึกษาในเข้าใจถึงวิธีการทำงานในแต่ละขั้นตอน โดยมีการเก็บข้อมูลเขียนรายละเอียดถึงขั้นตอนว่าเกิดอะไรขึ้น เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินงานในขั้นตอนต่อไป

3) การตรวจสอบประเมินผล (Check) เป็นวิธีการตรวจสอบการดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มว่าเป็นไปตามแผนที่ได้ไว้หรือไม่ และมีประเมินปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินงาน และนำมาปรับปรุงแก้ไขคุณภาพการดำเนินงาน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก และสอดคล้องกับเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ สวงวน สุทธิเลิศอรุณ (2536) ที่พบว่า โครงการที่กำหนดไว้เมื่อนำไปปฏิบัติ จำเป็นต้องมีการประเมินผลงาน โครงการ เป็นวิธีการตรวจสอบว่ากิจกรรมที่ดำเนินเป็นไปตามโครงการหรือไม่ ส่วนใหญ่จะเน้นไปที่กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product) เมื่อสิ้นสุดโครงการ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4) การปรับปรุง (Act) เมื่อมีการตรวจสอบการดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการชุมชนมีข้อบกพร่อง ไม่สามารถช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ได้ตามแผนที่ได้กำหนดไว้ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำขึ้นอีก มีการนำข้อบกพร่องมาแก้ไขปรับปรุง เพื่อนำมาวางแผนในการปฏิบัติงานหรือจัดกิจกรรมต่อไป

กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว มี การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ให้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีสภาพเศรษฐกิจที่ไม่เป็นหนี้สิน และสามารถพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ได้ โดยการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตพร้อมกับ การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของประชาชนในระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด โดยจัดเวที ประชาคม เพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหา สาเหตุ และแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน รวมถึง การเรียนรู้ ร่วมกัน เพื่อค้นหาทางเลือกในการแก้ปัญหา ทั้งในส่วนที่ครัวเรือนดำเนินการเอง ทำร่วมกันเป็นกลุ่ม และมีการประสานความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมด้วย

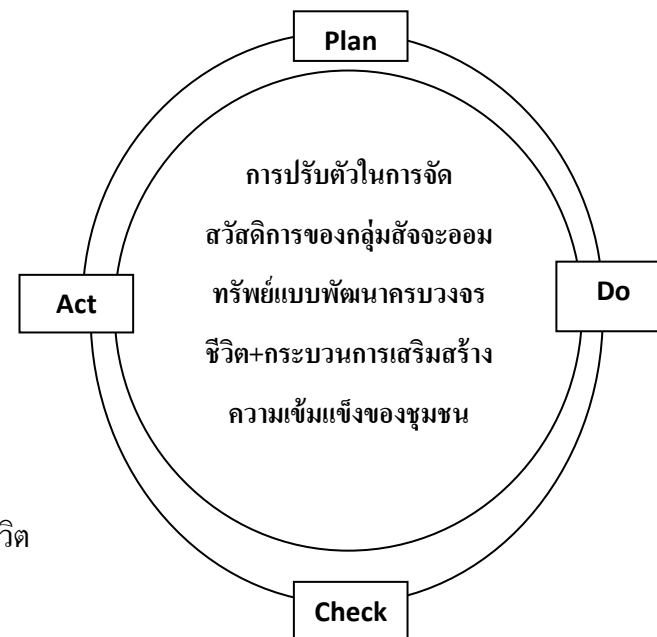
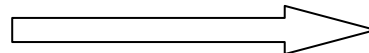
อย่างไรก็ตาม ในการวิจัยนี้ พบว่า การดำเนินงานของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาวที่ผ่านมากกว่า 31 ปี ต้องประสบกับปัญหาต่างๆ มากมาย ได้แก่ ปัญหาความไม่โปร่งใสของคณะกรรมการในการดำเนินงานและปัญหาการขาดส่งดอกเบี้ยกู้ -ยืมของสมาชิกกลุ่ม จนทำให้กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ในตำบลน้ำขาวบางกลุ่มต้องปิดทำการ ทำให้กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตในตำบลน้ำขาวที่ยังมีการดำเนินงานอยู่ นำความประสพการณ์ที่เกิดขึ้น มาปรับระบบการดำเนินงานให้มีความรอบคอบ มีการกำหนดกฎระเบียบ กติกาของกลุ่มที่ชัดเจนมากขึ้น เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับสมาชิกกลุ่ม อีกประเด็นหนึ่งในช่วงเวลาปัจจุบันทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาวได้สูญเสียผู้นำคนสำคัญ ครูชบ ยอดแก้ว ผู้คิดริเริ่มแนวคิดและเป็นผู้นำที่มีบทบาทสำคัญต่อดำเนินงานของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว พบว่า ไม่ได้ส่งผล

กระทบในเชิงลบต่อการดำเนินงานของกลุ่ม ทางกลุ่มสามารถดำเนินงาน จัดกิจกรรม โครงการ ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ นอกจากนี้ยังพบว่าทางกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัววงจรชีวิต ในตำบลน้ำขาว มีรูปแบบการดำเนินงาน จัดสวัสดิการชุมชนอยู่ในกรอบแนวคิดเดิม ไม่มีการสร้างสรรค์แนวคิด หรือโครงการใหม่ๆ เพื่อให้การจัดสวัสดิการชุมชนมีความหลากหลายมากขึ้น แต่สิ่งที่ปรากฏได้ชัดในการปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชน คือ การเตรียมความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น ทั้งในด้านบุคคล ด้านงบประมาณ ด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ ด้านการสื่อสาร ด้านการบริหารจัดการ โดยนำหลักการวงจร PDCA มาปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพในการปฏิบัติงานด้านการจัดสวัสดิการชุมชน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกกลุ่มและชุมชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัววงจรชีวิต ตำบลน้ำขาว สามารถดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการชุมชนให้กับประชาชนในพื้นที่ตำบลน้ำขาวได้อย่างยั่งยืน ดังรูปภาพที่ 5

ความพร้อมของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต

- ผู้นำ สมาชิกในกลุ่ม ชุมชน
- แหล่งทุน
- สวัสดิการ
- ทุนทางสังคม

ภาพที่ 5 รูปแบบการปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน โดยส่วนแรกเป็นข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และส่วนที่ 2 เป็นข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผลการวิจัยไปใช้ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับตัวในการจัดสวัสดิการภาคประชาชน

1.1 องค์กรชุมชนและหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการสวัสดิการชุมชน สวัสดิการสังคม ควรนำความรู้/ประสบการณ์ รวมถึงวัฒนธรรมชุมชน จากผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้านในท้องถิ่น โดยอาจนำมาเป็นแนวทางในการปรับตัวในการจัดสวัสดิการภาคประชาชน

1.2 องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการเตรียมความพร้อมในด้านงบประมาณ บุคคล วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือการสื่อสาร โดยการบูรณาการความร่วมมือทั้งในระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด

1.3 องค์กรชุมชนที่เกี่ยวข้องในการจัดสวัสดิการชุมชน ควรมีการบูรณาการความร่วมมือกับองค์กรชุมชนในพื้นที่อื่นๆ ร่วมกันจัดแผนงาน กิจกรรม โครงการต่าง ๆ เกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน โดยเป็นภาคีเครือข่ายขององค์กรชุมชนทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัดหรือระดับประเทศ เพื่อประสานความร่วมมือและเพิ่มขีดความสามารถในการจัดสวัสดิการภาคประชาชน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัย

2.1 การศึกษานี้เป็นการศึกษาการปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชน เฉพาะพื้นที่ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลาเท่านั้น ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปการศึกษาการปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนในพื้นที่อื่นๆ เพื่อจะนำไปสู่แนวทางในการปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนในภาพรวมของประเทศ

2.2 การศึกษานี้เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชน และแนวทางในการปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชน ใน 7 ด้านเท่านั้น ในการศึกษาครั้งต่อไปควรขยายมุมมองในการศึกษาด้านอื่นๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ประ โยชน์และสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งในประเด็นต่างๆ

2.3 ควรทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยนำผลการวิจัยนี้ไปเป็นแนวทาง เช่น การพัฒนารูปแบบการปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนมาปรับใช้บูรณาการดำเนินงานกลุ่มแบบองค์รวม

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกรัตน์ กิตติวัฒน์. (2543). *การจัดการทุนทางสังคมในชุมชนเมือง : ศึกษากรณีเครือข่ายกลุ่ม ออมทรัพย์บางซื่อพัฒนา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขา วิชา การบริหารรัฐกิจ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- กนกศักดิ์ แก้วเทพ. (2544). *โรงสีชมรมรักษาราชการ ชุมชนนาโตะ อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร*. ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , กรุงเทพมหานคร .
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2532). *เอกสารสัมมนาเชิงปฏิบัติการเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบแผนสร้างเสริมรายได้ : แผนงานส่งเสริมการออมทรัพย์เพื่อการผลิต*, กรุงเทพมหานคร.
- _____ . (2539). *เศรษฐกิจชนบทเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ชุมชน : การพัฒนาการเรียนรู้ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจ*. กรุงเทพมหานคร : กรมพัฒนาชุมชน. 35, (7) (กรกฎาคม).
- _____ . (2533). *กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต*. กรุงเทพมหานคร : กรมพัฒนาชุมชน.
- กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลน้ำขาว . (2551). *รายงานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา*. (ม.ป.ท.), (ม.ป.ป.).
- กาญจนา แก้วเทพ. (2538). *เครื่องมือการทำงานแนววัฒนธรรมชุมชน : การพัฒนาชุมชน.สภาคาทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา*, กรุงเทพมหานคร.
- กิตติพงษ์ พิพิธกุล. (2544). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มเกษตรกรของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น*. วิทยาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น. (สำเนา)
- กิติ ตัยคานนท์. (2533). *เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ*. กรุงเทพมหานคร : บัดเตอร์ฟลาย.
- กุศล บุญยมาลิก และประพันธ์ ภู่อุดแสง. (2541). *ความเหมือนที่แตกต่าง*. กรุงเทพมหานคร : พัฒนาชุมชน. 37, (5). (พฤษภาคม).
- โกมุท พึ่งตระกูล และคณะ. (2551). *การเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน ร้านเคี่ยมมินิมาร์ท สาขาหลังมหาวิทยาลัยขอนแก่น*. รายงานสัมมนาการจัดการ หลักสูตรบริหารธุรกิจ บัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น , ขอนแก่น.
- คณะอนุกรรมการส่งเสริมความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน. (2541). *เพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต*. กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติ.
- ครูชบ ยอดแก้ว. (2545). *การจัดการการเงินชุมชน : กรณีศึกษาเครือข่ายออมทรัพย์จังหวัดสงขลา*. ชุดบทเรียนจากชุมชน ลำดับที่ 14. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม.

- จริยา จิตรเจริญ. (2551). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพ อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ . วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร , กรุงเทพมหานคร.
- จันทน์ทิพย์ เหล่าพินนา . (2546). ขบวนการสร้างเครือข่ายการพัฒนาองค์กรชุมชนของอำเภอเวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น . วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. (สำเนา)
- จันทิมา ไฉไล บุญสนอง. (2539). การดำเนินงานของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคลองหะ ตำบลคองหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา . วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (สำเนา)
- จ่านง แรกพิณิจ และ ประภาส สุทธิอาคาร . (2551). คู่มือการจัดการกระบวนการเรียนรู้ รายวิชาองค์กรชุมชนและเครือข่ายชุมชน. กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- จ่านง แรกพิณิจ และคณะ. (2551). คู่มือการจัดการกระบวนการเรียนรู้รายวิชาองค์กรชุมชนและเครือข่ายชุมชน. กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- จิตสุภา จำปา. (2548). กระบวนการจัดการสวัสดิการชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสดมหาบัณฑิต สาขาสังคมสงเคราะห์ศาสด คณะสังคมสงเคราะห์ศาสด มหาวิทยาลัยธรรมศาสด, กรุงเทพมหานคร. .
- จินตนา จริงจิตร. (2544). ศึกษาการดำเนินงานและผลกระทบจากการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนของกลุ่มออมทรัพย์ที่มีผลงานดีเด่น ในอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ , สงขลา.
- จิราภรณ์ สุนทรพงษ์ภัทร. (2548). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต : กรณีศึกษาบ้านหนองบัว จังหวัดปราจีนบุรี . วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสดเพื่อการพัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- จุมพล สวัสดิยากร. (2542). แนวคิดหลักการของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ . นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา .
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2527). การบริหารงานพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- ใจมานัส พลอยดี. (2540). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของธุรกิจชุมชนเปรียบเทียบภาพรวมและภาพย่อย อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธรและ อำเภอลานสกา

- จังหวัดนครศรีธรรมราช . วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
เศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร. (สำเนา)
ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2547). *วัฒนธรรมไทยกับขบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม*. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชบ ยอดแก้ว. (2537). *การพัฒนาแบบยั่งยืนทางรอดของเกษตรกรไทย : การพัฒนาการเกษตร* หน้า
12-16. (ม.ป.ท), (ม.ป.ป). (มกราคม-กุมภาพันธ์).
- _____. (2535). *การออมทรัพย์แบบพัฒนา ครัวบวงจรชีวิต : ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนา
ชนบท* . กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์พริ้นติ้ง.
- _____. (2547). *การออมทรัพย์แบบพัฒนาครัวบวงจรชีวิต : ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนา
ชนบท*. กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์พริ้นติ้ง.
- ชวลิต สังขพงศ์. (2544). *การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อการผลิต
ตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราชวิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาการเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.*
- ชีรานนตร ประชุมศักดิ์. (2551). *ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการ
ชุมชนเครือข่ายออมทรัพย์หลักสี่-ดอนเมือง* . วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา , มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ญาณากร พิษญานิน. (2546). *สวัสดิการชุมชน : หนทางสู่ความมั่นคงของมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร
: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- จิรวุฒิ เสนาคำ. (2540). *จากปัจเจกสู่สาธารณะ : กระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง*.
กรุงเทพมหานคร : (มปส.).
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2544). *สวัสดิการโดยภาคชุมชน : กลุ่มออมทรัพย์ (บรรณาธิการ)*, หน้า
127-133. ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
กรุงเทพมหานคร.
- ณรงค์ เล็งประชา. (2543). *กลุ่มธุรกิจพื้นบ้านกับการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์
- ดวงดาว บุญพิทักษ์ . (2552). *การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการจัดการสวัสดิการชุมชนกลุ่ม
ออมทรัพย์ อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายกวิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.*

- ทองหล่อ เดชไทย. (2544). *ภาวะผู้นำเพื่อการบริหารคุณภาพสู่ความเป็นเลิศ*. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาบริหารงานสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล , กรุงเทพมหานคร .
- ทองศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ. (2541). *หลักการพัฒนาชุมชน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ทัศนีย์ ลักขณาภิชนัชช. (2551). *สวัสดิการชุมชน : เส้นทางสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2528). *การวางแผน*. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- _____. (2539). *องค์การและการบริหาร*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- _____. (2541). *ทฤษฎีองค์การและการออกแบบ (Organization : Theory & Design)*. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- _____. (2543). *องค์การและการบริหาร การศึกษาการจัดการแผนใหม่*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- ธิดารัตน์ คิมกระโทก. (2551). *กระบวนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน กรณีศึกษา ตำบลสมานฉันท์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ , กรุงเทพมหานคร.
- ธีระ วัชรปราณี. (2545). *กลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจร : พลังท้องถิ่นในกระแสความเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย.
- ธีระ ศรีธรรมรักษ์และวิทย์ ชนะภัย. (2542). *อนาคตของประเทศไทยกับการออกกฎหมายสวัสดิการสังคมในวารสารวิจัย*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, (กรกฎาคม-ธันวาคม).
- ธีระชน สุขประเสริฐ. (2550). *ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตเทศบาลตำบลลานกระบือ อำเภอ ลานกระบือ จังหวัดกาแพงเพชร*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์. (2546). *กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ประชาคม ประชาสังคม*. ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐานภาคตะวันออกเฉียงใต้. ขอนแก่น : ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์.

- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2543). *การให้คำปรึกษาวิทยานิพนธ์*. กรุงเทพมหานคร : ส่วนวิจัยและพัฒนา สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.
- นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. (2534). *หลักการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์.
- นิภา นิชายน . (2530). *การปรับตัวและบุคลิกภาพ : จิตวิทยาเพื่อการศึกษาและชีวิต*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- นิมนต์ ชานูจิต. (2554). *การจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน ในตำบลโพธิ์หมากแข้ง อำเภอบึงโขงหลง จังหวัดบึงกาฬ*. รายงานการศึกษาอิสระ. ปรินญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น. (สำเนา)
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). *กลวิธีแนวทางวิธีการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพมหานคร.
- เนาวรัตน์ เข้มแสงสังข์. (2542). *แนวคิดและกลยุทธ์ในการปรับระบบองค์กร*. กรุงเทพมหานคร : บริษัทการศึกษา.
- บรรจง จันทมาศ. (2539). *ระบบการบริหารงานคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: ดวงกมล.
- บรรจง นะแส. (2539). *พัฒนาชุมชนที่มีคนเป็นศูนย์กลาง : บทเรียนขององค์กรพัฒนาเอกชน*. (แลใต้), (มีนาคม-เมษายน).
- บัณฑิต อ่อนคำและวิริยา น้อยวงศ์ นยางศ์. (2533). *ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชนบท : ประสบการณ์ของประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.(สำเนา)
- บำรุง บุญปัญญา. (2549). *สามทศวรรษแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน*. กรุงเทพมหานคร : โครงการหนังสือดอกท้อป่า.
- บุญเลิศ อ่อนกุล. (2545). *พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดราชบุรี*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.
- บุญส่ง นิลแก้ว. (2532). *เครื่องมือวัดเจตคติ : การวิจัยเบื้องต้น*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ประดิษฐ์ เทศแก้ว. (2543). *การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของชุมชนสองข้างทางหลวงสายท่าพระ-โกสุมพิสัย กรณีชุมชนบ้านสว่าง ตำบลคอนหัน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น*. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ ปรินญาศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา เอกวิชา สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- ประภาพรรณ เสนิตันติกุล . (2528). *การศึกษาเรื่องศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้จังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราชและสงขลา*. วิทยานิพนธ์ปรินญาอักษรศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชา

- ภาษาศาสตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- ประเวศ วะสี. (2538). *ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคนศักยภาพแห่งการสร้างสรรค*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- ประเวศ วะสี. (2542). *ชุมชนเข้มแข็ง : ทูทางสังคม*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนเพื่อสังคมและธนาคารออมสิน.
- ปรัชญา เวสารัชช . (2528). *รายงานการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท*. สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- ปริญญารัตน์ เลียงเจริญ. (2543). *องค์กรชุมชน : กรณีศึกษา ในสามทศวรรษขององค์กรพัฒนาเอกชนไทย*. กรุงเทพมหานคร : (ม.ป.ท.).
- ปัญญาศิลป์ เสนีย์ . (2547). *กระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ . (2543). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พงษ์ไพบุลย์ ศิวาวราเวทย์ . (2542). *กระบวนการพัฒนาชุมชน*. ภาควิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี, กาญจนบุรี.
- พนม ลีมอารี. (2529). *กลุ่มสัมพันธ์*. พิมพ์ครั้งที่ 3. คณะศึกษาศาสตร์ สาขาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, มหาสารคาม.
- พรทิพย์ อัยยิมานันท์. (2547). *Leadership for Organizational Effectiveness : ผู้นำ ประสิทธิภาพองค์กร*. กรุงเทพมหานคร : วารสารการบริหารคน.
- พรรณทิพย์ เพชรมาก. (2547). *สวัสดิการชุมชน แก่จนอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์กรมหาชน).
- พรรณทิพย์ เพชรมาก และคณะ. (2553). *เอกสารประกอบงาน สวัสดิการชุมชนรากฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์กรมหาชน).
- _____ . (2547). *สวัสดิการชุมชนแก่ จนยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์กรมหาชน).
- พะยอม วงศ์สารศรี. (2534). *องค์กรและการจัดการ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พรานนการพิมพ์.
- _____ . (2545). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์สุภาจำกัด.

- พัชรี อัจฉาญา. (2538). การปรับตัวขององค์กรเพื่อจัดการชลประทานท้องถิ่นต่อกระบวนการ
แทรกแซงระบบสาธารณะของรัฐ : ศึกษากรณีการจัดการเหมืองฝายในลุ่มน้ำแม่ปิง
ตอนบน. วิทยานิพนธ์ ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม .
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- พัฒน์ บุญรัตพันธุ์. (2549). การสร้างพลังชุมชนโดยขบวนการพัฒนาชุมชน . พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพมหานคร : เลิฟแอนด์ลิฟ เพรส.
- _____. (2516). วิธีการรวมกลุ่ม 3 ชั้น 8 ตอน ของงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร :
วารินทร์การพิมพ์.
- พานี อนันตชัย . (2542). กระบวนการพัฒนาชุมชน . พิมพ์ครั้งที่ 1. สถาบันราชภัฏนครปฐม ,
นครปฐม.
- พิทยา บวรวัฒนา. (2542). ทฤษฎีองค์การสาธารณะ. กรุงเทพฯ มหานคร : คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิรสุต ศรีธวัช ณ อรุณยา. (2541). ความเข้มแข็งของชุมชน. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม. (2541). บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนต่อการพัฒนาชนบท.
กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ไพรัช ไมตรีมิตร . (2550). การศึกษาผลการดำเนินงานและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการ
ดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์แม่บ้านเพื่อการผลิต บ้านส้มโฮง หมู่ 5 ตำบล โนนสวรรค์
อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด . วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์
เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2527). แนวนโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนยุทธศาสตร์พัฒนา
ปัจจุบัน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : สักดิ์โสภาการ
พิมพ์.
- ภราดร ปริดาศักดิ์. (2539). บทบาทสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มออมทรัพย์ที่มีต่อตลาดเงินในชนบท
ไทย. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการตลาดการเงินในชนบทไทย. กรุงเทพมหานคร :
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช . (2536). พฤติกรรมมนุษย์ในองค์การ . เอกสารการสอน
สาขาวิชาวิทยาการจัดการ หน่วยที่ 8-15. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ,
กรุงเทพมหานคร .(สำเนา)

- มาโนช มาละการ. (2551). *กระบวนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน : การสังเคราะห์งานวิจัยและเนื้อหา*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.
- มารศรี ยกตั้ง. (2532). *ประสิทธิผลของกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม โครงการบัณฑิตศึกษา พัฒนา สังคมสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพมหานคร.
- ระพีพรรณ คำหอม. (2551). *การสังเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนารูปแบบการบูรณาการเครือข่าย : กองทุนสวัสดิการชุมชน ระดับอำเภอ 12 พื้นที่*. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2544). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพมหานคร : ธนรัชการพิมพ์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2532). *พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์ พรินต์ติ้งกรุ๊ป.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2535). *พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.
- ลดาวลัย อุ่นประเสริฐพงศ์. (2540). *แบบจำลองเชิงสาเหตุการปรับตัวทางด้านบทบาทหน้าที่ในผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยโรคเอดส์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพมหานคร.
- ลัดดา ลาวรรณ. (2552). *สภาพปัญหาการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- วนิดา เสนิเศรษฐ และชอบ อินทร์ประเสริฐกุล. (2530). *มนุษย์สัมพันธ์ในองค์การ*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- วรภัทร์ ภูเจริญ. (2541). *แนวทางการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์ดีด จำกัด.
- วิจิตร วรุตบางกูร. (2542). *ศิลปศาสตร์นำรู้สำหรับผู้ผู้นำ*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, กรุงเทพมหานคร.

- วิชัย ดิษฐอุดม . (2541). *การแข่งขันและการปรับโครงสร้างของอุตสาหกรรมสิ่งทอ : ภาคเอกชน* .
 รายงานศึกษาค้นคว้า แบบอิสระ ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
 เศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- วินิจ เกตุขำ. (2522). *กระบวนการกลุ่มศึกษา 325*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- วิรัตน์ ไชยชนะ. (2543). *ศึกษาโครงสร้างของกลุ่มออมทรัพย์และปัจจัยที่ทำให้กลุ่มเข้มแข็ง :*
กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์ตำบลคลองเปียง อำเภอนะนง จังหวัดสงขลา
 วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ ,
 สงขลา.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2542). *การบริหาร หลักการ ทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 1.
 กรุงเทพมหานคร : ทิพย์วิสุทธิ์.
- วิรพจน์ ลือประสิทธิ์สกุล . (2540). *ไคเซ็น : เพลิดเพลินเป็น 100 เท่ากับการเสนอแนะเพื่อการ
 ปรับปรุง เล่ม 1 : วิธีดำเนินกิจกรรมการปรับปรุงและวิธีเพิ่มพลังความคิดสร้างสรรค์* .
 พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- ศานิต นันทสมบุรณ์ . (2543). *กระบวนการปรับตัวของครัวเรือนเกษตรกรรายจนในการแก้ปัญหา
 หนี้สินนอกระบบ ในอำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์* . วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร
 มหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.
- ศิริพร โสภณธรรมธร . (2548). *ผู้นำแบบปฏิรูป กระบวนการกลุ่ม ความกลมเกลียวของสมาชิกใน
 กลุ่ม และผลลัพธ์จากการทำงานของกลุ่มผู้ผลิตสินค้า หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ใน
 จังหวัดกรุงเทพมหานคร* . วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา
 อุตสาหกรรมและองค์การ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. (สำเนา)
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ. (2541). *พฤติกรรมองค์กร*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : บริษัท
 ซีระฟิล์มและไซเท็กซ์ จำกัด.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2533). *การบริหารการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : ไพบูลย์การพิมพ์.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2546). *วิถีไท วิถีทางสู่ชุมชนพึ่งตนเอง*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน
 กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
 _____ . (2546). *สรุปผลการสัมมนาสวัสดิการชุมชนแก้จนอย่างยั่งยืน*.
 กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน).
- _____ . (2550). *สวัสดิการชุมชน “คนไม่ทิ้งกัน.”* กรุงเทพมหานคร : สถาบัน
 พัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).

- _____ . (2552). *คู่มือการดำเนินการ โครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แอ๊ปฟ้า พรินต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- สนธยา พลศรี. (2545). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- สมคิด บางโม. (2540). *องค์การและการจัดการ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี.
- สมเดช นิลพันธ์. (2540). *การพัฒนาชนบท*. นครปฐม : สถาบันราชภัฏนครปฐม.
- สมเดช สิทธิพงศ์พิทยา. (2533). *กลุ่ม...ปัญหาในงานพัฒนาชนบท*. ใน วารสารพัฒนาชุมชน หน้า 56-57. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (มิถุนายน).
- สมบุญ ศรีสาธาชีวิน. (2526). *จิตวิทยาเพื่อการศึกษาผู้ใหญ่*. เชียงใหม่ : ดานนาการพิมพ์.
- สมพงษ์ เกษมสิน. (2526). *การบริหาร*. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ. (2540). *การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน*. ขอนแก่น : เจริญวิทย์การพิมพ์ .
- สมภาพ ทองจีน. (2534). *กลุ่มผู้นำอาชีพดีเด่นประจำปี 2534*. ใน วารสารพัฒนาชุมชน หน้า 43-45. กรุงเทพมหานคร : (ม.ป.ท.).
- สมยศ นาวิการ. (2543). *การบริหารและพฤติกรรมองค์กร*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์บรรณกิจ 1991 จำกัด.
- _____ . (2544). *การบริหาร*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ.
- สมศักดิ์ คงเที่ยง. (2542). *หลักและทฤษฎีการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : มิตรภาพการพิมพ์และสตูดิโอ, (ม.ป.ป.).
- สร้อยตระกูล (ดี วยานนท์) อรรถมานะ. (2542). *พฤติกรรมองค์กร : ทฤษฎีและการประยุกต์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2540). *ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สายสุนีย์ ปวุฒินันท์. (2541). *ความรู้ ทักษะคิด และการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมใน โครงการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กรของเจ้าหน้าที่ ใน โรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ : กรณีศึกษาโรงพยาบาลสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ . (2553). *เติมชีวิตใส่กระปุก : หลากพรรณคนผู้กองทุนการออมแห่งชาติ* . พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ที คิว พี จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2542). *ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย 5 ปี หลังวิกฤตเศรษฐกิจ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด.

_____. (2544). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 - 2544)*. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วน วิ.เจ. พรินติ้ง จำกัด.

สำนักพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต. (2547). *การพัฒนาทุนทางสังคม : ความท้าทายของการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร : วารสารเศรษฐกิจและสังคม.

สิริอร วิชาวุธ. (2544). *จิตวิทยาอุตสาหกรรมเบื้องต้นและองค์การเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สีลาภรณ์ นาคทรพร. (2541). *แนวคิดเกี่ยวกับเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคม : ระดับกลุ่ม/ชุมชน*. ใน การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

สีลาภรณ์ นาคทรพรและคณะ. (2538). *ข้อสรุปเกี่ยวกับการกำหนดกรอบและตัวชี้วัดสำหรับงานพัฒนาชนบท*. ในตัวชี้วัดสำหรับงานพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

สุกัญญา โลจนภิวัฒน์. (2548). *กระบวนการพัฒนาองค์กรชุมชนเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ : กรณีศึกษากลุ่มสัจจะออมทรัพย์ จังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาคนโยบายการจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , กรุงเทพมหานคร.

สุคนธ์ ชูทิพย์. (2547). *การวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการที่ดีของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต : กรณีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านสหพันธ์อ่างทอง หมู่ที่ 8 ตำบลหนองบัว อำเภอพัฒนานิคมจังหวัดลพบุรี*. วิทยานิพนธ์ยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนาระดับบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์. (2546). *ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์*. สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

สุชาติ อรุณวุฒิวงศ์. (2541). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนใน โครงการธุรกิจเพื่อการพัฒนาชนบท อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

- สาขาพัฒนาสังคม โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- สุนันทา เลานันท์. (2541). *การพัฒนาองค์กร*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ดิถี บุ๊คสโตร์ .
- สุภางค์ จันทวานิช . (2543). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2555). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 20. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์. (2533). *รากฐานแห่งชีวิตวัฒนธรรมชนบทกับการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมู่บ้าน .
- สุรางรัตน์ บุญบรรณ . (2545). *ชุมชนจัดตั้ง : ปัญหาของการปรับตัวทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนชาติว้อยล์พัฒนา อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช* . วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.
- สุวัฒน์ ประกอบเขตกรณ์. (2536). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจังหวัดเพชรบูรณ์*. เพชรบูรณ์ : ธนาคารออมสิน.
- เสน่ห์ บุญสุข. (2543). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตภาคการศึกษา อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี* . ภาคนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- เสนาะ ดิยาวี. (2543). *หลักการบริหาร*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เสรี พงศ์พิศ วิจิต นันทสุวรรณ และจ่านง แรกพิณี . (2544). *วิสาหกิจชุมชน*. กรุงเทพมหานคร : ภูมิปัญญาไทย.
- ศรีณรงค์ ชูศรีนวล. (2541). *การปรับเปลี่ยนองค์กร*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ชุม.
- อकिन รพีพัฒน์. (2539). *อภิปรายผลเรื่องทำไมต้องพูดถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน : ทศนะจากองค์กรพัฒนาเอกชน* . ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. รวบรวมโดย ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ . ศูนย์ศึกษา นโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล , กรุงเทพมหานคร .
- อเนก นาคะบุตร . (2545). *ทุนทางสังคมและประชาสังคมในเมืองไทย* . กรุงเทพมหานคร : สำนักกองทุนเพื่อสังคมธนาคารออมสิน.
- อภิญญา เวชชชัยและคณะ. (2547). *สวัสดิการสังคมฉบับชาวบ้าน แนวคิด นโยบาย แนวทางปฏิบัติ* . กรุงเทพมหานคร : เอดิชั่นเพรส โปรดักส์.

- อมรา พงศาพิชญ์. (2543). *ทูลทางสังคมในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในสังคมไทย*. สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- อรทัย จารุภัทรพาณิชย์. (2543). *การปรับตัวของกลุ่มอาชีพผู้ใช้แรงงานในชุมชนเมือง พื้นที่ศึกษา ชุมชนเมืองในเขตจังหวัดพิษณุโลก*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- อรรวรรณ สุทธิพิทักษ์. (2548). *รายงานการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ในจังหวัดสงขลาและจังหวัด นครศรีธรรมราช*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- อริญพันธ์ เวชประษา. (2542). *การดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านจะทิ้งพระ ตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาเอกไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.
- อัมพร แก้วหนู. (2540). *ตัวชี้วัดองค์กรชาวใต้ (แลใต้)*. กรุงเทพมหานคร : วารสารไทย.
- อาภรณ์ จันทร์สว่าง. (2525). *การพัฒนาบุคคล กลุ่มและชุมชน*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อารีย์ เชื้อเมืองพาน. (2542). *กลุ่มออมทรัพย์ : สถาบันการเงินเพื่อพัฒนาชุมชน*. ในวารสารแม่โจ้ปริทัศน์มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.
- อุทัย ดุลยเกษม และ อรศรี งามวิทยาพงศ์. (2540). *ระบบการศึกษากับชุมชน : กรอบความคิดและข้อเสนอเพื่อการศึกษาวิจัย*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อุทัย หิรัญโต. (2532). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- อุไรวรรณ ตันกิมหยง. (2528). *องค์กรสังคมในระบบชลประทานเหมืองฝายและการระดมทรัพยากร : เปรียบเทียบระหว่างชุมชนบนที่สูงและชุมชนบนที่ราบในภาคเหนือของประเทศไทย*. วารสารสังคมศาสตร์.
- เอนก นากะบุตร. (2545). *ทูลทางสังคมและประชาสังคมในเมืองไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนเพื่อสังคมธนาคารออมสิน.
- เอี่ยม ทองดี. (2538). *ข้าว : วัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพมหานคร : มติชน.
- Bernard, Chester I. (1970). *The Functions of Executive*. Cambridge : Harvard University Press.
- Brown, Warren B., and Moberg, Dennis J. (1980). *Organization Theory and Management: A Macro Approach*. New York : John Wiley & Sons.
- Carry, Lee J. (1976). *Community Development As A Process*. Columbia, Missouri : University of Missouri.

Katz, D. and Robert L. Kahn. (1978). *The Social Psychology of Organization*. 2nded. New York : Willey.

Mcknight J. (1997). *Straight science? : Homosexuality, Evolution and Adaptation*. London : Routledge.

Neuhaus, R. (1979). *Social Security : How it Works in the Federal Republic of Germany*. Brunswick : Friedrich Ebert Stiftung.

Robbins, Stephen P. และ Coulter Mary. (2547). *การจัดการและพฤติกรรมองค์การ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. แปลจากเรื่อง *Management* (วิรัช สงวนวงษ์วาน, แปล). กรุงเทพมหานคร : เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่นอินโดไชน่า.

บุคลากรกรม

บุคลากรกรม

นายเชือน แก้วจันทร์. (2557, 8 กุมภาพันธ์). อดีตประธาน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต หมู่ 1 บ้านเกาะแค. สัมภาษณ์. ที่ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.

นางสาวอำพร ยอดแก้ว. (2557, 6 กุมภาพันธ์). สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต หมู่ 1 บ้านเกาะแค. สัมภาษณ์. ที่ ทำการ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต หมู่ 1 บ้านเกาะแค ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.

นางอำไพ หนูสุข. (2557, 6 กุมภาพันธ์). เลขานุการกองทุนข้าวสารประจำหมู่บ้าน หมู่ 1 บ้านเกาะแค. สัมภาษณ์. ที่ ทำการ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต หมู่ 1 บ้านเกาะแค ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.

นางสาวอังคณา สังฆบุญโญ. (2557, 6 กุมภาพันธ์). ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 1 บ้านเกาะแค. สัมภาษณ์. ที่ทำการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต หมู่ 1 บ้านเกาะแค ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.

นายเพชร ศรีมณี. (2557, 6 กุมภาพันธ์). ครูใหญ่โรงเรียน การกุศลในพระพุทธศาสนา วัดในวังพระอารามหลวง อำเภอนาทวี. สัมภาษณ์. ที่ทำการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต หมู่ 1 บ้านเกาะแค ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.

นายยุทธนา ศรีสุวรรณ. (2557, 13 พฤษภาคม). ประธานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมู่ 2 บ้านคูตั้น. สัมภาษณ์. ที่ ทำการ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมู่ 2 บ้านคูตั้น ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.

นายจรัญ แก้วคง. (2557, 13 พฤษภาคม). ผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมู่ 2 บ้านคูตั้น. สัมภาษณ์. ที่ทำการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมู่ 2 บ้านคูตั้น ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.

นายวิชา ศรีสุวรรณ. (2557, 13 พฤษภาคม). ผู้ช่วยเหรียญกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมู่ 2 บ้านคูตั้น. สัมภาษณ์. ที่ทำการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมู่ 2 บ้านคูตั้น ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.

นางปราณี สุขศรี. (2557, 8 กุมภาพันธ์). สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต หมู่ 5 บ้านน้ำขาวกลาง. สัมภาษณ์. ที่ ทำการ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต หมู่ 5 บ้านน้ำขาวกลาง ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.

นางสาวจำนัน ช่วยบุญ. (2557, 9 กุมภาพันธ์). สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัว
ชีวิต หมู่ 5 บ้านน้ำขาวกลาง. สัมภาษณ์. ที่ทำการ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัว
ชีวิต หมู่ 5 บ้านน้ำขาวกลาง ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.

นางสาวจินดา คงทอง. (2557, 13 พฤษภาคม). กรรมการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัว
ชีวิต หมู่ 5 บ้านน้ำขาวกลาง. สัมภาษณ์. ที่ทำการ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัว
ชีวิต หมู่ 5 บ้านน้ำขาวกลาง ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.

นายประวิทย์ คงธาตุ. (2557, 13 พฤษภาคม). กรรมการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัว
ชีวิต หมู่ 7 บ้านคลองแงะ. สัมภาษณ์. ที่ทำการ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัว
ชีวิต หมู่ 7 บ้านคลองแงะ ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.

นางคำรัส นิ่มละออง. (2557, 13 พฤษภาคม). กรรมการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัว
ชีวิต หมู่ 9 บ้านต้นเหรียง. สัมภาษณ์. ที่ทำการ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัว
ชีวิต หมู่ 9 บ้านต้นเหรียง ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.

นางชะอ้อน ศรีจันทร์แก้ว. (2557, 12 กุมภาพันธ์). กรรมการฝ่ายพิจารณาเงินกู้ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์
แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 9 บ้านต้นเหรียง. สัมภาษณ์. ที่ทำการ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์
แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 9 บ้านต้นเหรียง ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.

นางศรีริ วรรณศรี. (2557, 7 กุมภาพันธ์). สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่
9 บ้านต้นเหรียง. สัมภาษณ์. ที่ทำการ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่
9 บ้านต้นเหรียง ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.

นางภิรมย์ ทองสีแก้ว. (2557, 9 กุมภาพันธ์). สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต
หมู่ 9 บ้านต้นเหรียง. สัมภาษณ์. ที่ทำการ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต
หมู่ 9 บ้านต้นเหรียง ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.

นางอรุณกานต์ เพียงมะดัง. (2557, 10 มีนาคม). กรรมการฝ่ายสวัสดิการกลุ่ม สัจจะออมทรัพย์แบบ
พัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 9 บ้านต้นเหรียง. สัมภาษณ์. ที่ทำการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบ
พัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 9 บ้านต้นเหรียง ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.

ร.ต.ต อารัญ หอมไชยแก้ว. (2557, 9 มีนาคม). กรรมการฝ่ายเงินกู้. สัมภาษณ์. ที่ทำการกลุ่มออม
ทรัพย์แม่ทวดทอง หมู่ 2 บ้านคูตัน ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.

นางประไพ ชัยศรี. (2557, 14 มีนาคม). กรรมการฝ่ายเงินออม กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัว
ชีวิต หมู่ 5 บ้านน้ำขาวกลาง. สัมภาษณ์. ที่ทำการ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนา
ครอบครัวชีวิต หมู่ 5 บ้านน้ำขาวกลาง ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.

- นางฉันทนา กุลณรงค์. (2557, 14 มีนาคม). สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 5 บ้านน้ำขาวกลาง. สัมภาษณ์. ที่ทำการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 5 บ้านน้ำขาวกลาง ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.
- นางมณดี คงสุขแก้ว. (2557, 14 มีนาคม). สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 5 บ้านน้ำขาวกลาง. สัมภาษณ์. ที่ทำการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 5 บ้านน้ำขาวกลาง ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.
- นางแข แก้วจันทร์. (2557, 14 มีนาคม). กรรมการฝ่ายพิจารณาเงินกู้ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 5 บ้านน้ำขาวกลาง. สัมภาษณ์. ที่ทำการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 5 บ้านน้ำขาวกลาง ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.
- นางสมพิศ สวนอินทร์. (2557, 12 กุมภาพันธ์). สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 8 บ้านคูห้วนอน. สัมภาษณ์. ที่ทำการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 8 บ้านคูห้วนอน ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.
- นางกัณฑิมา แก้วบุตร. (2557, 12 กุมภาพันธ์). สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 8 บ้านคูห้วนอน. สัมภาษณ์. ที่ทำการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 8 บ้านคูห้วนอน ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.
- นางอาจัน เพ็ชรยิ้ม. (2557, 7 กุมภาพันธ์). สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 3 บ้านออกวัด. สัมภาษณ์. ที่ทำการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 3 บ้านออกวัด ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.
- นางมาลัย จันทอง. (2557, 10 มีนาคม). เற்றுญญิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 8 บ้านคูห้วนอน. สัมภาษณ์. ที่ทำการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 8 บ้านคูห้วนอน ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.
- นายประพาส แก้วศรี. (2557, 9 มีนาคม). ผู้ใหญ่บ้านและประธาน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 8 บ้านคูห้วนอน. สัมภาษณ์. ที่ทำการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 8 บ้านคูห้วนอน ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.
- นางสมใจ เขกิมเส็ง. (2557, 12 กุมภาพันธ์). สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 3 บ้านออกวัด. สัมภาษณ์. ที่ทำการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมู่ 3 บ้านออกวัด ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.

- นางวนิดา อุบลม. (2557, 9 มีนาคม). อดีตผู้ก่อตั้งร่วมและสมาชิก กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนา
 ครัววจจรชีวิต หมู่ 3 บ้านออกวัด. สัมภาษณ์. ที่ทำการ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนา
 ครัววจจรชีวิต หมู่ 3 บ้านออกวัด ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.
- นางอัมไพ ฉายห้อง. (2557, 9 มีนาคม). สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครัววจจรชีวิต หมู่
 3 บ้านออกวัด. สัมภาษณ์. ที่ทำการ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครัววจจรชีวิต หมู่ 3
 บ้านออกวัด ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.
- นางไกรวัลย์ ยอดแก้ว. (2557, 9 มีนาคม). ประธานกลุ่มพัฒนาบทบาทสตรี ประธานกลุ่มรัก
 สิ่งแวดล้อมและสมาชิก กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครัววจจรชีวิต หมู่ 3 บ้านออก
 วัด. สัมภาษณ์. ที่ทำการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครัววจจรชีวิต หมู่ 3 บ้านออกวัด
 ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.
- นางจริยา หมวกเพ็ง. (2557, 12 เมษายน). กรรมการฝ่ายสวัสดิการ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนา
 ครัววจจรชีวิต หมู่ 3 บ้านออกวัด. สัมภาษณ์. ที่ทำการ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนา
 ครัววจจรชีวิต หมู่ 3 บ้านออกวัด ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.
- นายมนัส หมวกเพ็ง. (2557, 12 เมษายน). ผู้ใหญ่บ้านและประธาน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนา
 ครัววจจรชีวิต หมู่ 3 บ้านออกวัด. สัมภาษณ์. ที่ทำการ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนา
 ครัววจจรชีวิต หมู่ 3 บ้านออกวัด ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.
- นางสาววลัยลักษณ์ ทองศรีแก้ว. (2557, 10 มีนาคม). สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครัว
 วจจรชีวิต หมู่ 6 บ้านน้ำขาวใน. สัมภาษณ์. ที่ทำการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครัว
 วจจรชีวิต หมู่ 6 บ้านน้ำขาวใน ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.
- นางเลอร้ลักษ์ณ์ หอมไชย แก้ว. (2557, 9 มีนาคม). สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครัว
 วจจรชีวิต หมู่ 6 บ้านน้ำขาวใน. สัมภาษณ์. ที่ทำการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครัว
 วจจรชีวิต หมู่ 6 บ้านน้ำขาวใน ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.
- นายทวีป สेंงแดง. (2557, 14 มีนาคม). เลขานุการ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครัววจจรชีวิต
 หมู่ 6 บ้านน้ำขาวใน. สัมภาษณ์. ที่ทำการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครัววจจรชีวิต
 หมู่ 6 บ้านน้ำขาวใน ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.
- นายประพันธ์ รองแก้ว. (2557, 9 มีนาคม). ประธานกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครัววจจรชีวิต
 หมู่ 6 บ้านน้ำขาวใน. สัมภาษณ์. ที่ทำการ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครัววจจรชีวิต
 หมู่ 6 บ้านน้ำขาวใน ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.

- นางอานันท์ สังข์ทอง . (2557, 9 มีนาคม). กรรมการฝ่ายเงินออม กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนา
 ครัววงจรชีวิต หมู่ 6 บ้านน้ำขาวใน. สัมภาษณ์. ที่ทำการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนา
 ครัววงจรชีวิต หมู่ 6 บ้านน้ำขาวใน ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.
- นายก้าน แก้วบุญ . (2557, 9 กุมภาพันธ์). ประธานกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครัววงจรชีวิต
 หมู่ 10 บ้านนาดี. สัมภาษณ์. ที่ทำการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครัววงจรชีวิต หมู่
 10 บ้านนาดี ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.
- นางอนงค์นาก นุรัก . (2557, 9 มีนาคม). กรรมการฝ่ายบัญชี กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครัว
 วงจรชีวิต หมู่ 10 บ้านนาดี . สัมภาษณ์. ที่ ทำการ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครัว
 วงจรชีวิต หมู่ 10 บ้านนาดี ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.
- นางชบา คงทอง . (2557, 9 มีนาคม). กรรมการฝ่ายรับ -ส่งเงินกู้ยืม กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนา
 ครัววงจรชีวิต หมู่ 10 บ้านนาดี. สัมภาษณ์. ที่ทำการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครัว
 วงจรชีวิต หมู่ 10 บ้านนาดี ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.
- นางวาสนา สังข์วิสุทธิ . (2557, 9 มีนาคม). สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครัววงจรชีวิต
 หมู่ 10 บ้านนาดี. สัมภาษณ์. ที่ทำการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครัววงจรชีวิต หมู่
 10 บ้านนาดี ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.
- นายสุทิน หมวดขวัญ . (2557, 9 มีนาคม). สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครัววงจรชีวิต
 หมู่ 10 บ้านนาดี. สัมภาษณ์. ที่ทำการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครัววงจรชีวิต หมู่
 10 บ้านนาดี ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.
- นายเริ่ม เพ็ชรรัตน์ . (2557, 12 เมษายน). สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครัววงจรชีวิต หมู่
 10 บ้านนาดี. สัมภาษณ์. ที่ทำการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครัววงจรชีวิต หมู่ 10
 บ้านนาดี ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.
- นางชนิษฐา ธารานูวัฒน์ . (2557, 14 มีนาคม). สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครัววงจร
 ชีวิต หมู่ 10 บ้านนาดี. สัมภาษณ์. ที่ทำการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครัววงจรชีวิต
 หมู่ 10 บ้านนาดี ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.
- นางสาวอภิญญา ยอดแก้ว . (2557, 13 พฤษภาคม). กรรมการ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครัว
 วงจรชีวิต หมู่ 3 บ้านออกวัด. สัมภาษณ์. ที่ทำการ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครัว
 วงจรชีวิต หมู่ 3 บ้านออกวัด ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.
- นายพิน สุวรรณชาติ . (2557, 13 พฤษภาคม). อดีตประธาน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครัว
 วงจรชีวิต หมู่ 11 บ้านหัวควน. สัมภาษณ์. ที่ หมู่ 11 บ้านหัวควน ตำบลน้ำขาว อำเภोजะ
 นะ จังหวัดสงขลา.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
สภาพทั่วไปของชุมชนตำบลน้ำขาว

สภาพทั่วไปของชุมชนตำบลน้ำขาว

ปัจจุบันสภาพทั่วไปของชุมชนตำบลน้ำขาว มีลักษณะเป็นชุมชนชนบท ซึ่งสภาพทั่วไปของชุมชนตำบลน้ำขาว มีดังนี้

ตำบลน้ำขาว เป็นตำบลหนึ่งใน 14 ตำบล ของอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เป็นตำบลที่อยู่ห่างจากอำเภอหาดใหญ่ ระยะทาง 56 กิโลเมตร หากเดินทางโดยรถยนต์ตามถนนทางหลวงแผ่นดิน สายหาดใหญ่-นาทวี จะใช้เวลาประมาณ 50 นาที พื้นที่ทั้งหมดของตำบลนี้มีประมาณ 55 ตารางวา โดยแบ่งเป็น 11 หมู่บ้าน คือ บ้านเกาะแค บ้านคูติน บ้านออกวัด บ้านท่าคู บ้านคอกน้ำลาย บ้านน้ำขาวใน บ้านคลองแวง บ้านคูห่านอน บ้านต้นเหรียง บ้านนาดี และหัวควน ตามลำดับ อาณาเขตของตำบลติดต่อกับตำบลอื่นๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลแก อำเภอจะนะ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลขุนตัดหวาย อำเภอจะนะ

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลคลองทราย ตำบลนาหมอศรี อำเภอนาทวี จังหวัด

สงขลา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลพะตง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ประชากรในตำบลน้ำขาว มีทั้งสิ้น 3,704 คน เป็นชาย 1, 829 คน หญิง 1, 875 คน รวม 900 ครัวเรือน (กันยายน , 2546) ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 90 และศาสนาอิสลาม ร้อยละ 10 ประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามจะอาศัยอยู่ในหมู่ที่ 4 คือ บ้านคูติน มีศาสนาสถาน คือ มัสยิด 1 แห่ง คือ มัสยิดท่าคู และวัด 3 แห่ง คือ วัดน้ำขาวนอก วัดน้ำขาวใน และวัดคลองแวง ตั้งอยู่ที่หมู่ 3 หมู่ 6 และหมู่ที่ 11 ตามลำดับ การคมนาคมสามารถติดต่อกันได้สะดวกทั้งในหมู่บ้าน ระหว่างหมู่บ้าน อำเภอ และจังหวัด เพราะส่วนใหญ่เป็นถนนลาดยาง ถนนคอนกรีต และบล็อกริมนกรีต มีถนนลูกรังเหลืออยู่น้อยมากที่บริเวณหมู่ที่ 2 เนื่องจากตำบลน้ำขาวเป็นชุมชนที่ได้รับการพัฒนาในระดับหนึ่งจึงมีไฟฟ้า และส้วมใช้ทั้งตำบล นอกจากนี้ยังมีสถานที่ และองค์กรชุมชนที่น่าสนใจ ดังนี้

1. โรงเรียน ระดับประถมศึกษา มี 2 แห่ง คือ โรงเรียนวัดน้ำขาว อยู่ที่หมู่ 6 โรงเรียนบ้านคลองแวง อยู่ที่หมู่ที่ 11
2. ศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนมี 1 แห่ง ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 3
3. ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน มีในหมู่ 1, 2, 3, 6 และ 7
4. สถานีนามัยมี 2 แห่ง คือ สถานีนามัยบ้านคลองแวง และบ้านต้นเหรียง

5. ฝ่ายมี 6 แห่ง อยู่ที่หมู่ที่ 4, 5, 7, 9, 10, 11 บ่อน้ำตื้น 272 บ่อ บ่อบาดาล 273 แห่ง
6. ประปาหมู่บ้านมี 3 แห่ง อยู่ที่หมู่ 2, 7 และ 11
7. เขื่อนส่งน้ำ มี 2 สาย
8. ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข มี 1 แห่งตั้งที่หมู่ 3 เป็นของเอกชน
9. ที่ทำการตำรวจชุมชนตำบล ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 6 และมีอาสาสมัครรักษาความสงบเรียบร้อยประจำหมู่บ้าน (สรบ.)
10. โรงเรียนมี 5 แห่ง

นอกจากนี้ สภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม มีภูเขาติดต่อกันทางด้านทิศตะวันตก และทิศตะวันตกเฉียงเหนือ เป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งเป็นต้นน้ำของคลองคูที่ใช้เป็นแหล่งน้ำสำคัญในการทำเกษตรกรรมของคนในตำบลน้ำขาว ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก คือ ทำสวนยางพารา และสวนผลไม้ ได้แก่ มังคุด ลองกอง จำปาตะ

ภาคผนวก ข
แนวคำถามการสัมภาษณ์และแบบสัมภาษณ์

แนวคำถามการสัมภาษณ์

1. ประวัติความเป็นมาของกลุ่มและการจัดตั้งกลุ่ม
  - เหตุผลของการจัดตั้งกลุ่ม
  - เป้าหมาย วัตถุประสงค์ของกลุ่ม/องค์กร
  - บุคคลสำคัญที่ริเริ่มก่อตั้งกลุ่ม
    - งบประมาณในการจัดตั้งกลุ่มตั้งแต่ริเริ่ม
  - ขั้นตอนในการสมัครเป็นสมาชิกของกลุ่ม
2. ปัจจัยด้านผู้นำ
  - คุณสมบัติของคณะกรรมการ
  - ขั้นตอนการคัดเลือกคณะกรรมการ
  - บทบาทของผู้นำกลุ่ม
  - บทบาทของคณะกรรมการต่อกลุ่ม
  - คุณลักษณะความเป็นผู้นำของประธานกลุ่ม กรรมการ
    - ภาวะผู้นำกับความสำเร็จของกลุ่ม
3. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ
  - รูปแบบ วิธีการบริหารจัดการกลุ่ม
  - วิธีการ ขั้นตอนในการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก
  - การจ่ายเงินปันผล
    - หน้าที่ ความรับผิดชอบของสมาชิกในการบริหารจัดการกลุ่ม
  - กฎเกณฑ์/เงื่อนไขในการออมหรือการกู้ยืมเงิน
  - การจัดทำบัญชี / การเงิน รายรับ-รายจ่าย
  - การแบ่งปันผลประโยชน์
  - ความโปร่งใสในการบริหารจัดการกลุ่ม
4. ปัจจัยด้านกลุ่ม
  - โครงสร้างของกลุ่ม
  - การจัดแบ่งหน้าที่ ความรับผิดชอบของคณะกรรมการ และสมาชิก
  - การได้รับข้อมูลข่าวสารการประชาสัมพันธ์ของกลุ่ม
  - การติดต่อ ประสานงานภายในและภายนอกกลุ่ม

- การจัดประชุมกลุ่ม
  - ภาวะเทียบ กติกา การดำเนินงานของกลุ่ม
5. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของกลุ่ม
- การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานกลุ่ม
  - การจัดสวัสดิการชุมชน
    - การทำกิจกรรมของกลุ่ม
  - การเปิดโอกาสทางการแสดงความคิดเห็น
  - กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมกับความสำเร็จของกลุ่ม
6. ปัจจัยด้านทุนทางสังคม
- ความเป็นเครือญาติ ความเอื้ออาทรการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันกับความสำเร็จของกลุ่ม
  - ค่านิยม ความเชื่อ วิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนเอื้อต่อการมีกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตที่ประสบความสำเร็จอย่างไร
  - ความสามัคคี มีความสนใจและความต้องการร่วมกัน ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ความผูกพันของสมาชิกที่มีต่อกันกับการนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา
  - ความเชื่อถือต่อผู้นำของสมาชิกต่อกัน ความพึงพอใจของสมาชิกที่มีต่อกัน กับความสำเร็จกับการพัฒนาชุมชน
  - โครงสร้างทางสังคมกับการจัดกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม
7. ปัจจัยด้านความเข้มแข็งของชุมชน
- การพึ่งพาตนเอง ความสำเร็จของกลุ่ม
  - มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตน กลุ่ม และชุมชน กับพลังอำนาจในการต่อรองทางการเมือง
    - อุดมการณ์ วิสัยทัศน์ร่วมกับการจัดกิจกรรมสาธารณะเพื่อชุมชน
  - การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนอื่นๆ
    - ความเชื่อในศักยภาพของกลุ่มกับความสำเร็จของกลุ่ม
8. ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ
- การส่งเสริม สนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในด้านต่างๆ
  - นโยบายของภาครัฐ
  - การติดต่อ ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ
  - การให้ความช่วยเหลือ ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม

9. ผลการดำเนินงานในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต

- ประโยชน์ที่สมาชิกได้รับ
- การเข้าถึงสวัสดิการในด้านต่างๆ ของสมาชิก
- ความเปลี่ยนแปลงของชุมชนในด้านต่างๆ

10. การปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต

- มีการเตรียมความพร้อมอย่างไร เพื่อลดความเสี่ยงต่างๆ ในด้านการจัดสวัสดิการชุมชน
  - ด้านผู้นำกับการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ แลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์กับผู้นำกลุ่มอื่นๆ เพื่อเตรียมความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงด้านการจัดสวัสดิการชุมชน
- ด้านการบริหารจัดการ การเตรียมความพร้อมรูปแบบ วิธีการบริหารจัดการกลุ่มเป็นไปในทิศทางใด อย่างไร
- ด้านกลุ่ม โครงสร้างของกลุ่มความยืดหยุ่นของกลุ่ม บทบาทของกลุ่ม การได้รับข้อมูลข่าวสารการประชาสัมพันธ์ของกลุ่ม
- ด้านการมีส่วนร่วมของกลุ่ม กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมกับการปรับตัวในการจัดสวัสดิการชุมชน
- ด้านทุนทางสังคมบทบาททุนทางสังคมกับการปรับตัวพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ในด้านการจัดสวัสดิการชุมชน
- ด้านความเข้มแข็งของชุมชนการพัฒนาศักยภาพของกลุ่ม อำนาจของกลุ่มในการต่อรองทางการเมือง และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนอื่นๆ
- ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ นโยบายด้านการจัดสวัสดิการชุมชน

11. ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานมีเรื่องใดบ้างและมีวิธีการแก้ปัญหาของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต

- ปัญหา อุปสรรคในการจัดสวัสดิการชุมชน
- แนวทางแก้ไขปัญหา
- การร้องเรียนของสมาชิกในกลุ่ม
- วิธีการลงโทษ

แนวทางการสัมภาษณ์

เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชุมชน กรณีศึกษากลุ่มสัจจะ
ออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา

ชื่อ – นามสกุล ผู้ให้สัมภาษณ์.....อายุ.....ปี

ที่อยู่.....

อาชีพ.....

ตำแหน่งในกลุ่ม.....ระยะเวลาในการเข้าร่วมกลุ่ม.....วัน/เดือน/ปี

หน้าที่ความรับผิดชอบในกลุ่ม.....

.....

.....

.....

วัน/เดือน/ปี.....

เวลา.....

ภาคผนวก ค
แบบบันทึกการสังเกตและแบบบันทึกภาคสนาม

แบบบันทึกการสังเกต

สถานการณ์/สถานที่   กิจกรรมวันทำการของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์.....
 หมู่.....ตำบล.....อำเภอ.....
 กิจกรรมโครงการที่เกี่ยวข้องกับ   กลุ่มสัจจะออมทรัพย์.....
 หมู่.....ตำบล.....อำเภอ.....

รายละเอียดของการสังเกต

การกระทำ

(การกระทำต่างๆ ที่ผู้สังเกตเห็นในเหตุการณ์ที่เฝ้าสังเกตอยู่ เป็นการสังเกตพฤติกรรมทางสังคม)

.....
 .....
 .....

แบบแผนพฤติกรรม

(การกระทำที่มีกระบวนการขั้นตอน มีลักษณะต่อเนื่องจนเป็นแบบแผน)

.....
 .....
 .....

ความหมาย

(การรับรู้เหตุการณ์หนึ่งๆ ของผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ เป็นการรับรู้ในทัศนะของ “คนใน”)

.....
 .....
 .....

ความสัมพันธ์

(เป็นการกระทำระหว่างบุคคล คู่กระทำมีความเกี่ยวข้องกันอย่างไรตามโครงสร้างทางสังคม)

.....
 .....
 .....

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน

(เป็นการสังเกตการกระทำของบุคคลที่ให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม/ชุมชนในเหตุการณ์นั้นๆ)

.....
.....
.....
.....

สภาพสังคม

(ภาพรวมในทุกแง่มุม ทั้งทางกายภาพและทางสังคมของเหตุการณ์ที่กำลังสังเกต ประกอบด้วย สถานที่ บุคคลที่อยู่ในสถานที่ และลักษณะทางกายภาพอื่นๆ ที่สามารถเก็บได้)

.....
.....
.....
.....

แบบบันทึกภาคสนาม

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูล ชื่อ.....นามสกุล.....
 ตำแหน่ง.....ว.ค.ป. ....เวลา.....
 สถานที่.....

ประเด็น	สิ่งที่ได้จากการสัมภาษณ์ / และการสังเกตตามความเป็นจริงขณะสัมภาษณ์
<p>สิ่งที่สังเกตจากความเป็นจริง</p> <p>การตีความข้อมูลเบื้องต้น โดยใช้แนวคิดทฤษฎี</p> <p>ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้</p> <p>ความรู้สึของผู้วิจัยต่อกิจกรรม</p> <p>สมมติฐานที่ได้จากการตีความข้อมูล</p>	

ภาคผนวก ง
ภาพถ่ายงานวิจัย

ภาพถ่ายงานวิจัย

ถนนเข้าตำบลน้ำขาว

เข้าร่วมประชุมกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต

เข้าร่วมกิจกรรมวันทำการของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต

เข้าร่วมกิจกรรมเงินปันผล

เข้าร่วมกิจกรรมทำบุญประจำปี

เข้าร่วมกิจกรรมงานสงกรานต์ รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ

